

ICDO
CIDD

Rapporten 2003 van de
leden van de
Interdepartementale
Commissie Duurzame
Ontwikkeling

De rapporten van de ICDO-leden voor het jaar 2003

“De vertegenwoordigers van de federale regering zijn gehouden ieder jaar een rapport uit te brengen over het beleid inzake duurzame ontwikkeling en over de uitvoering van het plan in de federale administraties en publieke instellingen die zij vertegenwoordigen”.

(artikel 16 van de wet van 5 mei 1997)

Tijdens de ICDO-vergadering van 17 december 2002 werd volgende structuur voor de rapporten van de ICDO-leden goedgekeurd:

1. inleiding;
2. oprichting van een intern netwerk;
3. uitvoering van het Plan in het voorbije jaar:
 - milieubeheer van het departement
 - tabel met acties en verantwoordelijkheden voorzien in het FPDO
4. andere duurzame-ontwikkelingsinitiatieven;
5. perspectieven voor het lopende jaar.

Deze structuur werd tijdens de ICDO-vergadering van 16 december 2003 opnieuw goedgekeurd voor de rapporten van de ICDO-leden betreffende 2003.

De rapporten van de leden worden tezamen met het jaarlijkse ICDO-rapport gepubliceerd. In tegenstelling tot het ICDO-rapport zijn het geen binnen de ICDO overlegde documenten en vallen zij dan ook telkens onder de verantwoordelijkheid van het betreffende ICDO-lid.

Rapporten van de leden

Inhoudstafel

Rapport van de heer F. SONCK, voorzitter, vertegenwoordiger van de Minister van Energie	1
Rapport van mevrouw N. HENRY, ondervoorzitster, vertegenwoordigster van de Minister van Wetenschapsbeleid	11
Rapport van mevrouw R. VANDEPUTTE, ondervoorzitster, vertegenwoordigster van de Minister voor Ontwikkelingssamenwerking	25
Rapport van de heer R. MOREAU, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Leefmilieu, Consumentenzaken en Duurzame Ontwikkeling	31
Rapport van mevrouw F. AUDAG-DECHAMPS, lid, vertegenwoordigster van de Eerste Minister	59
Rapport van de heer L. DE LEEBEECK, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Justitie	63
Rapport van de heer CH. VANDEN BILCKE, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Buitenlandse Zaken en van de heer E. Marechal, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Buitenlandse Handel	75
Rapport van de heer O. RIJCKMANS, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Begroting	81
Rapport van de heer J. DE BEENHOUWER, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Binnenlandse Zaken	83

Rapport van mevrouw N. DERY, lid, vertegenwoordigster van de Minister van Werk	85
Rapport van de heer J. THEETAERT, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Landsverdediging	95
Rapport van de heer J. BAVEYE, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Financiën	101
Rapport van de heer P-P. HERMOYE, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Financiën	105
Rapport van de heer R. MATHIEU, vertegenwoordiger van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid	115
Rapport van de heer M. Roman, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Mobiliteit	125
Rapport van de heer P. DROGART, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Ambtenarenzaken	139
Rapport van de heer E. BAUDHUIN, expert, vertegenwoordiger van de Minister van Economie	143
Rapport van de heer H. DE BEER, POD “Duurzame Ontwikkeling”	155
Rapport van mevrouw M. RABAU, POD “Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie”	159

Rapport van de heer F. SONCK, voorzitter, vertegenwoordiger van de Minister van Energie

1. Uitvoering van het Plan in 2003 en voorbereiding van het Plan 2004-2008

In de Europese context zijn in 2003 nieuwe stappen gezet in de richting van de openstelling van de markten voor elektriciteit en voor gas, door de goedkeuring op 26 juni 2003 van twee nieuwe richtlijnen die de richtlijnen van 1996 en 1998 afschaffen, de voorwaarden voor de werking van de markt versterken en verder de openbare dienstverplichtingen beduidend verbeteren. Een nauwkeurig tijdschema voor de liberalisering van de markten zal ertoe leiden dat in 2007 alle klanten hun leverancier kunnen kiezen. De werkzaamheden voor de omzetting van deze richtlijnen in intern recht zijn in 2003 begonnen en moeten in de loop van 2004 leiden tot een coherente herziening van de wetgevingen inzake elektriciteit en gas. Het energiebeleid dat via dit aanpassingsproces wordt gevoerd, omvat drie fundamentele prioriteiten: efficiënte mededinging, bevoorradingszekerheid en duurzaam energiebeleid.

Dezelfde bekommernis geldt voor het oliebeleid waar de klemtoon wordt gelegd op de bevoorradingszekerheid en op milieuvriendelijke producten van goede (duidelijk omschreven en gecontroleerde) kwaliteit. De huidige besprekingen met de aardoliesector in verband met de oprichting van een centrale opslaginstantie zijn reeds ver gevorderd en zo goed als afgerond.

Naast de uitstippeling van de hoofdlijnen van het bestaande plan is ook werk gemaakt van het nieuw voorontwerp van federaal plan voor duurzame ontwikkeling voor de periode 2004-2008, dat momenteel het voorwerp uitmaakt van een openbaar onderzoek.

2. De hoofdlijnen

De bereidheid om een duurzaam energiebeleid te voeren is deels ingegeven door het feit dat wij onze verbintenissen binnen het Kyoto-protocol moeten naleven en derhalve de uitstoot van broeikasgassen moeten verminderen. Het specifiek beleid dat in dat opzicht moet gevoerd worden, bestrijkt grotendeels gewestelijke bevoegdheden. In die context wordt van de federale overheid dan ook verwacht wordt dat zij instaat voor de coördinatie tussen de verschillende betrokken federale en gewestelijke instanties om te komen tot een coherent beleid ter zake. Die coördinatie vindt hoofdzakelijk plaats bij het ENOVER-overlegorgaan. Zowel de uitbouw van instrumenten die streven naar de ontwikkeling van hernieuwbare energieën als een rationeler energiegebruik komen hier aan bod.

Behalve de rol van coördinator heeft de federale overheid ook haar eigen bevoegdheden die haar de mogelijkheid bieden de ontwikkeling van hernieuwbare energieën en een grotere energiedoeltreffendheid te ondersteunen. Het betreft

vooral haar tarifaire, fiscale en maritieme (offshore groene elektriciteit) bevoegdheden.

2.1. TARIFAIRE ONDERSTEUNING VAN DE PRODUCTIE VAN GROENE STROOM IN BELGIË

Als aanvulling bij de systemen van groenestroomcertificaten die de gewesten in het leven hebben geroepen (en die gebaseerd zijn op het principe dat die certificaten op de markt gevaloriseerd worden) is op 1 juli 2003 het koninklijk besluit van 16 juli 2002 betreffende de instelling van mechanismen voor de bevordering van elektriciteit opgewekt uit hernieuwbare energiebronnen in werking getreden. Dat koninklijk besluit waarborgt een minimumprijs voor de groene certificaten die in België door de Gewesten zijn uitgegeven voor elektriciteit die op hun grondgebied geproduceerd is en door de federale overheid voor stroom die is opgewekt in de Noordzee (zie verder 2.2). Elke producent van groene stroom kan zijn groene certificaten immers verkopen aan de transmissienetbeheerder die verplicht is deze aan te kopen tegen een minimumprijs welke is vastgesteld in functie van de productietechnologie.

Die tariefgarantie vormt voor de producent van groene stroom een inkomstenzekerheid tegenover de onzekerheden die gepaard gaan met de markschommelingen.

2.2. OFFSHORE OPWEKKING VAN GROENE STROOM

Voornoemd koninklijk besluit van 16 juli 2002 organiseert bovendien sedert 1 juli 2003 de toekenning van groene certificaten door de CREG voor de opwekking van groene stroom in de Noordzee (in het huidige stadium van de technologie betreft het hoofdzakelijk elektriciteit uit wind) via een systeem van oorsprongsgarantie dat door erkende instanties wordt toegepast voor de installaties voor opwekking van groene stroom op zee. Die groene certificaten zullen op de door de gewesten georganiseerde markt kunnen verhandeld worden of kunnen genieten van de minimumprijs waarvan hoger sprake was.

2.3. PRIJZENBELEID DAT BIJDRAAGT TOT DE ONTWIKKELING VAN SCHONERE OF HERNIEUWBARE ENERGIE EN FISCALE MAATREGELEN VOOR ENERGIEBESPARENDE INVESTERINGEN

Op federaal niveau zijn tal van initiatieven genomen om de ontwikkeling van schonere energie te stimuleren, onder meer:

- genuanceerde belasting van brandstoffen naar gelang van hun koolstofgehalte;
- internalisering van de externe kosten van fossiele brandstoffen.

Overigens worden de maatregelen voor fiscale aftrek van energiebesparende investeringen in het raam van de toepassing van artikel 33 van de wet inzake de hervorming van de belasting op de rechtspersonen nog steeds gepromoot en oogsten zij veel succes. Als aanvulling bij deze aanmoedigingsmaatregelen op fiscaal niveau wordt een beleid gevoerd voor de verbetering van het energierendement,

hoofdzakelijk door het toezicht op gas- en stookolieketels en dit zowel wat het rendement als de CO₂- en NO_x-uitstoot betreft.

2.4. BETER RENDEMENT VAN ELEKTRISCHE TOESTELLEN

België neemt actief deel aan de werkzaamheden bij de Europese Raad in verband met het voorstel van kaderrichtlijn inzake ecodesign. Dat voorstel heeft tot doel binnen de Europese Unie een aantal vereisten voor te schrijven met betrekking tot het energierendement en de milieuvriendelijkheid van elektrische toestellen met massale afzet (elektrische huishoudtoestellen, hifi en video, ...). Dat voorstel is dus van primordiaal belang voor de degelijke werking van de interne markt, voor het milieu en voor de bevoorradingszekerheid.

TABEL MET ACTIES EN VERANTWOORDELIJKHEDEN IN HET FPDO

Acties	Para-graaf van het Plan	Stand van zaken
Beleid ter bevordering van een duurzame ontwikkeling van de energie (380-433)		
Uitwerken van normen in verband met de mogelijke schadelijke gevolgen van elektromagnetische velden	267	
Bijdragen tot de ontwikkeling van schonere of hernieuwbare energieën door een beleid ter normering van de instrumenten voor de productie van hernieuwbare energie (windmolens, zonnepanelen, biobrandstoffen, enz.)	394	Biobrandstoffen (Energie): deelneming aan de ad hoc werkzaamheden van de Groep Energie van de Raad van de Europese Unie. Normen Hernieuwbare Energieën (Energie): contacten met de experts volgens de technische comités (BIN, BEC), met het doel de conformiteit te verifiëren van de veiligheidsnormen in kwestie met de richtlijn 73/23/EG Laagspanning, omgezet door het KB van 23 maart 1977 en de richtlijn 89/336 elektromagnetische compatibiliteit, omgezet door het KB van 18 mei 1994 inzake de schepping of de wijziging van normen, de regelgeving ad hoc voorzien en creëren die deze normen officialiseert. Een KB van 2 juli 2003 tot wijziging van de artikelen 68 en 235.c en van het AREI (Algemeen reglement op de elektrische installaties) schrijft de veiligheidsregels voor dank zij dewelke het mogelijk is over te gaan tot parallelschakeling op het net van productie-eenheden van het automatische type zoals zonnecellen, windturbines, enz... Accreditering (Kwaliteit en veiligheid): oprichting van een werkgroep die de Gewesten en de federale Administratie verenigt. Die werkgroep beoogt de procedure inzake accreditering te harmoniseren, die de betrouwbaarheid van de meetinstrumenten waarborgt van de stroom die wordt geproduceerd door productie-eenheden van elektriciteit die hernieuwbare energieën gebruiken. Naar aanleiding van de Ministerraad van Petit-Leez zijn nieuwe initiatieven genomen ter bevordering van de biobrandstoffen. Bovendien komt een ENOVER-werkgroep ter zake regelmatig samen om de omzetting voor te bereiden van Europese richtlijn 2003/30 en het verslag uit te werken over het beleid dat in België op dat vlak wordt gevoerd; dat verslag moet in juli 2004 bij de Commissie worden ingediend.

a) (Voorstellen om) een samenwerkingsakkoord te sluiten tussen de bevoegdheidsniveaus om een Belgische doelstelling te bereiken die het aandeel van de hernieuwbare energiedragers in het binnenlands verbruik van primaire energie boven de 2 % wil brengen (en 405) b) Tegen juni 2001, twee nota's opstellen waarop het samenwerkingsakkoord moet steunen (de eerste moet het valoriseerbare technische potentieel aan hernieuwbare energiedragers in België beschrijven en de tweede de aan dit potentieel gekoppelde kosten) c) In juni 2001 moet in het kader van de interministeriële energieconferentie een percentage worden vastgesteld van het aandeel van de hernieuwbare energiedragers in het binnenlands verbruik van primaire energie dat moet worden bereikt tegen 2003 en een percentage voor 2010 dat hoger dan 2 % moet zijn. d) Het samenwerkingsakkoord moet na afloop van die interministeriële conferentie worden gesloten uiterlijk in november 2001 (zie ook 407). In het voorgestelde samenwerkingsakkoord vragen dat een minimumquotum van leveringen door hernieuwbare energieën (van minstens 3 % tegen 2004, geprogrammeerd voor de jaren nadien) zou worden opgelegd (en 432) aan elke elektriciteitsleverancier.	395	Een nota die het valoriseerbare technische potentieel van de hernieuwbare energieën herneemt, alsmede de gekoppelde kosten werd opgesteld in juli 2001 door de dienst Duurzame Ontwikkeling van de Algemene Directie "Energie". Deze nota en andere documenten die stammen van de Gewesten hebben gediend om een synthetisch overzicht voor te bereiden als antwoord op een vraag van het Europees Parlement. De interministeriële conferentie is uitgemond in een samenwerkingsovereenkomst voor de administratieve coördinatie inzake organisatie van de elektriciteitsmarkt. Die overeenkomst is echter door een van de Gewesten niet geratificeerd en kon dus niet in werking treden. Een minimumquotum van levering door hernieuwbare energieën wordt opgelegd aan elke elektriciteitsleverancier op het distributienet (gewestelijke bevoegdheid). Het is vastgesteld op 3 % tegen 2004 en 5 % tegen 2010 door het Vlaamse Gewest en op 4,1 % tegen september 2004 en 12 % tegen september 2010 in het Waalse Gewest. In het kader van ENOVER is overleg voorzien om een gemeenschappelijke nationale doelstelling te kunnen uitwerken, overeenkomstig de Europese richtlijn inzake de bevordering van de elektriciteit die wordt geproduceerd uit hernieuwbare energiebronnen op de binnenlandse elektriciteitsmarkt. Eind 2003 heeft de regering een beslissing genomen inzake de afbakening van een zone in de Noordzee die bestemd is om er windmolenparken aan te leggen voor de offshore-productie van elektriciteit.
Een nota opstellen (die midden 2001 zal worden publiek gemaakt) waarin de keuze voor het afstappen van de kernenergie wordt gerechtvaardigd.	396	De wet inzake de uitstap uit kernenergie en ook die betreffende het beheer van de provisies die zijn aangelegd voor de ontmanteling zijn afgekondigd. De desbetreffende nota wordt voorlopig dus niet prioritair geacht.
Een reeks complementaire indicatoren volgen betreffende het verwezenlijken van deze doelstellingen.	398	Een ICDO-werkgroep waaraan de Administratie actief deelneemt is belast met de identificatie van genoemde indicatoren.
Erover waken dat de liberalisering van de gas- en de elektriciteitsmarkt tot werkelijke prijsdalingen leidt voor iedereen.	402	Aangezien de graad van openstelling van de gas- en elektriciteitsmarkt varieert naar gelang van het Gewest, verloopt de evolutie van de prijzen ook verschillend. In het Vlaamse Gewest waar de markt volledig is opengesteld, worden de prijzen - behalve de sociale tarieven - door de leveranciers bepaald en halen zij hoger of een lager niveau. In het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest blijven de prijzen gereguleerd voor de afnemers die minder dan 10 GWh/jaar verbruiken. Die prijzen houden rekening met de programma's inzake tariefreducties op waartoe besloten is in 2002 en 2003. De Ministerraad heeft beslist om vanaf 1 juli 2004 een mechanisme in te voeren voor plafonnering van de extra-lasten die op federaal niveau bepaald zijn voor de afnemers die meer dan 20 MWh/jaar verbruiken.
De doorzichtigheid en de vergelijkbaarheid van de verkoopprijzen garanderen voor de elektriciteitsmarkt	402	Wat de transparantie betreft, is op 3 april 2003 een koninklijk besluit afgekondigd om de leesbaarheid van de rekeningen te verbeteren en de consument beter in te lichten over de finale prijs van gas en elektriciteit. Gelijkaardige reglementaire bepalingen bestaan ook op gewestelijk vlak. De mogelijkheid om de prijzen te vergelijken - hetgeen enkel gegrond is in een vrijgemaakte markt - is nog groter geworden door de publicatie van vergelijkende tabellen op de website van de betrokken regulator.

Een prijsbeleid voeren dat een REG-strategie aanmoedigt (er het principe van verde- digen tijdens het Belgisch voorzitterschap van de EU) en bijdragen tot de ontwikkeling van schonere of hernieuwbare energieën (en 404, 405, 406, 507, 614 tot 623, 393)	403	Verwijzing naar de fiscale maatregelen die verder worden geciteerd en de maatregelen die verbonden zijn met de taks op energie/CO ₂ . Verschil- lende scenario's zijn uitgewerkt en besproken inzake fiscaliteit met een ecologisch objectief, in het bijzonder m.b.t tot de taks op energie/CO ₂ en de verlaging van de BTW op de milieuvriendelijke producten. Voor wat betreft de taks op energie/CO ₂ , worden behandeld, de relatie met de sec- torakkoorden, een systeem van sociale correcties, alsook de samenlo- pende vermindering van de sociale lasten. Voor de schonere Energieën, werd begonnen met een bemoedigend prijs- beleid op federaal niveau, op verschillende wijzen: - Gedifferentieerde taxering van de brandstoffen in functie van hun kool- stofgehalte. - Fiscale aftrek voor energiebesparende investeringen in het kader van de toepassing van het artikel 33 van de wet houdende hervorming van de Wet op de natuurlijke personen. - Internationalisering van de externe kosten van fossiele brandstoffen.
De investeringen subsidiëren (of de aftrek toestaan voor investeringen) die energiebe- sparingen tot doel hebben 395, 403)	405	Technische adviezen voor de maatregelen inzake fiscale aftrek werden geformuleerd in de schoot van de groep ENOVER en zijn in onderzoek bij het Ministerie van Financiën voor het opstellen van het koninklijk uitvoe- ringsbesluit. Het gaat om de toepassing van het artikel 33 van de wet houdende her- vorming van de Wet op de natuurlijke personen, artikel dat een maatregel bevat betreffende de energiebesparende uitgaven. Het is tevens voorzien om de maatregelen van fiscale aftrek voor de ener- giebesparende investeringen in de ondernemingen te herzien. Het K.B. zal moeten worden voorgesteld in 2002.
Een vermindering of een afschaffing van de tariefvoordelen voor de vervuilende ener- gedragers (en 403)	406	Cfr. 403: verwijzing naar de fiscaliteit als instrument voor de regulering der prijzen.
a) Er zich voor inspannen dat de systemen van groenestroomcertificaten, die beschikbaar zijn voor de producenten van elektriciteit vanuit hernieuwbare elektriciteit werkelijk stimulerend, samenhangend en doorzichtig zijn (en 395) b) De mogelijkheid analyseren om een minimaal leveringsquotum van energie- producten op te leggen (andere dan elektriciteit) die minder milieuschadelijk zijn, zoals de producten van hernieuw- bare oorsprong, methanol en waterstof	407	Het KB van 16 juli 2002 is in werking getreden op 1 juli 2003. Dat KB waarborgt een minimumprijs voor alle groenestroomcertificaten die in Bel- gië zijn uitgegeven zowel op initiatief van de Gewesten (onshore) als van de federale overheid (offshore). Anderzijds werkt elke overheid sedert verleden jaar aan de uitwerking van een gemeenschappelijke software voor de registratie en de boeking van groenestroomcertificaten.
Een indicatief plan voor elektriciteitsproduc- tie opstellen (AMPERE-commissie) en het Parlement voorstellen om een diepgaand debat te voeren, waarbij de FRDO wordt betrokken, alvorens dat het indicatieve plan wordt goedgekeurd	408	Het indicatief plan voor elektriciteitsproductie alsook dat voor de gasbe- voorrading zijn onder de vorige legislatuur aan de regering overgemaakt.
De huidige reglementering herzien inzake de strategische aardolievoorraden ten- einde er het operationeel karakter van te vergroten	410	Concrete voorstellen werden geformuleerd en voorgesteld aan de Minis- terraad om te worden bevestigd in het reglementaire dispositief. Het betreft tevens de oprichting van een centraal stockeringsorgaan in de lijn van de recente voorstellen van de Europese Commissie.
De noodzakelijke maatregelen treffen opdat ons land zijn internationale verplichtingen eerbiedigt inzake strategische opslag van aardolie.	411	Ons land is nog steeds in overtreding wat betreft zijn internationale ver- plichtingen inzake strategische reserves en in het bijzonder voor de pro- ducten van categorie 2 (gemiddelde destillaten). Besprekingen zijn aan de gang met de sector, maar blijken moeilijk te zijn.
Een scenario van crisisbeheersing uitwer- ken voor de bevoorrading en de verdeling van aardolie.	412	Het arsenaal aan maatregelen voor een crisisperiode, werd geactuali- seerd in het licht van de onrustwekkende ontwikkeling van de oliemarkten. Ons land werkt intensief samen met de bevoegde instanties van het IEA en de EU.

Opdrachten voor de openbare dienstverlening bepalen die toelaten om een constante bevoorrading van kwaliteitsenergie te verzekeren (en 199)	414	De koninklijke besluiten inzake openbare dienstverplichtingen, zowel voor het gas als voor de elektriciteit werden afgekondigd.
Ervoor zorgen dat de tarifiering rekening blijft houden met de bijzondere toestand van onze minder bedeelde medeburgers.	415	De toepassing van sociale tarieven voor de levering van elektriciteit en aardgas aan de beschermde residentiële afnemers met bescheiden inkomen of in een precare situatie is voortaan gereguleerd door twee ministeriële besluiten die respectievelijk dateren van 15 mei 2003 en van 23 december 2003. Die besluiten hebben zowel betrekking op het in aanmerking komend cliënteel als op het gebonden cliënteel.
a) Sectorakkoorden afsluiten met bepaalde industriële sectoren b) Een belangrijke inspanning leveren op het vlak van technische normering c) Uitwerken van verkoopsreglementeringen die uitgewerkte technische normen verplicht maakt d) De bestaande wetgevingen aanpassen (zodat alleen nog apparaten met de energiekeurmerken (A-B-C) e) De controles verhogen om de conformiteit van de normen te verifiëren f) De middelen onderzoeken om de budgetten op te trekken die nu zijn voorzien, de budgetten voor kernonderzoek te richten naar andere onderzoeksterreinen en indien mogelijk alternatieve financieringsstelsels ontwikkelen. g) Het onderzoek naar de hernieuwbare energie en de energie-efficiëntie moet worden bevorderd in samenspraak met de Gewesten.	416	De bijzondere Ministerraad van Gembloux heeft geleid tot de uitbreiding en de aanmoediging van het sluiten van convenanten door het bestaan van dergelijk akkoord tot voorwaarde te stellen om grote verbruikers te laten genieten van lagere energiebijdragen Het nieuwe statuut van het BIN en zijn reorganisatie moeten het mogelijk maken deze doelstelling te verwezenlijken. Deze zaken zijn voorzien in de wet van 3 april 2003. Moet worden bekeken in het licht van de Europese regels. Naar aanleiding van de door de Europese Unie opgelegde verplichtingen zijn tal van besluiten genomen waarbij het minimum rendement van huishoudtoestellen wordt bepaald. Het betreft: - KB van 18 maart 1997: verwarmingstoestellen - KB van 27 november 1998: koelkasten, diepvriezers en combinaties ervan - KB van 5 maart 2002: ballasten voor fluorverlichting. Overigens hebben tal van ministeriële besluiten de energie-etikettering van de volgende producten geregeld: wasmachines, vaatwasmachines, koelkasten, diepvriezers, koelkasten en combinaties ervan, droogtrommels, was/droogmachines, elektrische ovens, lampen en klimaatregelingsapparatuur. Naast deze wetgeving bestaan er ook vrijwillige verbintenissen vanwege de fabrikanten om het energieverbruik van huishoudtoestellen te verminderen. Dat geldt voor wasmachines, vaatwasmachines, koelkasten, diepvriezers en combinaties daarvan, televisietoestellen en kantoorapparatuur. In 2003 zijn een twintigtal aardgasgestookte verwarmingstoestellen onderworpen aan een rendementstest; het resultaat ervan was positief. Bovendien zijn steekproeven verricht naar de correcte etikettering van lampen en elektrische ovens. Bilaterale budgettaire besprekingen zijn bezig. Onvoorwaardelijke steun van de federale regering voor initiatieven die ter zake worden genomen door de gewesten, vooral via fiscale aftrek voor energiebesparende investeringen.
De knowhow in Centraal- en Oost-Europa valoriseren.	417	Talrijke programma's van bilaterale hulp zijn in uitvoering.
Zich inspireren van het begrotingsfonds dat werd opgericht voor de kwaliteitscontrole van de aardolieproducten om de middelen vrij te maken die noodzakelijk zijn voor het beleid van dit product	418	Momenteel vinden voorbereidingen plaats om een financieringsmechanisme uit te bouwen voor het toezicht op de markt van elektrische en gas-toestellen.
De controleactiviteiten van Fapetro bij de brandstofpompen uitbreiden tot de levering van diesel gasoil in bulk	420	Het Fapetroprogramma wordt uitgebreid naar deze brandstoffen vanaf september 2002.

Methodes uitwerken om producten op te sporen die voortvloeien uit het "witwassen" van gekleurde stookolie	421	De Administratie is eng betrokken bij de werkzaamheden die worden uitgevoerd op dit gebied door het Departement van Financiën (fraudebestrijding).
Controlecampagnes voeren bij de verkoopcircuits van gerecycleerde minerale oliën (binnen de federale bevoegdheden)	422	Voorlopig uitgesteld
Het pilootprogramma Subbat steunen en er aan meewerken; dit programma is gericht op de bodemsanering van buiten dienst gestelde tankstations	423	Het project is geslaagd en wordt nu ter goedkeuring voorgelegd aan het Parlement.
Het pilootprogramma Premaz, dat tot doel heeft het voorkomen van de bodemverontreiniging die werd veroorzaakt door lekkende olietanks bij particulieren, te ondersteunen en eraan deelnemen	424	Wordt bestudeerd voor wat de tweede fase betreft van het project Premaz.
Nieuwe reglementeringen voorbereiden inzake verkoop van de uitrustingen	425	Cfr. 416 c.
De controles verscherpen die het Bestuur Energie uitvoert, in samenwerking met de bevoegde diensten van de Economische Inspectie en het Bestuur voor Kwaliteit en Veiligheid	426	Binnen de beschikbare grenzen van het budget zijn controles verricht naar de veiligheid van ongeveer 200 elektrische toestellen en een zeventigtal gastoestellen; tevens is de elektromagnetische compatibiliteit van een dertigtal toestellen getest.
Het toezicht op de markt voor bepaalde elektrische huishoudapparaten verhogen	427	Programma bezig hoewel met onvoldoende budgettaire middelen.
Het verbod op de reclame en de bevordering van elektrische verwarming toepassen	427	Een voorontwerp van koninklijk besluit waarbij de reclame voor het gebruik van elektrische verwarming wordt verboden, is door het Bestuur opgesteld en in november 2001 voor advies aan de federale Raad Duurzame ontwikkeling voorgelegd. Het Bestuur heeft nog geen informatie ontvangen over het gevolg dat aan dit dossier is gegeven.
De inspanningen voortzetten die worden geleverd inzake het beheer van radioactief afval	428	Voor wat betreft de afvalstoffen met een lage radioactiviteit, ligt een geïntegreerd project ter studie in Mol, Dessel en Fleurus-Farciennes. Voor de afvalstoffen met middelmatige tot hoge radioactiviteit, wordt het rapport Saphir 2 onderworpen aan een internationale peer review waarvan de besluiten aanleiding hebben gegeven tot aanbevelingen waarmee rekening is gehouden.
Acties ondernemen inzake onderzoek en ontwikkeling inzake het thema van de kernenergie	429	Is aan de gang in het kader van het internationaal samenwerkingsakkoord en meer specifiek de deelneming van België aan het zesde Euratomkaderprogramma voor de periode 2002-2006.
Een beslissing nemen over wat er gebeurt na de nucleaire cyclus met de brandstof	430	Cfr. 428.
Voortzetting van de financiering van de passiva BP1/BP2 na 31/12/2000 op basis van de conventie van 19/12/1990 tussen de Belgische Staat, Niras, Electrabel et Synatom	431	Dit probleem kent een nieuwe ontwikkeling door de beslissing van de Ministerraad van 20 juni 2002 (Comité belast met het verzekeren van de follow-up). Vanaf 2003, toepassing van de taks op de elektriciteit die wordt verbruikt, m.b.t de beschikkingen die werden genomen door de programawet 2003.
Een ruim informatieaanbod en verspreiding inzake energie bevorderen (tarifiering, keurmerken, vergelijking) (en 115, 121, 395)	432	Er moet nog vooruitgang worden geboekt in dit domein maar sedert begin 2002 heeft zich een grote evolutie voorgedaan. Het nieuwe "klimaatprogramma" dat de regering heeft opgestart (zie www.climat.be) en de deelneming van Mineco aan Batibouw met een informatiestand over hernieuwbare energie, de klimaatveranderingen en duurzame ontwikkeling vormen de eerste stappen in deze ontwikkeling. Het is van belang de informatie in een helder algemeen kader te groeperen dat toegankelijk is en rechtstreeks op de eindverbruikers afgestemd is. Het Mineco werkt actief mee aan de geleidelijke verbetering van de klimaatsite en herstructureert zijn eigen website, inzonderheid door het inlassen van nieuwe materies betreffende het klimaat, duurzame ontwikkeling, hernieuwbare energie en de vermindering van de energievraag.

	432	Cfr. 402 bis.
De cel Duurzame Ontwikkeling in de schoot van het federaal Bestuur Energie aanvullen	433	Ter gelegenheid van de voorbereiding van het definitief plan inzake het personeel van de FOD zal overleg plaatsvinden over de oprichting van een cel duurzame ontwikkeling en de toename van het personeelsbestand van de Algemene Directie
Beleid ter bevordering van een mobiliteit die verenigbaar is met een DO (434-479)		
De Europese richtlijnen uit de programma's "schone lucht" en "auto-oil" omzetten in Belgisch recht	471	De richtlijn 98/70/EG (auto-oil) werd omgezet door de koninklijke besluiten van 18 oktober 2001.
Het gebruik van alternatieve brandstoffen bevorderen	471	In het raam van de omzetting van de richtlijn 2003/30 van 8 mei 2003 ter bevordering van het gebruik van biobrandstoffen heeft de MR beslist maatregelen te nemen om het aandeel van biobrandstoffen geleidelijk aan op te drijven door - na overleg met de sector - een biobrandstof op de markt te brengen die voldoet aan de doelstellingen van de directie en dit tegen een prijs die lager ligt dan de andere brandstofprijzen.
Beleid ter bescherming van de atmosfeer (480-537)		
Een nieuw Nationaal Belgische Plan opstellen inzake de klimaatveranderingen tegen medio 2001	496	Het Nationaal Klimaatplan werd begin 2002 goedgekeurd. Het houdt maatregelen in op het niveau van regelgeving, informatie, sensibilisatie en economische instrumenten waaronder de fiscaliteit en de handel in emissierechten/-vergunningen.
Schepping van een klaar juridisch kader ter ondersteuning van het Nationaal Klimaatplan, vervolledigd met een algemeen organisatorisch kader voor de coördinatie, de uitvoering en de opvolging van de klimaatpolitiek.	497	Aan de gang zijnde werken betreffende de oprichting van een Nationale Klimaatcommissie + resultaten van de lopende studie ECONOTEC & ECOLAS (cfr. 535). De resultaten van de studie hebben het mogelijk gemaakt om de respectieve bevoegdheden te bepalen, alsook de uitwerking van de scenario's voor elk mechanisme.
De Europese richtlijnen inzake uitstoot door transport omzetten (richtlijn 94/63/EG, richtlijnen die voortkomen uit het Europese programma Auto-Oil, richtlijn 98/69/EG, richtlijn 98/70/EG, richtlijnen inzake de uitstoot van vrachtwagens (in voorbereiding) en over de technische inspectie (in voorbereiding)	501	Cfr. 471
De richtlijn 99/32/EG omzetten inzake vermindering van SO ₂ -uitstoot die voortkomt uit het gebruik van bepaalde vloeibare brandstoffen	502	De richtlijn 99/32/EG werd omgezet door drie koninklijke besluiten van 7 mei 2001 (huisbrandolie, dieselolie voor maritiem gebruik, zware residuele brandstoffen)
Toeziens op de vermindering van NOx-emissies (verwarmingsinstallaties)	508	Cfr. Project van koninklijk besluit betreffende stookketels met een groot prestatievermogen, opgesteld door de federale Administratie voor Leefmilieu.
Een kenniscentrum oprichten waarvan de taak er in zou bestaan adviezen te formuleren met het oog op het ondersteunen van de klimaat- en energiepolitiek en het uitvoeren van toegepast onderzoek	517	Men kan ervan uitgaan dat de klimaatcommissie die is opgericht in het kader van de samenwerkingsakkoorden tussen de federale overheid en de gewesten die rol kan vervullen.
Onderzoek uitvoeren naar de rol die de nieuwe mechanismen voor internationale samenwerking kunnen spelen in het kader van het Belgisch beleid inzake klimaatverandering (en 527, 529)	526	Het Bestuur Energie volgt de aan de gang zijnde werkzaamheden op het internationaal niveau met de meeste aandacht.
Het onderzoek voortzetten inzake de inzet van bestaande beleidsinstrumenten: te integreren in 516	526	idem

Op nationale (federale) schaal een institutioneel en federaal kader creëren om de nieuwe internationale mechanismen inzake klimaatverandering te kunnen inzetten en overlegmechanismen te voorzien	530	Dit is een van de grote bezorgdheden van onze actie op het internationale vlak
Acties voorzien betreffende opbouw van kennis inzake de mechanismen van internationale samenwerking op het gebied van klimaatverandering	530	Cfr. 517, 537
Pilootprojecten opstarten inzake de mechanismen van internationale samenwerking op het gebied van klimaatverandering	530	Op 5 december 2003 heeft de Ministerraad formeel de samenstelling van de Nationale Klimaatcommissie goedgekeurd zodat zij haar activiteiten officieel kan opstarten. De DG Energie is daarin vertegenwoordigd door een afgevaardigde van Minister Moerman die daarin zetelt als plaatsvervangend lid van de vertegenwoordiger van de Eerste Minister. Een van de taken die deze Commissie moet vervullen is het verrichten van een voorbereidend beleidsonderzoek naar de noodzaak en desgevallend de inhoud van een afzonderlijk samenwerkingsakkoord over de flexibiliteitsmechanismen en de daarbij horende noodzakelijke instrumenten.
Methodes op punt stellen die de deelneming van de privésector stimuleren aan de modelprojecten inzake gemeenschappelijke uitvoering en mechanisme voor schone ontwikkeling	531	Bijdrage dank zij de resultaten van de studie ECONOTEC & ECOLAS (cfr. 535)
De informatie verstrekken aan de verschillende doelgroepen, inzonderheid via het onderwijs, (oorzaken en gevolgen van de klimaatveranderingen, preventieve acties)	534	Bezieling van een stand op het Milieusalon 2002 en nieuwe structuur van de website Energie die een bijzonder belang hecht aan de problematiek "klimaat" en "duurzame ontwikkeling".
Tegen eind 2001 een samenwerkingsakkoord afsluiten met de Gewesten over een juridisch kader voor de nationale conventanten inzake energie-efficiëntie	535	Een studie over een periode van vijftien maanden, die de bevoegdheden samenbundelt van zeven onderzoeksteams, verspreid over vijf Europese landen waaronder België, is in januari 2002 begonnen met het bepalen van een operationeel kader van vermindering van de vraag naar energie van de voornaamste activiteitssectoren. Deze studie houdt rekening met het advies van de Gewesten via het Begeleidingscomité.
Tegen juni 2001 voorstellen voor een algemeen operationeel kader uitwerken inzake het atmosferische beleid dat procedures en structuren vastlegt voor de voorbereiding, coördinatie, uitvoering, opvolging en bijsturing van de maatregelen van de verschillende plannen	537	Een studie werd overwogen die beoogt de beste scenario's te bepalen betreffende de uitvoering van de mechanismen inzake flexibiliteit, met als doel de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, tegen de gunstigste prijs en onder de beste voorwaarden. De resultaten ervan moeten bijdragen tot het uitwerken van het operationeel politiek en pragmatisch kader voor de uitvoering van de mechanismen van Kyoto.

Rapport van mevrouw N. HENRY, ondervoorzitster, vertegenwoordigster van de Minister van Wetenschapsbeleid

1. Inleiding

Zowel de verklaring van Rio, Agenda 21 en de daarop volgende overeenkomsten (klimaat, biodiversiteit...), als de conclusies van de Europese Raad van Göteborg van 2001, leggen de nadruk op de rol van wetenschap en onderzoek.

De verwerving van kennis en het opheffen van onzekerheden betreffende de mechanismen van natuurlijke verschijnselen en de maatschappelijke problemen zijn drijfveren voor de ontwikkeling, maar ook een ondersteuning voor de besluitvorming en een aanwijzing voor de beleidsstrategieën.

Met de door onderzoek verkregen kennis en het begrip van systemen, kunnen de nodige instrumenten ontwikkeld worden voor de evaluatie van de incidentie van de getroffen maatregelen en de risico's die ze met zich kunnen meebrengen.

De efficiëntie en de ongewenste effecten van het gevoerde beleid hebben niet altijd voldoende aandacht gekregen, en de toepassing van het voorzorgsprincipe lijken een rem op de ontwikkeling en de vooruitgang.

Anderzijds leggen uiteenlopende specialisten en instellingen (waaronder de Europese Raad in Göteborg) ook de nadruk op bepaalde criteria die gerespecteerd moeten worden bij de programmering van het onderzoek en ter ondersteuning van de besluitvorming en in het bijzonder op gebied van duurzame ontwikkeling. De belangrijkste hieronder zijn:

- een multidisciplinaire aanpak die beter tegemoet moet komen aan de intersectoriële politieke besluitname en een enge sectoriële aanpak moet overstijgen. Op gebied van onderzoek mag een grondige kennis van de sectoren daarom niet verwaarloosd worden;
- een continuïteit van het onderzoek op lange termijn is een betere oriëntatie voor de besluitvorming, die zelf vaak beïnvloed wordt door de gebeurtenissen op korte termijn;
- de onafhankelijkheid van het onderzoek is nodig voor de transparantie van het besluitvormingsproces. Deze onafhankelijkheid is onontbeerlijk om de mogelijkheden en risico's van nieuwe technieken en nieuwe producten te kunnen inschatten. Om een duurzame ontwikkeling te verzekeren, komen immers het beheer en de meting van risico's neer op het inschatten van sociale, economische en ecologische gevolgen van innovaties.

Zowel het eerste Plan voor wetenschappelijke ondersteuning van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling (PODO I) als het tweede (PODO II) hebben geanticipeerd op de toepassing van deze criteria, welke sleutels zijn voor een ondersteuning van het onderzoek van besluitvorming.

2. Opzetten van een intern netwerk

Sinds 1996 zijn een aantal instellingen van de DWTC belast met het beheer van plannen ter wetenschappelijke ondersteuning van een duurzaam ontwikkelingsbeleid (PODO I 1996-2002; PODO II 2000-2006), met de opvolging van activiteiten op nationaal, Europees en internationaal niveau, alsook de aanvoer van informatie over het onderzoek in het kader van rapportering.

In het kader van de duurzame ontwikkeling, wordt het spectrum van de te behandelen thema's alsook de betreffende informatie, uitgebreid door interacties met andere programma's: bv. armoede, veroudering, gezondheid op het werk....

3. Toepassing van het Plan 2003

Milieubeheer van het departement

Op 1 augustus 2002 hebben de DWTC en de daarmee verbonden FWI via hun Secretaris-Generaal vrijwillig gekozen om zich in te zetten voor het federale Handvest om de komende jaren een beleid te voeren dat hun milieuprestaties moet verbeteren en dat de doelstellingen van het Federale Plan inzake Duurzame Ontwikkeling (FPDO 2000-2004) moet nastreven.

De eerste elementen van dit beleid werden reeds verwezenlijkt toen er op 2 april 2002 een milieucoördinator aangesteld werd voor de DWTC en daarvan afhankende FWI en door de verwezenlijking van enkele ad hoc acties inzake milieubeheer.

De heer Benaïou MEMBE, Milieucoördinator (02/238.35.03 of memd@belspo.be).

Om de verbintenissen te respecteren die aangegaan werden naar aanleiding van de ondertekening van het "Federaal Milieucharter" (1/8/2002) en om de duurzame ontwikkeling van zijn activiteiten te verzekeren, heeft de POD Wetenschapsbeleid de volgende belangrijke acties gerealiseerd:

- De invoering en het exclusieve gebruik van 100 % gerecycleerd papier voor alle interne en externe toepassingen.
- Veralgemening van het selecteren van de PMD-fractie (plastic, metaal en drinkkartons) voor het geheel van de 9 verdiepingen van de Wetenschapsstraat 4 en 8.
- Sensibiliseringscampagne van het personeel voor:
 - het rationeel energiegebruik (REG); verwarming van het gebouw, energieweek, e.a.
 - rationeel gebruik van papier, recto/verso druk, e.a.
 - de vermindering van de hoeveelheid niet gereduceerd afval: oud papier en karton, e.a.
- Duurzame en sociaal verantwoorde producten:
 - samenwerking met de Dienst logistieke voorzieningen en de cel ICT voor de selectie en het exclusieve gebruik van 100 % gerecycleerd papier.

- Certifiëring van het gevoerde milieubeleid:
 - Ondertekening van het charter "ecodynamisch bedrijf" van de BIM en voorbereiding van een kandidaatsdossier met als doel het ecodynamisch label.

Overzicht van de acties en verantwoordelijken

In onderstaand overzicht worden een aantal projecten vermeld die de ondersteuning aantonen die Federaal Wetenschapsbeleid kan verlenen aan een beleid gericht op duurzame ontwikkeling.

De hieronder vermelde projecten maken deel uit van een geheel van projecten gefinancierd door drie programma's die beheerd worden door de POD Wetenschapsbeleid, namelijk: het plan voor de wetenschappelijke ondersteuning van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling II (PODO II 2001-2006), het programma sociale cohesie (2000-2004) en het programma gezondheidsbescherming van de werknemer (1999-2003).

De informatie met betrekking tot het geheel van de programma's dat opgezet wordt door het departement vindt u op de site: <http://www.belspo.be/rubriekFedra>.

SAMENVATTENDE TABEL VAN DE IN 2001, 2002 EN 2003 GEVOERDE ACTIES		
Acties	Paragraaf van het Plan	Stand van zaken
Acties consumptie- productiewijzen		
Informatie-, opvoedings- en bewustmakingsbeleid		
Ter ondersteuning van het creëren van een label Duurzame ontwikkeling	116	<i>"Geïntegreerd productbeleid vanuit ecologische, sociale en economische overwegingen: ontwikkeling van twee instrumenten"</i>, B. Mazijn (RUG), H.Peeters (Ethibel) Dit onderzoek beoogt met name de haalbaarheidsstudie en een wetgevend basisvoorstel voor de toekenning van een kwaliteitslabel 'duurzame ontwikkeling' voor de producten; concrete invulling en controle in een geval (koffie).
Als ruggensteun voor een productbeleid		
Ter ondersteuning van een geïntegreerd productbeleid	134	- <i>"De haalbaarheid van een geïntegreerd milieuproductbeleid in België"</i>, N. de Sadeleer (FUSL), M. Pallemmaerts (VUB), E. Zaccāi (ULB), L. Lavrysen (RUG). - <i>"Duurzaamheidontwikkelingen van productsystemen, 1800-2000"</i>, T. Geerken (VITO), P. Scholliers (VUB) - <i>"Integratie van klimaat-, grondstoffen- en afvalbeleid door productgerichte maatregelen"</i>, F. Nemry (ICEDD), B. Jansen (VITO) - <i>"Criteria en impulsen voor veranderingen naar een duurzame consumptie: sectoriële aanpak"</i>, E. Zaccāi (ULB), M.-P. Kestemont (UCL), C. Rousseau (CRIOC) Deze reeks van onderzoeksprojecten komt ter wetenschappelijke ondersteuning van een productbeleid bekeken vanuit juridische, historische, sociologische, economische en technische invalshoek.

Acties armoede en sociale uitsluiting - overmatige schuldenlast - milieugezondheidskunde		
Acties armoede en sociale uitsluiting - overmatige schuldenlast		
Bestrijding van armoede	165 175	<i>"De geografische dimensie van de attitudes tegenover asielzoekers, daklozen en bedelaars"</i> (1/1/2001-29/2/2004) - H. Meert - KULeuven, J. Blommaert - UG, A. Rea - ULB, M. Martiniello - ULg Deze studie onderzoekt de attitude van de bevolking in Vlaanderen, Brussel en Wallonië tegenover asielzoekers, daklozen en bedelaars. <i>"Sociale herintrede van de daklozen: Attitudes, vooroordelen, identiteit en collectieve acties"</i> (1/1/2001-29/2/2003) P. Phillipot - UCL Het onderzoek bestudeert de omvang van de daklozenpopulatie, de verschillende acties die de overheid met betrekking tot daklozen onderneemt en de houding van de burgers ten aanzien van daklozen. Tegelijkertijd worden de percepties en attitudes van de daklozen ten aanzien van de bevolking bestudeerd.
	179	<i>"Maatschappelijke keuzen, structurele armoede en sociale kost"</i> (1/3/2003 - 31/3/2005) - I. Nicaise - KULeuven. Het doel van dit project is om, steunende op empirische gegevens, een aantal sociale integratieprocessen te bestuderen op het kruispunt van vorming, arbeidsmarkt en sociale bescherming in België. Met behulp van een simulatiemodel kunnen de gevolgen van een aantal beleidskeuzen uit het Nationaal actieplan Sociale insluiting op middellange en lange termijn worden bestudeerd.
	190	<i>"De impact van sancties in de werkloosheidsverzekering op herintrede en armoede"</i> (2001-2003) - L. De Lathouwer - UFSIA, B. Cockx - UCL Dit onderzoek bestudeert de weerslag van de opschorting van de werkloosheidsuitkeringen op de kansen tot herintrede op de arbeidsmarkt en de eventuele mogelijke gevolgen van deze maatregel op de armoede.
Sociale bijstand en werk	174 203	<i>"Jongeren in de actieve welvaartsstaat"</i> - (1/1/2001-29/2/2003) - F. Lammerdyn - KULeuven De studie onderzoekt het traject van een steekproef van jongeren die in Vlaanderen het bestaansminimum ontvangen. De onderzoekers dringen door tot de levensloop, de ervaringen en de leefwereld van deze jongeren met betrekking tot hun eventuele intrede op de arbeidsmarkt.
	188	<i>"Een hernieuwd pakt tussen Sociale Zekerheid en werkgelegenheid"</i> (1996-1999) - I. Nicaise - KULeuven, B. Van der Linden - UCL. Dit onderzoek bestudeert en evalueert de beleidskeuzen ter ondersteuning van de werkgelegenheid door middel van verminderde sociale werkgeversbijdragen. Vooral doelgroepen die het moeilijk hebben om hun plaats te vinden op de arbeidsmarkt (jongeren, weinig gekwalificeerden...) komen aan bod.
	188	<i>"Micro- en macro-economische evaluatie van een verlichting van de (para)fiscaliteit"</i> (1/3/2003-31/3/2005) B. Van der Linden, B. Cockx - UCL Er bestaan tal van en uiteenlopende (para)fiscale maatregelen (doelgericht, al dan niet tijdelijk) die de arbeidskosten verlichten en het zoeken naar werk bevorderen. Het is de bedoeling om ze vanuit twee invalshoeken te bekijken. Micro-economisch wordt de efficiëntie geëvalueerd vanuit het oogpunt van de werkzoekende en diens arbeidsintrede. Macro-economisch is het de bedoeling de gevolgen ervan te evalueren met betrekking tot de technologische keuzes en de processen die tot het scheppen en vernietigen van arbeidsplaatsen leiden. Hierbij wordt rekening gehouden met de loononderhandelingen, de heterogeniteit van de kwalificaties op de Belgische arbeidsmarkt en de concurrentie tussen werknemers met verschillende kwalificaties.
	189	<i>"Sociale economie, sociale integratie en duurzame ontwikkeling"</i> (1/1/2001-31/12/2004) I. Nicaise - KULeuven, M. Nyssens - UCL, J. Defourny - ULg De onderzoekers bestuderen van nabij de efficiëntie van de activeringsmaatregelen met betrekking tot arbeid voor kwetsbaren op de arbeidsmarkt (marginalen, weinig gekwalificeerden), zowel in Vlaanderen als in Wallonië.

Huisvesting	198 755	<i>"Grenzen aan de solidariteit: de conceptualisering van solidariteit in een aantal beleidsdomeinen"</i> (1/3/2003-31/12/2004) - H. Meert - KULeuven, J. Blommaert - UG, K. Beyens - VUB Het onderzoek bestudeert de wijze waarop het begrip solidariteit in de praktijk wordt gedefinieerd in drie specifieke domeinen (sociale huisvesting, immigratie en asiel, criminaliteit en onveiligheid)
Gezondheid	167	<i>"Sociale stratificatie in aankoop en consumptie van voedingsmiddelen"</i> (1/1/2001-29/2/2003) - G. De Backer, J. Viaene - UG De studie onderzoekt verschillen in de consumptie (zowel kwalitatief als kwantitatief) tussen sociale klassen op basis van bestaande databanken.
	194	<i>"Nieuwe kwetsbare groepen in de Belgische gezondheidszorg"</i> (1/1/2001-29/2/2003) F. Louckx - VUB Het doel van dit onderzoek is het identificeren en beschrijven van de nieuwe kwetsbare groepen in de gezondheidszorg van België. De onderzoekers zullen voorstellen formuleren die beantwoorden aan de noden van deze groepen.
Arbeid en menswaardig inkomen	192	<i>"Onzichtbare pensioenen in België"</i> (1/1/2001-29/2/2003) J. Berghman, B. Van Buggenhout - KULeuven Deze studie onderzoekt de omvang en de ontwikkeling van de tweede en de derde pensioenpijler. Er wordt nagegaan of deze ontwikkeling geen ongelijkheden scheppen tussen wel en niet rechthebbenden.
Gezondheid en milieu		
Een vermindering van de factoren die ademhalingsziekten veroorzaken of verergeren, ook die verbonden aan het werk	244	<i>"Beroepsastma in België"</i> B. Nemery - KULeuven, O. Vandenplas - UCL, Pauwels R. - RUG, J. Kips - RUG, D. Piette - ULB Door een combinatie van epidemiologisch en experimenteel onderzoek, uitgevoerd door een netwerk van vier teams met aanvullende expertise, wil dit onderzoeksproject bijdragen tot een betere kennis van blootstellingsgerelateerde en individuele risicofactoren van beroepsastma. Dit zou moeten leiden tot de formulering van een wetenschappelijk gegronde en ethisch aanvaardbare strategie voor de preventie, de detectie en het beleid van beroepsastma, zowel op nationaal als op Europees vlak. De belangrijkste doelstellingen van dit project zijn de volgende: 1. Verkrijgen van een betere epidemiologische kennis van beroepsastma in België 2. Onderzoeken van de socio-economische gevolgen van beroepsastma voor de aangetaste personen 3. Verbeteren van de wetenschappelijke kennis van de pathofysiologie van beroepsastma 4. Onderzoeken en evalueren van de attitudes van jonge personen met verhoogd risico voor beroepsastma.

Een vermindering van de risicofactoren die de ontwikkeling van kanker bevorderen en die verbonden zijn aan het werk of de omgeving;	246	<i>"Genotypische en fenotypische variabiliteit, individuele susceptibiliteitsfactoren en industriële genotoxische /neurotoxische agentia in arbeidsgeneeskunde"</i> H. Veulemans - KULeuven, P. Vielle - UCL, D. Lison - UCL, H. Thierens - RUG, L. De Ridder - RUG, C. Laurent - ULG, M. Kirsch-Volders - VUB Het project bestudeert de bekwaamheid voor het meten, het nut en de toepasbaarheid van bepaalde kandidaat merkers voor individuele susceptibiliteit in arbeidsgeneeskunde. - Ontwikkeling van technieken voor het genotypen van reparagenen (hOgg1, XPG, MSH2, rad51, XRCC1). - Validatie van de comet assay en micronucleus test in combinatie met centromerische probing voor de biomonitoring van styreen en kobalt-blootstellingen. - Ontwikkeling van een methode voor het opsporen van lengte polymorfismen van minisatellieten bij blootstelling aan ioniserende stralen. - "Exploratieve" studie van de "DNA array microchips" technologie voor de genotypering en de fenotypering in de arbeidsgeneeskunde. - Experimentele studie van de impact van polymorfismen op het herstel van oxidatieve schade geïnduceerd door kobalt en door ioniserende stralen. - Studie van susceptibiliteitsbiomonitoring in een populatie van arbeiders blootgesteld aan styreen. - Studie van susceptibiliteitsbiomonitoring in een populatie van arbeiders blootgesteld aan kobalt. - Studie van susceptibiliteitsbiomonitoring in een populatie van arbeiders blootgesteld aan ioniserende stralen. - Studie van de juridische en ethnische implicaties van susceptibiliteits-testen in de arbeidsgeneeskunde <i>"Wetenschappelijke relevantie en irrelevantie van de genetische susceptibiliteit bij normstelling voor risicobeheersing"</i> - K. Van Damme - UIA Het project bestudeert de associatie tussen benzeen geïnduceerde afwijkingen in het perifere bloedbeeld en genetische polymorfismen met als doel de mogelijke relevantie of irrelevantie van het gebruik van genetische en van niet genetische testen/praktijken bij aanwervingonderzoeken en periodieke medische onderzoeken ter preventie van hematolymfopoiëtische Daarbij draagt het project bij tot een beter begrip van de relatie tussen environmenteel geïnduceerde veranderingen in het perifere bloed en het risico voor ernstige hematolymfopoiëtische aandoeningen. <i>"Gebruiksvriendelijke informatiesystemen voor evaluatie van gezondheidsrisico's bij blootstelling aan chemische mutagenen/carcinogenen"</i> H. Veulemans - KULeuven, D. Lison - UCL, L. De Ridder - RUG H. Thierens - RUG, C.Laurent - ULG, M. Kirsch-Volders - VUB Creatie van een website met gegevens met betrekking tot toxische risico's en bepaalde kankers. - Nationale en internationale normen i.v.m. mutagenen/ carcinogenen - Voor elke stof de relevante gegevens inzake biomarkers bij blootgestelde beroepspopulaties in de wetenschappelijke literatuur - Methoden voor risicoberekening a.h.v. de biomarkers - Praktische handleiding voor het nemen en behandelen van stalen
De inventarissen van kankers en allergieën verbeteren om de verbanden met het milieu, de consumptiepatronen en de werkomstandigheden beter te bepalen. Daarnaast is dringend nood aan een inventarisatie van de aantasting van immuniteit en vruchtbaarheid enerzijds en van "endocrine disruptors" anderzijds;	258	<i>"Endocriene verstoring in het Schelde estuarium: distributie, blootstelling en effecten"</i> (ENDIS-RISK) C. Janssen - RUG, P. Roose - IRSNB, H.F. De Brabander - RUG, M. Vincx - RUG, A.D. Vethaak - RIKZ (Nederland) De belangrijkste doelstellingen binnen het project zijn: - analyses van hormoonontregelaars in water, zwevende stof, sediment en biota (mysidaceeën, grondels); - in vitro evaluatie van de oestrogene en androgene potentie van de water, zwevende stof -en sedimentstalen; - ecotoxicologische en in situ evaluatie van de effecten op de brakwater-endeme mysidaceeën populatie (korte, middellange en lange termijn); - risicoschatting van hormoonontregelaars voor het Schelde-estuarium.

De opmaak van een dwingend stelsel van immissienormen of gezondheidsnormen voor schadelijke stoffen in de buitenlucht of in binnenlucht dat kan dienen als onderbouw van de gewestelijke milieunormering.	262	<i>"Validatie van microbiologische en chemische methodes voor werkplaatscontrole"</i> - M. Marlier - FSAGx, G. Lognay - FSAGx, N. Nolard - ISP Studies m.b.t. de preventie en de verbreiding van micro-organismen op de werkplaatsen: ontwikkeling van objectieve en efficiënte analytische instrumenten waarmee de aanwezigheid van biologische (fungoïde broedknoppen) en chemische (door schimmels geproduceerde MVOC's) agentia beoordeeld kan worden die in het werkmilieu schadelijk kunnen zijn.
Acties landbouw - mariene milieu - biodiversiteit		
Ter ondersteuning van een beleid voor een duurzame ontwikkeling van de landbouw		
Teneinde de druk te verminderen op het aquatische milieu als gevolg van de landbouwproductie.	280	<i>"Geïntegreerd stikstofbeheer in de landbouw en nitrietnormen"</i>, M. Frankinet, CRA Het doel van dit project is na te gaan of een bemestingsadvies, op grond van een raming van wat de gewassen nodig hebben en van hetgeen aan de bodem werd toegevoegd, een optimaal rendement oplevert en de hoeveelheid minerale stikstof die na de oogst in het bodemprofiel aanwezig is zo klein mogelijk houdt, en waarvoor op dit ogenblik normen uitgewerkt worden.
Teneinde een multifunctionele landbouw te verdedigen (i).	289	<i>"Overlevingsstrategieën voor een multifunctionele landbouw in een verstedelijkte omgeving"</i> - G. Van Huylenbroeck - RUG In het onderzoek worden een aantal facetten belicht ten aanzien van de functies die landbouw vervult in een verstedelijkte omgeving met name onderzoek naar de functieverwachtingen, de functievervulling, de functieinvulling en de functie-ondersteuning.
Teneinde de praktijken in de veeteelt te herzien. (vi)	289	<i>"Geïntegreerde aanpak voor de controle op residuen van coccidiostatica in eieren"</i> - E. Daeseleire - CLO De concrete doelstelling van het project is om een geïntegreerde aanpak op punt te stellen voor de controle op de aanwezigheid van residuen van coccidiostatica in eieren. (geneesmiddelen voor dieren). Het doel is duurzame ontwikkeling na te streven door de kwaliteit van eieren te bevorderen rekening houdende met het dierenwelzijn. Op het einde van het project zal een monitoringprogramma opgezet worden.
Om de praktijken in de veeteelt te herzien, alsook rekening te houden met het dierenwelzijn in de veeteelt:	289	<i>"Normalisatie van de residu-analyse van hormonen en veterinaire geneesmiddelen in levensmiddelen van dierlijke oorsprong"</i>, M. Cornelis - IVK/IEV, G. Maghuin-Rogister - ULg, C. Van Peteghem - RUG Dit onderzoek had als doel een overzicht op te stellen van de methoden die na validatie genormaliseerd zouden kunnen worden voor de analyse van specifieke groepen groeifactoren zoals geslachtshormonen, B-agonisten, glucocorticoiden en diergeneeskundige geneesmiddelen (antibiotica). Dit overzicht krijgt de vorm van een gegevensbank, beschikbaar op een telematisch netwerk.
Teneinde de omschakeling naar biologische landbouw aan te moedigen	290	<i>"Op welke manier kan biologische landbouw bijdragen tot duurzame productie en consumptiepatronen?"</i> - M. Mormont - FUL Het doel van het project is het definiëren van de duurzaamheid van de biologische landbouw, vertrekkende van drie dimensies die met elkaar moeten geconfronteerd worden en afgewogen worden: - economische duurzaamheid: concurrentiepositie en ontwikkelingsmogelijkheden; - duurzaamheid op vlak van milieu: reproductie van de hulpbronnen en balans van specifieke externaliteiten; - sociale duurzaamheid: innovatiecapaciteit en sociale/territoriale externaliteiten.

Teneinde landbouw - milieu - indicatoren te omschrijven	305 308	<i>"Algemeen kader voor de evaluatie van verschillende niveaus van duurzaamheid in Belgische landbouwsystemen - SAFE"</i> - A. Peeters - UCL De doelstelling van het project is het ontwerp van een analytisch kader (SAFE) om de duurzaamheid van landbouw te evalueren. De bedoeling van dit kader is een weergave van het multifunctionele karakter van de landbouw waarbij zowel de productie-, de milieu- als de socio-economische factoren van een landbouwsysteem geïntegreerd worden. De toename van milieukwaliteit kan op deze wijze op lange termijn bepaald worden, waarbij eveneens de continuïteit van de landbouw, niet alleen als een productieactiviteit maar ook als de beheerder van natuurlijke goederen en diensten, verzekerd wordt.
Teneinde een plan ter vermindering van het gebruik van bestrijdingsmiddelen voor te bereiden.	310	<i>"Ontwikkeling van bewustmakingsinstrumenten voor het duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen"</i> - H. Maraite - UCL Het project wil een systeem van schatting van impact van gewasbeschermingsmiddelen (PIAS: Pesticide Impact Assessment System) invoeren met als doel een verantwoord en duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de gehele landbouwwereld. Het project zal een werkinstrument (PIAS) leveren om de reële impact van de gewasbeschermingstoepassingen en tevens de economische gevolgen van de invoer van nieuwe instrumenten en productietechnieken in het landbouwmilieu te schatten.
Ter ondersteuning van een beleid ter bescherming en beheer van het mariene milieu		
Ter concretisering van de internationale verbintenissen inzake bescherming en duurzaam beheer van het marien milieu en meer bepaald inzake eutrofiëring	330	<i>"IZEUT: Identificatie van mariene zones getroffen door eutrofiëring"</i>, C. Lancelot - ULB Het project beoogt om, vertrekkend van de "Gemeenschappelijke procedure voor de bepaling van de eutrofiëringstoestand van de maritieme zone" van de OSPAR conventie te komen tot het vastleggen en gebruiken van eutrofiëringcriteria voor de geografische verdeling van de Belgische kustwateren in 'probleemzones, potentiële probleemzones en probleemvrije zones'.
Ter ondersteuning van de voorbereiding van operationele plannen tegen accidentele vervuiling en om meer rekening te houden met de weerslag van alle beleidsmaatregelen op de toestand van het mariene milieu	331	<i>"MARE-DASM: Beoordeling van de mariene degradatie in de Noordzee en voorstellen voor een duurzaam beheer"</i>, H. Bocken - RUG, C. Janssen - RUG, F. Maes - RUG, G. Pichot - IRSNB Een van de doelstellingen van het project betreft de beoordeling van de kostprijs van de degradatie van het mariene milieu, zowel in accidentele gevallen als op een permanente wijze, vergeleken met aan de economische en sociale baten van het gebruik van het Belgisch deel van de Noordzee door de huidige generatie, teneinde te komen tot voorstellen van beleidsmaatregelen die de overheid moet nemen om een meer geïntegreerd beheer en duurzaam gebruik van de Noordzee te garanderen voor de toekomstige generaties.
In het kader van de oprichting van beschermde mariene zones	339	<i>"HABITAT: Intensieve opvolging van de evolutie van een beschermd benthisch habitat"</i>, P. Jacobs - RUG, M. Vincx - RUG De algemene doelstelling van dit onderzoek omvat het verstrekken van de gegevens, strategieën en methodes die noodzakelijk zijn om de evolutie van het marien natuurgebied en meer specifiek het benthisch habitat op een wetenschappelijke gefundeerde manier te kunnen evalueren naar aanleiding van de toepassing van een beheersplan door de overheid.
Ter ondersteuning van een strategie inzake behoud en duurzaam gebruik van de biodiversiteit		
Teneinde de strategie op te zetten voor het behoud van de biodiversiteit in landbouw, bossen en vochtige gebieden	365	<i>"Soorten diversiteit: Belang voor duurzaamheid van ecosystemen en impact van klimaatsverandering"</i>, I. Impens - UIA, I. Nijs - UIA, D. Reheul, RUG Studie van de invloed van beheerspraktijken (afmaaiingsregime, bemesting,...) en van de klimaatsveranderingen (droogte extremen) op de werking, de stabiliteit, de weerstand en de veerkracht (resilience) van grasachtige ecosystemen (gematigde koude weides) verbonden aan de evolutie van de biologische diversiteit waaruit ze samengesteld zijn. <i>"Biochemische cycli van bosecosystemen in relatie tot Global Change en Duurzame Ontwikkeling"</i>, P. André - UCL, R. Ceulemans - UIA, L. François - ULg, J.-C. Gérard - ULg, E. Laitat - FSAGx, R. Lemeur - RUG, J. Van Rensbergen - VITO, J. Van Slijken - IBW, F. Veroustraete - VITO Studie van de impact van de toename aan CO₂ en temperatuur op de koolstofcycli, de nutriënten en water in de zes meest representatieve Belgische bosecosystemen om aanbevelingen te geven voor een bosbeleid verenigbaar met een duurzame ontwikkeling

Acties energie - vervoer - ozon en klimaatwijziging		
Ter ondersteuning van een beleid dat de vraag naar energie beheert		
Ter ondersteuning van een beleid gericht op de vermindering van het energieverbruik en meer specifiek met als doel het gedrag van de consumenten beter te begrijpen.	391 432	<i>"Energieconsumptie in de residentiële sector: socio-technische factoren"</i> (F. Bartiaux-UCL, G. Vekemans - VITO) <i>"Bepaling van de gezinsprofielen voor een efficiënter beheer van de energievraag"</i> - E. Zaccai - ULB, F. Nemry - ICEDD, C. Rousseau - CRIOC Deze projecten beogen een beter begrip van de gewoontes van gezinnen inzake het energieverbruik alsook hun gedragingen en motivaties om o.a. instrumenten te kunnen bepalen die een aanpassing van de gewoontes zou teweeg kunnen brengen.
Ter ondersteuning van een beleid ter bevordering van een duurzame ontwikkeling van de energie		
Ter ondersteuning van een beleid ter bevordering van een duurzame ontwikkeling van de energie teneinde het aandeel aan hernieuwbare energie in de energieproductie op te schroeven	392 395 399 407	Het project <i>"Woodsustain-Aandeel van hout-energie aan duurzame ontwikkeling in België"</i> (GEB-UCL, CRA, CEE-UCL, UIA, LEGC-UCL) heeft de onzekerheden verminderd inzake hernieuwbare energiebronnen in België door gegevens te verzamelen omtrent hulpbronnen en vraag van hout-energie en ook omtrent de beschikbare hout-energie technologieën in België. Dit onderzoek heeft de milieu- en de socio-economische impacten geëvalueerd van de toekomstige ontwikkeling van hout-energie. <i>"SOLAR ROADMAP - Leidraad zonne-energie 2000-2025"</i> (G. Palmers - 3E, J. Nijs - IMEC, J. Martin - UCL, L. Goffin - FUL) Deze studie doet een grondige analyse van de evoluties in het beleid, de technologie en de ontwikkelingen van de hernieuwbare energiemarkt (windmolens, biomassa en zonne-energie) in België en in de wereld, en definieert een "roadmap" voor de potentiële ontwikkeling van hernieuwbare energie voor de 25 komende jaren. <i>"Optimale ontwikkelingen off-shore windenergie in België"</i> G. Palmers - 3E, R. Belmans - KULeuven, J.P. Henriët - RUG Deze studie beoogt de bepaling van het fysisch, technisch en economisch potentieel voor off-shore windenergietoepassing in de Belgische territoriale zee gebaseerd op specifieke geschatte gegevens (verbonden aan de geologische en geotechnische beperkingen, het windklimaat, de opties voor de netkoppeling, ...) en de te verwachten technologische evoluties. <i>"Verbetering van de voorspellingsbasis van windenergie in België"</i> - F. Van Hulle - 3E, J.-P. van Ypersele - UCL, C. Tricot - IRM, K. De Ridder - VITO) <i>"Ontwikkeling van instrumenten ter evaluatie van het potentieel voor duurzame waterstof in België"</i> - A. Martens - VITO, A. Germain - ULG, G. Pepermans - KULeuven, G. Palmers - 3E). Dit project beoogt de ontwikkeling van technico-economische instrumenten en de evaluatie van mogelijkheden in de waterstoftechnologie om zijn mogelijke potentiële toekomstige rol te bepalen in België. <i>"Vloeibare biobrandstoffen in een globale context van bio-energie in België (LIBIOFUELS)"</i> - J. De Ruyck - VUB, J.-M. Jossart - UCL, G. Palmers - 3E). Dit project analyseert het potentieel en de duurzaamheid van biomassaketens (vanaf de productie van de biomassa tot het gebruik van bioenergie) op grote schaal in België vanuit ecologisch en micro en socio-economisch oogpunt.
Ter ondersteuning van een beleid ter bevordering van een mobiliteit die met een duurzame ontwikkeling verenigbaar is		
Verplaatsingsgedrag van huishoudens	440 448 455 477	<i>"Studie van de activiteiten van de gezinnen via de nationale huishoudensenquête over mobiliteit"</i>, D. Goetghebuer - Insitut Wallon, M. Mouchart - UCL, P. Toint - FUNDP/GRT, P. Vansevenant - Langzaam Verkeer Demonstratie van de bestaande verbanden tussen verplaatsingen, keuze van vervoerswijzen en activiteiten. (site met de resultaten van de nationale enquête mbt de mobiliteit van huishoudens). De resultaten van de nationale enquête inzake mobiliteit van gezinnen (MOBEL) alsook die van de regionale en lokale enquêtes worden geanalyseerd volgens verschillende invalshoeken in de volgende projecten: <i>"Spatial analysis and modelling based on activities (SAMBA)"</i> P. Toint - FUNDP, I. Thomas - UCL, A. Verhetsel - UA F. Witlox - RUG

		<i>"Determinanten van modale keuze in verplaatsingsketens"</i>, P. Toint - FUNDP, T. Steenberghen - KULeuven, T. Asperges - Langzaam Verkeer vzw <i>"De integratie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek met betrekking tot dagelijkse mobiliteit en sociale tijd"</i>, P. Toint - FUNDP, M. Hubert et B. Montulet - FUSL, I. Glorieux - VUB <i>"Vervoersafhankelijkheid en vervoersautonomie van kinderen (10-13 jaar)"</i>, J. Van Gils - Kind & Samenleving G. Zuallaert - Langzaam Verkeer vzw, G. Wets - LUC, R. Cuyvers - PHL 3 delen: 1) kwalitatief onderzoek over de meningen en ervaringen van kinderen van 10 tot 13 jaar mbt mobiliteit 2) kwantitatief onderzoek over het gewicht van de factoren gevonden in de kwalitatieve analyse 3) onderzoek van acties in 4 gemeentes gericht op de deelname van kinderen in lokale discussies omtrent mobiliteitsprojecten.
Vrachtovervoer: modale veranderingen en intermodaliteit	449 456 465 467 477	<i>"Evaluatie van kwalitatieve verschillen tussen modi voor goederenvervoer"</i>, M. Beuthe et B. Jourquin - FUCAM, H. Meersman en E. van de Voorde - UA, M. Mouchart - UCL, F. Witlox - RUG Dit onderzoek streeft ernaar om kwalitatieve factoren zoals betrouwbaarheid, veiligheid, informatie, flexibiliteit van respons, schade, enz. te integreren in een globale analyse van de factoren die de keuze van een goederenvervoerswijze bepalen. Het grootste deel van het onderzoek dat tot op heden is uitgevoerd, is gericht op kosten en/of prijzen van transport" <i>Een basis voor een verdere groei van het intermodaal transport in België: onderzoek naar de "missing links"</i>, J. Marchal - ULG, A. Verbeke et C. Macharis - VUB 4 delen: 1) Een instrument om de prijzen van het intermodaal vervoer op te volgen. 2) Een analyse van de meest kritische diensten met toegevoegde waarde die de operators van een intermodale terminal zouden moeten leveren. 3) Een geheel van richtlijnen om de behandeling van de goederen te optimaliseren zodat het intermodaal transport gestimuleerd wordt. 4) Een instrument om de 'modal scan' op te volgen.
Externe kosten van de file - tarifiering	454 455	<i>"De externe kosten van transport"</i>, S. Proost - KULeuven, B. De Borger - UA, L. De Nocker - VITO In het kader van dit project worden zowel de externe kosten van ongevallen als de externe kosten van opstoppingen en het milieu. Nieuwe invalshoeken werden onderzocht volgens een methodologisch oogpunt en een hele serie van resultaten werden verkregen die specifiek toepasbaar zijn in een Belgische context. <i>"Integratie van een economisch model en een verkeersmodel voor de analyse van de tarifiering van de mobiliteit"</i>, S. Proost - KULeuven/CES, P. Toint - FUNDP/GRT Een economische analyse van de tarifiering tegen externe marginale kostprijs van de file. Empirische analyse door combinatie van de modellen TRENEN II-URBAN en ATES. Vergelijking van de effecten van verschillende tarifieringsmodaliteiten. Gecombineerd model ITEM met inbegrip van de lijnen voor openbaar vervoer, toegepast op de stad Namen. <i>"Impact van "gratis" openbaar vervoer op het verplaatsingsgedrag, een gevalstudie"</i> T. Steenberghen - KULeuven, C. Macharis - VUB, P. Lannoy - UCL Analyse in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waar Nederlandstalige studenten kunnen genieten van gratis openbaar vervoer gedurende het academiejaar (vanaf 2003-2004), maatregel gefinancierd door de Vlaamse Gemeenschap. In dezelfde stad kunnen Franstalige studenten geen beroep doen op deze maatregel. Dit verschil vormt een goede context voor de analyse van de impact van deze maatregel.

Verkeersveiligheid	441 451 468	<i>"Naar een draagvlak voor een voertuigtechnische snelheidsbeheersing binnen een intrinsiek veilige verkeersomgeving"</i>, R. Doom - RUG/CDO, C. Cuijpers - BIVV/IBSR. Een analyse van de houding van bestuurders en bevolking inzake snelheidscontroles toont aan dat professionelen weigerachtig staan tegenover deze controles, tenzij ze worden opgelegd aan alle voertuigen, terwijl de bevolking er voorstander van is. <i>"Innovatieve ruimtelijke analysetechnieken voor verkeersveiligheid"</i>, T. Steenberghen - KULeuven, G. Wets - LUC, I. Thomas - UCL Verbetering van het explicatief model voor de verkeersveiligheid teneinde de interacties tussen de explicatieve factoren van ongevallen en hun omgeving op verschillende ruimtelijke schalen te verduidelijken. Gebruik/evaluatie van nieuwe analysetechnieken. Een van de verwachte producten is een databank met significatieve elementen van het milieu, de weginfrastructuur en ongevallen tussen 1991 en 2000. <i>"Een economische analyse van verkeersveiligheid: theorie en toepassingen"</i>, S. Proost - KULeuven, G. De Geest - RUG Een nieuwe interdisciplinaire benadering om te kunnen komen tot de integratie van de juridische en economische oogpunten. De doelstelling is nagaan welk beleid dient te worden ingesteld om de kosten van ongevallen te verlagen.
Milieukwaliteit	442 446 470	<i>"Evaluatie van de toxische risico's afkomstig van vervuiling door auto's: een benadering op basis van moleculaire epidemiologie"</i>, A. Bernard - UCL, P. Falmagne - UMH De analyse van groepen blootgestelde individuen (politieagenten, fietsers...) heeft het mogelijk gemaakt twee eiwitten (CC16 et AOP2) te identificeren waarvan een verhoogde aanwezigheid een indicator kan zijn. Deze resultaten werden bevestigd door een proteomische analyse, toegepast op twee stammen muizen. <i>"Een geïntegreerd instrument voor toetsing van lokale mobiliteitsplannen naar verkeersleefbaarheid en milieukwaliteit"</i>, L. De Nocker - VITO, B. Immers - KULeuven, T. Asperges - Langzaam Verkeer vzw, D. Botteldooren - RUG, Dit project beoogt een geïntegreerde evaluatie van duurzaamheid, zowel naar thema's (geluid, luchtkwaliteit, veiligheid,...), naar types van indicatoren binnen één thema, en integratie van objectieve indicatoren - gebaseerd op positieve wetenschappen - als naar subjectieve indicatoren (op basis van de sociale wetenschappen). De bedoeling is een operationeel hulpmiddel te ontwerpen voor strategische planning. <i>"Duurzaamheidevaluatie van technologieën en modi voor de transportsector in België"</i>, I. De Vlieger - VITO, S. Proost - KULeuven Het project heeft tot doel een geïntegreerde evaluatie te maken van beleidsmaatregelen (technologische, sociale, economische en milieu-aspecten) met het oog op een succesvolle introductie van nieuwe technologieën in de transportsector enerzijds, en een verschuiving in modi anderzijds en dit ter bevordering van duurzame mobiliteit
Ter ondersteuning van een beleid ter bescherming van de atmosfeer		
Om de bijdrage van de verschillende gassen in de vorming van troposferisch ozon in te schatten	482	<i>"De ontwikkeling van een interpolatiemethode specifiek voor de luchtverontreiniging zoals die gemeten wordt in de telemetrische meetnetten"</i> (SMOGSTOP), J. Hanton en C. Passelecq - FPMS in samenwerking met de intergewestelijke cel voor leefmilieu (IRCEL). Het voorspellen van de luchtkwaliteit en episodes van vervuiling is complex, dit model kan het uitvoeren voor troposferisch ozon. Dit project bestaat erin om het hulpmiddel te verbeteren om een continue realiteit te verkrijgen en niet enkel deze van de referentiepunten (interpolatiemethode). <i>"Implementatie en uitbreiding van het EUROS-model (EUROpean Operational Smog) voor beleidsondersteuning in België"</i>. Cl. Mensik - VITO in samenwerking met het KMI, FPMS en IRCEL. Dit model is een evaluatiehulpmiddel voor mogelijke scenario's voor emissiereducties. Het integreert verschillende atmosferische processen zoals meteorologie, chemie, transport en dispersie van pollutanten in het model en is geïnstalleerd bij IRCEL.

Teneinde de verstoringen vast te stellen bij kwetsbare ecosystemen als gevolg van opwarming en extreme weersgesteldheden	491	<i>"Geïntegreerde modellering van de hydrologische cyclus in de context van klimaatveranderingen"</i>, A. Dassargues - KULeuven, S. Dautrebande - FSAGx, J. Feyen - KULeuven, D. Gellens - KMI/IRM, A. Monjoie - ULg, J. Smits - ULg Het effect voorspellen van klimaatsverandering (extreme regen, droogte, stijging van de gemiddelde T°) op de hydrologische cyclus en van de evolutie van de watervoorraden op sub-stroombekken- en stroombekkenniveau.
Twee onderzoeken hebben rechtsreeks bijgedragen tot het uitwerken van de derde nationale communicatie	493 495	<i>"MARKAL, een model ter ondersteuning van het broeikasgasenreductiebeleid"</i>, S. Proost - KULeuven, G. Wouters - VITO Het doel van dit project is het MARKAL-model voor België ter beschikking stellen van de ondersteuning van het beleid inzake klimaatsverandering. MARKAL is een generiek model dat de werking van alle energievraag- en -aanbodactiviteiten en -technologieën kan voorstellen voor een land en dit voor een horizon tot 40 jaar. <i>"Analyse van de opties inzake beperking van de uitstoot van gasen met broeikaseneffect en van precursoren van troposfeerozon"</i>, P. Constant - ECONOTEC Een doelstelling is de ontwikkeling van het multipolluentenmodel EPM (Emissions Projection Model), door ECONOTEC gebouwd in het kader van eerdere studies, voort te zetten, en dit model toe te passen voor het bouwen van emissiescenario's voor de toekomst.
In rechtstreeks verband met bovengenoemde punten met betrekking tot het Nationale Belgische Klimaatplan	401 496 497	De koppeling van het EPM model ontwikkeld door ECONOTEC in het kader van het DWTC project <i>"Analyse van de opties inzake beperking van de uitstoot van gasen met broeikaseneffect en van precursoren van troposfeerozon"</i> met het HERMES model van het Planbureau heeft gediend om de projecties (scenario BAU en CO₂ taks scenario en niet-fiscale maatregelen) van broeikasgasemissies gebruikt in het Nationale Klimaatplan te maken. <i>"Uitwerken van dynamische regionale en globale multisectoriële modellen van de Belgische economie (GREENMOD)"</i> - (ULB) <i>GreenMod II: een dynamisch multisectorieel regionaal en globaal model voor de Belgische economie voor de analyse van de impacten, de scenario's en de rechtvaardigheid"</i> (ULB, UCL, ECONOTEC) <i>"MARKAL, een model ter ondersteuning van het broeikasgasenreductiebeleid"</i> S. Proost - KULeuven, G. Wouters - VITO <i>"MARKAL/TIMES, een model ter ondersteuning van het broeikasgasbeleid"</i> S. Proost - KULeuven, G. Wouters - VITO <i>"Analyse van de opties inzake beperking van de uitstoot van gasen met broeikaseneffect en van precursoren van troposfeerozon"</i>, P. Constant - ECONOTEC Deze projecten beogen, via de ontwikkeling van verschillende modellen, een wetenschappelijke ondersteuning aan de discussies rond de verdeling van inspanningen tot het verminderen van broeikasgasen.
Middelen ter implementatie - Internationaal beleid		
Internationale handel		
Ter ondersteuning van de ontwikkeling en de bevordering van duurzame handel.	569	<i>"Een rechtvaardige en duurzame handel, tussen markt en solidariteit: diagnose en perspectieven"</i>, M. Poncelet (ULg), J. Defourny (ULg), P. De Pelsmacker (UA) <i>"Rechtvaardige handel voor nieuwe commerciële uitdagingen: de evolutie van de dynamiek van de actoren"</i>, I. Yépez del Castillo (UCL), M. Mormont (FUL) Deze twee projecten willen een diepgaande studie maken van de mechanismen en de dynamiek van de actoren in de productie en consumptie in het kader van rechtvaardige handel. Zij steunen op terreinstudies in Afrika en Latijns-Amerika.

Middelen ter implementatie - Wetenschapsbeleid		
Eén van de taken van de wetenschap bestaat erin om informatie te verstrekken. Hierdoor worden beter onderbouwde beleidskeuzes mogelijk en kan duurzame ontwikkeling doelmatiger in het ganse besluitvormingsproces geïntegreerd worden	592	- "Besluitvorming inzake milieu: methoden en instrumenten", L. Goorden, M. Craye - UA/UFSIA/STEM Het onderzoek had als doel de methoden, instrumenten en ervaringen in ingewikkelde besluitvorming te bestuderen en te ontwikkelen met betrekking tot publieke deelname van groepen met verschillende opinies en belangen. - "Beleidsinstrumenten van duurzame ontwikkeling en de rol van de bevolking", M. Mormont - FUL, E. Zaccā - ULB Dit onderzoek handelt over de deelnemingsvormen verbonden met duurzame ontwikkeling zowel in het geformaliseerd als in het niet-geformaliseerd (individuele acties bvb.) deelnemingsproces. - "Modelleren en ondersteuning van de besluitvorming ten behoeve van een duurzame ontwikkeling: onderzoekspistes", P.-M. Boulanger en T. Bréchet - IDD Het project evalueert de capaciteit van de verschillende wetenschappelijke benaderingen die aan de basis liggen van beleidsondersteunende modellen om de specificiteit van de problematiek van duurzame ontwikkeling mee in rekening te houden. - "<i>De participatie van het publiek aan besluitvormings-processen</i>", A. Eraly - ULB, L. Goorden - UA/UFSIA/STEM Het project bestudeert een zeker aantal publieke raadplegingen en enquêtes recent georganiseerd in België en, meer bepaald, de impact van de deelname van het publiek op de beleidsneming alsook de impact van de deelname als element van een democratisering van de maatschappij.
Met als doel de verbetering van de communicatie tussen wetenschappers, administraties, beleidsmakers en maatschappij	592	- "<i>De wetenschappelijke communicatie inzake duurzame ontwikkeling</i>", I. Loots - UA, M. Mormont - FUL, E. Zaccā - ULB Dit onderzoek had als doel het analyseren van de communicatie tussen wetenschappers, hun afgevaardigden en de mogelijke gebruikers. Twee thema's werden hoofdzakelijk onderzocht: de indicatoren voor duurzame ontwikkeling en voeding. Een synthesesrapport: - "<i>Productie- en consumtiepatronen: begrippenkader en concrete aanpak - bijdrage van door de DWTC ondersteunde onderzoek-initiatieven</i>" synthesesrapport, P. Defeyt et P.M. Boulanger, Institut pour un développement durable, 2001. Een compendium: - "<i>De ontwikkeling van wetenschappelijk onderbouwde milieu-informatie voor België</i>", Ph. Bourdeau - ULB/IGEAT, A. Verbruggen - UA/UFSIA/STEM Het project verhoogt de zichtbaarheid voor het publiek van een belangrijk deel van de milieustatistieken. Documentatiefiches laten toe definities, staalname- en rekenmethodes tussen de drie regio's te vergelijken, en lacunes en onbestendigheden te identificeren. - "<i>Demografie en duurzame ontwikkeling: migraties en sociodemografische breuklijnen in Wallonië (1990-2000)</i>", T. Eggerickx, C. Capron, J.-P. Hermia, M. Oris - UCL/ULg Dit werk onderzoekt enerzijds, op het niveau van de Waalse gemeenten, de migraties stad - platteland en hun sociale gevolgen en anderzijds de problematiek van steden in crisis door de sociodemografische verschillen en marginaliteiten tussen wijken te identificeren. De resultaten zijn in het bijzonder belangrijk voor de gemeentelijke overheden die hier een instrument kunnen vinden voor het nemen van lokale beslissingen.

Teneinde het sensibiliseren van de publieke opinie voor de problematiek van duurzame ontwikkeling en het maatschappelijk debat dat ermee gepaard gaat:	596	Het opstellen door de ULg (B. Mérenne) en de KULeuven (E. Van Hecke) van 2 brochures bedoeld voor het onderwijs: "Duurzame ontwikkeling: je eerste stappen"; "Duurzame ontwikkeling: eerst begrijpen, dan handelen". De publicatie van deze brochures laat toe om de onderzoeksresultaten van de onderzoeksprogramma's met betrekking tot duurzame ontwikkeling te verspreiden onder ge vulgariseerde vorm en richt zich naar de leraars en studenten van het secundair (algemeen, technisch en professioneel). Via de verschillende bestudeerde domeinen is het een manier om de jongeren te sensibiliseren voor de problematieken van duurzame ontwikkeling. <i>"De participate van het publiek aan besluitvormings-processen"</i>, L. Goorden, UA/STEM, C. Blin (ULB) Dit onderzoek heeft bepaalde consultaties en publieke enquêtes georganiseerd in België, geanalyseerd. Het heeft twee aspecten van participatie bestudeerd: de impact van de participatie van het publiek op de beleidsbeslissingen en de impact van de participatie van het publiek als element van democratisering van de maatschappij. Het onderzoek bestond uit drie fases: een synthese van de verschillende modellen van participatie van het publiek bij de beleidsbeslissingen; een analyse van de verschillende enquêteringsprocedures en van de publieke consultatie ; de formulering van aanbevelingen onder de vorm van een referentiekader voor het opzetten van een proces van publieke participatie. In het kader van dit project werd het symposium <i>"Participatie en beleid duurzame ontwikkeling: hoe publieke consultaties doeltreffender maken?"</i>, 25 maart 2003, georganiseerd (door de POD Wetenschapsbeleid en de FRDO).
Versterking van de rol van de grote maatschappelijke groepen Vreemdelingen en vluchtelingen		
	755 759	<i>"Onderzoek naar de beeldvorming en houding van de Belgen tegenover nieuwe migranten"</i> (1/1/2001-29/2/2003) - H. Cossey, J. Billiet, K. De Witte - KULeuven De studie onderzoekt de wijze waarop de bevolking zich een beeld vormt van de nieuwe migranten en het gevoerde beleid ter zake
	755 759	<i>"Wat verwachten vreemdelingen van het recht in België?"</i> (1/1/2001-29/2/2003) - M.Cl. Foblets, S. Parmentier - KULeuven, M. Martiniello et P. Martens - ULg Het onderzoek beoogt wijzigingen voor te stellen aan het Belgisch Recht ingevolge de aanwezigheid van vreemden op het grondgebied. Door middel van enquêtes bij deze laatsten kunnen de beoogde wijzigingen nader worden bepaald.

4. Perspectieven 2004

De POD Wetenschapsbeleid plant:

- het valoriseren en communiceren van de resultaten van het onderzoek in het kader van het plan voor de wetenschappelijke ondersteuning van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling II, aan verschillende types van gebruikers.
- de voorzetting van de ontwikkeling van beheersinstrumenten die de multidisciplinariteit en de communicatie tussen de betrokken actoren moeten verbeteren. Het werk van de platforms alsook de aanpak in "clusters" van projecten blijft behouden en wordt versterkt.
- Het voorbereiden van een nieuw programma dat kadert in de internationale en Europese context en beantwoordt aan nationale problematieken met een lange termijn visie.

Rapport van mevrouw R. VANDEPUTTE, ondervoorzitster, vertegenwoordigster van de Minister voor Ontwikkelingssamenwerking

1. Inleiding

Het belangrijkste feit van 2003 is het effectief in voege treden van de Copernicus hervorming. Welvaart en welzijn, rechtvaardigheid en democratie, wereldwijde solidariteit, vrede en veiligheid, duurzame ontwikkeling en ethische mondialisering en een rechtvaardige en solidaire wereldorde zijn de doelstellingen van de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Het "mission statement" van de Directie-generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGOS) herneemt de hoofddoelstelling van de Belgische internationale samenwerking, zoals vastgelegd in de wet van 25 mei 1999 en stelt "het bevorderen van duurzame ontwikkeling door het terugdringen van de globale armoede in een relatie van partnerschap" voorop.

Om deze doelstelling te bereiken werden 5 strategische doelstellingen vastgelegd:

- het verhogen van de efficiëntie van de officiële ontwikkelingshulp in een aanpak die gebaseerd is op partnerschap, toe-eigening door de partners en duurzaamheid;
- bijdragen tot de coherentie van de beleidslijnen die een invloed hebben op de armoedebestrijding;
- bijdragen tot de complementariteit en de coördinatie van de acties voor ontwikkelingssamenwerking door de actieve deelname aan de correcte integratie van DGOS binnen de FOD;
- een partnerschap met de publieke opinie in België bevorderen om meer steun te krijgen voor de samenwerking rond ontwikkeling en om bij te dragen tot een verankering van de democratische waarden in onze maatschappij.

2. Oprichting van een intern netwerk

De transversale werkgroep milieu, bestaande uit vertegenwoordigers van de verschillende directies van DGOS, een vertegenwoordiger van de Dienst Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling (P 62) en BTC zette in 2003 haar werkzaamheden voort. De eerste heft van het jaar bestonden de werkzaamheden uitsluitend uit het uitwerken van de bijdrage van DGOS voor de opmaak van het tweede Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling.

Daarnaast werd een aangezet gegeven tot een meer gecoördineerd optreden van DGOS in de diverse overlegorganen waar het nationaal en internationaal uitgestippeld wordt.

3. Uitvoering van het Plan in 2003

Het wettelijk kader waarbinnen gewerkt wordt werd beschreven in het jaarverslag van 2002. In 2003 werden geen nieuwe wettelijke initiatieven genomen en het laatste luik van de hervorming van de Belgische ontwikkelingssamenwerking, met name BIO NV werd in 2002 operationeel. Er werd voor een totaal bedrag van 22.471.000 EUR geïnvesteerd in kleine en middelgrote ondernemingen in ontwikkelingslanden (Geografische verdeling: Afrika: 954.000 EUR, Latijns-Amerika: 8.020.000 EUR, Azië: 7.386.000 EUR, multiregionaal: 6.108.000 EUR = via Regionale Ontwikkelingsbanken).

Relatief veel aandacht werd besteed aan het analyseren van de PRSP's maar meestal bleef deze analyse beperkt tot een macro-economische analyse. Het toetsen van deze beleidsinstrumenten op hun sociale, economische en ecologische impact naar de doelgroep verloopt minder intensief.

3.1. MILIEUBEHEER VAN HET DEPARTEMENT

Zie verslag Federale Overheidsdienst Buitenlandse zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

TABEL MET ACTIES EN VERANTWOORDELIJKHEDEN VOORZIEN IN HET FPDO		
Acties	Paragraaf van het Plan	Stand van zaken
Productbeleid: Het ondersteunen van initiatieven inzake eerlijke handel Verlenen van technische bijstand aan OL op het gebied van keurmerken en etikettering voor duurzame ontwikkeling	145 567	2001: Studie: "Inschatting van de vraag naar fair trade en sociaal label producten bij de Belgische consumenten" (UG/RUCA: 2.436.200, BEF) 2002: Studie naar de impact en een opiniepeiling in België aangaande "Eerlijke handel" (IDEA/Rogil Field Research - 70.488 EUR)2003: - Opstarten van een garantiesysteem voor eerlijke handel (800.000 EUR) - Financiering van de campagne "Week van de Eerlijke handel in België" (313.884 EUR) - Sensibilisering en promotie van eerlijke handel door Belgische NGO's (Max Havelaar, Magasin du Monde, Oxfam, Oxfam wereldwinkels, Miel Maya) - 1.376.674 EUR
Behoud van de biologische diversiteit:		
Het opmaken van een inventaris van de Belgische stimulerende maatregelen om de technische en institutionele capaciteit in de OL te bevorderen	373	2001: herziening van het DGOS-code-boek
Het opmaken van een inventaris en een evaluatie van de impact van ODA op de biodiversiteit	373	2001: herziening van het DGOS-code-boek 2002: gemiddeld 3,9 % van de bilaterale hulp (bron: OESO).

De uitwerking van een rapportagesysteem over de effecten op het milieu en de biodiversiteit voor de OL en voor de overheidssteun aan Belgische investeringen in het buitenland	373	Via UNEP: 2001: - GEO 3 - Vulnerability of water resources; 228.062 EUR - African Environmental Outlook: 262.271 EUR
Het nemen van acties ten gunste van plaatselijke en inheemse volkeren	373	Latijns-Amerika België is, als derde niet Latijns-Amerikaans land dat het verdrag ter oprichting van het Fondo Indigena ratificeerde (1996), volwaardig lid (met stemrecht) van de Raad van Bestuur en Uitvoerend Directiecomité van het Fondo Indigena 2002: bijdrage sociaal kapitaal Fondo Indigena (1,25 mio EUR) 2003: deelname van een Belgische delegatie aan de 19° (Chili) en 20° (Peru) Raad van Bestuur en de 5° Algemene Vergadering (Peru)
Het aanmoedigen van het partnerschap met derde landen (invoering clearing house mechanismen, teledetectie, toegang tot de Belgische collecties)	373	Via het Koninklijk Belgisch Instituut Natuurwetenschappen (KBIN): een biodiversiteit clearing house in volgende landen: 2000: Burkina Faso, RDC, Maureatnië, Niger en Tsjaad 2001: Benin, RFA, Ivoorkust, Djibouti, Guinée en Camerpon (3.000.000 BEF) 2002: Rwanda, Burundi, Gabon, Madagaskar en Republique Congo (125.000 EUR) en in samenwerking met het Koninklijk Museum voor Afrika: "African Biodiversity Information Center" (74.336 EUR in 2001 en 2002) 2003: Op 10 april 2003 werd een overeenkomst afgesloten met het Koninklijk Belgisch Instituut voor natuurwetenschappen waarbij een samenwerking op het vlak van de biodiversiteit binnen 5 activiteitstypes voorzien wordt: - "Clearing House Mechanism" in uitvoering van het biodiversiteitsverdrag en een "Biosafety Clearing House" in uitvoering van het Cartagena Protocol inzake Bioveiligheid (125.000 EUR) - capaciteitsversterkende activiteiten binnen het "Global taxonomy Initiative" (15.000 EUR) - valorisatie van de archieven van het KBIN betreffende de parken van de RDC - raadgevende steun aan DGOS inzake aangelegenheden betreffende biologische diversiteit - sensibilisering en educatie Dit raamakkoord werd afgesloten voor een duur van 5 jaar en een indicatief bedrag van 2.375.000 EUR. In het kader van het raamakkoord ondertekend met het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (KMMA): - projecten in het kader van de internationale netwerken METAFRO: een meta-gegevensbank inzake Centraal-Afrika (146.500 EUR) en Fish-base (39.000 EUR) - numerisatie en valorisatie van de verzamelingen van het KMMA (African biodiversity center: o.a; repatriëring van de informatie betreffende de collectie Afrikaanse landdieren
Het ondersteunen van de strategieën van de inheemse volkeren voor het behoud van hun traditioneel territorium en het herstel van hun controle op het beheer van hun natuurlijk patrimonium	374	Afrika: Via het Belgische Overlevingsfonds worden volgende programma's gefinancierd: 2002: - "Turkana livestock development programme" (Kenia - Dierenartsen zonder Grenzen): 193.459 EUR - "Réseau de santé animale" ter ondersteuning van de Peul in Niger: 496.378 EUR (Dierenartsen zonder Grenzen) 2003: Ondersteuning van de Masai in het Noorden van Tanzania: 1.485.000 EUR (TRIAS)
Bescherming van de atmosfeer:		
Overdracht van wetenschappelijke kennis voor formuleren klimaatbeleid en milieuvriendelijke technologieën en uitbouw van adequate institutionele en menselijke capaciteiten en bijhorende infrastructuren	520	Hoofdzakelijk via de bijdragen aan GEF en het Protocol van Montreal

Screening van ontwikkelingsprojecten op hun effecten op de uitstoot van broeikasgassen	521	
Financiële ondersteuning van projecten ter vermindering van de uitstoot van broeikasgassen via multilaterale ontwikkelingsfondsen (GEF)	522	2000: - GEF: 312.100.000 BEF - Protocol van Montreal: 70,24 mio BEF 2001: - GEF: 7.736.075 EUR - Protocol van Montreal: 70,24 mio BEF 2002: - Protocol van Montreal: 1.742.691 EUR - UNFCCC: 151.341 EUR 2003: - GEF: 10.495.000 EUR - Protocol van Montreal: 2.006.301 EUR - UNFCCC: 165.000 EUR
Onderzoek naar mogelijke rol CDM in de Belgische ontwikkelingssamenwerking	523	Positiebepaling binnen DGOS en deelname aan het debat rond de aanrekenbaarheid van de CDM als ODA binnen DAC-werkgroepen "Statistiek" en "Environment" en de HLM
Onderzoek naar de mogelijke rol van nieuwe mechanismen voor ontwikkelingssamenwerking in het Belgisch klimaatbeleid	526	
Opstarten pilootprojecten voor de toepassing van de internationale mechanismen inzake klimaat-verandering	530	
Uitwerken van methoden om de deelname van de privé-sector bij het gebruik van CDM en JI in pilootprojecten te stimuleren	531	
Internationale handel		
Verlenen van technische bijstand aan OL op het gebied van keurmerken en etikettering voor duurzame ontwikkeling	567	Cf. 145
Internationale samenwerking		
Gebruik van evenwichtige criteria en indicatoren die beantwoorden aan een duurzame ontwikkeling voor het ter beschikking stellen van giften en concessionele kredieten	575	
Optrekken van de bestedingen voor ontwikkelingssamenwerking naar 0,7 % BNP	576	2000: 889.440;441 EUR (0,36 % BNP) 2001: 968.429.658 EUR (0,37 %BNP) 2002: 1.137.111.402 EUR (0,43 % BNP)
Afwerken van de hervorming van de Belgische samenwerking	579	Wet van 3 november 2001 tot oprichting van de Belgische Investerings-maatschappij voor Ontwikkelings-samenwerking en tot wijziging van de wet van 21 december 1998 tot oprichting van de "Belgische technische Coöperatie" in de vorm van een vennootschap van publiek recht
Waken over de effecten van het Belgisch beleid op de ontwikkelings-landen en formuleren van voorstellen voor gecoördineerde acties ten gunste van de OL (IWOS)	579	2000: IWOS geïnstalleerd op 9 november 2001: 3 vergaderingen IWOS 2002: geen enkele vergadering IWOS 2003: geen enkele vergadering IWOS Naast een streven naar een grotere efficiëntie en een betere complementariteit en coördinatie tussen de verschillende acties inzake ontwikkelings-samenwerking is het streven naar coherentie van de Europese en Belgische (federale en gefedereerde) beleidslijnen die een invloed hebben op de armoedebestrijding in de ontwikkelingslanden, een strategische doelstelling van het managementplan de Directeur-generaal van DGOS. In een eerste fase werd onderzocht welke de meest relevante thema's zijn die moeten intensief opgevolgd worden. Deze zijn: handel, landbouw, financiële diensten, milieu, migratie en goed bestuur.

Realiseren van een jaarlijkse substantiële verhoging van de federale ODA om uiteindelijk de 0,7 % BNP te bereiken	580	Onder Belgisch voorzitterschap werd in de Raad Ontwikkelingssamenwerking van 8 november 2001 een resolutie aangenomen waarbij de lidstaten zich engageerden een tijds kader vast te leggen waarbinnen ze de 0,7 % zouden realiseren. In de programmawet van 24 december 2002 wordt het engagement van de Belgische regering opgenomen (uiterlijk vanaf 2010 ten minste 0,7 % van het BNP). De regeringsverklaring van 18 juni 2003 herbevestigt het engagement van de regering om de middelen stelselmatig te verhogen zodat tegen 2010 de 0,7 % norm zal gerealiseerd zijn.
Een gedeelte van aangekondigde extra middelen aanwenden voor multilaterale initiatieven inzake schuldkwijtschelding (HIPIC) en voor projecten binnen het kader van globale milieufondsen	580	HIPIC 2001: HIPIC-BOAD (100 mio BEF - Benin, Burkina Faso, Mali, Senegal) en HIPIC-FIDA (120 mio BEF) 2002: HIPIC-Tanzania (24.296.031 EUR) 2003: 0 Globale milieufondsen 2001: + 366 mio UNEP voor 3 jaar
Het begrip ecologische schuld en de praktische toepasbaarheid ervan in het beleid onderzoeken	582	2001: oproep tot kandidaten 2002: Uitwerken van concept ecologische schuld (UG/CDO: 225.720 EUR) 2003: De voorlopige resultaten van de literatuurstudie en de voorstellen voor de modulaire onderzoeksthema's (energie - klimaat en landbouw - voedsel) werden op 15 oktober besproken door het begeleidingscomité, samengesteld uit vertegenwoordigers van de academische wereld, NGO's, vakbonden, bedrijfswereld en de administratie
Introduceren van DOEB binnen de Belgische ontwikkelingssamenwerking en gelijkaardige initiatieven in partnerlanden ondersteunen	582	2002: eerste ontwerpvoorstel indicatoren opgemaakt
Het beginsel van ongebonden hulp bepleiten en samen met andere donoren die het beginsel onderschrijven, initiatieven nemen om dit in praktijk om te zetten	583	Samen met enkele andere landen heeft België gepleit voor ongebonden hulp en op 14 mei 2001 aanvaardde het comité DAC/OESO de aanbeveling betreffende ongebonden hulp in de minst ontwikkelde landen. De tekst van de Monterrey- conferentie (2002) bevat een oproep om de OESO aanbeveling toe te passen. Dit principe wordt toegepast in de Belgische bilaterale samenwerking (internationale concurrentie) en deels bij de selectie van internationale experts (niet meer uitsluitend de Belgische nationaliteit).
Opstarten dialoog met Belgisch bedrijfsleven teneinde de bedrijven te identificeren die een specifieke inbreng kunnen leveren omwille van o.a. het onderschrijven van een duurzaam en ethisch ondernemerschap, de bereidheid tot technologieoverdracht, het verzorgen van vorming, opleiding en technische bijstand	584	
Actief bijdragen voor de schuldverlichting voor de arme landen met zware schuldenlast	585	Via Nationale Delcreditedienst 2001: 13.634.000 EUR (Bolivia, Ethiopia, Guinée Conakry, Cameroun, Tanzania) 2002: 13.634.000 EUR (Sierra Leone: 1.463.021,62 EUR, Togo: 481.299,84 EUR, Guinée-Bissau: 594.889,81 EUR, Tanzania: 487.560,07 EUR, Cameroun: 9.225.348,54 EUR, Guinée Conakry: 1.381.880,12 EUR) 2003: 13.634.000 EUR (RDC)
Pleiten voor een versterking van de middelen van de internationale fondsen voor milieufinanciering en de Belgische bijdrage verhogen (GEF, Protocol van Montreal)	586	Bij de onderhandelingen inzake de 3 ^e wedersamenstelling van de middelen van GEF (2002-2006) verdedigde België een verhoging met 50 %. Dit voorstel haalde het niet. De jaarlijkse Belgische bijdrage is verhoogd tot 10.497.000 EUR (+/- 36 % verhoging)

Informereren en sensibiliseren van de Belgische bevolking inzake de centrale rol van het internationale beleid vinnen de duurzame ontwikkelingsstrategie	590	2002: - campagne over eerlijke handel in de geschreven pers en in de groot-warenhuizen - opstarten internet site voor slechtzienden en blinden - met RTBF en VRT: reportagereeks Dunia 2003: - reportages, bestemd voor het grote publiek in het kader van het programma Dunia - organisatie van de campagne ronf water
Blijvend betrekken van de grote maatschappelijke groepen bij de voorbereiding van internationale conferenties en onderhandelings-ronden en de ingenomen posities binnen internationale fora toelichten	590	
Ondersteunen van educatieve acties voor jongeren op het vlak van de ontwikkelingssamenwerking	739	Kleur bekennen (lagere en middelbare scholen): Thema 2001: Migraties anders bekijken Thema 2002: Milieuzorg op school (ecologische voetdruk) Thema 2003: milieu en migratie: sensibilisatie
Vreemdelingen en vluchtelingen		
Maatregelen nemen om de situatie in de landen van herkomst te verbeteren	758	2002: - Studie "De rol van migrantenorganisaties bij DO van het thuisland" (UG: 57.628 EUR) - Studie "Migrantengemeenschappen, partners in het ontwikkelingsbeleid? Een onderzoek naar de mogelijke complementariteit naar de mogelijke complementariteit van transfers van migranten en de officiële samenwerking" (HIVA/KUL: 87.926 EUR). Programmafinanciering: 1,61 mio EUR bestaande uit de luiken: - Financiering van opleidingen aan vreemdelingen en vluchtelingen (naailessen, EHBO, catering, informatica, alfabetisering); - Financiering van microprojecten in de landen van herkomst De kandidaat ondernemers doorliepen een cursus bedrijfskunde in België (met hulp van 2 Belgische privaatrechterlijke instellingen). waarna ze, bij terugkeer, verder begeleid werden door lokale agentschappen/partners.

4. Perspectieven 2004

- het "Programming, Monitoring en Evaluation" -systeem operationaliseren binnen DGOS;
- het verder uitklaren van het debat PRSP-nssd op basis van een meer sectoraal en thematisch gerichte analyse van de PRSP's;
- rekening houdend met de beschikbare middelen de prioritaire beleidsdoelmeinen afbakenen die een belangrijke invloed hebben op de armoedebestrijding.

Rapport van de heer R. MOREAU, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Leefmilieu, Consumentenzaken en Duurzame Ontwikkeling

1. Inleiding

1.1. WIJZIGING VAN CONSUMPTIEPATRONEN EN PRODUCTIEWIJZEN

Het federale DG Leefmilieu is van mening dat de thematiek van de duurzame consumptiepatronen en productiewijzen essentieel is in het kader van de duurzame ontwikkeling. Het federale DG Leefmilieu engageert zich dan ook actief in de diverse werkzaamheden op dit gebied, zowel op multilateraal, Europees als nationaal niveau. Het DG beschikt over cruciale bevoegdheden om beleidslijnen en maatregelen uit te stippelen in samenwerking met de andere departementen en de gewesten.

In 2003, droeg een reeks activiteiten en acties van het DG Leefmilieu bij tot het bevorderen van duurzame productie- en consumptiewijzen. Bijvoorbeeld: het voorzitterschap van de stuurgroep duurzame productie- en consumptiepatronen (zie verder), de actieve deelname aan de internationale bijeenkomsten in 2003 (informele Europese bijeenkomst in Kopenhagen, internationale bijeenkomst van experts te Marrakech in juni waar de werkgroep menselijke nederzettingen werd mede voorgezeten door het federale DG Leefmilieu, bijeenkomst van Europese experts te Brussel in december, ...), uitwerking van het ontwerp van productbeleidsplan, actieve promotie van het Europese ecolabel, enz.

1.2. ACTIES INZAKE ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING - OVERMATIGE SCHULDENLAST - MILIEU EN GEZONDHEID

Het Nationaal actieplan milieu-gezondheid (NEHAP - National Environment and Health Action Plan) is een vrijwillige politieke verbintenis (soft law) die België heeft aangegaan tijdens de vijfjaarlijkse Ministeriële Conferentie Leefmilieu-gezondheid van de WGO in 1994. Het hoofddoel van het NEHAP is het bijeenbrengen van de milieu- en gezondheidsactoren die allen een andere taal en een andere aanpak hebben, maar die vaak complementair zijn.

Doelstellingen van het Belgische NEHAP

- Een balans opmaken van wat momenteel gekend of vermoed is
- Het opmaken van een inventaris van de bestaande situatie
- Het tot stand brengen van een dialoog tussen de milieu- en gezondheidsactoren
- Het voorstellen van een gemeenschappelijke aanpak als globaal kader voor de te ondernemen acties

-
- Het opzetten van gemeenschappelijke acties daar waar de bevoegdheden verdeeld zijn of waar samenwerking een meerwaarde betekent.

Kenmerken van het Belgisch NEHAP

Het plan bestaat uit 3 documenten die het respectievelijk mogelijk maken om:

1. de inventaris van de bestaande situatie op te maken
2. conclusies te trekken en
3. een aantal aanbevelingen naar voren te schuiven.

Op Belgisch niveau zijn de bevoegdheden inzake leefmilieu en gezondheid momenteel verdeeld over 10 federale, regionale en gemeenschapsministers, leden van de GICLG (Gemengde interministeriële Conferentie Leefmilieu en Gezondheid).

De aanbevelingen scheppen een referentiekader waarbij iedereen zich ertoe verbonden heeft om, binnen zijn eigen bevoegdheidsdomein, gezamenlijke acties te voeren in kwesties waar de bevoegdheden elkaar overlappen en waar het noodzakelijk is om samen te werken teneinde de actie te doen slagen.

Overzicht van het dossier

- De ICL van maart 1999 heeft een redactiecomité in het leven geroepen dat belast is met de opstelling van het voorontwerp van Plan
- De GICLG van 31/01/2001 heeft een strategische groep administratie-kabinet opgericht belast met het overleg, het samenwerkingsakkoord, de evaluatie van de tot nu toe gerealiseerde projecten en de opvolging van de ontwikkelingen op dit gebied.
- Het voorontwerp van Plan werd op 2 oktober 2002 door de GICLG goedgekeurd.
- Het Plan-ontwerp werd eind 2002 voor advies voorgelegd aan de verschillende, door de ministers gekozen actoren.
- Het geamendeerde Plan werd op 03 april 2003 door de GICLG goedgekeurd.

Over de uitvoering van het plan voor 2004 werden tijdens de GICLG van 17 oktober 2003 beslissingen genomen

1.3. ACTIES INZAKE LANDBOUW - MARIENE MILIEU - BIOLOGISCHE DIVERSITEIT

Mariene milieu

De internationale verbintenissen van België op het gebied van de bescherming van het mariene milieu zijn legio en hebben zowel betrekking op de primaire druk (chemische stoffen, eutrofiëring, radioactiviteit, aanvoer van niet-inheemse soorten, rechtstreekse vernietiging van soorten en habitats inclusief de vervuiling door koolwaterstoffen) als op de impact ervan op de habitats, de biodiversiteit en de gezondheid van de mariene flora en fauna in het algemeen. De richtlijnen en de maatregelen ter bescherming en instandhouding van het mariene milieu zijn bepaald op internationaal niveau door diverse akkoorden en conventies die

ofwel rechtstreeks gewijd zijn aan de bescherming van het mariene milieu of een meer algemene draagkracht hebben en toch een onderdeel "milieu" of "mariene milieu" bevatten. Daar de zee verschillende landen bespoelt, zijn de acties van België dan ook sterk gericht op het buitenland. De opgezette plannen en programma's zijn opgemaakt in overleg met de omringende landen die ook aan zee liggen. Het DG Leefmilieu en de BMM beschouwen de in het Plan vermelde acties als prioritair.

Biologische diversiteit

De afremming van de verarming van de biologische diversiteit is een cruciaal punt in het kader van de duurzame ontwikkeling. De door het DG Leefmilieu gevoerde acties ter bescherming van de natuur en de biodiversiteit situeren zich zowel op nationaal, Europees als internationaal niveau. Onder de verwezenlijkingen van 2003 onthouden we onder andere:

- Op nationaal niveau: de publicatie van het werkstuk "Biodiversity in Belgium"
- Op Europees en internationaal niveau: de actieve deelname aan de Europese bijeenkomsten (Working Party on International Environmental Issues) en de internationale bijeenkomsten (Speciale werkgroep ABS te Montréal; 9de bijeenkomst van de SBSTTA te Montréal, enz.). De stuurgroep "biodiversiteit" stond in voor de coördinatie van de Belgische voorbereiding van de Europese coördinaties (conclusies van de Raad voor de 7de Conferentie van de Partijen van de CBD en van de 1ste bijeenkomst van de Partijen voor het protocol van Carthage over de bioveiligheid) en heeft meegewerkt aan het bepalen van de Belgische standpunten in overleg met de betrokken actoren. België was ook zeer actief betrokken bij het vertegenwoordigen van de EU tijdens het Bureau van de COP6 (6de Conferentie van de Partijen) van de Conventie over Biodiversiteit.

1.4. ACTIES INZAKE ENERGIE - VERVOER - OZON EN KLIMAATWIJZIGING

Ozon

In 1996, stelde een eerste plan (1996-1999) ter bestrijding van de verzuring en de troposferische ozon een reeks maatregelen voor die in 1999 werden geëvalueerd door het Federale Planbureau. Aan de hand van die evaluatie en rekening houden met de evolutie van de internationale context, werd een tweede plan (2000-2003) goedgekeurd door de Ministerraad van 31 mei 2000.

Op basis van de bijdragen van de betrokken federale departementen, werd het DG Leefmilieu gemandateerd als coördinator van dit plan en ontvangt het jaarlijks een resultatenverslag. Het definitieve evaluatieverslag werd voorgelegd aan de Ministerraad van 5 september 2003 die enkele maanden later het nieuwe plan (2004-2007) zal goedkeuren. Het DG Leefmilieu ontvouwt daarin een twaalfstal concrete maatregelen waarover, zoals voorheen, een jaarverslag betreffende de vorderingen zal worden opgemaakt.

Klimaat

Belangrijkste mijlpaal inzake het klimaatbeleid op het nationale vlak was in 2003 de beslissing van het Overlegcomité tussen de Federale Staat en de Gewesten om

tot een nationale lastenverdeling te komen inzake de Belgische Kyoto-doelstelling, tegen het einde van 2003. Deze deadline werd niet gehaald.

Kader voor de besluitvorming hieromtrent is de inmiddels opgerichte Nationale Klimaatcommissie, waarvan het DG Leefmilieu in afwachting van de installatie van het permanente secretariaat de ondersteuning verzorgt. De NKC werd opgericht door het samenwerkingsakkoord "klimaat"¹. Het DG Leefmilieu verzorgde naast het secretariaat van de NKC ook de organisatie van een werkgroep over methodologieën voor emissieprojecties, nota's in het kader van de stroomlijning van de federale en gewestelijke energiestatistiek en een discussienota over het gebruik van de flexibiliteitsmechanismen.

Vertegenwoordigers van het DG speelden een pro-actieve rol in de totstandkoming van de ontwerp teksten in voorbereiding van het 2de Federale Plan Duurzame Ontwikkeling (verkenner nota 'klimaat', werkgroep klimaat en energie, werkgroep transport).

Op het vlak van monitoring en rapportering kan de doorlichting worden geciteerd waaraan de Belgische emissie-inventarissen werden onderworpen door een Expert Review Team van het UNFCCC. Het DG Leefmilieu nam actief deel aan deze review.

Op het internationale vlak coördineerde het DG Leefmilieu de Belgische posities voor de 18de vergadering van de Hulporganen van het Klimaatverdrag en de 9de Conferentie van de Partijen van dat Verdrag.

Op Europees vlak nam het DG Leefmilieu de taak van CCIM-piloot op zich inzake de wetgevend voorstellen van de Europese Commissie tot amendering van de Beschikking inzake het CO₂ Bewakingsmechanisme en het voorstel van Verordening inzake de geïmporteerde broeikasgassen. Daarnaast was er een actieve deelname bij de opvolging van de EU-onderhandelingen rond de richtlijn inzake verhandelbare emissierechten en de richtlijn die JI- en CDM-credits moet toelaten op de Europese emissiemarkt.

Op het administratieve vlak werd binnen het DG een afzonderlijke Afdeling Klimaatverandering opgericht, gefinancierd uit het zgn. Kyoto-fonds. De selectieprocedure voor de nieuwe medewerkers werd eind 2003 gestart.

2. Oprichting van het interne netwerk

2.1. WIJZIGING VAN CONSUMPTIEPATRONEN EN PRODUCTIEWIJZEN

Het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) heeft op 23/01/2001 ingestemd met het opnieuw in werking stellen van de Stuurgroep Duurzame productie- en consumptiewijzen voor het coördineren van het internationaal beleid terzake. De groep is samengesteld uit regionale coördinatoren, vertegenwoordigers van de verschillende betrokken departementen (volksge-

1. Samenwerkingsakkoord van 14 november 2002 tussen de federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende het opstellen, het uitvoeren en het opvolgen van een Nationaal Klimaatplan, alsook het rapporteren, in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering en het Protocol van Kyoto (1)

zondheid, transport en infrastructuur, energie, middenstand en landbouw, wetenschappelijk onderzoek, financiën, economische zaken, arbeid en tewerkstelling, buitenlandse zaken), de voorzitters van de stuurgroepen "chemische producten" en "afval" en van de werkgroep "greening", en experts (Planbureau, BMM).

Bovendien werd de stuurgroep door de Interministeriële Conferentie Leefmilieu (ICL) van 22/02/2001 gemandateerd voor het intranationaal beleid.

Tenslotte heeft de stuurgroep op 25/06/2001 een mandaat gekregen van de ICDO voor het uitvoeren van de acties in verband met de productie- en consumptiewijzen voorzien in het federaal plan voor duurzame ontwikkeling, in het bijzonder die betreffende het productbeleid. Er werd bilateraal beslist (CCIM-ICDO) om de goede opvolging van deze opdracht toe te vertrouwen aan het secretariaat van de ICDO.

2.2. ACTIES ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING - OVERMATIGE SCHULDENLAST - MILIEU EN GEZONDHEID

Los van de oprichting van de cel milieu-gezondheid, voorzien in het samenwerkingsakkoord, werden contacten gelegd met andere federale actoren die betrokken zijn bij de problematiek, waaronder DG4 van de FOD VVVL en het FAVV.

2.3. ACTIES LANDBOUW -MARIENE MILIEU - BIODIVERSITEIT

Mariene milieu

De Stuurgroep Noordzee en Oceanen bereidt de standpunten voor die België inneemt tijdens de internationale bijeenkomsten gewijd aan het beleid inzake het mariene milieu. Die groep werd in het leven geroepen omdat de voorbereiding en de uitvoering van de acties die kaders binnen het internationaal beleid inzake de bescherming van het mariene milieu een grondig overleg vereisen tussen de federale en de regionale instanties.

Bovendien staat hij in voor de coördinatie van die internationale akkoorden en werkt hij mee aan de uitvoering ervan. Zijn belangrijkste opdracht houdt verband met de werkzaamheden die voortvloeien uit de Conventie van Parijs (voorkoming van mariene vervuiling vanaf het land, ondertekend te Parijs op 4 juni 1974) en de OSPAR-conventie (Conventie ter bescherming van het marien milieu in de Noordoostelijke Atlantische Oceaan, ondertekend te Parijs op 21-22 september 1992). De internationale conferenties voor de bescherming van de Noordzee (NSC) zijn eveneens een belangrijk onderdeel van de taak van de Stuurgroep (SG) Noordzee en Oceanen, die andere internationale en Europese bijeenkomsten voorbereidt en trouwens regelmatig bijwoont. Deze laatste worden steeds belangrijker wat het mariene milieu betreft.

Naderhand werd door de Interministeriële Conferentie Leefmilieu (ICL) van 12 november 1990 de Technische Commissie Noordzee (MNZ) ad hoc opgericht die als overlegstructuur dienst deed voor de voorbereiding en de implementatie van

de beslissingen genomen in het kader van de Conventie van Parijs, de Noordzee-conferenties en andere internationale akkoorden inzake het mariene milieu.

Sinds het Samenwerkingsakkoord van 5 april 1995 tussen de federale Staat, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest inzake het internationaal milieubeleid, werd MNZ de "Stuurgroep Noordzee en Oceanen"¹ en de standpunten die deze groep voorbereidt worden voorgelegd aan het Coördinatiecomité voor het Internationaal Milieubeleid (CCIM) voorzien in dit Akkoord. Deze Stuurgroep staat onder het voorzitterschap van de Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee (BMM).

De Stuurgroep Noordzee en Oceanen maakt deel uit van de thematische werkgroepen van het CCIM.

Hij omvat een gespecialiseerde structuur: het Task Team Nutriments (of TT Nut) die werkt onder de bescherming van de groep en volledig meewerkt aan diens opdrachten. Dit TT Nut is belast met het bestuderen van de problematiek van de mariene eutrofiëring van zodra de regionale actoren erbij betrokken zijn.

Bovendien zijn er andere Stuurgroepen en Werkgroepen van het CCIM die occasioneel internationale dossiers behandelen waarvan sommige aspecten verband houden met de bescherming van de zeeën en oceanen, inzonderheid in het kader van de OSPAR-conventie. Deze andere Stuurgroepen van het CCIM brengen regelmatig verslag uit aan de Stuurgroep Noordzee en Oceanen.

Biodiversiteit

De Stuurgroep "Conventie biodiversiteit", die onder het gezag staat van het Coördinatiecomité voor het Internationaal Milieubeleid (CCIM), staat in voor de opvolging van de Conventie. Deze groep verzekert de coördinatie van de integratie- en coordinatiemaatregelen van het FPDO op nationaal, maar vooral op internationaal niveau. Deze stuurgroep omvat federale en regionale vertegenwoordigers en experts uit verschillende departementen. Binnen die stuurgroep zijn verschillende contactgroepen bijeengekomen om specifieke thema's te behandelen, zoals de toegang tot genetische rijkdommen en de verdeling van de voordelen, de bossen en de overwoekerende exotische soorten.

2.4. ACTIES INZAKE ENERGIE - VERVOER - OZON EN KLIMAATWIJZIGING

De CCIM-Coördinatiwerkgroep Broeikaseffect bleef samen met zijn diverse ad hoc werkgroepen (voor de opvolging van specifieke dossiers) het centrale overlegorgaan voor de totstandkoming van Belgische standpunten inzake het EU- en multilaterale klimaatbeleid. Het DG Leefmilieu blijft Belgisch 'National Focal Point' voor het UNFCCC en de EU WPIEI/CC.

Het opstellen van emissie-inventarissen gebeurde ook in 2003 in het kader van de Werkgroep Emissies van de CCIM-Stuurgroep Atmosfeer.

1. De ledenlijst van de SG Noordzee en Oceanen vindt u in bijlage V.

Voor de totstandbrenging van het nationale beleid (Nationaal Klimaatplan) werd de Nationale Klimaatcommissie opgericht, die in de toekomst ook de taken inzake monitoring en rapportering zal overnemen.

3. Uitvoering van het Plan 2003

3.1. MILIEUBEHEER VAN HET DEPARTEMENT

Het vroegere MSZVGL, thans de FOD VVVL, stond tot 2002 in voor het intern milieubeleid en voor de coördinatie van dergelijke acties op het gebied van het milieubeheer in de andere federale overheidsdiensten. Die Coördinerende taak, toegewezen aan de federale coördinatieceel voor milieuzorgacties, werd in 2003 niet meer uitgevoerd door de FOD VVV-L, maar overgeheveld naar de POD DO. Hoewel het consumptiebeleid van de administraties aan bod komt in het hoofdstuk "Consumptie- en productiewijzen", zou de federale coördinatieceel, net zoals vroeger, een apart aandeel moeten hebben in de uitwerking of de opvolging van de in de § 154, 155, 157, 158 van het FPDO vermelde beheerinstrumenten en in de controle op de invoering van milieuacties in de federale instellingen.

Acties	Paragraaf van het Plan	Stand van zaken
Afvalbeheer	101	- De hoofdvestiging van de FOD heeft voordeel gehaald uit de verlenging van het "Rosetta-project" (scharnierjaar 2003-2004) voor de selectieve afvalinzameling voor papier/karton/batterijen/inktpatronen. - De inzameling van hetzelfde restafval werd ingevoerd bij de komst van DG4. - Een inzameling van AEEA vond plaats, met de bedoeling dit systematisch te doen. Parallel hiermee, zal men op termijn voor dit soort afval vooraf de modaliteiten moeten bepalen voor het inzamelen. Er werd een eerste test gedaan met de inzameling van kleine componenten van AEEA afkomstig van de centrale informaticadienst; het is de bedoeling deze te herhalen. - Er werd een contract gesloten voor de selectieve ophaling van karton voor het Amazonegebouw (DG3). De uitvoering ervan is nog niet van kracht.
Aanwerving van een milieucoördinator	154	Een aangestelde coördinator stond in voor de greening en voor bijkomende taken (opvolging van het Rosetta-project,...)
Federale coördinatieceel "milieubeheer"	154	Deelname aan de "contactgroep" opgericht door de federale coördinatieceel.
Boordtabellen	155	- De boordtabellen voor het jaar 2003 betreffende het verbruik van energie, water en papier in de hoofdvestigingen (RAC, Amazone) werden opgemaakt en voorgelegd aan de coördinatieceel. - Een procedure voor de inzameling van de consumptiegegevens vanaf de meetpunten werd ingevoerd voor de hoofdvestiging van DG3 (Amazone). - In het "gebruikerscomité" werd het nieuwe softwareprogramma voor de opvolging van de consumptie, uitgewerkt door de regie der gebouwen, voorgesteld. (dit programma wordt het werkinstrument voor het invullen van de consumptiegegevens en voor het opstellen van de latere boordtabellen).
Aankoop van milieuvriendelijker producten	158	- De omzendbrief "groene aankopen" werd voorgelegd aan de nieuwe verantwoordelijke voor de dienst logistiek /economist. - Er werd een eerste test gedaan i.v.m. het gebruik van gerecycleerd papier in DG3.

3.2. ROSETTA-PROJECT VOOR SELECTIEVE AFVALOPHALING IN DE FEDERALE ADMINISTRATIES GEVESTIGD IN BRUSSEL

Eén van de bijkomende taken toegewezen aan de federale coördinatierel is het leiden van het globaal project voor de gescheiden ophaling van afval. Deze taak werd niet overgeheveld naar de POD DO. Daar bovendien de persoon die zich bezig hield met de coördinatie van het project elders geaffecteerd werd, is de opvolging van het project sinds halverwege 2003 in handen van de milieucoördinator.

Het project werd verlengd dank zij nieuwe startbaanovereenkomsten; een selectiefase in juli en september 2003 heeft geleid tot de aanwerving van 16 'eco-inzamelaars' (contractueel verbonden aan het secretariaat van de voorzitter en opgevolgd door DG 5 sinds juni 2003). Parallel met de stand van zaken i.v.m. het afvalbeheer ontwikkeld door de FOD's in de gebouwen die deelnemen aan het project, zamelen de in dienst zijnde 'eco-inzamelaars' praktisch uitsluitend gesorteerd papier en karton in. De kwantitatieve balans van de papier- en kartoninzameling zal later worden meegedeeld aan de federale coördinatierel.

Momenteel wordt deze inzameling, via tewerkstelling van jongeren, toegepast in één of meerdere gebouwen van de volgende federale overheidsdiensten:

- FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu,
- FOD Sociale Zekerheid,
- FOD Financiën,
- Regie der Gebouwen (parastatale),
- FOD Binnenlandse Zaken,
- FOD Arbeid, Tewerkstelling en Sociaal Overleg,
- FOD Personeel en Organisatie,
- FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse handel en Ontwikkelingssamenwerking,
- FOD Justitie.

TABEL MET ACTIES EN VERANTWOORDELIJKHEDEN VOORZIEN IN HET FPDO

Artikels - thema's	Nummer van de actie	Pilootadministratie Stand van zaken
1. Wijziging van consumptiepatronen en productiewijzen		
Maatregelen om in 2004 ten minste 10 producten, geïmporteerd of van Belgische makelij, op de Belgische markt te hebben die de Europees milieukeur dragen.	96	De doelstelling van 10 producten werd ruim bereikt. Er zijn momenteel reeds verschillende producten uit verscheidene groepen in België verkrijgbaar: toiletpapier en keukenrollen, bodemverbeters, verf voor binnenshuis, bedlinnen, afwasproducten, vaatwasproducten.
Indicatoren voor geïntegreerd productbeleid én voor 'eco-product development'	108	In verband met de financiering van de POD Wetenschapsbeleid heeft de Gentse Universiteit (Centrum voor Duurzame Ontwikkeling) in 2003 praktisch een onderzoek afgerond over de indicatoren die de toestand weergeven op het gebied van duurzame consumptiepatronen en productiewijzen en van geïntegreerd productbeleid. Het gaat hier om volgende producten: bouwmaterialen, wegvoertuigen, elektrische en elektronische apparaten, verpakkingen en voedingsmiddelen. Het DG Leefmilieu maakt deel uit van het comité dat dit onderzoek begeleidt. Het DG Leefmilieu heeft ook financieel bijgedragen aan een studie over het ontwikkelen van indicatoren inzake de impact van het beleid en van maatregelen op het vlak van productbeleid. Het DG Leefmilieu organiseerde op 21/05/2003, samen met de Universiteit Gent (UG-CDO), een internationale rondetafel over IPP-indicatoren, waar de voorlopige resultaten van deze studies werden uiteengezet. Daar werd vastgesteld dat België voorop loopt in Europa.
Indicatoren die de link leggen tussen het totaal van alle niet-hernieuwbare bronnen van het ecosysteem en de menselijke consumptie ervan.	109	De Universiteit Gent (Centrum voor Duurzame Ontwikkeling) ontwikkelt indicatoren voor het gebruiken van de middelen. Het DG Leefmilieu volgt deze werkzaamheden op. Het DG Leefmilieu heeft als lector opgetreden bij de opmaak van het Hoofdstuk 'Grondstoffen' in MIRA-T 2003, waar de link werd gelegd met de consumptie. Op basis van die kennis kon trouwens een bijdrage worden geschreven voor het richtplan én worden deelgenomen aan een vergadering op het niveau van de Europese Unie met betrekking tot de 'Natural Resource Strategy'.
Bij de consumenten, de producenten en de distributeurs de keurmerken bevorderen die de duurzame aard van de op de markt gebrachte producten aanduiden, onder andere de Europese milieukeur.	116	België heeft ervoor gekozen het Europese keurmerk te promoten en geen eigen nationaal keurmerk te ontwikkelen. In 2003 werd geregeld contact gelegd met alle betrokken partijen om het Europese milieukeur te promoten.
Stuurgroep Duurzame Productie- en Consumptiepatronen, belast met de opvolging van de vorderingen van het Federaal plan inzake Duurzame Ontwikkeling.	133	Zie in dit verband het punt: 2. Oprichting van het interne netwerk. Het DG neemt het voorzitterschap en het secretariaat van deze stuurgroep waar. De stuurgroep kwam in 2003 verschillende keren samen.
De uitwerking van een Richtplan Productbeleid en Milieu	137	Na kennisneming van de adviezen uitgebracht door de raden van advies, door de Interministeriële Conferentie Leefmilieu en door de ICDO op grond van het voorontwerp van productbeleid en milieu, heeft het DG Leefmilieu een ontwerpplan opgesteld. De Minister van Leefmilieu heeft dit plan vervolgens aan de Ministerraad voorgelegd. Het werd echter afgewezen omwille van onenigheid in de raad.
De samenhang verbeteren en de bestaande wetgeving inzake productnormen (bescherming van het milieu en van de gezondheid, veiligheid en gezondheid van de werknemers, veiligheid van de consumenten) actief en gecoördineerd toepassen.	138	De uitvoering van deze actie vergt middelen die thans niet op het DG Leefmilieu voorhanden zijn.

Europese verordeningen en richtlijnen binnen de toegestane tijdslimieten omzetten	138	In 2003 zijn er twee wetswijzigingen die bijdragen tot een tijdige omzetting van de Europese richtlijnen: - sinds de wijziging van art. 19 §2 van de wet van 21 december 1998 betreffende de productnormen ter bevordering van duurzame productie- en consumptie-patronen en ter bescherming van het leefmilieu en de volksgezondheid door de wet van 28 maart 2003 moet niet meer gewacht worden op het advies van de Raden vermeld in art. 19,§1 van de wet (Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling, Hoge Gezondheidsraad, Raad voor het Verbruik en Centrale Raad voor het Bedrijfsleven), maar volstaat een kennisgeving, ten minste voor wat betreft de ontwerpen van besluiten die louter omzetting zijn van harmonisatiemaatregelen. - Op 14 juni 2003 zijn de artikelen 6 tot 11 van de wet van 2 mei 2003 tot wijziging van de gecoördineerde wetten van de Raad van State in werking getreden. Deze vereenvoudigen de procedure voor de aanvraag van het advies van de raad van State wat mee bijdraagt om de doorlooptijd van de procedure voor het uitvaardigen van de besluiten tot omzetten van richtlijnen te beperken.
Actiever deelnemen aan het opmaken van die normen op Europees en wereldniveau (vrije interpretatie: integratie van leefmilieuaspecten in de werkzaamheden van de Europese en mondiale normalisatie-instituten)	138	Normalisatie is een vrijwillig initiatief dat ontstaan is om economische redenen. In de praktijk blijken de huidige deelnemers van de normalisatiewerkzaamheden voornamelijk uit de industrie te komen. De actie wil integratie van leefmilieuaspecten in de normalisatiewerkzaamheden stimuleren door de actieve participatie van de milieu-NGO's en de overheid, i.c. de DG Leefmilieu. Hieruit volgt dat het de bedoeling is de DG Leefmilieu een subsidie voorziet voor milieu-NGO's om actief te kunnen participeren aan de 'mirrorgroepen' binnen het Belgisch Instituut voor Normalisatie (BIN) én dat de DG Leefmilieu zelf deelneemt aan de vergaderingen van CEN/TC 261/SC4 (Packaging and the Environment). Deze actie is in 2003 niet structureel geïmplementeerd. In opdracht van de Minister heeft BBL in 2003 wel 897 euro ontvangen voor de werkzaamheden in het kader van het BIN (MB van 19/03/03). Het lijkt echter nodig deze actie structureel te implementeren (cf. subsidie NGO-platform). De DG Leefmilieu heeft aan 1 van de 2-jarlijkse vergaderingen deelgenomen (Brussel, december 2003).
De kaderwet voor de productnormen voor de bescherming van het milieu en de gezondheid geleidelijk aan uitbreiden tot de landbouwproducten	138	Uitgevoerd door de wijziging van art. 2 en van art.3§2 van de wet van 21 december 1998 betreffende de productnormen ter bevordering van duurzame productie- en consumptie-patronen en ter bescherming van het leefmilieu en de volksgezondheid door de wet van 28 maart 2003.
Bestaande KB's bijeenbrengen in één KB om de toepassing en de controle inzake gevaarlijke stoffen en bereidingen te vergemakkelijken en te verbeteren	138	De reglementering inzake gevaarlijke stoffen en preparaten is beschreven in een groot aantal besluiten die sinds 1973 ter omzetting van diverse Europese richtlijnen op dit vlak zijn uitgevaardigd. Het integreren van die verschillende besluiten in één koninklijk besluit is een onzaglijk werk dat niet meer noodzakelijk is doordat op Europees vlak de richtlijnen inzake gevaarlijke stoffen en preparaten binnen afzienbare tijd zullen vervangen worden door een, in België direct toepasbare verordening die ook de nu bestaande besluiten inzake het op de markt brengen van gevaarlijke stoffen zal overbodig maken. Het ontwerp van Verordening van het Europees parlement en van de Raad betreffende de registratie, evaluatie, toelating en beperking van chemische producten (REACH) ... is eind oktober 2003 door de Europese Commissie aan het Europees parlement en aan de Raad voorgelegd met het oog op de uitvaardiging tegen 2006.
Federale bevoegdheden op het gebied van innovatie ten uitvoer leggen.	139	De uitvoering van die actie vergt middelen die thans in het DG Leefmilieu niet voorhanden zijn.
Creatie van gegevensbestanden over producten	140	Wat de chemische producten betreft is het op punt stellen van een database met voor het publiek toegankelijke niet-vertrouwelijke informatie over de chemische producten een taak voor het op te richten Europese agentschap volgens het hiervoor vermelde voorstel van de Europese commissie. Wat het meest efficiënt lijkt voor dergelijk werk, daar die producten vrij in Europa mogen verhandeld worden en het voor een individuele lidstaat, het op punt zetten van een dergelijke veelomvattende databank een enorme inzet van mensen en middelen zou vergen. De technische gegevens van nieuwe voertuigen (brandstofverbruik, CO₂-uitstoot) kunnen worden opgevraagd in de gegevensbank op volgend internetadres: http://www.health.fgov.be/environment/co2.

2. Bestrijden van armoede en sociale uitsluiting - overmatige schuldenlast - gezondheid en milieu		
Opstellen van het plan Milieu en Gezondheid	250 251	Het Nationaal Plan Milieu en Gezondheid, dat sedert maart 1999 in overleg wordt opgemaakt, werd in april 2003 door de GICLG aanvaard.
Beperken van het gebruik van bestrijdingsmiddelen en beheersing van de risico's die ontstaan door het gebruik ervan	272	Het KB van 26 april 2003 voert, overeenkomstig de richtlijn 2003/2/EG tot tiende aanpassing aan de technische vooruitgang van richtlijn 79/769/EEG een beperking in van de arseenverbindingen voor gebruik in de houtbescherming. De Verordening 2032/2003/EG van de Commissie van 4 november 2003, (verordening inzake de 2de fase van het in de tweede fase van het tienjarige werkprogramma voor de herbeoordeling van de bestaande actieve stoffen van biociden) voorziet dat de actieve stoffen die niet in bijlage 1 bij die verordening voorkomen vanaf 14 december niet meer toelaatbaar zijn in de lidstaten (niet geïdentificeerde werkzame stoffen) en dat de werkzame stoffen opgenomen in bijlage III van die verordening (geïdentificeerd maar niet genotificeerd) vanaf 1 september 2006 niet meer op de markt zullen mogen gebracht worden. Voor de wel genotificeerde stoffen zal op basis van een risicobeoordeling, uitgevoerd door de rapporteur lidstaten, beslist worden of ze nog voldoen aan de criteria inzake bescherming van mens en milieu die door de biociderichtlijn (98/8/EG) gehanteerd worden.
De Regering zal erop toezien dat door de uitvoering van het Nationaal Plan Milieu-Gezondheid de bescherming van de milieugerelateerde gezondheid kan worden gestructureerd door de verschillende beleidsniveaus en de verschillende sectoren te laten samenwerken, door de communicatie vanuit de regering en de toegang tot de informatie te verbeteren en door rekening te houden met de internationale context.	275 276	Het ontwerp van NEHAP werd tussen november 2002 en februari 2003 aan de betrokken instanties van de federale overheid, de Gewesten en de Gemeenschappen voorgelegd. Het NEHAP geldt voor 5 jaar. Het NEHAP zal, wat de federale overheid betreft, worden uitgevoerd in samenhang met de gezondheidsacties van FPDO II en voor alle institutionele spelers via gemeenschappelijke acties die binnen het samenwerkingsakkoord zullen worden voorgesteld. De klemtoon zal aanvankelijk worden gelegd op de eerste 3 aanbevelingen van het NEHAP (samenwerking, gegevensbestanden, en onderzoek) in verband met de hangende projecten op Europees en internationaal vlak.
3. Acties in de landbouw - mariene milieu - biologische diversiteit		
Vorbereiden van een plan ter vermindering van het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Het zal tot doel hebben het gebruik van die middelen substantieel te verminderen door rekening te houden met hun kwalitatieve aspecten	310	De wet van 28 maart 2003 tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende de productnormen ter bevordering van duurzame productie en consumptiepatronen en ter bescherming van het leefmilieu en de volksgezondheid heeft met het invoeren van art. 8bis in de wet de basis gelegd voor het opstellen van een reductieprogramma dat een reductie viseert van zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve aspecten van de impact van de actieve stoffen, zowel van gewasbeschermingsmiddelen als van biociden. Voor het tot stand komen van het plan tegen het einde van 2004 zijn een strikt werkplan en een inzet van voldoende middelen voor de inventarisatie van de impact van de actieve stoffen van biociden op mens en milieu en de keuze van de indicatoren voor het meten van de bereikte reductie van primordiaal belang. Daartoe zijn voor einde 2003 de nodige schikkingen getroffen.
Duurzame- ontwikkelingsindicatoren definiëren en opvolgen (dekking afvalwaterbehandeling, gebruik van pesticiden in de landbouw, gebruik van meststoffen, algenindex, ...)	328	Het EMA werkt volop aan mariene DO-indicatoren. Het BMM neemt hieraan deel door bestaande voorstellen van commentaar te voorzien. Het BMM heeft al een eerste reeks indicatoren op hun webstek geplaatst, waarvan sommige gebaseerd zijn op voorstellen van het EMA. (http://www.mumm.ac.be/FR/Management/Indicators/index.php)
In het raam van het actieprogramma, operationele plannen ontwerpen tegen accidentele vervuiling (x 27201-03, 30000, 31001/02)	331	Die programma's worden thans uitgewerkt. Er zal een kustwacht in het leven worden geroepen die zal kunnen bijdragen aan de uitvoering ervan.
In het raam van het actieprogramma een plan voorbereiden ter beperking van pesticiden die het mariene milieu bedreigen (x 27201-03, 30000 et 31001/02)331.03	331	Op heel wat pesticiden is de reductiedoelstelling al van toepassing sedert de 3e Internationale Noordzeeconferentie (1993). In 2002 was aan die doelstelling nog steeds niet voldaan maar ze werd wel herhaald.

Herziening van het GVB (332 tot en met 338)	332	Het BMM en DG5 waren bij die herziening nauw betrokken en hebben er, niet zonder succes, op toegezien dat in deze herziening, die eind 2002 werd afgerond, rekening werd gehouden met milieudoelstellingen. Het nieuwe GVB is sedert 1/01/03 van kracht. Tijdens die herziening is er ruim overleg geweest met de administratie Visserij van het Vlaams Gewest.
Een tijdschema opstellen voor het goedkeuren van de uitvoeringsbesluiten (die tegen december 2001 moeten zijn aanvaard) van de wet ter bescherming van het mariene milieu, met name: (i) beschermde mariene gebieden oprichten en beheersplannen opmaken (prioritaire maatregel); (ii) systemen invoeren voor het organiseren van het verkeer ter zee; (iii) de opvorderingsmaatregelen vergoeden als er gevaar dreigt voor het mariene milieu; (iv) interventiekosten innen bij de bestrijding van verontreiniging; (v) regels voor milieu-effectrapportering opstellen; (vi) toekenningsprocedures voor vergunningen en toelatingen die hieraan zijn onderworpen; (vii) vergunningen om baggerafval te storten; (viii) verstoringen in het milieu vaststellen en herstellen; (ix) de diersoorten in mariene gebieden beschermen.	339	Het BMM heeft een tijdschema opgesteld als volgt: (i) beschermde mariene gebieden oprichten en beheersplannen opmaken (prioritaire maatregel): in voorbereiding; (ii) systemen invoeren voor het organiseren van het verkeer ter zee: in voorbereiding; (iii) de opvorderingmaatregelen vergoeden als er gevaar dreigt voor het mariene milieu: in voorbereiding; (iv) interventiekosten innen bij de bestrijding van verontreiniging: in voorbereiding; (v) regels voor milieueffectrapportering opstellen: KB van 09.09.2003 - Stbl. 17.09.2003; (vi) toekenningsprocedures voor vergunningen en toelatingen die hieraan zijn onderworpen K.B. 07.09.2003 - Stbl. 17.09.2003; (vii) vergunningen om baggerafval te storten (KB van 12.03.2000 ter definiëring van de procedure voor machtiging van het storten in de Noordzee van bepaalde stoffen en materialen (Stbl. 4 april 2000)); (viii) verstoringen in het milieu vaststellen en herstellen: in voorbereiding; (ix) de diersoorten in mariene gebieden beschermen: KB 21.12.2001 - Stbl 14.02.2003.
Het voortouw nemen in besprekingen binnen Europa om ervoor te zorgen dat milieubescherming een centrale plaats bekleedt in het Zesde Milieu-Actieplan.	340	Het 6e Milieuactieplan omvat het opstellen van een thematische mariene strategie op Europees niveau. Deze werkzaamheden, die in mei 2005 zouden moeten zijn afgerond, worden van nabij gevolgd door DG 5 en de BMM.
Een coördinatiemechanisme tussen de federale departementen in het leven roepen (x 33000, 34500)	341	Het huidige regeerakkoord bepaalt dat er momenteel hieromtrent coördinatie geschiedt op initiatief van de Minister van Begroting. Die gebeurt geregeld onder departementen/kabinetten.
Snel de laatste hand leggen aan een ontwerp van samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid en het Vlaams Gewest voor een geïntegreerd beleid van het kustgebied.	341	Een Europese aanbeveling van mei 2002 heeft de bevoegdheid voor deze materie bij het CCIM gelegd. Het samenwerkingsakkoord van 05/04/95 heeft zich aldus a posteriori opgeworpen als de facto oplossing. De ad hoc coördinatie gebeurt er, tegelijk met de overeenkomstige Europese en internationale werkzaamheden.
Van de preventie van ongevallen en vervuiling door de scheepvaart een prioriteit van het Belgisch voorzitterschap van de Europese Unie maken.	342	De prioriteiten van het Belgisch voorzitterschap werden vastgelegd en afgestemd op 1) de verwachtingen t.o.v. de Europese Commissie en 2) de dossiers in behandeling. Op dat ogenblik stond dit punt juist nog niet op de agenda.
De principiële beslissing van de IMO om het gebruik van tributyltin op wereldschaal vanaf 2008 te verbieden	342	Deze beslissing werd door de IMO-leden gesteund en getroffen. Het gaat er nu om ze door een voldoende aantal landen te laten bekrachtigen om van toepassing te worden.
Bewustmakingsmaatregelen treffen en zorgen voor een betere toegang tot informatie (inspraak bevorderen)	344	De BMM beschikt over een herwerkte en zeer volledige internetsite waar hun activiteiten worden beschreven. Voor het overige worden de richtsnoeren van Aarhus op federaal niveau gevolgd.
Mechanismen voor geregelde rapportage instellen en indicatoren voor duurzame ontwikkeling opmaken.	344	Samenhang met actie 328: de mariene DO-indicatoren worden volop ontwikkeld bij het EMA. Het BMM neemt hieraan deel door bestaande voorstellen van commentaar te voorzien. Het BMM heeft al een eerste reeks indicatoren op hun webstek geplaatst, waarvan sommige gebaseerd zijn op voorstellen van het EMA.

Onderzoek naar milieuvriendelijke producten en technieken ondersteunen door bijzondere aandacht te schenken aan de bescherming van het mariene milieu.	344	Een algemeen debat vindt plaats binnen het CCIM Stuurgroep Duurzame Productie en Consumptiepatronen. De BMM was lid van deze stuurgroep tot 1/1/2004. Voor het mariene milieu bleken geen specifieke maatregelen noodzakelijk.
Internationale verbintenissen (VBD)	356	Een nationale strategie en een nationaal actieplan voor het VBD opstellen (357.00): de uitwerking van deze actie vergt middelen die in 2003 op het DG Leefmilieu niet voorhanden zijn. Rapporteringverplichting voor het VBD (358.00): publicatie door het focal point van het thematisch rapport over beschermde gebieden. Capaciteitsopbouw aanzwengelen(362): een nieuwe specifieke overeenkomst afsluiten tussen het DGOS en het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen van België (2003-2007). Verlenging van het raamakkoord met het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (KMMA, Tervuren) (2003-2007); dit akkoord omvat een deel over biodiversiteit.
Biodiversiteitplan (x 378.01/03)	363	Vorbereiding van de bijeenkomst van het Intergouvernementeel Comité inzake genetische hulpbronnen, traditionele kennis en folklore (juni 03). Aan die vergadering kon niet worden deelgenomen vanwege een tekort aan personeel (de vertegenwoordiger is begin 2003 vertrokken en pas eind 2003 vervangen). Vorbereiding van deelname aan de 2e vergadering van de bijzondere werkgroep van onbeperkte samenstelling over toegang tot en verdeling van de voordelen + vorbereiding van het Belgische standpunt in de ABS-contactgroep
In samenwerking met de Gewesten:De strategie en het Nationaal Actieplan zoals bepaald in het VBD opmaken en uitvoeren (x 378.01.03).	365	De sectoriele integratie en de correcte uitvoering van het VBD staan nog niet ver genoeg. Om dit vooruit te helpen, moeten de samenwerking met en de verbintenis van de experts worden opgevoerd.
De volgende rapportage krachtens het VBD organiseren.	365	Dit is een steeds terugkerende taak van het knooppunt (het derde nationaal rapport voor het Verdrag inzake Biodiversiteit wordt tegen 2005 verwacht).
Een inventaris opmaken van de expertise op het gebied van biologische diversiteit in de land- en bosbouw, drasland en invasieve soorten (x 37601))	365	België heeft experts benoemd en er het VBD-secretariaat van op de hoogte gebracht. Deze deskundigen hebben toegezegd advies te verstrekken over bepaalde onderwerpen (indicatoren, biodiversiteit van bossen, binnenwateren en zeeën) wanneer ze worden uitgenodigd. Het gaat om wetenschappelijke, technische en technologische aspecten en over wettelijke maatregelen voor het duurzaam beheer van ecosystemen.
Het Wereldactieplan voor het behoud en duurzame gebruik van plantgenetische hulpbronnen voor voeding en landbouw	365	België moet de bekrachtigingsprocedure nog starten
De controles op de bepalingen van CITES aanscherpen	365	Er werd een structuur uitgebouwd om de controles op dieren te versterken en er werden dierenartsen aangeworven.
(x 27000) (i) Tegen oktober 2000 een nationaal knooppunt voor het Protocol inzake Biologische Veiligheid in het leven roepen; (ii) één of meer onafhankelijke ^a referentielaboratoria voor de analyse van GGO's aanwijzen; (iii) steunmaatregelen voor de Bioveiligheidsraad nemen; (iv) steunmaatregelen treffen voor het onderzoek op het gebied van bioveiligheid;	366	Overeenkomstig artikel 19 van het Protocol van Carthage, werd een nationaal knooppunt voor het Protocol inzake bioveiligheid aangewezen. Tevens werd een centrum voor de uitwisseling van inlichtingen over bioveiligheid in het leven geroepen. Het GGOLab van de ABB heeft sedert augustus 2003 een ISO 17025-certificaat voor kwalitatieve tests van GGO's die in Europa op de markt worden gebracht. De ABB publiceerde een handboek met richtlijnen over bioveiligheid op het gebied van virale vectoren. Het federale GGOLab ontwikkelt, valideert en maakt nuttig gebruik van middelen voor het opsporen, identificeren en kwantificeren van GGO's in alle geledingen van de voedselketen, vanaf het zaad tot de producten in het warenhuis; dit laboratorium ontwikkelt, samen met de Europese Commissie en het V.K., ook een gegevensbank van genetische merkers die zijn gekloond voor het produceren op Europese schaal van goedkope alternatieve standaardmonsters.
Een volledige risico-analyse laten uitvoeren (sociaal-economische, ethische,...) voor het evalueren van GGO's	367	Uitvoering van deze actie vergt middelen die in 2003 op het DG Leefmilieu niet voorhanden waren.

Een beleid voeren tot voorlichting over en tot bevordering van het etiketteren van producten die GGO's bevatten (x 11501/02, 12101)	368	Uitvoering van deze actie vergt middelen die in 2003 op het DG Leefmilieu niet voorhanden waren.
Maatregelen treffen om de standpunten van België bij toekomstige onderhandelingen beter te kunnen voorbereiden en het buitenlands beleid beter integreren.	370	In 2003 is de stuurgroep "Biodiversiteit" 5 maal bijeengekomen (februari, maart, april, juni en oktober). Ze heeft de voorbereiding van de Europese standpunten gecoördineerd en de Belgische positie samen met alle betrokkenen bepaald. De laatste hand werd gelegd aan de conclusies van de Raad voor de 7e vergadering van de Conferentie van de Partijen bij het VBD (COP 7) en van de 1e vergadering van de Partijen bij het protocol van Carthage inzake bioveiligheid (MOP 1).
Een coördinatiemechanisme instellen tussen de federale departementen dat als aanvulling kan dienen bij de bestaande coördinatie tussen de federale overheid en de Gewesten (CCIM) op het gebied van biodiversiteit.	371	In de stuurgroep "Biodiversiteit" waren, behalve vertegenwoordigers van de federale en gewestelijke administraties, ook de voorzitters (of hun vertegenwoordigers) van andere groepen binnen het CCIM die betrokken zijn bij de tenuitvoerlegging van het Verdrag inzake Biodiversiteit (VBD) aanwezig. Het gaat hier met name om groepen als 'Natuur', 'Bossen', 'Bioveiligheid', 'Landbouw en Milieu', 'Handel en Milieu'. Hierdoor was een goede coördinatie tussen de verschillende groepen mogelijk.
Partnerschap met derde landen aanmoedigen (opzetten van Clearing-House mechanisms, afstandswaarneming en gegevensverzameling, toegang tot expertise en tot Belgische verzamelingen)	373	België coördineert de Clearing House Mechanisms (CHM) van de nationale knooppunten die geen toegang hebben tot het internet. Er zijn al akkoorden met: Boerkin Faso, de Centraal-Afrikaanse Republiek, Tsjad, De Democratische Republiek Congo, Mauretanië, Niger, Ivoorkust, Benin, Burundi, Gabon, Congo, Djibouti en Madagascar. Zij kregen ook een opleiding om het hen mogelijk te maken bladzijden in hun eigen land te houden. Het CHM organiseerde in juni 2003 (19-20 juni) een informele workshop in Brussel in partnerschap met andere landen (Frankrijk, Nederland, Engeland, Duitsland, Polen, Zwitserland + Europese Commissie)
Maatregelen treffen om de invoer van hout afkomstig van duurzaam beheerde bossen aan te moedigen om de impact op het milieu en de biodiversiteit te verminderen. 375.00	375	Uitvoering van deze actie vergt middelen die in 2003 op het DG Leefmilieu niet voorhanden waren.
Maatregelen inzake bewustmaking en voorlichting van de bevolking en de grote sociale groepen versterken.	377	Het nationaal focal point heeft "Biodiversity in Belgium" gepubliceerd, waarin een inventaris wordt opgemaakt van de biodiversiteit in België, als ook de handelingen van het Symposium van 22 mei 2002 (georganiseerd door het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen van België, onder de hoge bescherming van de federale Minister van Leefmilieu en van de Regeringscommissaris belast met het Wetenschapsbeleid). Dit symposium had tot doel de tenuitvoerlegging in België van de in Rio op het gebied van biodiversiteit aangegane verbintenissen te evalueren. Tussen mei en augustus 2003 organiseerden BIAC en het Instituut voor Natuurwetenschappen een tentoonstelling in de vertrekhal van Zaventem. Op die tentoonstelling werd gewezen op de problemen in verband met het behoud van bedreigde plekken en bescherming van de biodiversiteit.
ICDO-werkgroep voor coördinatie op federaal vlak	378	Er werd beslist de federale coördinatie binnen de stuurgroep Biodiversiteit te laten plaatshebben.
Binnen de ICDO een werkgroep ad hoc oprichten om de afwerking van dit ontwerp van themaplan te coördineren. De FRDO over dit themaplan aangaande het behoud van de diversiteit raadplegen (x 363, 365a)	378	Experts van ICDO mogen aansluiten bij de stuurgroep "Biodiversiteit" voor de acties van het FPDO die betrekking hebben op punt 3 (landbouw, mariene milieu en biologische diversiteit).
a) Het ontwerp energie/CO ₂ -taks op Europees niveau ondersteunen b) (Nagaan of) eenzijdige initiatieven kunnen worden genomen in verband met energie/CO ₂ -belasting indien op het einde van het Belgisch voorzitterschap nog geen beslissing is getroffen om die in te voeren (x 40300)	404	Financiën, Energie, FOD VVVL, BuZa a) Onderhandelingen afgerond leidden niet tot een significante verhoging van de energiefiscaliteit b) Niet langer actueel? Geen informatie over initiatieven

Bijdragen aan het ontwikkelen van schonere of alternatieve energiebronnen door een beleid te voeren tot standaardisering van hernieuwbare energie (wind, zonnepanelen, biobrandstoffen, ...)	394	Energie, DWTC, Mineco, FOD VVVL Zie 50702
Een "Kenniscentrum" in het leven roepen dat tot taak zou hebben adviezen te formuleren om het klimaat- en energiebeleid te ondersteunen en om toegepast onderzoek te verrichten.	517	FOD VVVL (diensten Leefmilieu), Energie (joint implementation) Onderhandelingen overerschikking takenpakket/budget SCK-CEN in functie van beleid klimaatswijziging leidden niet tot resultaat.
Op nationaal (federaal) niveau een institutioneel en juridisch kader scheppen om de nieuwe mechanismen voor internationale samenwerking op het gebied van klimaatswijziging te kunnen toepassen en voorzien in overlegmechanismen	530	DGIS, Energie, FOD VVVL (Cel Klimaatveranderingen - CCIM SG Klimaatvernadering), BuZa Akkoord met de Gewesten over het instellen van een Nationaal Register door de federale overheid; DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering onderzoekt de beschikbare opties en modaliteitenDG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering ondersteunt de discussies in de Nationale Klimaatcommissie, gericht op het totstandbrengen van een samenwerkingsakkoord over het gebruik van de flexibilitiemechanismen (redactie van een discussienota die werd gepresenteerd aan de NKC)
Tegen juni 2001 voorstellen uitwerken voor een algemeen operationeel kader voor het beleid inzake luchtvervuiling, waarin de procedures en structuren worden vastgelegd voor het voorbereiden, coördineren, uitvoeren, opvolgen en aanpassen van de maatregelen van de verschillende plannen (x , 49702, 51201)	537	Energie, Verkeer, FOD VVVL, Gewesten, Gemeenschappen Niet uitgevoerd; los hiervan werden wél beleidskaders ontwikkeld voor afzonderlijke subthema's (troposferische ozon, klimaat, pollutanten uit de NEC-richtlijn,...)
Een specifieke raakvlak ontwikkelen tussen onderzoekers en beleidsmakers in de vorm van afdwingbare richtsnoeren	518	FOD VVVL (leefmilieudiensten), Gewesten (VITO, Institut Wallon) DG Leefmilieu neemt deel aan gebruikerscomités en begeleidingscomité PODO2. De interface met de wetenschappelijke wereld zal worden toegevoegd aan het takenpakket van de Afdeling Klimaatverandering
De informatie naar de verschillende doelgroepen verspreiden, vooral via het onderwijs (oorzaken en gevolgen van klimaatswijzigingen, en mogelijke preventieve acties)	534	FOD VVVL (Cel Klimaatveranderingen - CCIM SG Klimaatverandering), ALL Eigen informatiebrochure uitgeput - DG Leefmilieu verspreidt verbruiksgids personenwagens (90000 euro) - Aanwerving van een communicatieverantwoordelijke binnen de Afdeling Klimaatverandering begin 2004.
Tijdens het jaarlijks parlementair debat over de vooruitzichten inzake duurzame ontwikkeling, aandacht vragen voor de problemen van de klimaatveranderingen en voor het ermee samenhangende energie-, verkeers- en infrastructuurbeleid (x 647)	505	FOD VVVL, Verkeer Tot heden geen betrokkenheid van het DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering
Tegen 2001 een Belgisch nationaal klimaatveranderingsplan opstellen (x 49600)	401	FOD VVVL (leefmilieudiensten - Klimaatveranderingscel), Energie, DWTC Zie 49600
Proefprojecten uitwerken over internationale samenwerkingsmechanismen op het gebied van klimaatswijziging	530	DGIS, Energie, FOD VVVL (Cel Klimaatveranderingen - CCIM SG Klimaatverandering), BuZa - DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering participeerde in PODO II-project ter zake. In 2004 zal het opzetten van eigen projecten worden onderzocht. Gewesten informeerden periodiek (in CCIM CG BKE) over stand van zaken eigen pilootprojecten
Tegen midden 2001 een nieuw nationaal Belgisch plan inzake Klimaatverandering opstellen (x 40100)	496	FOD VVVL (Klimaatveranderingscel), Energie, DWTC, Gewesten - Eerste Nationaal Klimaatplan (NKP) 2002-2012 is op 6 maart 2002 goedgekeurd door uitgebreide ICL (Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu) - Eerste officiële NKP wordt opgemaakt in Nationale Klimaatcommissie, verwacht 2004

Een actieplan opstellen om de fiscaliteit op verkeer en energie te herzien (x 45511, 614 à 623)	507	Financiën, Sociale Zaken (CP), DWTC, Energie, Verkeer, FOD VVVL Tot heden geen betrokkenheid van het DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering
Een indicatief plan voor elektriciteitsproductie opstellen (AMPERE-Commissie) en aan het Parlement voorstellen om vóór de goedkeuring van dit plan een diepgaand debat te houden waarbij ook de FRDO is betrokken.	408	Energie, Advies ICDO! De Federale Diensten voor het Leefmilieu (FDL) hebben actief bijgedragen tot het ontwerp-advies ICDO, waarin de nadruk lag op de noodzaak om het indicatief plan in te passen in de Kyoto-doelstelling
Samen met de Gewesten en rekening houdend met de Europese en multinationale dimensie van de uitdagingen, een nationaal mobiliteitsplan opstellen waarin de opties en maatregelen van het FPDO aan bod komen (het project dient tegen midden 2001 klaar te zijn en aan een ruime consultatie te worden onderworpen) (x 26601) (+ 479)	445	Verkeer, FOD VVVL, Financiën, sociale Zaken, Gewesten, Overheidsbedrijven-vervoer Onduidelijkheid over de status van het mobiliteitsplan
Specifiek onderzoek doen naar het verband tussen klimaatbeleid en productbeleid, rekening houdend met de energie-efficiëntie in de productiefase (x13700, 40300)	507	FOD VVVL (leefmilieudiensten), DWTC, Gewesten Een in opdracht van DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering uitgevoerde studie identificeerde prioritaire producten op basis van een levenscyclusbenadering, volgens een methodologie ontworpen voor een parallelle PODO2-studie met een bredere opzet. Gewesten en DWTC werden betrokken in de begeleidingsgroep
Het gebruik van alternatieve brandstoffen aanmoedigen.	471	Energie, Verkeer, DWTC, FOD VVVL, Financiën LPG-premie
Snel met de bekrachtigingsprocedure van het Protocol starten	536	Buitenlandse Zaken, Gewesten FDL/Klimaatcel stelde het federale ratificatiedossier samen; dossier werd ter beschikking gesteld van de Gewesten; instrument van ratificatie neergelegd op 21.05.2002
De procedure voor het vaststellen en rapporteren van de prognoses over de uitstoot van broeikasgassen officieel vastleggen	524	FOD VVVL (Leefmilieudiensten - Cel Klimaatveranderingen), DWTC DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering coördineert de door de Nationale Klimaatcommissie opgerichte werkgroep voor de stroomlijning van gewestelijke en federale methodologieën voor emissieprojecties
Binnen de EU het voortouw nemen in de internationale onderhandelingen over de keuze van de selectiecriteria voor het verminderen van emissies die verband houden met projecten en met het bepalen van de functioneringsregels van de drie mechanismen	532	FOD VVVL (Cel Klimaatveranderingen - CCIM SG Klimaatverandering) - DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering coördineert Belgische standpunten in de internationale en EU-onderhandelingen - DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering vervulde Belgische pilootfunctie bij de totstandkoming van de COP9-beslissing over sinks in CDM
Onderzoek verrichten naar de manier om culturele modellen waarin het gebruik van het openbaar vervoer en de fiets wordt gestimuleerd, zo goed mogelijk te promoten door het bestuderen van: (i) de invloed van reclame op het gedrag (zie hoofdstuk Acties Consumptie-productiepatronen) (ii) steunverlening aan het labellen van de minst vervuilende voertuigen (iii) informatie over gedrag dat duurzame ontwikkeling op het gebied van mobiliteit bevordert (iv) het ondersteunen van objectieve informatie op het gebied van ecologische en sociale impact	477	FOD VVVL (leefmilieudiensten), Mineco, DWTC, Verkeer (ii) CO ₂ -label is ingevoerd 12.01.2002 (iii) Verbruiksgids bevat aanbevelingen in verband met milieusparend rijgedrag

Onderzoek doen naar de rol die de nieuwe samenwerkingsmechanismen kunnen spelen in het Belgisch klimaatveranderingsbeleid (+ 527,529)	526	FOD VVVL (Cel Klimaatveranderingen - CCIM SG Klimaatverandering), Energie (joint implementation), FPB Zie 530
Samen met de Gewesten en de grote sociale groepen (samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid, de Gewesten en de Gemeenschappen) een duidelijk Belgisch juridisch kader opzetten ter ondersteuning van het Nationaal Klimaatplan	497	FOD VVVL (Cel Klimaatveranderingen - CCIM SG Klimaatverandering) Energie, BuZa Zie 530
Een algemeen organisatorisch kader opstellen dat garant staat voor het voorbereiden, coördineren, toepassen, opvolgen en periodiek aanpassen van het klimaatbeleid (x 53701/02)	497	FOD VVVL (Cel Klimaatveranderingen - CCIM SG Klimaatverandering) Energie Zie 530
Onderzoek verrichten naar telewerken	444	META, Binnenlandse Zaken, Verkeer, MASSPE, DWTC DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering werd tot heden niet betrokken bij een dergelijk initiatief
Onderzoek voortzetten naar het gebruik van bestaande beleidsinstrumenten: op te nemen in 51602	526	FOD VVVL (Cel Klimaatveranderingen - CCIM SG Klimaatverandering), Energie (joint implementation), DGIS (Clean development mechanisms), DWTC, DGIS, BuZa, Mineco, Gewesten Studies werden uitgevoerd over: - De keuze van prioritaire producten voor een productgericht klimaatbeleid - Maatregelen voor de reductie van HFK's, PFK's en SF6 Vertegenwoordigers van andere administraties en gewesten namen deel aan de beleidingscomités
Nieuwe regelgeving op het gebied van de commercialisering van de installaties op stapel zetten	425	Energie, FOD VVVL Tot heden geen betrokkenheid DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering
Kennisopbouwacties in het vooruitzicht stellen over de internationale-samenwerkingsmechanismen op het gebied van klimaatverandering	530	DGIS, Energie, FOD VVVL (Cel Klimaatveranderingen - CCIM SG Klimaatverandering), BuZa Op ad hoc basis werd informatie verstrekt met betrekking tot de flexibiliteitsmechanismen (presentaties, beantwoorden van vragen om informatie, deelname aan debatten, ...); In samenwerking met het kabinet werden 2 workshops georganiseerd ter voorbereiding van een simulatie-oefening inzake emissiehandel. Het verder informeren en sensibiliseren van de doelgroepen over het gebruik van de flexibiliteitsmechanismen blijft één van de activiteiten van DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering in 2004. Een specifieke communicatiestrategie zal worden uitgewerkt
Het gebruik van voertuigen die minder CO ₂ uitstoten promoten (labels - CO ₂ Product Beleid)	473	FOD VVVL (Productnormen), DWTC, Verkeer Label is in voege sedert 12.02.2002 Verbruiksgids is beschikbaar en wordt jaarlijks herzien. Interactieve internet-versie sedert kort eveneens beschikbaar.
Een vervoersplan opstellen per onderneming of openbare dienst van meer dan 50 werknemers en er een onderdeel "goederenvervoer" in opnemen (x 15502, 45601)	455	Verkeer, ALL DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering werd tot heden niet betrokken bij een dergelijk initiatief
De financiële en menselijke middelen van de coördinatiestructuren op het gebied van luchtvervuiling herverdelen of opvoeren, het interne werk van de coördinatiegroepen in het licht van de veranderende nationale en internationale context herzien en aanpassen, de coördinatie en de integratie van het beleid verbeteren (x 53701/02)	512	ICDO, Energie - Binnen DG Leefmilieu werd een Afdeling Klimaatverandering opgericht (17 VTE); aanwervingen zijn lopende; - De Afdeling coördineert het overleg inzake internationaal beleid in het kader van het CCIM (Coördinatiewerkgroep Broeikaseffect) - Nationale Klimaatcommissie werd opgericht; De Afdeling Klimaatverandering verzorgt het interim-secretariaat van de NKC; permanent secretariaat zal zo snel mogelijk operationeel worden gemaakt

Deelname van België aan het Europese en internationale onderhandelingsproces verstevigen door voor elk belangrijk thema van de internationale onderhandelingen een permanente verantwoordelijke en twee tot drie deskundigen aan te wijzen	513	ICDO, FOD VVVL, DWTC, Energie, DGIS, BuZa DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering coördineert in Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid verband (coördinatie-werkgroep Broeikas effect - CCIM CG BKE) de Belgische deelname aan de onderhandelingen op EU - en internationaal niveau; binnen de CG BKE (Coördinatie werkgroep Broeikas effect van het CCIM) worden voor individuele dossiers ad hoc-Werkgroep opgericht, voorgezeten door in het CCIM aangeduide piloten en met deelname van alle betrokken administraties; dit systeem werkt zeer goed.
De doelstellingen vervat in de indicatoren (uitstoot van broeikasgas-sen, van ozonprecursoren en van verzurende stoffen, emissies van die broeikasgassen per sector en concentratie van die gassen in de lucht over de hele aarde en regionaal, aantal gezamenlijke toepassingsprojecten, aantal CDM-projecten, enz..)	495	FOD VVVL (CCIM groep indicatoren of gegevens??), DWTC, FPB, Gewesten Emissies - DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering draagt actief bij tot de totstandkoming van de jaarlijkse emissie-inventarissen in het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid, Stuurgroep Atmosfeer (CCIM SG ATMOS) - Werkgroep Emissies en in Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid, Coördinatie werkgroep Broeikas affect (CCIM CG BKE)-De Nationale Klimaatcommissie (NKC) zal in toekomst monitoring en rapportering verzekeren CDM/JI - Nationaal register zal basis vormen voor de 'monitoring' van het aantal Joint Implementation en Clean Development Mechanism-projecten
Bij de keuze van de afvalbehandelings-technieken rekening houden met hun impact op de uitstoot van broeikasgassen, van precursorgassen en van verzuring veroorzakende gassen (uitsluitend gewestelijke bevoegdheden waarbij het wel nodig is samen te werken met de federale overheid en aan te sluiten bij het Europese beleid ter zake)	509	FOD VVVL (CCIM), Gewesten Tot heden geen betrokkenheid DG Leefmilieu/Afdeling Klimaatverandering

- a. wier onderzoeken dienen in overeenstemming te zijn met de krachtens alinea 31.1 van Actie 21 erkende ethische beginselen en gedragscode

4. Andere initiatieven

4.1. WIJZIGING VAN CONSUMPTIEPATRONEN EN PRODUCTIEWIJZEN

.Europese milieukeur

Voorzetting van het project ter bevordering van de Europese milieukeur in de scholen

Het Nederlandse Bureau Kloege werd ermee belast voor de laatste twee jaren van het basisonderwijs een leskist te ontwerpen in verband met de productgroep "papier". De kist beschrijft enerzijds de levenscyclus van het papier en vermeldt hierbij de milieuproblemen die zich voordoen en de oplossingen die moeten worden gevonden en maakt, anderzijds, de link met de toekenning van de Europese milieukeur. De verspreiding en de promotie van de leskist zijn gegarandeerd in 2004 (meer bepaald ter gelegenheid van de EU Flower Week: zie hierna).

Bewustmaking van de producenten, invoerders en verdelers via Ecolas / LinkInc

De Europese Commissie heeft een samenwerkingscontract ondertekend met de firma Ecolas / Link Ink voor de ontwikkeling en het en de uitvoering van de marketing voor de Milieukeur in België. Dit contract heeft een looptijd van 18

maanden. Het is gestart in oktober 2001 en zal aflopen in april 2003. Tot in april 2003 werd heel wat informatie uitgewisseld tussen de projectleiders en de afdeling productbeleid van het DG Leefmilieu van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. Er werd een strategie ontwikkeld voor het goed verloop van de EU Flower Week in 2004 (zie hierna).

4.2. ACTIES ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING - OVERMATIGE SCHULDENLAST - GEZONDHEID EN MILIEU

Eind december 2003 heeft de GICLG beslist een Belgische week milieu-gezondheid te organiseren met als doelstelling de link te leggen tussen de diverse processen ter verbetering van het milieu en de gezondheid. Zo werden er vier vergaderingen gehouden tijdens de week van 15 tot 19 december 2003.

- 15-16 DECEMBER: VERGADERING VAN DE WERELDGEZONDHEIDS-ORGANISATIE

De vierde Ministerconferentie Leefmilieu-gezondheid van de WGO Europa zal plaats hebben in Boedapest in juni 2004. De leidraad van die Conferentie is "Kinderen - milieu en gezondheid". De vergadering heeft als doelstelling het voorstel van Nationaal actieplan "Kinderen - milieu - gezondheid" af te ronden dat, samen met de Ministerverklaring, de sterke punten van die Conferentie zullen zijn.

- 15-16 DECEMBER: VERGADERING VAN DE NGOS

De internationale maar ook Belgische NGO's die eraan zullen deelnemen, zullen hun bijdrage tot de Conferentie van de WGO Europa van juni 2004 voorbereiden.

- 17 DECEMBER: BELGISCHE VERDUIDELIJKINGEN

De "Belgische" dag verduidelijkt de projecten op het ganse grondgebied en volgt hierbij de logica van de 7 aanbevelingen van het NEHAP.

- 18-19 DECEMBER: STRATEGIE VAN DE EUROPESE COMMISSIE

De Europese Commissie heeft een strategie leefmilieu-gezondheid uitgewerkt met de doelstelling om tegen maart 2004 een actieplan 2004-2010 te bepalen. Tijdens de vergadering van december zal de analyse worden gemaakt van de eerste verslagen van de opgerichte werkgroepen.

4.3. ACTIE LANDBOUW - MARIENE MILIEU - BIOLOGISCHE DIVERSITEIT

Biologische diversiteit

Het platform biodiversiteit heeft zijn activiteiten ter verbetering van de interface onderzoek-beleid voort gezet. Er werd een internationale wetenschappelijke ontmoeting georganiseerd over aquatische biodiversiteit ("Aquatic Biodiversity: Past, Present, Future" - augustus 2003). Dit feit heeft het mogelijk gemaakt de samenwerking tussen onderzoekers en de beleidsmakers te bevorderen.

BeBif (Belgium Biodiversity information facility) heeft verder gezorgd voor de verstrekking van gegevens over de biodiversiteit (in elektronische vorm).

BFFB (Belgian Forum on Forest Biodiversity) heeft een workshop georganiseerd over het thema "Forest management and biodiversity conservation in Walloon fo-

rests" (Gembloux - 6 maart 2003) om de richtsnoeren te bespreken voor het behoud van de biodiversiteit van de bossen in Wallonië en tevens de wetenschappelijke vragen die ermee verbonden zijn.

Voor wat de biodiversiteit betreft: een forum van de burgers over de GGO's (Waals gewest: Gembloux, 12 april 2003 / Vlaams gewest: Beernem, 26 april 2003)

4.4. ACTIES INZAKE ENERGIE - VERVOER - OZON EN KLIMAATWIJZIGING

Ozon

Ozonplan 2000-2003

Tijdens de Ministerraad van 5 september 2003 werd het plan ter bestrijding van de verzuring en de troposferische ozon goedgekeurd.

De conclusies van die evaluatie volgen hierna:

Tot op heden werden verschillende acties volledig of ten dele uitgevoerd. Sommige moeten evenwel nog worden opgezet of vergen bijkomende inspanningen zowel op Belgisch als op Europees niveau.

Zo werden voor wat de internationale verbintenissen betreft, de drie protocols van Sofia, van Genève en Oslo bekrachtigd. De bekrachtiging van het protocol van Göteborg is aan de gang. Tegelijk met dit protocol bepaalt de NEC-richtlijn (2001/81/EG) de nationale emissieplafonds die tegen 2010 moeten worden bereikt voor de verontreinigende stoffen (NO_x, SO₂, COV en NH₃). Bovendien bepaalt die richtlijn dat programma's voor de progressieve reductie van de uitstoot van verontreinigende stoffen zullen worden uitgewerkt. Tot op heden werd een eerste federale bijdrage voorgelegd aan de Europese commissie.

Voor wat het vervoer betreft, kunnen er resultaten worden vastgesteld op het niveau van een betere technische keuring, op het niveau van de vermindering van uitstoot door zware vrachtwagen (omzetting van de richtlijn 99/96/EG) en op het niveau van de reductie van emissies bij de opslag en de distributie van brandstoffen (omzetting van de richtlijn 94/63/EG).

Overigens werden tal van bewustmakingsmaatregelen ingevoerd; zo bij voorbeeld waren er de activiteiten in het raam van de Week van de Mobiliteit en de bevordering van het milieuvriendelijke vervoer (vb: bevordering van het gebruik van de fiets bij de federale ambtenaren).

Voor wat de uitwerking en de toepassing betreft van een Plan voor Duurzame Mobiliteit, merken we belangrijke vertragingen. Welnu het is juist via een dergelijk plan dat structurele maatregelen kunnen worden ingevoerd. Er moeten acties worden uitgewerkt die gericht zijn op het verminderen van het volume van de transportvraag, op de bevordering van het openbaar vervoer of nog op de bevordering van de intermodaliteit. Alleen door dit soort acties kunnen structurele resultaten worden bereikt, door het evenwicht tussen de transportwijzen te herstellen.

Voor wat de energie betreft, werden verschillende acties gevoerd. Wij verheugen ons bij voorbeeld over de reductie van het zwavelgehalte tot 50 ppm voor diesel alsook over het ter beschikking stellen van gasolie voor verwarming eveneens met 50 ppm. De beschikbaarheid van deze nieuwe gasolie alléén volstaat echter niet om tegemoet te komen aan de milieu-eisen. De petroleumindustrie heeft evenwel laten weten dat ze, wegens technische en economische redenen, momenteel niet in staat is dit product voor de ganse Belgische markt te fabriceren.

Overigens heeft de Ministerraad er principieel mee ingestemd om vooruit te lopen op de Europese richtlijn over de kwaliteit van de brandstoffen en om tegen 1 januari 2006 over te gaan tot een gehalte van 1000 ppm. Die nieuwe maatregel zou gepaard gaan met een fiscale stimulans.

De obstructies die zijn vastgesteld bij de reductie van het zwavelgehalte in zware brandstoffen zal België ertoe aanzetten zijn inspanningen bij de Commissie verder te zetten om dit dossier op Europees niveau te laten bespreken.

Bovendien werden ook positieve acties gevoerd ter bevordering van het gebruik van warmtekrachtkoppeling en van nieuwe energiebronnen.

Voor wat de landbouw betreft zal België bij de Europese Commissie verder stappen ondernemen om te verbieden vaste meststoffen die ureum bevatten op de markt te brengen.

Verschiedende maatregelen waarvan het DG Leefmilieu de initiatiefnemer was, hebben de eindfase bereikt. Een eerste KB betreffende de normen voor de NO_x-en de CO-uitstoot voor verwarmingsinstallaties zal in september ter ondertekening door de betrokken Ministers worden voorgelegd. Voor twee KB's betreffende het gehalte aan VOS in decoratieverf en verf voor het herschilderen van koetswerk wordt eerstdaags het advies van de Raad van State verwacht.

Voor de rest heeft het DG Leefmilieu zich intens bezig gehouden met de opstelling van het stuurplan Productbeleid en Leefmilieu gedurende het ganse jaar 2002 en het eerste kwartaal van 2003. Er waren een groot aantal deskundigen bij betrokken, komende van de verschillende betrokken federale en regionale instellingen. Het proces van uitwerking, van samenwerking en overleg is bij de administraties op een relatief constructieve manier verlopen en heeft geleid tot het ontwerp van stuurplan (15/02/2003). De Ministerraad heeft in maart 2003 fundamentele bezwaren over het ontwerp van plan naar voren gebracht. De nieuwe Regering en meer bepaald de Minister van Leefmilieu zullen de strategie bepalen aangaande het stuurplan en het productbeleid in het algemeen, met inachtneming van de voorbije gebeurtenissen.

Verder zullen er tijdens de maand oktober contacten worden gelegd met de groothandel om het aanbod van producten dat beantwoordt aan de Europese milieukeur te verhogen, meer bepaald die welke een gunstig effect hebben op de uitstoot van solventen.

In verband met de acties van de federale administraties ten gunste van een integraal preventief systeem voor milieubeheer, moet de gids voor duurzame aankopen worden aangestipt. Die gids is een eerste initiatief en er zou algemeen gebruik moeten worden van gemaakt.

Er werden ook acties in verband met de fiscaliteit van het vervoer toegepast: modulatie van de belasting op het in verkeer brengen op grond van de milieuprestaties van de voertuigen en de aanpassing van het systeem van de aftrekbaarheid van de woon-werkverplaatsingskosten.

Zo ook zijn er bij de energiefiscaliteit veranderingen ten gunste van het milieu ingevoerd: de belastingvermindering ten gunste van particulieren die bepaalde energiebesparende investeringen doen en de verhoging van de accijnzen op brandstoffen met een hoog zwavelgehalte.

Tot slot willen wij de aandacht vestigen op het belangrijk werk dat is geleverd op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek. Het heeft geleid tot het ontwikkelen van modellen voor evaluatie en voorspelling, tot een beter begrip van het proces van de ozonvorming alsook tot evaluaties van mogelijke acties ter bestrijding van de verzuring en de troposferische ozon en dit zowel op het niveau van transport, geïntegreerd productbeleid als energie. Die ondersteuning van het onderzoek werd geïntegreerd in het eerste Plan voor wetenschappelijke Ondersteuning van de Duurzame Ontwikkeling (PODO I) en gaat verder in PODO II (2001-2005).

Ozonplan 2004-2007

Het nieuwe plan ter bestrijding van de verzuring en de troposferische ozon 2004-2007 zet de acties voort die werden gestart met het vorig plan en vervolledigt andere reeds geïdentificeerde thema's.

Volgens acties komen uit het plan 2004-2007:

Actie 18: Uitbreiding van de reglementering die de reductie beoogt van de uitstoot van NO_x en CO tot de sector van verwarmingstoestellen en herziening van die normen in verschillende stappen.

Actie 19: Ontwerp van koninklijk besluit tot reglementering van de uitstootniveaus van NO_x en CO van verwarmingstoestellen die werken op vaste brandstof.

Actie 20: In samenwerking met de Gewesten zullen er bewustmakingscampagnes worden gevoerd om eraan te herinneren dat huishoudelijke toestellen die werken op vaste brandstof niet zijn bestemd om er papier, karton en dergelijke in te verbranden. Dit is enerzijds niet vastgesteld door de constructeur voor wat de naleving van de uitstootniveaus betreft en anderzijds gaat dit incorrect gebruik in tegen het regionaal afvalbeleid.

Actie 21: Ontwerp van koninklijk besluit tot invoering van het gebruik van de norm EN442 voor de bepaling van de afmeting van radiatoren en convectoren.

Actie 22: Bewustmakingsacties voor professionals van de sector van de verwarmingsinstallaties.

Actie 23: Maatregelen die verbonden zijn met de rendementseisen en de uitstoot van CO₂ en NO_x en CO door verwarmingsketels en branders.

Actie 24: Als concrete actie zal een bewustmakingscampagne voor een beter gebruik van detergentia en reinigingsmiddelen worden opgezet. Binnen dit kader zal een werkgroep bestaande uit de verschillende betrokken actoren worden samengesteld om concrete voorstellen te doen voor de informatie van de verbruikers, meer bepaald door de warenhuizen, om zo bij te dragen tot de reductie van de impact van die producten op het leefmilieu.

Actie 25: Uitgaande van de internationale en nationale situatie, zal een geïntegreerd productbeleid worden toegepast. Dat beleid zal erop toezien dat de juridische, economische en sociale communicatiemiddelen op een optimale en gecombineerde wijze worden gebruikt.

Zo bij voorbeeld zullen volgende instrumenten worden ontwikkeld:

- Ontwikkelen van productnormen;
- Ontwikkelen van vrijwillige sectorale akkoorden;
- Ontwikkelen van economische instrumenten;
- Ondersteunen van het innovatievermogen van de bedrijven ;
- Opzetten van communicatie-, bewustmakings- en informatiecampaagnes voor het publiek zodat het wordt geholpen bij de keuzen ten gunste van producten en diensten in samenhang met een duurzame ontwikkeling;
- Bevorderen van het Europees milieukeurmerk (milieuverklaring type I = verstrekt over het product betrouwbare informatie die wordt gecontroleerd door een onafhankelijke derde);
- Ontwikkelen met de sectoren van milieuverklaringen van het type II (zelf voorleggen van overeenkomstigheidsverklaringen) en type III (milieuverklaring gericht op de producten);
- Bevorderen van milieuvriendelijke openbare aankopen;
- Ontwikkelen van een milieuetikettering voor de producten. Sommige groepen van verbruikers zijn gevoelig voor de gevolgen van hun verbruik van producten en diensten en wensen dus een zo objectief en transparant mogelijke informatie. Die informatie kan worden medegedeeld via een aangepaste etikettering.

De voorbereiding, de toepassing en de evaluatie van een dergelijke strategie van geïntegreerd productbeleid zal gebeuren in het raam van een nauwe samenwerking tussen alle betrokken actoren (betrokken federale overheidsdiensten, gewesten, sectoren, milieu-NGO's, bescherming van de verbruikers, etc). Er moet een bijzondere aandacht gaan naar de samenhang tussen het federaal beleid (verantwoordelijk voor het op de markt brengen van de producten) en het beleid van de gewesten (verantwoordelijk voor het gebruik van de producten).

Voor producten die oplosmiddelen bevatten hebben we reeds bepaalde wetenschappelijke studies. Er zal een grondige analyse van de resultaten worden gemaakt. Tevens zal er een rondetafel worden georganiseerd met een maximum aan betrokken actoren om uw kennis te verrijken en nieuwe ideeën bij te brengen. Nadien kunnen besprekingen met de sectoren en onze beleidspartners worden georganiseerd om tot akkoorden over de uitvoering van concrete acties te komen.

Actie 26: reeds gerealiseerd

Actie 27: Om die vicieuze cirkel te doorbreken zal in een eerste fase bijzondere aandacht worden besteed aan het stimuleren van het aanbod van producten met een milieukeurmerk. Zo zullen de producenten, verdelers, invoerders en beroepsfederaties actief benaderd en bewust gemaakt worden. In het raam van de ozonbestrijding zal een bijzondere aandacht worden besteed aan producten die oplosmiddelen bevatten. In een tweede fase, wanneer het gamma producten met een milieukeur ruimer zal beginnen worden, zal de aandacht meer gaan naar de verbruikers. Zo zullen tijdens een week in oktober 2004, op de consumenten gerichte activiteiten worden georganiseerd: activiteiten in de scholen, in verkooppunten, alsook via activiteiten van public relations (pers) en reclame.

Die inspanningen maken meer bepaald deel uit van een Europese actie, via een grootse communicatiecampagne meer bepaald de "EU Flower Week". Deze campagne is begonnen in december 2002 en zal voortduren tot december 2004.

Actie 28: Omzetting van de richtlijn 2002/88/EG betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de lidstaten inzake maatregelen tegen de uitstoot van verontreinigende gassen en deeltjes door inwendige verbrandingsmotoren die worden gemonteerd in niet voor de weg bestemde mobiele machines.

Actie 29: Onderhandeling voor de herziening van de richtlijn 97/68/EG betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de lidstaten inzake maatregelen tegen de uitstoot van verontreinigende gassen en deeltjes door inwendige verbrandingsmotoren die worden gemonteerd in niet voor de weg bestemde mobiele machines.

Actie 30: Zo zullen acties worden gevoerd om de particulieren bewust te maken van de troposferische ozon (brochure, web site). De brochure zal een bijwerking zijn van die van de vorige regering en zal bovendien een repertorium voorstellen van de beschikbare financiële hulpmiddelen op het gebied van milieuvriendelijker producten die een invloed op de ozon hebben.

5. Vooruitzichten voor 2004

5.1. MILIEUBEHEER VAN HET DEPARTEMENT

De middelen moeten in het werk worden gesteld om de voortzetting te garanderen van het Rosetta-plan voor de selectieve afvalinzameling.

Behalve de invoering van nieuwe milieuacties, waarvoor het bij de lancering nodig zou zijn de verbintenis die via de federale milieucharter werd genomen opnieuw officieel te bevestigen, lijkt het allereerst vereist datgene te behouden wat is verworven op het gebied van afvalbeheer en inzameling van gegevens over het verbruik. De verhuizing van de FOD naar zijn nieuwe vestiging zou inderdaad die bestaande acties kunnen schaden.

5.2. WIJZIGING VAN CONSUMPTIEPATRONEN EN PRODUCTIEWIJZEN

Consumptiepatronen en productiewijzen

Het DG Federaal Leefmilieu zal in samenwerking met de SG CPPW de uitwerking coördineren van de stand van zaken van het Belgisch beleid en maatregelen, als bijdrage tot het Europees en internationaal proces.

Milieukeur

België heeft zich verbonden om mee te werken aan de EU Flower Week, wat een pan-Europese campagne is waaraan 9 Lidstaten (België, Denemarken, Frankrijk, Ierland, Italië, Nederland, Oostenrijk, Zweden en het Verenigd Koninkrijk) deelnemen, naast het BEUC (Europees bureau van de Unie van Consumenten en het EEB (European Environmental Bureau). Het gaat om een groots opgezette communicatiecampagne om het Europese milieukeurmerk in die diverse landen tegelijk te promoten, om gebruik te maken van de internationale dimensie en zo schaaieconomie te bereiken.

De EU Flower Week wordt in 2 fasen georganiseerd:

Fase 1: van december 2002 tot oktober 2004: er wordt gefocust op de producenten, invoerders en verdelers om het aantal producten met een milieukeur in de verkooppunten op te drijven.

Fase 2: van 18 tot 24 oktober 2004: er wordt gefocust op de consumenten: organisatie van een actieweek van public relations, van reclame en promotieactiviteiten in de verkooppunten en in de scholen om de bekendheid van de milieukeur te verbeteren. Na afloop van de campagne zal een evaluatiefase van de resultaten volgen.

5.3. ACTIES ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING - OVERMATIGE SCHULDENLAST - GEZONDHEID EN MILIEU

De definitie van de gezamenlijke acties voor 2004

Het Plan is momenteel een poging die moet worden gerealiseerd via gezondheid & milieu- acties die eigen zijn aan elk machtsniveau maar ook gemeenschappelijk moeten worden voorgesteld in het raam van het samenwerkingsakkoord. Drie gezamenlijke projecten werden door de GICLG van 17 oktober 2003 aanvaard en zullen in 2004 worden uitgevoerd.

- Verontreiniging in de steden: links met de gezondheid;
- Indicatoren leefmilieu - gezondheid: haalbaarheidsonderzoek;
- Productnormen en binnenverontreiniging: onderzoek van de Europese wetgevingen.

Het samenwerkingsakkoord

Het samenwerkingsakkoord heeft als opdracht "het overleg tussen de Federale overheid, de Gewesten en Gemeenschappen betreffende het gecoördineerd beheer van het beleid omtrent gezondheid en milieu" en wenst erop "toe te zien,

daar waar de bevoegdheden zijn verdeeld tussen de partijen bij dit akkoord, op een gecoördineerde ten uitvoerlegging van het NEHAP voor zover de betreffende acties en projecten stroken met de intersectorale, interterritoriale en multidisciplinaire aspecten en een gezamenlijke financiering vergen"

Dat akkoord bevat volgende bepalingen:

- Een vaste cel leefmilieu-gezondheid met een federaal secretariaat van 3 personen
- Een verdeelsleutel voor de begroting tussen de ontvangende partijen
- Een artikel betreffende de internationale verplichtingen

De inwerkingtreding is vastgesteld in april 2004.

Europese en internationale ontwikkelingen

Op Europees niveau:

http://www.europa.eu.int/comm/environment/health/index_en.htm

Op 11 juni 2003 heeft de Commissie een strategie leefmilieu-gezondheid gelanceerd met als doelstelling tegen maart 2004 een actieplan 2004-2010 te bepalen, waarvoor de werkzaamheden van de 9 werkgroepen waaraan België deelneemt de basis vormen.

Op internationaal niveau:

<http://www.who.dk/budapest2004>

De Ministerconferentie leefmilieu-gezondheid van de WGO Europa zal plaats hebben in juni 2004 in Boedapest. De leidraad van de conferentie is "Kinderen - leefmilieu en gezondheid". België neemt in de verschillende werkgroepen actief deel aan de voorbereiding ervan. De ministers van leefmilieu en van gezondheid worden verzocht een uitspraak te doen over de nieuwe verbintenissen, meer bepaald betreffende:

1. de indicatoren
2. een nationaal actieplan "kinderen-leefmilieu-gezondheid"
3. een gezamenlijke verklaring

5.4. ACTIES LANDBOUW - MARIENE MILIEU - BIOLOGISCHE DIVERSITEIT

Mariene milieu

Het DG Leefmilieu zal tijdens het jaar 2004 de organisatie van bepaalde internationale werkzaamheden betreffende de bescherming van het mariene milieu en ook de verdediging van de Belgische standpunten in die fora, opnieuw progressief in handen nemen; die activiteiten werden voorheen uitgevoerd door de BMM.

Als gevolg van de Vijfde Noordzeeconferentie van maart 2002 en de Ministervergadering OSPAR (+ gezamenlijke Ministervergadering OSPAR/HELCOM) van

juni 2003, zullen de agenda's OSPAR en "Noordzee" meer toegespitst worden op de uitvoering van de getroffen akkoorden.

Een nieuw dossier dat een bijzondere aandacht zal vergen is de voorbereiding, op initiatief van de Europese Commissie, van een Europese Mariene Strategie die op verzoek van de Ministerraad van maart 2003 tegen mei 2005 klaar zou moeten zijn. De kernidee van deze strategie zal erin bestaan overlappingen door andere bestaande Europese of internationale instrumenten te vermijden.

Tot slot zal moeten worden verder gewerkt aan de ten uitvoerlegging, op federaal niveau, van de Raamrichtlijn Water (2000/60/EG) en aan die van de Europese aanbeveling over het Geïntegreerd beheer van de Kustzones.

Op nationaal niveau, zal het opstarten van de structuur Kustwacht tekenend zijn voor het jaar, alsook het gevolg dat moet worden gegeven aan de projecten voor offshore activiteiten en de agenda van de realisaties binnen de Mariene Milieu Wet van 1999 (Wet MMM).

Biodiversiteit

Op nationaal niveau:

Afgezien van de opvolging van de reeds aangevatte acties, zal een van de prioriteiten bestaan in de uitwerking van een nationale strategie voor de biodiversiteit alsook de invoering van het FPDO 2004-2008.

Op internationaal niveau:

Vorbereiding en actieve deelname aan de 7de conferentie der Partijen in Kuala Lumpur (de 1ste COP na de Wereldtop voor Duurzame Ontwikkeling die werd gehouden in Johannesburg in augustus 2002). Het DG leefmilieu - afdeling biodiversiteit zal de rol van Belgisch piloot op zich nemen tijdens de onderhandelingen tijdens de COP7. De belangrijkste besproken thema's zullen zijn: biologische diversiteit van de bergen, beschermde zones, overdracht van technologie en technische samenwerking, gevolgd door WTDO, meerjarig werkprogramma van de Partijenconferentie tot 2010, Strategisch plan en werking van het Verdrag.

5.5. ACTIES INZAKE ENERGIE - VERVOER - OZON EN KLIMAATWIJZIGING

Hieronder worden enkele van de meest in het oog springende 'nieuwe' activiteiten die het DG Leefmilieu in 2004 zal ondernemen kort samengevat.

Afdeling Klimaatverandering

De nieuw opgerichte Afdeling zal in de eerste helft van het jaar volledig operationeel worden.

Biobrandstoffen

De omzetting van de richtlijn 2003/30/EG ter bevordering van het gebruik van biobrandstoffen of andere hernieuwbare brandstoffen in het vervoer, zal bijdragen tot de reductie van de uitstoot van CO₂ van fossiele oorsprong. 31 december

2004 is de vooropgestelde datum voor de omzetting van die richtlijn. Het Directoraat-generaal Leefmilieu, afdeling productbeleid is bevoegd voor de vaststelling van productnormen voor de biobrandstoffen alsook voor de bescherming van de consumenten.

Richtlijn emissiehandel

De richtlijn (2003/87/EG) zal moeten worden omgezet in de Belgische wetgeving, ook op federaal niveau. Een Nationaal Toewijzingsplan zal worden opgemaakt. Het DG Leefmilieu neemt hier het initiatief, samen met de Beleidscel Leefmilieu.

Het DG Leefmilieu zal samen met de Beleidscel Leefmilieu de nodige initiatieven nemen om een nationaal register in te stellen.

Flexibiliteitsmechanismen

In het kader van de Nationale Klimaatcommissie zullen de nodige afspraken moeten worden gemaakt over het gebruik van de Kyoto-mechanismen. Niet alleen zal moeten worden beslist over modaliteiten en verantwoordelijkheden, maar er zal eveneens moeten worden over gewaakt dat België aan alle voorwaarden voldoet voor deelname.

Nationaal Klimaatplan

Een Nationaal Klimaatplan zal worden aangenomen, met daarin een specifiek federale component.

4de Nationale Mededeling

De voorbereiding van de 4de Nationale mededeling onder art. 4 en 12 van het Klimaatverdrag die moet worden neergelegd op 1.01.2006 zal worden aangevat.

Onder meer in dit verband zal de ontwikkeling van een gemeenschappelijke methodologie voor emissieprojecties in de 3 Gewesten worden voorgezet, in het kader van de Nationale Klimaatcommissie.

"Future Commitments"

In het kader van de Coördinatiewerkgroep Broeikaseffect zal een Belgische positie worden ontwikkeld voor de nakende internationale onderhandelingen (formele start in 2005) over het klimaatregime op de middellange tot lange termijn (post-2012).

Rapport van mevrouw F. AUDAG-DECHAMPS, lid, vertegenwoordigster van de Eerste Minister

1. Inleiding

Dit verslag handelt in hoofdzaak over de uitvoering van de acties voorzien in het federaal plan die hoofdzakelijk behoren tot de bevoegdheden van de Eerste Minister, namelijk het inlassen van sociale en milieuclausules in overheidsopdrachten. In 2003 heeft de Dienst Overheidsopdrachten een actieve rol gespeeld bij de werkzaamheden in dit verband op Europees niveau.

2. Oprichting van een intern netwerk

Het interne netwerk dat werd opgericht na de ondertekening van het Federale Milieucharter op 28 september 2001 heeft in 2003 zijn activiteiten voortgezet. Dit netwerk bestaat uit de milieucoördinator, de vertegenwoordigster van de Eerste Minister bij de ICDO en de milieuadviseurs.

3. Uitvoering van het Plan in 2003 (referentie: Plan § 159 en 189)

Milieubeheer van het departement

Een groot aantal doelstellingen inzake de verbetering van het milieubeheer van het departement werden reeds bereikt. Naast de vereiste jaarlijkse evaluaties zien de leden van het interne netwerk toe op een permanente monitoring op het verwezenlijken van de doelstellingen

TABEL MET ACTIES EN VERANTWOORDELIJKHEDEN VOORZIEN IN HET FPDO

Artikels - thema's	Nummer van de actie	Pilootadministratie Stand van zaken
Onderzoek van de wettelijke mogelijkheden om sociale clausules in overheidsopdrachten op te nemen en uitwerking van een voorstel ter zake	159 en 189	2000: Samenwerkingsakkoord van 4 juli 2000 tussen de federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Duitstalige Gemeenschap betreffende de sociale economie (dat werd goedgekeurd door de wet van 26 juni 2001). 2001: Beslissing van de Ministerraad van 9 november 2001 over het principe van de inlassing, via een omzendbrief, van sociale clausules in de federale overheidsopdrachten voor aanneming van werken die door de Regie der Gebouwen worden afgesloten. 2002: De Kamer van Volksvertegenwoordigers nam op 5 december 2002 een resolutie aan betreffende de inachtneming van sociale, ethische en milieucriteria bij overheidsopdrachten in België (DOC 50 1798/006). 2003: In navolging van enerzijds twee arresten van het Hof van Justitie (C-225/98 van 26 september 2000 en C-513/99 van 17 september 2002), waarbij er respectievelijk geoordeeld werd ten gunste van de inachtneming van sociale en milieucriteria in het kader van de gunning of de uitvoering van overheidsopdrachten, en anderzijds de goedkeuring van voormelde resolutie, was het wenselijk de wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten te wijzigen. Dit gebeurde door de Programmawet van 8 april 2003. <i>Artikel 101 en 102 van de Programmawet van 8 april 2003:</i> Artikel 101: Wijziging van artikel 16 van de wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten en sommige opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten: Er wordt in de wet expliciet vermeld dat bij het toewijzen van opdrachten rekening mag worden gehouden met gunningscriteria. Zowel milieukennmerken als sociale overwegingen kunnen worden beschouwd als gunningscriteria. Artikel 16 wordt gepreciseerd om de inachtneming van de duurzame ontwikkeling in de appreciatie van het 'economisch voordeligste aanbod' juridisch te beschermen. Artikel 102: Invoegen van een nieuw artikel 18<i>bis</i> in de wet van 24 december 1993: 1. De overheid kan, overeenkomstig de Europese bepalingen, uitvoeringsvoorwaarden opleggen die het mogelijk maken rekening te houden met sociale doelstellingen. Deze uitvoeringsvoorwaarden kunnen betrekking hebben op de verplichting om opleidingen voor werklozen en/of jongeren te organiseren, alsook op de naleving van de bepalingen van basisconventies van de Internationale Arbeidsorganisatie (bijvoorbeeld: verbod op dwangarbeid en kinderarbeid) 2. Een aanbestedende overheid kan de deelname aan een gunningsprocedure van een overheidsopdracht die niet onderworpen is aan verplichtingen die voortvloeien uit de Europese richtlijnen of uit een internationale akte inzake overheidsopdrachten voorbehouden aan beschutte werkplaatsen of sociale inschakelingsondernemingen. Bij deze twee innovaties moet echter steeds het Europees recht geëerbiedigd worden: er mag geen discriminatie zijn ten aanzien van niet-nationale inschrijvers.
Studie van de middelen om de vervuiling tijdens de uitvoering van de werken te beperken door in het lastenboek milieuclausules op te nemen	159	De problematiek van het invoeren van voorwaarden en criteria betreffende de sociale en milieuaspecten heeft de besprekingen rond de voorstellen voor een richtlijn betreffende overheidsopdrachten verder gekenmerkt. In de Europese Raad heeft de Belgische delegatie, in samenwerking met andere delegaties, een actieve rol gespeeld bij de evolutie van de teksten. (zie vooruitzichten 2004).

4. Vooruitzichten 2004

Het Europees Parlement en de Raad zullen normaliter begin 2004 twee nieuwe richtlijnen uitvaardigen met betrekking tot de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten.

Wat de milieuclausules betreft, verwacht men geen problemen en deze zullen dus ook in de toekomst mogen worden opgenomen, zowel als technische specificaties in de bestekken, als gunningscriterium, of als normen voor het beheer van werven (EMAS-normen of gelijkaardige voor de uitvoering van werken).

Voor sociale en ethische clausules ligt het gedeeltelijk anders. Na de officiële notificatie van de nieuwe wettelijke teksten heeft de Europese Commissie vrij negatief gereageerd ten aanzien van het gebruik van sociale of ethische overwegingen als gunningscriteria. Deze problematiek zal dus bij de komende omzetting van de twee nieuwe richtlijnen moeten herbekeken worden.

Rapport van de heer L. DE LEEBEECK, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Justitie

1. Juridische bijstand en rechtshulp

Het koninklijk besluit van 18 december 2003 tot vaststelling van de voorwaarden van de volledige of gedeeltelijke kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand en de rechtsbijstand (Staatsblad van 24.12.2003) geldt vanaf 1 januari 2004. Iedereen, ongeacht het inkomen, kan gratis een eerste juridisch advies krijgen. Voor een rechtszaak kunnen meer mensen genieten van een pro deo-advocaat omdat de inkomensplafonds worden opgetrokken. De volledige kosteloosheid geldt bijvoorbeeld voor alleenstaanden met een persoon ten laste die maximum 965 euro netto per maand verdient. Wie minder dan 1.177 euro verdient, krijgt een gedeeltelijke tussenkomst. Het budget voor de rechtsbijstand is daarom opgetrokken van 25 naar 36,1 miljoen euro. Ook slachtoffers van opzettelijke gewelddaden kunnen op meer financiële steun rekenen.

2. Mensenhandel

2.1. WET VAN 13 APRIL 1995 HOUDENDE BEPALINGEN TOT BESTRIJDING VAN DE MENSENHANDEL EN KINDERPORNOGRAFIE

Opdat de Belgische wetgeving in overeenstemming zou worden gebracht met een aantal internationale teksten (ten laatste in juni 2004) redigeerde het Directoraat-Generaal Wetgeving en Fundamentele rechten en vrijheden (FOD Justitie) een voorontwerp van wet tot herziening van de wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en kinderpornografie. Dit voorontwerp voorziet o.m. in de invoering van het misdrijf mensenhandel in het Strafwetboek (een nieuw artikel 433ter Sw. onder een nieuw hoofdstuk IIIbis mensenhandel onder titel VIII, Boek II). Fundamenteler is de herformulering van de misdrijven mensenhandel en mensensmokkel. Daarnaast worden er ook een aantal aanpassingen gedaan in andere wetteksten (o.m. de wet van 17 april 1878 houdende de Voorafgaandelijke Titel bij het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafvordering,...). In de loop van 2004 zal de Minister van Justitie een werkgroep samenstellen zodat dit voorontwerp verder zal worden behandeld.

2.2. EVALUATIE VAN DE RICHTLIJN VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE EN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL VAN 1999 INZAKE HET OPSPORINGS- EN VERVOLGINGSBELEID BETREFFENDE DE MENSENHANDEL EN DE SEKSUELE UITBUITING

In 1999 keurden de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal een richtlijn inzake het opsporings- en vervolgingsbeleid ter zake goed. Eind 2001 werd de eerste kwalitatieve en kwantitatieve evaluatie van de richtlijnen van de Minister van Justitie houdende het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende

mensenhandel en kinderpornografie (Col. 12/99) afgerond. Deze evaluatie heeft tal van lacunes en problemen aangaande de inhoud en de praktische toepasbaarheid van de hiervoor vermelde richtlijnen blootgelegd. In de schoot van het expertisenetwerk mensenhandel en mensensmokkel, dat ressorteert onder het College van Procureurs-generaal, werd derhalve beslist om een werkgroep op te richten met als taak de evaluatieresultaten naar daadwerkelijke aanpassingen van de richtlijnen en haar bijlagen te vertalen. Deze werkgroep was samengesteld uit vertegenwoordigers van de Federale Politie, de magistratuur, en de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid (FOD Justitie) en heeft maandelijks vergaderingen gehouden gedurende meer dan één jaar. De werkzaamheden van deze werkgroep hebben uiteindelijk geresulteerd in tal van aanpassingen aan de hiervoor vermelde richtlijn en haar bijlagen. Zo zal de richtlijn voortaan nog enkel het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel regelen (het luik aangaande de kinderpornografie werd uit de richtlijn geschrapt). Daarnaast werd de inhoud van de richtlijn in overeenstemming gebracht met de wijzigingen bij het openbaar ministerie en in het politielandschap. Andere belangrijke herzieningen hadden betrekking op het toepassingsgebied van de aangepaste richtlijn, de invoering van specifieke taken voor de verbindingsmagistraat mensenhandel bij het auditoraat en het auditoraat-generaal en de afname en registratie van foto's en vingerafdrukken van slachtoffers van mensenhandel. Ook met betrekking tot de bijlagen bij de Col. 12/99 werden een aantal wijzigingen aangebracht. Zo werd de bijlage houdende een indicatorenlijst "mensenhandel" op aanzienlijke wijze uitgebreid. Daarnaast werden er twee nieuwe bijlagen toegevoegd, nl. een bijlage m.b.t. de website mensenhandel en mensensmokkel en een bijlage houdende kwalitatieve en kwantitatieve evaluatiecriteria. De nieuwe richtlijn en zijn bijlagen zullen in de loop van dit jaar goedgekeurd en bekendgemaakt worden.

2.3. ALGEMEEN BELEID

Wat betreft de werkgroep inzake de redactie van een richtlijn mensensmokkel kan vastgesteld worden dat de opportuniteit van een aparte richtlijn "mensensmokkel" opnieuw in vraag gesteld werd. Hiervoor kunnen een aantal redenen worden aangehaald. De belangrijkste heeft betrekking op de vaststelling dat op de mensen op het terrein (zowel politiediensten als magistratuur) het onderscheid tussen mensenhandel en mensensmokkel veeleer theoretisch en artificieel achten. Een tweede belangrijke reden tot invraagstelling van de opportuniteit is gelegen in de, momenteel op til zijnde, wetswijzigingen m.b.t. de incriminatie mensenhandel en mensensmokkel. Het Directoraat-generaal Wetgeving en Fundamentele rechten en vrijheden is thans bezig met de redactie van een voorontwerp van wet houdende wijziging van de wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en kinderpornografie. Dit voorontwerp van wet voorziet in een herformulering van de misdrijfomschrijvingen van mensenhandel en mensensmokkel. Gezien de parlementaire werkzaamheden zelfs nog geen aanvang hebben genomen, is het momenteel nog onzeker welke invulling de wetgever aan het misdrijf "mensensmokkel" zal geven en of de noodzaak tot redactie van een aparte richtlijn "mensensmokkel" na de wetswijziging nog steeds zal bestaan. De werkgroep "mensensmokkel" werd tot nadere order opgeschort. Wat betreft de tweede werkgroep kan verwezen naar de hierboven beschreven elementen inzake de evaluatie van de Col 12/99.

2.4. TASK FORCE MENSENHANDEL

Binnen deze Task Force werd een Informatie- en analysecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (I.A.M.M.) opgericht. Reeds in 2002 heeft de Kanselarij van de Eerste Minister in samenwerking met de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid een aanvang gemaakt met de redactie van een ontwerp van Koninklijk Besluit betreffende de bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel. Het tweede luik heeft betrekking op de creatie van een Informatie- en Analysecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (I.A.M.M.). Een eerste luik betreft de reeds bestaande interdepartementale coördinatiecel en haar nieuw op te richten bureau. In het voorjaar van 2003 werd omtrent de inhoud van dit K.B. het advies ingewonnen van enerzijds de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer (advies dd. 27 maart 2003) en anderzijds de Raad van State (advies dd. 28 april 2003). Ingevolge de in beide adviezen opgenomen bemerkingen heeft het Kabinet van de Minister van Justitie, opnieuw in samenwerking met de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid, het ontwerp Koninklijk Besluit aangepast alsook het Verslag aan de Koning. Dit Koninklijk Besluit zal in het voorjaar van 2004 in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd worden, waarna de werkzaamheden van de Interdepartementale cel en haar bureau enerzijds en deze van het beheerscomité bij het I.A.M.M. anderzijds een aanvang kunnen nemen.

3. Racisme

3.1. ALGEMEEN BELEID

Nieuw voor 2003 zijn:

- Inzake beeldvorming, het derde rapport van de "European Commission against Racism and Intolerance" betreffende de implementatie van belangrijke instrumenten in de strijd tegen racisme in België (gefinaliseerd midden 2003) met concrete aanbevelingen;
- de statistische analyse op het niveau van de correctionele parketten bij de rechtbanken van eerste aanleg omtrent opsporing en vervolging van racisme in België tussen 1 januari 1998 en 31 december 2002 (gefinaliseerd 19 februari 2003).

3.2. WETGEVING

- De wet van 25 februari 2003 ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding werd op 17 maart 2003 gepubliceerd in het Belgische Staatsblad. Het begrip "discriminatie" omvat "een verschil in behandeling (...) gebaseerd op het geslacht, een zogenaamd ras, de huidskleur, de afkomst, de nationale of etnische afstamming, seksuele geaardheid, de burgerlijke staat, de geboorte, het fortuin, de leeftijd, het geloof of levensbeschouwing, de huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap". Bovendien wordt een onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte discriminatie. Discriminatie zelf wordt niet strafbaar gesteld (wel aanzetten tot en openlijk voorneemen te kennen geven), behalve voor ambtenaren (in tegenstelling tot de

racismewet). Voor bepaalde misdrijven worden specifieke verzwarende omstandigheden ingevoerd (haat, misprijzen en vijandigheid als drijfveer).

- De wet van 20 januari 2003 tot versterking van de wetgeving tegen het racisme werd op 12 februari 2003 gepubliceerd in het Belgische Staatsblad. Hierdoor wordt "opdracht geven tot" op dezelfde manier bestraft als "zelf handelen". Bovendien wordt discriminatie in een werksituatie ten overstaan van een groep of een gemeenschap strafbaar (niet langer enkel ten overstaan van een persoon).

3.3. GELIJKEKANSENBELEID

Naast vormingssessies door het CGKR, worden een aantal specifieke acties ondernomen. De cel "kleurrijk ondernemen" bij de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg is werkzaam sinds 2001 en wil de gelijke behandeling van werknemers van vreemde origine bevorderen. Voor de toekomst wordt een verdere sensibilisatie van de beroepssectoren, de sociale inspectie en de arbeidsauditeurs voorzien evenals het begeleiden van de bedrijfswereld. De cel "gelijke kansen" van de Directie Interne relaties van de Federale Politie heeft een actieplan diversiteit opgesteld. Het eerste deel omvat een aantal acties die erop gericht zijn om kandidaten uit minderheidsgroepen of groepen die slechts in kleine mate binnen de politie zijn vertegenwoordigd, aan te trekken. Het is ook de bedoeling om hen te integreren en hen binnen de organisatie te houden. Het tweede deel betreft acties die de politie als overheidsdienst in de maatschappij onderneemt. De acties situeren zich zowel op het vlak van de rekrutering en de opleiding als op dat van de communicatie, de loopbaan en de integratie van de personeelsleden.

4. Tabel

TABEL MET ACTIES EN VERANTWOORDELIJKHEDEN VOORZIEN IN HET FPDO		
Lijst van de acties in het Federaal Plan duurzame ontwikkeling I (2000-2004) waarvoor de FOD JUSTITIE de hoofdverantwoordelijke was		
Acties	Para-graaf van het Plan	Stand van zaken
Simplifier la procédure et améliorer l'accès à la justice	210	Dit punt is volledig uitgevoerd. Zie de wet van 23 november 1998 betreffende de juridische bijstand en het koninklijk besluit van 18 december 2003 tot vaststelling van de voorwaarden van de volledige of gedeeltelijke kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand en de rechtsbijstand. Vanaf 1 januari 2004 zorgen de volgende twee hervormingen moeten zorgen voor een betere toegang tot justitie: 1) Volledige kosteloosheid, ongeacht het inkomen, van het eerste advies verstrekt door beroepsmensen in gerechtsgebouwen, justitiehuisen en zo meer. 2) Optrekken van de plafonds die toegang geven tot rechtsbijstand van de "tweede lijn", dus van een advocaat in het kader van een bepaalde zaak, met 12,65 %, zodat ze het gewaarborgd maandinkomen benaderen. De volledige kosteloosheid geldt aldus voor een alleenstaande met een netto maandelijks inkomen van minder dan 750 € of minder dan 965 € als hij een persoon ten laste heeft (plus 79,4 € per persoon ten laste), en dit laatste geldt ook voor een gehuwde of wettelijk samenwonende. De gedeeltelijke kosteloosheid geldt voor een alleenstaande met een netto maandelijks inkomen tussen 750 en 965 €, en voor een alleenstaande met een persoon ten laste of een gehuwde resp. wettelijk samenwonende met een netto maandelijks inkomen tussen 965 € en 1.177 € (plus 79,4 € per persoon ten laste). Om dit alles te financieren werd voor de rechtsbijstand voor 2004 een totaalbedrag vrijgemaakt van 36,1 miljoen €, tegenover 25,6 miljoen € begin 2003.
Modifier la règle du code civil prévoyant l'imputation prioritaire des remboursements sur les intérêts et frais afin d'éviter l'effet boule de neige de l'endettement	235	De oorspong van deze aanbeveling kon nooit achterhaald worden. Het was onmogelijk om deze bepaling op zich uit te voeren. Zij had moeten geplaatst worden in het kader van de aanpak van de schuldbeperking en schuldoverlast.
Revoir les critères de preuve pour les infractions environnementales	343	Deze actie kon niet uitgevoerd worden omdat zowel het strafrecht als de strafvordering inzake leefmilieumisdrijven onder de bevoegdheid van de Gewesten vallen. De federale overheid bezit op dit vlak nog slechts over een residuaire bevoegdheid.
Prévoir la dépenalisation des amendes liées au stationnement	455	Deze actie had moeten geklasseerd worden onder de bevoegdheid van de Minister van Verkeer. Zie de wet 7 februari 2003 houdende verschillende bepalingen inzake verkeersveiligheid, artikel 6, § 2, tweede lid, dat bepaalt: "Het in voormelde reglementen omschreven parkeren met beperkte parkeertijd, betalend parkeren en parkeren op plaatsen voorbehouden aan bewoners wordt niet strafrechtelijk bestraft" (Staatsblad, 25.02.2003).
Etudier les modalités de création d'un droit d'action aux organisations de défense des intérêts des femmes	710	In het kader van de wet van 13 april 2001 op de mensenhandel is dit recht erkend aan o.m. het Centrum voor Gelijke Kansen - geen andere regeringsinitiatieven zijn voorzien - het is uitgesloten dat men een soort algemeen vorderingsrecht toekent - er is een parlementair initiatief.

Mettre en œuvre les recommandations de la Commission d'enquête parlementaire sur la traite des êtres humains (x 75901-06, 76301-06)	758	De Belgische autoriteiten hebben sedert het begin van de jaren '90 bijzondere aandacht aan het fenomeen van de mensenhandel. Die bijzondere aandacht komt tot uiting in de goedkeuring van richtlijnen en in de uitwerking van een wettelijk kader. Zo heeft België reeds in 1994 een richtlijn aangenomen betreffende de afgifte van verblijfs- en arbeidsvergunningen aan vreemdelingen, slachtoffers van mensenhandel. In 1997 werd deze richtlijn herzien met het oog op een versoepeling van de voorwaarden voor de toekenning van verblijfsvergunningen. In samenwerking met een vertegenwoordiger van het College van Procureurs-generaal, heeft de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid voorgesteld om de richtlijn van 13 januari 1997 omtrent de bijstand aan slachtoffers van mensenhandel aan te passen. Deze aanpassingen hebben tot doel de mogelijkheden tot toekenning van een verblijfsvergunning aan slachtoffers van mensenhandel die samenwerken met de gerechtelijke instanties uit te breiden. Deze richtlijn van 17 april 2003 werd op 27 mei 2003 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. De wet houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en kinderpornografie van 13 april 1995 voert in de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen een artikel 77bis in. Hierdoor wordt het misdrijf van 'mensenhandel' omschreven en strafbaar gesteld. Daarnaast voert deze wet een artikel 383bis in het Strafwetboek in. Hierdoor wordt ook het misdrijf 'kinderpornografie' strafbaar gesteld. Tot slot legt deze wet ook het extraterritorialiteitsbeginsel vast voor bepaalde limitatief opgesomde aan mensenhandel en kinderpornografie gerelateerde misdrijven en voorziet zij in een vordering tot staking als ministerieel strijdmiddel. Opdat de Belgische wetgeving in overeenkomst zou worden gebracht met een aantal internationale teksten (ten laatste in juni 2004) redigeerde het Directoraat-generaal Wetgeving en Fundamentele rechten en vrijheden (F.O.D. Justitie) een voorontwerp van wet tot herziening van de wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en kinderpornografie. Dit voorontwerp voorziet o.a. in de invoeging van het misdrijf mensenhandel in het Strafwetboek (een nieuw artikel 433 ter Sw. onder een nieuw hoofdstuk IIIbis mensenhandel onder titel VIII, Boek II). Fundamenteler lijkt echter de herformulering van de misdrijven mensenhandel en mensensmokkel. Daarnaast worden er ook een aantal aanpassingen gedaan in andere wetteksten (o.a. de wet van 17 april 1878 houdende de Voorafgaandelijke Titel bij het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafvordering,...). In de loop van 2004 zal het Kabinet van Justitie een werkgroep samenstellen zodat dit voorontwerp verder zal worden behandeld. Op het niveau van de Raad van Europa werd op 24 februari 1997 een gemeenschappelijk actieplan aangenomen voor de strijd tegen mensenhandel en de seksuele uitbuiting van kinderen. In 1999 keurden de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal een richtlijn inzake het opsporings- en vervolgingsbeleid ter zake goed. Eind 2001 werd de eerste kwalitatieve en kwantitatieve evaluatie van de richtlijnen van de Minister van Justitie houdende het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel en kinderpornografie (Col. 12/99) afgerond. Deze evaluatie heeft tal van lacunes en problemen aangaande de inhoud en de praktische toepasbaarheid van de hiervoor vermelde richtlijnen blootgelegd. In de schoot van het expertisenetwerk mensenhandel en mensensmokkel, dat ressorteert onder het College van Procureurs-generaal, werd derhalve beslist om een werkgroep op te richten die tot taak had de evaluatieresultaten naar daadwerkelijke aanpassingen van de richtlijnen en haar bijlagen te vertalen. Deze werkgroep was samengesteld uit vertegenwoordigers van de Federale Politie, de magistratuur, en de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid (FOD Justitie) en heeft maandelijks vergaderingen gehouden gedurende meer dan één jaar. De werkzaamheden van deze werkgroep hebben uiteindelijk geresulteerd in tal van aanpassingen aan de hiervoor vermelde richtlijn en haar bijlagen. Zo zal de richtlijn naar de toekomst toe voortaan nog enkel het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel regelen (het luik aangaande de kinderpornografie werd uit de richtlijn geschrapt).
--	------------	--

		Daarnaast werd de inhoud van de richtlijn in overeenstemming gebracht met de wijzigingen bij het Openbaar ministerie en in het politielandschap. Andere belangrijke herzieningen hadden betrekking op het toepassingsgebied van de aangepaste richtlijn, de invoering van specifieke taken voor de verbindingsmagistraat mensenhandel bij het auditooraat en het auditooraat-generaal en de afname en registratie van foto's en vingerafdrukken van slachtoffers van mensenhandel. Ook met betrekking tot de bijlagen bij de Col. 12/99 werden een aantal wijzigingen aangebracht. Zo werd de bijlage houdende een indicatorenlijst mensenhandel op aanzienlijke wijze uitgebreid. Daarnaast werden er twee nieuwe bijlagen gemaakt, nl. een bijlage m.b.t. de website mensenhandel en mensensmokkel en een bijlage houdende kwalitatieve en kwantitatieve evaluatiecriteria. De nieuwe richtlijn en haar bijlagen zullen in de loop van dit jaar goedgekeurd en bekend gemaakt worden. In 2001 trad de wet van 28 november 2000 inzake de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen in werking en ondertekende de minister van Justitie te Palermo het aanvullend protocol inzake de preventie, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel, bij het Verdrag van de Verenigde Naties tegen transnationale georganiseerde misdaad. Anderzijds werd ook het Aanvullend Protocol tegen de smokkel van migranten bij land, zee en lucht, bij het Verdrag van de Verenigde Naties tegen transnationale georganiseerde misdaad ondertekend. Er dient ook verwezen te worden naar wet van 8 april 2002 betreffende de anonimiteit van de getuigen (B.S., 31.5.2002) en de wet van 7 juli 2002 houdende een regeling voor de bescherming van bedreigde getuigen en andere bepalingen (B.S., 10.8.2002). Naast die wetgevende initiatieven bestaan er nog andere initiatieven: zo heeft de Senaat een subcommissie "mensenhandel en prostitutie" opgericht, die tal van aanbevelingen doet; voorts is een interdepartementale cel opgericht die het beleid inzake de strijd tegen internationale mensenhandel moet bevorderen, coördineren en volgen. De Eerste minister heeft in december 2000 een Task Force opgericht die de strijd tegen de mensenhandel moet coördineren door middel van de 4 pijlers, te weten het strafrecht, het sociaal recht, het bestuurlijk recht en de opvang en begeleiding van slachtoffers. Binnen deze Task Force werd besloten om een Informatie- en analysecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (I.A.M.M.) op te richten. Dit centrum heeft de inzameling, analyse en verschaffing van alle relevante niet-persoonsgebonden gegevens inzake mensenhandel tot doel. Zodoende wil zij de informatiestroom tussen de verschillende partners betrokken bij de strijd tegen de mensenhandel vergemakkelijken. Reeds in 2002 heeft de Kancelarij van de Eerste Minister in samenwerking met de dienst voor het Strafrechtelijk Beleid een aanvang gemaakt met de redactie van een ontwerp van koninklijk besluit betreffende de bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel. Het tweede luik heeft betrekking op de creatie van een Informatie en Analysecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (I.A.M.M.). Een eerste luik betreft de reeds bestaande interdepartementale coördinatiecel en haar nieuw op te richten bureau. In het voorjaar van 2003 werd omtrent de inhoud van dit K.B. het advies ingewonnen van enerzijds de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer (advies dd. 27 maart 2003) en anderzijds de Raad van State (advies dd. 28 april 2003). Ingevolge de in beide adviezen opgenomen bemerkingen heeft het Kabinet van Justitie, opnieuw in samenwerking met de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid, het ontwerp koninklijk besluit aangepast alsook het verslag aan de Koning. Dit K.B. zal in het voorjaar van 2004 in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt waarna de werkzaamheden van de Interdepartementale cel en haar bureau enerzijds en deze van het beheerscomité bij het I.A.M.M. anderzijds een aanvang kunnen nemen. Tenslotte kan worden gewezen op het initiatief van het College van procureurs-generaal, dat voorziet in de oprichting van een netwerk mensenhandel dat aan de hand van concrete projecten de procureurs-generaal moet bijstaan in de uitwerking en de tenuitvoerlegging van het strafrechtelijk beleid op het stuk van de mensenhandel.
--	--	---

		Wat betreft de projecten moeten verschillende werkgroepen opgericht worden over de volgende thema's: - voor de aanpassing aan de gemaakte bemerkingen van de richtlijn Col 12/99 inzake het strafrechtelijk beleid inzake mensenhandel en kinderhandel; - voor de uitwerking van een richtlijn inzake mensenhandel; - voor het opzetten van een website op het internet.
Mener une campagne d'information sur la traite des êtres humains	758	Inzake de internationale samenwerking heeft België een programma opgezet van immigratieambtenaren van de tweede generatie. Zij hebben als taak ter plaatse informatie te ontvangen, assistentie te verlenen aan de diplomatieke en consulaire posten en samen te werken met de lokale autoriteiten vooral met betrekking tot informatie- en ontradingcampagnes. Er werden permanente ambtenaren gestuurd naar Oekraïne, Albanië en Guinea door de minister van Binnenlandse Zaken voor twee jaar. "Mobiele" immigratieambtenaren werden gestuurd naar Kazakstan, Bulgarije, Slovenië, Turkije en Kroatië. Daarnaast was er ook een eerste project nl. FLYER gerealiseerd door de cel Mensenhandel van de Federale Politie in samenwerking met het VSPP en Febetra. Via FLYER worden aan de vrachtwagenchauffeurs 10 praktische adviezen gegeven om het transport van clandestiene in hun ladingen te voorkomen. Ontwikkelings-samenwerking zette zich door middel van haar specifieke programmatie, die gericht is op het verhogen van de mogelijkheden voor structurele stabiliteit en duurzame ontwikkeling, in landen van het Zuiden in. Voor de ontwikkeling van projecten wordt frequent samengewerkt met Belgische en lokale organisaties die zich ter plaatse inzetten voor straatkinderen, voor vrouwenrechten en rond informatieverstrekking en sensibilisering. Een aantal NGO's hebben ook een aantal sensibilisatiecampagnes georganiseerd om toeristen die naar kwetsbare gebieden reizen af te raden de diensten te gebruiken van de plaatselijke minderjarige prostituees. Ook werden door de samenwerking van een aantal organisaties zoals "World Tourism Organization" en de Internationale Federatie van Journalisten, de Internationale Federatie van mensenrechten en Ecpat een folder uitgebracht. Daarin veroordelen ze de seksuele uitbuiting van kinderen te veroordelen en stellen elk projecten voor om in te gaan tegen dit fenomeen. België heeft hieraan meegewerkt. Een voorbeeld van zo'n project is het "Code of Conduct"-project. Dit project erkent dat dit fenomeen enkel kan tegengehouden worden door samenwerking. Ze willen hiermee verschillende actoren sensibiliseren en vragen mee te werken aan de strijd tegen de commerciële seksuele uitbuiting van kinderen. Ze richten zich zowel naar de toerisme-industrie en zijn werknemers, de regeringen, toeristen als naar de media en het publiek in het algemeen. De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) Brussel heeft - in samenwerking met de Belgische regering, Pag-Asa, Payoke, Sürya, 't Huis, Centrum voor Gelijke Kansen en voor Racismebestrijding en andere niet-gouvernementele organisaties (NGO's) ten dienste van slachtoffers van mensenhandel - het "Project of Compilation of Information and Dissemination on Return and Reintegration Assistance to Victims of Trafficking, including Minors from Belgium" uitgevoerd van april tot juli 2002. Dit project was onderverdeeld in twee fases. In de eerste fase wilde men informatie verzamelen inzake de mogelijke noden van de slachtoffers van mensenhandel in België om zo die noden in overeenstemming te brengen met de bijstand aanwezig in de landen van oorsprong van deze slachtoffers. In een tweede fase was het de bedoeling om de bekomen informatie inzake de bestaande reïntegratieschema's in de getroffen landen van oorsprong grotendeels te verspreiden in België aan de belangrijkste actoren inzake slachtoffers (i.c. gespecialiseerde NGO's, sociale werkers, relevante regeringsdepartementen en diensten, gespecialiseerde centra voor slachtoffers en niet-begeleide minderjarigen, diplomatieke vertegenwoordigingen van de getroffen landen van oorsprong).

Renforcer les moyens des parquets en vue d'améliorer la répression des filières d'immigration clandestine	758	De richtlijn Col 12/99 inzake het strafrechtelijk beleid inzake mensenhandel en kinderpornografie is erop gericht een eenvormig en coherent opsporings- en vervolgingsbeleid op het terrein uit te werken. De richtlijn tracht zulks te verwezenlijken door een algemeen kader en prioritaire criteria vast te stellen. Naast de uitwerking van een multidisciplinaire benadering van het verschijnsel, waarin ook het sociaal en het fiscaal recht worden geïntegreerd, beoogt de richtlijn die doelstellingen te bereiken door: - goede gegevensinwinning door de betrokken diensten; - gegevensuitwisseling tussen de bevoegde diensten; - coördinatie van de werkzaamheden inzake opsporing en vervolging. Bepaalde bijzondere accenten van de richtlijnen moeten worden onderstreept. Wat het toepassingsgebied betreft, heeft het begrip mensenhandel zowel betrekking op het verschijnsel seksuele uitbuiting als op dat van de niet-seksuele uitbuiting. Een ander essentieel punt van de richtlijn is de rol die zij speelt op het stuk van de coördinatie en van het overleg. Zo worden in concreto in de parketten-generaal en in de parketten van eerste aanleg verbindingsmagistraten aangewezen. De verbindingsmagistraten van de parketten-generaal geven, naast hun functie als gesprekspartner en hun taak op het stuk van de voortgangscontrole van de dossiers, kennis van de acties op het terrein in ieder rechtsgebied, van de ondervonden moeilijkheden en doen voorstellen met het oog op een meer doeltreffende strijd tegen de mensenhandel. De verbindingsmagistraten op het niveau van de parketten van eerste aanleg moeten inzonderheid zorgen voor de inwinning en uitwisseling van gegevens tussen de verschillende actoren (externe actoren, ordediensten, verschillende diensten van het parket, procureur-generaal, media,...). Deze gegevensuitwisseling wordt concreet tot stand gebracht door middel van vergaderingen en van de uitwerking van een jaarverslag. De richtlijn werd in 2002 geëvalueerd door een werkgroep en op grond van diens besluiten aangepast. Bijzonder belang werd gehecht aan het verkeer van de gegevens, inzonderheid door de oprichting van communicatiekanalen en van gegevensbanken, die de mogelijkheid moeten bieden een representatief beeld van het verschijnsel mensenhandel en kinderpornografie te krijgen. Daartoe worden eenvormige en gestandaardiseerde formulieren ingevoerd.
Augmenter les opérations de contrôle sur les voies de communication utilisées par les filières	758	In het kader van het Belgisch voorzitterschap van de Europese Unie is er een actie "High Impact Operation" tegen de netwerken van clandestiene immigratie en mensenhandel ondernomen. Zo wilde men een directe samenwerking bekomen tussen de bevoegde autoriteiten in de kandidaat-landen, de lidstaten en Europol. Het doel was de controles aan de landsgrenzen van de kandidaat-landen te optimaliseren door middel van een technische ondersteuning en de uitwisseling van deskundigheid. Op 28 september 2001 hebben de kandidaat-lidstaten een eindverklaring goedgekeurd van 12 verbintenissen met betrekking tot de samenwerking inzake de uitwisseling van informatie.
Proposer des alternatives aux centres fermés pour les mineurs réfugiés	759	De programmawet van 24 december 2002 (B.S., 31 december 2002) voorzagt in artikel 479 in de oprichting bij de FOD Justitie van een "Dienst Voogdij" belast met het organiseren van een specifieke voogdij over niet-begeleide minderjarigen en deze dienst is sedert 1 januari 2004 operationeel met de aanstelling van de heer Bernard Georis als diensthoofd
Prendre des mesures pour que davantage de personnes puissent profiter du statut protégé reconnu en cas de non-respect de l'article 3 de la Convention européenne des droits de l'homme en accordant une attention particulière aux violations des droits spécifiques liées aux pratiques sexuelles (x 762 00)	760	Deze actie is niet zeer duidelijk maar verwijst waarschijnlijk naar seksuele verminkingen ingevolge bepaalde culturele gebruiken, zoals de besnijdenis. Er dient dan verwezen te worden naar het nieuwe artikel 409 van het Strafwetboek, ingevoegd bij artikel 29 van de wet 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen. Het voorziet in de bestraffing van "hij die eender welke vorm van verminking van de genitaliën van een persoon van het vrouwelijk geslacht uitvoert, vergemakkelijkt of bevordert, met of zonder haar toestemming". Ook de poging is strafbaar en er zijn verschillende strafverzwarende gronden voorzien.

Prêter une attention particulière aux femmes victimes de violences sexuelles (x 760 01/02)	762	Ingevolge de resoluties van de Wereldconferentie voor vrouwen te Peking van 1995, kunnen de volgende maatregelen vermeld worden: - Oprichting in september 1996 van de Dienst voor Slachtofferhulp, die een zeer ruime taak heeft van zowel informatieverstrekking, sensibilisatie, coördinatie, vertegenwoordiging als voorbereiding van wetgevend werk. - Oprichting in 1996 binnen de justitiehuizen van een dienst voor de hulp en de begeleiding van slachtoffers van gewelddaden. - De wet van 24 november 1997 strekkende om het geweld tussen partners tegen te gaan: de notie van geweld tegen een echtgenoot of partner werd uitdrukkelijk in het Strafwetboek opgenomen als grond voor strafverzwaring. - Goedkeuring door de Ministerraad van een nota betreffende de preventie, de repressie en de bijstand aan slachtoffers van seksueel geweld. - Ministeriële circulaire aan de parketmagistraten en de politiediensten van 15 december 1998 betreffende de set seksuele agressie, die bestemd is voor de geneesheren die de slachtoffers van seksueel geweld moeten onderzoeken en stalen moeten nemen. - Institutionele mechanismen om vrouwen toe te laten klacht in te dienen wanneer zij slachtoffer zijn van seksueel geweld. - Invoeging in de vormingscursussen voor de magistraten van een cyclus van twee dagen over seksueel geweld en seksuele misdrijven. - Wet van 21 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, die verschillende maatregelen bevat om de minderjarigen te beschermen tegen seksueel geweld, misbruiken, uitbuiting en ontvoeringen. - Voorbereiding van de ratificatie van alle internationale instrumenten op dit vlak.
Evaluer l'efficacité de la législation actuelle contre le racisme et le révisionnisme et réaliser les adaptations nécessaires	763	Deze actie had moeten gerangschikt worden onder de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg, die in ons land traditioneel hoofddepartement voor deze materie is. De cel kleurrijk ondernemen van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg voorziet de sensibilisatie en de ondersteuning van de bedrijfssectoren, de sociale inspectie en de arbeidsauditeurs. Er dient uiteraard verwezen te worden naar de zeer gedetailleerde, op het wetsvoorstel "Mahoux" gebaseerde, wet van 25 februari 2003 ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (B.S. van 17-3-2003).
Transmettre une circulaire à tous les procureurs généraux afin que la législation contre le racisme et le révisionnisme soit effectivement appliquée	763	Volgens het regeerakkoord ("Een creatief en solidair België; zuurstof voor het land") wil de huidige regering ervoor zorgen dat de maatregelen die vandaag in de wetgeving voorhanden zijn effectiever worden en dat misdrijven van racistische en negationistische aard zullen onderworpen worden aan een reële vervolging en beoordeling door de correctionele rechtbanken. Bovendien moet in de toekomst elke veroordeling op basis van wetten die racisme en negationisme beteugelen automatisch het verlies van burgerlijke en politieke rechten voor gevolg hebben. Er werd geen omzendbrief verspreid specifiek met betrekking tot de toepassing van de vigerende wetgeving betreffende het racisme en revisionisme. Er kan evenwel worden verwezen naar de volgende maatregelen: - De gemeenschappelijke omzendbrief nr. COL 7/99 van de Minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende de informatieverstrekking aan de pers door de gerechtelijke overheden en de politiediensten gedurende de fase van het vooronderzoek van 30 april 1999. De omzendbrief bepaalt onder meer dat persoonsgegevens zoals etnische afkomst, nationaliteit en seksuele geaardheid slechts kunnen worden vermeld indien ze relevant zijn.

		- De wet op de informaticacriminaliteit van 28 november 2000 verruimt de onderzoeksmogelijkheden op het gebied van racismebestrijding op het internet. Zo worden huiszoeken uitgebreid tot elektronische datasystemen, zoals internetcomputers, ook al bevinden ze zich fysisch niet op dezelfde plaats als waar de huiszoeking gebeurt. Bovendien kan de procureur de eigenaar of gelijk wie verplichten om hem te helpen de gezochte informatie te vinden en om eventuele schadelijke inhoud te blokkeren. Tenslotte verplicht de nieuwe wet de internet-providers om hun logboeken gedurende 12 maanden te bewaren. - In de nasleep van de Dutroux-affaire werd een meldpunt opgericht waar zowel providers als individuele surfers melding kunnen maken van schijnbaar illegale inhoud. Het meldingspunt beperkte zich initieel tot de bestrijding van kinderporno, maar zijn werkingsgebied is uitgebreid tot alle mogelijke vormen van illegaliteit, dus ook racisme of discriminatie. - Het Belgisch systeem van verantwoordelijkheden in cascade bij persmisdrijven zorgt ervoor dat internet providers aansprakelijk kunnen gesteld worden voor racistische teksten op hun servers indien de auteurs ervan niet gekend zijn of niet in België verblijven. Deze hoge aansprakelijkheid zorgde ervoor dat de providers maatregelen hebben genomen om zich hiertegen te beschermen. Zo bestaat er een samenwerkingsakkoord tussen de Federale Politie en de ISPA (Internet Service Providers Association), die 95% van de Belgische providers groepeerd. In het protocol verbinden ze zich ertoe om racistische teksten te melden aan de politie en om op hun vraag maatregelen te treffen.
--	--	---

**Rapport van de heer CH. VANDEN BILCKE, lid,
vertegenwoordiger van de Minister van Buitenlandse Zaken
en van de heer E. MARECHAL, lid,
vertegenwoordiger van de Minister van Buitenlandse Handel**

1. Uitvoering van het Plan / Beleidsmatig vlak

§ 548 pleit voor **meer bewustzijn van de interlinkages rond milieu en duurzame ontwikkeling tussen de verschillende internationale organisaties**. Buitenlandse Zaken, in bijzonder de Directie Generaal Multilaterale Zaken streeft actief naar het leggen van deze verbanden. Een voorbeeld van dergelijke aanpak is bijvoorbeeld het "Environment and Security"-programma waarbij vanuit UNEP met UNDP, OVSE en de NAVO rond milieu en veiligheid gewerkt wordt. Een presentatie te Brussel van het programma werd georganiseerd mede met het oog op het stimuleren van Belgische samenwerking. Tweede voorbeeld is het belang dat wij hechten aan het 'synergie'aktiepunt dat in het werk van UNEP (United Nations Environment Program) gestalte begint te krijgen. Andere voorbeelden zijn het belang dat wij hechten aan de mondiale strategie rond chemische producten waarbij o.m. UNEP, de FAO, de WGO en de IAO betrokken zijn en de deelname aan het Jaarlijkse Oceanenoverleg in de V.N. waarin UNEP, IMO, UNESCO, FAO samenwerken.

§ 549 roept op tot **meer coherentie in het internationale werk en de nationale voorbereiding daartoe**. De hervorming van de Directie-generaal voor Multilaterale Aangelegenheden met de creatie van o.m. een cel COORMULTI voor de coördinatie van multilaterale thema's en het samenbrengen van een aantal mondiale uitdagingen (milieu en duurzame ontwikkeling, wetenschapsbeleid, ontwikkelings-vraagstukken, financiële vraagstukken, migratie, terrorisme) in één Directie Mondialisering droegen in 2003 duidelijk bij tot een nog betere coherentie, coördinatie en informatie-uitwisseling.

§ 551 roept op om **het concept duurzame ontwikkeling uit te dragen binnen het VN-systeem**. In de coördinaties Duurzame Ontwikkeling (én der vormen van de vergaderingen van COORMULTI) werd in het najaar 2003 bijzondere aandacht besteed aan resoluties van de VN-Algemene Vergadering die gerelateerd kunnen worden aan Duurzame Ontwikkeling. Aldus werden, met input door andere federale overheden en de gewesten, instructies voorbereid voor New York. Eén der lessen is de nood tot beter EU-vooroverleg te Brussel voor de Algemene Vergadering: vaak was België trekker van EU-standpunten, terwijl het vaak slechts ging om het consolideren van bestaande EU-posities -uit sectoriele fora- naar de Algemene Vergadering toe.

§ 552 behandelt **het paneuropees niveau**. Hier beheerde Buitenlandse Zaken in 2003 een intens voorbereidingsproces van de Pan-Europese Milieuconferentie te Kiev, met talrijke coördinaties. Deze conferentie resulteerde in, primo, de aanname van een milieustrategie voor 12 landen uit Oost-Europa, de Kaukasus en Centraal-Azië, secundo, de ondertekening van 4 milieuverdragen inzake Pollu-

tant Release and Transfer Registers, Strategic Environment Assessment , Liability and Compensation for damage caused by industrial accidents en de Karpaten, en tertio de aanneming van acht soft law teksten zoals inzake energieprijstelling, biodiversiteitsbehoud... Voor het jaarrapport dient het voorlopig ontbreken van financiële opvolging vanuit Belgische bronnen naar dit kader toe te worden gesignaleerd.

§ 555 behandelt de coördinatiefunctie van Buitenlandse zaken inzake duurzame ontwikkeling.

- Wij verwijzen hier naar de tekst hierboven inzake § 549. Een instrument hiervoor, zoals gezegd, zijn de COORMULTI-vergaderingen ingericht door de Directie-generaal voor Multilaterale Zaken en de Mondialisering, die aansluiten bij de reeds sinds 1997 opgebouwde coördinatiemethodiek inzake duurzame ontwikkeling (alle kabinetten + administraties + FRDO). Het is een kerntaak van Buitenlandse Zaken in uitvoering van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling om de nationale doorstroming te verzekeren van wat internationaal op de agenda staat, maar ook om internationaal te vertolken wat nationaal leeft. In 2003 lag in deze coördinaties natuurlijk de nadruk op de opvolging en de implementatie van het Actieplan Duurzame Ontwikkeling van Johannesburg. De werkzaamheden van de Commissie Duurzame ontwikkeling van de VN (CSD) zullen de komende jaren gewijd zijn aan een beperkt aantal thema's die per cycli van 2 jaar behandeld zullen worden. De thema's van de eerst volgende cyclus tot 2005 zijn water, sanitation, human settlements naast de horizontale vraagstukken zoals armoede, duurzame consumptiepatronen, natuurlijke hulpbronnen... . Er werden op initiatief van Buitenlandse zaken twee Belgische thematische werkgroepen opgericht om meer in de diepte te werken en brochures op te stellen met Belgische best practices voor beide thema's.
- Zoals elk voorjaar leidde Buitenlandse zaken (Europese Directie) ook de Belgische coördinaties over het afstemmen van de Belgische positie voor de Lentetop (21 maart) die sinds 2000 wordt opgehangen aan de EU Duurzaamheidsstrategie. Het Belgisch standpunt tijdens de Lenteraad 2003 had volgende elementen als leidraad:
 - het streven naar een betere integratie van de drie dimensies van duurzame ontwikkeling (o.m. via aangepaste structurele indicatoren);
 - het noodzakelijk ontkoppelen van economische groei en de druk op het leefmilieu;
 - de intentie om voor de Europese Lentetop 2004 de drie pijlers van Aarhus om te zetten (toegang tot milieu-informatie, deelname van de bevolking en toegang tot het gerecht) zowel op het niveau van de lidstaten als de communautaire instellingen);
 - bevestiging krijgen van de doestelling van Götheborg: erop toezien dat tussen nu en een generatie, chemische producten slechts vervaardigd en gebruikt kunnen worden wanneer zij onschadelijk zijn voor gezondheid en milieu; dit door middel van een akkoord in de Raad Leefmilieu in 2003;
 - het toepassen van het principe "de vervuiler betaalt" verzekeren en de internalisering van de kosten in praktijk brengen door een akkoord over de energiebelasting en de richtlijn milieu-aansprakelijkheid (een richt-

lijn met een toepassingsgebied gebaseerd op een brede definitie van biodiversiteit en op schade veroorzaakt door GMO's.

In de context van § 555 moet men zich bewust zijn dat Buitenlandse zaken naast coördinaties over dossiers duurzame ontwikkeling, ook sommige coördinaties verzorgt voor vergaderingen binnen de multilaterale milieudimensie.

- De jaarlijkse UNEP-Governing Council en het Jaarlijkse UNEP-Ministerforum zijn hiervan een voorbeeld. Binnen UNEP sprak België zich uit voor vooruitgang inzake **universal membership der landen**, waar België zich in een actieve meerderheid bevond binnen de EU, wat uiteindelijk geleid heeft tot een akkoord over een EU-positie.
- De dienst Duurzame Ontwikkeling en Milieu (M.4.1.) nam ook deel aan de Ministeriële Conferentie van milieuministers EU-ASEM te Lecce. Deze legde een aantal recentere **accenten** in de opvolging van Johannesburg. Bijvoorbeeld: een herhaling van de toezegging een aanvang te maken van nationale duurzame ontwikkelingsstrategieën tegen 2005, het belang van het zogenaamde Marakechproces waarbij het thema duurzame consumptie wordt geconcretiseerd, en het onderstrepen van het belang van duurzaam bosbeheer.
- M.4.1. nam ook deel aan verschillende thematische milieuconferentie o.m. over klimaat (COP 7 Milaan), en Biodiversiteit, waarbij de nadruk van onze inbreng lag op de financiële aspecten en de rol van de ontwikkelingslanden. De coördinatie hiervoor gebeurde echter via het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid.
- Een belangrijk instrument voor het realiseren van de D.O. doelstellen in een mondiaal kader zijn de Multilaterale Milieuverdragen. M.4.1. heeft zich ingespannen om de achterstand bij de ratificatie van milieuverdragen door de deelgebieden en de federale technische overheden weg te werken. Voor volgende verdragen werden de ratificatieoorkondes in 2003 neergelegd:
 - het Verdrag van Aarhus (zie para 552) betreffende de toegang tot informatie, de inspraak van de bevolking in de besluitvorming en de toegang tot de rechter inzake milieu-aangelegenheden;
 - het Akkoord van Londen inzake bescherming der vleermuizen;
 - het amendement van 22.09.1995 bij het Basilverdrag (afval);
 - de overeenkomst inzake grensoverschrijdende en over grote afstanden trekkende visbestanden bij het VN-verdrag inzake het Recht van de Zee (oorkonde neergelegd in EU-verband).

Voor volgende verdragen werd de ratificatieprocedure in 2003 op Federaal vlak gefinaliseerd, maar bleef er nog minstens één regionaal niveau achter: het protocol water en gezondheid; het protocol bioveiligheid (Cartagena); het IMO-verdrag inzake hulpverlening aan schepen op zee tijdens milieurampen. In 2004 hoopt men in vergelijking met 2003 het aantal ratificaties te verdubbelen.

Wat de internationale handelspolitiek betreft (§ 557-572 van het Plan), stond het jaar 2003 grotendeels in het teken van de Ministeriële Conferentie van Cancún, die als doel had een stock-taking te doen van de uitvoering van het mandaat vervat in de Doha-verklaring en in welbepaalde gevallen concrete beslissingen te treffen over het starten van concrete onderhandelingen. In vele onderdelen van

het Doha-mandaat wordt, zoals haar officiële benaming suggereert (“Doha Development Agenda”) specifiek verzocht rekening te houden met de speciale noden van de ontwikkelingslanden en met duurzame ontwikkeling. België waakt er stelselmatig dat met deze elementen voldoende rekening wordt gehouden en stelt zich mede als doel de ontwikkelingslanden in de wereldhandel te integreren.

De Doha-verklaring heeft wat handel en milieu betreft, bevestigd dat multilaterale milieuakkoorden en WTO-regels wederzijds ondersteunend zijn, en heeft terzelfdertijd dit Comité opgedragen relatie tussen beide stelsels van regels te verduidelijken. Doel ervan is eventuele tegenstrijdigheden tussen beide te verzoenen, onder meer vanuit het perspectief van duurzame ontwikkeling. Andere belangrijke thema’s zijn ecolabelling en het daarmee verbonden item van de reductie van tariffaire en niet-tariffaire barrières voor milieugoederen en -diensten.

De conferentie van Cancún kon echter niet worden succesvol worden afgesloten, waardoor akkoorden en beslissingen die van belang zijn voor duurzame ontwikkeling, zoals landbouw en handel en milieu, niet konden worden bereikt. Dit was te wijten aan een hele reeks factoren, maar specifiek voor wat betreft handel en milieu blijft het opvallend hoe argwanend ontwikkelingslanden zich opstellen in het dit debat, omdat zij daarachter “groen protectionisme” blijven zien. Om deze argwaan weg te werken en om meer begrip over de verhouding milieu-handel te creëren, vooral bij de ontwikkelingslanden, heeft de Europese Unie na een reflectieperiode haar strategie en kortetermijndoelstellingen aangepast. De EU zou voortaan meer de klemtoon leggen op het brede domein “governance”, en niet zozeer op een concreet toetsing van multilaterale milieuverdragen en WTO-regels. Ook zou de EU pleiten voor meer inbreng van en overleg met andere relevante internationale organisaties zoals UNEP, UNCTAD e.a. in het debat binnen de WTO.

Wat wél met een succes kon worden bekroond was de problematiek inzake toegang tot medicijnen (dwanglicenties). Op 30 augustus 2001 kon een akkoord worden bekrachtigd dat het gebruik van dwanglicenties voor landen met geen of onvoldoende farmaceutische productiecapaciteiten in bepaalde omstandigheden uitbreidt. Dit akkoord was grotendeels gebaseerd op de voorstellen van de EU, die in hoge mate geïnspireerd was door de humanitaire aspecten en de belangen van ontwikkelingslanden.

2. Uitvoering van het Plan / Milieubeheer van het departement

Energie:

- De meeste door het departement bezette gebouwen (te Brussel) worden op gas verwarmd met installaties die van recente datum zijn.
- Slechts een beperkte ruimte is voorzien van air conditioning.
- De verlichting gebeurt met buislampen en energiezuinige lampen.

Afval:

- Een veralgemeende gescheiden ophaling van afval gebeurt reeds meerdere jaren.
- Resultaten 2003.

- Papier 121.550 kg, karton 10.690 kg, volledig hergebruikt.
- Batterijen: 40 kg overgemaakt aan BEBAT.
- TL-lampen: 960 stuks voor recyclage.
- Loodgieterij: afval gescheiden, nog in stock.
- Drukkerij: afval regelmatig opgehaald door gespecialiseerde firma.
- Metalen: 80 m³ overgemaakt aan de Administratie der Domeinen voor recyclage + 800kg rechtstreeks overgemaakt aan een schroothandelaar (op instructie van Domeinen) alsook 80 m³ hout.
- Gevaarlijk afval van het medisch centrum: 2000 liter overgemaakt aan BIFFA.
- Waterbehandeling: 24.000 kg bezinksel overgemaakt aan een verwerkingscentrum.

Mobiliteit:

- Personeelsparking beperkt tot 170 plaatsen per 1000 personen. Ruimte voorzien voor fietsen en douches voor fietsgebruikers.
- Tussenkost van 88 % in de abonnementskosten voor het openbaar vervoer+kilometvergoeding voor fietsers.
- Opmaak en verdeling van folder waarin beschreven staat hoe het departement met het openbaar vervoer bereikbaar is + het zetten van deze geïllustreerde informatie op een website.
- Organisatie van een dag "Pro Velo".

Sensibilisering:

- Opzetten van een interactieve website over het milieu.
- Sensibiliseringsactie om verwarmingskosten te besparen: "Sluit uw ramen".

TABEL VAN ACTIES EN VERANTWOORDELIJKE VOORZIEN IN HET FPDO

Acties	Paragraaf van het Plan	Stand van zaken
Interlinkages in internationaal werk	548	Beklemtonen internationale activiteiten die links tussen organisaties vernauwen.
Coherentie	549	Consolideren bestaande coördinaties via cel COORMULTI
Uitdragen duurzame ontwikkeling binnen de VN	551	Betrekken ontwerp-resoluties Algemene Vergadering in coördinaties
Belang paneuropees niveau	552	Coördinatie en deelname Kievconferentie
Coördinatie rol Buitenlandse Zaken	555	- Coördineren van posities voor CSD 12, EU-ASEM-ministeriele, en Len-tetop - In de milieupijler van de VN coördineren voor UNEP Governing Council - Stimuleren versnelde verdragsratificaties
Handelsbeleid	557-572	- Belgische positiebepaling en deelname aan EU-en mondiale onderhandelingen (Cancun) inclusief over aspect trade and environment
Milieubeheer	152-159	diverse maatregelen

**Rapport van de heer O. RIJCKMANS, lid,
vertegenwoordiger van de Minister van Begroting**

**Rapport van de heer J. DE BEENHOUWER, lid,
vertegenwoordiger van de Minister van Binnenlandse Zaken**

Rapport van mevrouw N. DERY, lid, vertegenwoordigster van de Minister van Werk

1. Inleiding

Dit rapport heeft enerzijds betrekking op het beheer van het departement als organisatie, zijn consumptie, de geproduceerde afval enz... en anderzijds op de maatschappelijke invloed van het departement als federale overheidsdienst belast met een aantal materies die kunnen bijdragen tot een duurzame ontwikkeling.

Deze materies zijn ondermeer:

- de gelijke kansen van mannen en vrouwen, de zogenaamde mainstreaming, geïntegreerd in de programma's van diverse administraties. Er moet worden op gewezen dat gelijkheid tussen mannen en vrouwen die voorheen deel uitmaakte van de materies waarvoor de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg instond, thans ressorteert onder de bevoegdheid van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. Aangezien dit instituut sedert 2004 onder de bevoegdheid van de FOD Ambtenarenzaken valt, zal dit departement voortaan instaan voor het rapport over gender mainstreaming;
- de bestrijding van alle vormen van discriminatie;
- de bescherming van de gezondheid op het werk in de zin van de WGO (gezondheid - veiligheid);
- de bestrijding van de armoede (werkgelegenheid);
- het rekening houden met de vergrijzing van de bevolking en de gevolgen ervan voor de toekomstige generaties.

2. Intern netwerk

2.1. ACTIVERING VAN HET INTERNE NETWERK: TRANSVERSALE/HORIZONTALE EN MULTIDISCIPLINAIRE WERKGROEP WAARVAN DE DOELSTELLINGEN DE VOLGENDE ZIJN:

- het federale plan voor duurzame ontwikkeling vertalen in concrete actieprogramma's.
- indicatoren uitwerken die kunnen worden gebruikt voor het meten van de doeltreffendheid van de actieprogramma's.
- inschatten van de budgettaire implicaties van de actieprogramma's.
- meewerken aan het jaarverslag betreffende het beleid voor duurzame ontwikkeling en betreffende de implementatie van de programma's in de administraties.

In de werkgroep zijn de volgende administraties, afdelingen of directies vertegenwoordigd die bevoegd zijn voor de implementatie van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling in het departement:

- Algemene Directie van de individuele arbeidsbetrekkingen
- Algemene Directie Controle op de sociale wetten
- Beleidsraad
- Afdeling van de juridische studiën, de documentatie en de geschillen
- Directie van de huishoudelijke dienst
- Algemene Directie Werkgelegenheid en Arbeidsmarkt
- Afdeling van de internationale zaken
- Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen
- Algemene Directie Humanisering van de arbeid
- Algemene Directie Toezicht op het welzijn op het werk.

2.2. DE ACTIVERING VAN DE WERKGROEP HEEFT ALS DOEL HET DEPARTEMENT TE LATEN MEEWERKEN AAN DE INSPANNINGEN OP GEBIED VAN DUURZAME ONTWIKKELING DOOR TE ONDERZOEKEN HOE AFVAL EN CONSUMPTIE BETER KUNNEN WORDEN BEHEERD.

3. Tenuitvoerlegging van het plan in 2003

3.1. MILIEUBEHEER

3.1.1. Het departement heeft zijn inspanningen op gebied van afvalbeheer geïntensifieerd: volgende producten worden selectief opgehaald:

- chemische producten / oliën,
- batterijen,
- geneesmiddelen,
- oude meubelen,
- metaal,
- TL-lampen,
- papier,
- glas.

3.1.2. Met de hulp van de helpdesks op het departement is ook het selectief ophalen van lege toners ingevoerd.

3.1.3. In 2004 verhuist het departement naar een nieuw gebouw. Bij die gelegenheid zal een studie van het consumptiegedrag worden gepland: er is door de dienst "beheer gebouw" en de dienst voor preventie en bescherming op het werk een eerste denkoefening verricht in verband met "zuinige" lampen.

3.1.4. De Voorzitter van het Directiecomité heeft een milieuhandvest ondertekend.

3.2. REALISATIES VAN DE ALGEMENE DIRECTIES IN VERBAND MET DE ACTIES DIE GEPLAND WAREN IN HET FEDERAAL PLAN VOOR DUURZAME ONTWIKKELING.

De transversale werkgroep "Duurzame Ontwikkeling" heeft het "Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling" onderzocht en heeft de acties vastgelegd waaraan ons departement kan meewerken. Van die acties zijn steekkaarten gemaakt en de bijgaande tabel geeft een idee van de staat van tenuitvoerlegging van de mogelijke acties.

3.3. DE WERKGROEP HEEFT TEvens HET VOORONTWERP ONDERZOCHT VAN HET TWEEDE FEDERALE PLAN VOOR DUURZAME ONTWIKKELING EN HEEFT ZIJN OPMERKINGEN AAN HET SECRETARIAAT VAN DE ICDO OVERGELEGD.

SAMENVATTENDE TABEL VAN DE GEVOERDE ACTIES

Acties	Para- graaf van het Plan	Stand van zaken
Europese verordeningen en richtlijnen binnen de toegestane tijdslimieten omzetten	138	- omzetting van de richtlijn over de gevaarlijke producten: koninklijk besluit van 22 mei 2003 betreffende het op de markt brengen en het gebruiken van biociden (Belgisch Staatsblad van 11 juli 2003); - omzetting van de richtlijn over de bescherming van jongeren op het werk: koninklijk besluit van 3 mei 2003 betreffende de bescherming van jongeren op het werk (Belgisch Staatsblad van 23 mei 2003); - omzetting van de richtlijn over de bevordering van de bescherming van de gezondheid en de veiligheid van de werknemers die kunnen worden blootgesteld aan de risico's door explosieve atmosferen: Koninklijk besluit van 26 maart 2003 betreffende het welzijn van de werknemers die door explosieve atmosferen gevaar kunnen lopen (Belgisch Staatsblad van 5 mei 2003); - omzetting van de richtlijn over vervoerbare drukapparatuur: koninklijk besluit van 12 maart 2003 betreffende vervoerbare drukapparatuur (Belgisch Staatsblad van 14 maart 2003); - omzetting van de richtlijn over de bescherming van werknemers tegen risico's van chemische agentia op het werk: Ontwerp van koninklijk besluit betreffende de bescherming van de werknemers tegen risico's van chemische agentia op het werk in voorbereiding; - omzetting van de doelstellingen van de kaderrichtlijn 89/391/EEG over gezondheid en veiligheid op de werkplaats: Ontwerp van koninklijk besluit betreffende de aangifte van arbeidsongevallen in voorbereiding; - omzetting van de richtlijn over de minimumvoorschriften inzake gezondheid en veiligheid met betrekking tot de blootstelling van werknemers aan de risico's van fysische agentia (trillingen) op het werk: Ontwerp van koninklijk besluit betreffende de bescherming van de werknemers tegen risico's van mechanische trillingen op het werk in voorbereiding; - omzetting van de richtlijn over de praktische bescherming van de werknemers tegen de risico's voortkomende uit ioniserende straling: Ontwerp van koninklijk besluit betreffende de bescherming van de werknemers tegen risico's voortkomende uit ioniserende straling in voorbereiding.
Actiever deelnemen aan de bepaling van de normen op Europees en mondiaal niveau	138	Deelname aan de technische commissies op de Internationale Arbeidsconferentie: - IAO-normen - fundamentele rechten Deelname aan de werkgroep van de IAO over de sociale dimensie van de mondialisering.
Het realiseren van een studie om na te gaan in welke mate de lage arbeids- en vervangingsinkomens voldoende hoog zijn om situaties van armoede of bestaansonzekerheid te voorkomen en hierover voorstellen formuleren	184	Er werden concrete voorstellen geformuleerd ter voorkoming van armoede en kwetsbaarheid in de laagste inkomenscategorieën. De programmawet van 22 december 2003 beperkt de persoonlijke socialezekerheidsbijdragen van de werknemers met een laag inkomen. Voortaan ontvangen werknemers met een laag loon een hoger netto-inkomen. Dit systeem vervangt het belastingskrediet dat slechts twee jaar laten wordt toegekend.
Maatregelen voorstellen inzake arbeidsherverdeling en maatregelen die de combinatie gezin-arbeid en vrijetijd vergemakkelijken	187	De Regering heeft de beleidskoersen in verband met de gezinnen geëvalueerd door middel van een Staten-generaal van het gezin. In dat kader is, in overleg met de actoren op het terrein, binnen de werkgroepen een analyse doorgevoerd rond de combinatie gezins- en beroepsleven. Het resultaat zou moeten leiden tot concrete voorstellen met het oog op een vlottere onderlinge afstemming tussen gezins- en beroepsleven.

Alle banenplannen evalueren met als doel de integratie te bevorderen van langdurig werklozen, van bestaansminimumtrekkers en gelijkgestelden en van diegenen die risico lopen onder deze groepen te vallen	188	Het is niet eenvoudig en evenmin relevant om hiertoe alle werkgelegenheidsplannen jaarlijks te evalueren. Niettemin fungeert het Nationaal Actieplan als jaarindicator voor de evolutie van de beleidskoersen ten behoeve van de langdurig werklozen, de leefloners en gelijkgestelden. We zullen eerder verwijzen naar de eerste richtlijn en de activeringsbeleidslijnen inzonderheid ten behoeve van de langdurig werklozen (Plan ACTIVA). In die context van AGORA-projecten door de FOD Wetenschapsbeleid verwijzen we tevens naar het opstarten van een studie ter evaluatie van de "Voordeelbanenplannen" .
De PWA's laten evolueren naar een systeem voor de (her)inschakeling van langdurig werklozen, van bestaansminimumtrekkers en gelijkgestelden en van diegenen die risico lopen onder deze groepen te vallen (sociale economie)	189	Het opzetten van plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen in de gemeenten of groepen van gemeenten is er in de eerste plaats op gericht een aantal in het reguliere arbeidscircuit niet aangeboden activiteiten in te vullen, zonder in concurrentie te treden met dat reguliere arbeidscircuit (privé, VZW en overige niet commerciële instellingen) en bovendien ook tegemoet te komen aan de vraag naar een baan vanwege de langdurig uitkeringsgerechtigde volledig werklozen, de leefloners of van sommige bijstandstrekkers die op de arbeidsmarkt moeilijk aan de bak komen. Het koninklijk besluit van 16 februari 2004 tot wijziging van artikel 79, §4bis en artikel 79bis, §3, van het koninklijk besluit van 25 november 1991 houdende de werkloosheidsreglementering heeft tot doel te vermijden dat bijkomende prestaties inzake huishulp voor huishoudelijke taken in het kader van het PWA-systeem het hernieuwde stelsel van de dienstencheques beconcurreren (zie 193) en om zo snel mogelijk de doorstroming te bewerkstelligen van de PWA'ers naar het dienstenchequesysteem met betere garanties op gebied van duurzame inschakeling.
Onderzoeken van de wettelijke mogelijkheid om sociale clausules in overheidsaanbestedingen in te voeren	189	Valt slechts gedeeltelijk binnen de bevoegdheden van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg
Erop toezien dat sancties en schorsingen (voorzien in de werkloosheidsreglementering) niet contraproductief werken	190	Er wordt momenteel gewerkt aan een hervorming van het stelsel van de sancties, die hervorming heeft geleid tot intens overleg tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus. Het komt erop aan de doeltreffendheid van de controles te versterken waarbij er wordt op toegezien dat de werkzoekenden daadwerkelijk een individuele begeleiding door de federale dienst kunnen genieten.
Betalen via de nieuwe dienstencheques van diensten aan huis of van personen die gewoonlijk via het zwartwerkcircuit gebeuren (x 20200)	193	De doelstelling van het systeem van de dienstencheques bestaat erin niet aangegeven arbeid te bestrijden door diensten die de gezinnen op de informele markt worden aangeboden om te zetten in reguliere banen. Dit systeem kreeg nieuwe input via de programmawet van 22 december 2003. Zo is voorzien in de invoering van een specifieke arbeidsovereenkomst voor de dienstencheques die aansluit bij de bepalingen van de wet van 3 juli 1978. De wet onderscheidt twee categorieën werknemers: zij die gedurende hun tewerkstelling een werkloosheidsuitkering, bestaansminimum of andere sociale bijstand genieten en die op zoek zijn naar een voltijdse baan en de overige werknemers met een dienstencheques-overeenkomst die slechts een beperkt aantal uren wensen te presteren.

Versterking van de evaluatie- en beheersingpolitiek voor de risico's van arbeidsongevallen, beroepsziekten en andere aandoeningen als gevolg van het werk (inclusief psychisch) rekening houdend met verschillen tussen specifieke risicogroepen (x 26504/05)	261	- K.B. van 28 mei 2003 betreffende het gezondheidstoezicht op de werknemers; - Wet van 25 februari 2003 houdende maatregelen ter versterking van de preventie inzake het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk; - K.B. van 5 december 2003 betreffende de deskundigheden van de preventieadviseurs van de externe diensten voor preventie en bescherming op het werk; - K.B. van 23 december 2003 betreffende de bescherming van de werknemers tegen de risico's bij werkzaamheden in een hyperbare omgeving; - De Inspectie voor het welzijn op het werk heeft met de SLIC campagne gevoerd in de bouwsector; - De Inspectie voor het welzijn heeft ook een specifieke actie opgezet op gebied van zware ongevallen bij de post; - Informatiecampagne over pesterijen op het werk (nieuwe reglementering) ten behoeve van: - preventieadviseurs, - therapeuten, - politieagenten die instaan voor slachtofferopvang, - vertrouwenspersonen, - leden van de comités voor preventie en bescherming.
		- Oprichting van een intervisienetwerk voor de preventieadviseurs verantwoordelijk op het vlak van psycho-sociale problemen; - Verspreiding van brochures en folders: - algemene informatie, - onderzoeksresultaten, - nuttige adressen - Onderzoek naar: - organisatorische factoren die de grondslag van het pestgedrag vormen, - preventie in de ondernemingen - Opleiding van de directies van onderwijsinstellingen in verband met geweldpreventie; - Sensibilisering van de onderwijsinstellingen voor preventie inzake gezondheid en veiligheid; - Opleiding van de verplegers voor een participatieve methode inzake probleemanalyse; - Onderzoek en initiatieven op gebied van stress (bijvoorbeeld landbouw); - Acties ter preventie van lendenpijn; - Uitwerking van een globale methode voor risico-evaluatie en maatregelen (Sobane-project ESF).
Bestrijding van alle beroepsongevallen en -ziekten voor de arbeiders die in contact komen met gevaarlijke producten (x 26101/02) Beperking en, op termijn, eliminatie van solventen	265	zie 138.03 - K.B. van 18 februari 2003 Koninklijk besluit tot bepaling van de informatie betreffende een stof of een preparaat die naar aanleiding van de levering aan de werkgevers moet worden verstrekt en tot aanwijzing van de ambtenaren belast met het toezicht op de naleving van de wet van 28 januari 1999 betreffende de waarborgen die de stoffen en preparaten inzake de veiligheid en de gezondheid van de werknemers met het oog op hun welzijn moeten bieden; - organisatie in oktober 2003 van de Europese week voor veiligheid en gezondheid op het werk rond het thema "Gevaarlijke producten", voorstel van 23 oktober 2003 over een aantal goede praktijken voor het gebruik van gevaarlijke producten in het kader van de Prijs van de Hoge Raad voor Preventie en Bescherming op het Werk en Belgische voorstellingen voor de Award van het Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk te Bilbao en acties van de provinciale Comités voor bevordering van de arbeid; - bijstelling van een participatief pedagogisch instrument voor risicoanalyse van gevaarlijke producten ten behoeve van preventieadviseurs en werknemers (Toxtrainer ESF-project); - deelname aan de voortzetting van het Toxpro-project met het Fonds voor Beroepsziekten en het Europees Sociaal Fonds.

Beperking en verbieden van schadelijkste producten	265	zie 138.03
beperken van het gebruik van bestrijdingsmiddelen en beheersing van de risico's die ontstaan door het gebruik ervan. (x 30000, 31001/02 en 33102)	272	Project inzake voorlichting en opleiding van de landbouwwereld op gebied van arbeidsongevallen- en beroepsziektenpreventie (Preventagri ESF-project).
Organisatie van onderzoek naar telewerk	444	Onderzoek ingeleid door de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg in overleg met het Europees Sociaal Fonds met het oog op de vaststelling van de optimale arbeidsvoorwaarden voor telewerk (VUB-ULB).
De ononderbroken rijtijden voor vrachtwagenbestuurders beperken	456	Voortzetting van de controles op de arbeidsduur van vrachtwagenbestuurders in loondienst uitgevoerd door de Algemene Directie Controle op de Sociale Wetten met name in het kader van het actieplan en de samenwerking "vervoer" van 20 november 2001 in samenwerking met de FOD Sociale Zekerheid en de Overheidsinstellingen voor sociale zekerheid (Sociale Inspectie en Inspectie van de RSZ), de FOD Mobiliteit en Sociale Economie, De FOD Binnenlandse Zaken (federale politie en lokale politie), de FOD Financiën (Douane en Accijnzen) en de FOD Justitie (Arbeidsauditoraten).
spoedig initiatieven nemen die de promotie van op een sociaal verantwoorde wijze geproduceerde goederen tot doel hebben (x 11601-08, 13800, 15801/02, 15901/02)	569	Valt slechts gedeeltelijk binnen de bevoegdheden van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.
De realisatie van de doelstellingen van het Plan volgen met behulp van indicatoren: de uitvoering van de voorgestelde doelstellingen opvolgen met indicatoren over de vertegenwoordiging van de maatschappelijke groep vrouwen in de federale adviesraden en overlegraden; deelname van de vrouwen aan het politiek en economisch leven, de vertegenwoordiging van vrouwen in de federale ministeries, herziening van de functieclassificatie, de zichtbaarheid van vrouwen in statistieken, een indicator over vrouwen en armoede, ongewenst seksueel gedrag (701-708)	701	België heeft actief deelgenomen aan de realisatie van indicatoren voor de besluitvorming van vrouwen en mannen in de socio-economische sector die zijn uitgewerkt in het kader van het Griekse en Italiaanse voorzitterschap van de Europese Unie. In aansluiting op het Gender Statistics project werden verschillende doelgroepen gesensibiliseerd via de verspreiding van de verslagen van het slotcolloquium op 6 mei 2002.
Mainstreaming: verschillende instrumenten, nieuwe of bestaande, zullen ontwikkeld worden om het gelijkheidsbeleid te integreren in elk federaal departement, in de politieke besluitvorming en in adviesraden	709	In 2003 waren er nieuwe ontwikkelingen rond het mainstreaming project. In 2003 was het project gericht op de meer specifieke sensibilisering van de verantwoordelijke overheden en alle personeelsleden van de universitaire instellingen.
Aan capaciteitsopbouw werken door het organiseren bij prioriteit van gendertraining voor politici en hoge ambtenaren	709	Er werden diverse opleidingen georganiseerd met name in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ten behoeve van de gemeentelijke verkozenen. Op federaal vlak is een specifieke module "gelijkheid van vrouwen en mannen" uitgewerkt in het kader van de opleiding van de interne HRM-consulstants op P&O.
Investeren in de publicatie van statistieken die opgedeeld zijn naar geslacht om het gelijkheidsbeleid te ondersteunen	709	Zie punt 701
instrumenten ontwikkelen om gender-neutrale teksten te maken	709	Opstellen van aanbevelingen voor de Ministers en de administraties.
de modaliteiten onderzoeken voor een vorderingsrecht voor organisaties die de belangen van de vrouw verdedigen	710	Oprichting van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen

een onderzoek naar instrumenten en methodes om de instroom en doorstroom van vrouwelijke ambtenaren te verbeteren binnen de openbare diensten.	711	Sensibiliseringacties in het kader van het Gender Mainstreaming project (zie punt 709). Werkzaamheden ter voorbereiding van de oprichting van een cel "gelijkheid van vrouwen en mannen" binnen Personeel en Organisatie
evaluatie van de wetgeving en de procedures voor aanwerving van ambtenaren bestuderen op genderneutraliteit	711	idem 711
De functie van de positieve-actieambtenaar structureel verbeteren (x 71400)	711	Voortzetting van de activiteiten van het netwerk van de positieve acties-ambtenaren.
Voldoende logistiek ondersteunend personeel voorzien voor de herziening van functieclassificatie en het geven van financiële stimuli aan de sectoren die meewerken	712	Het project inzake functieclassificatie dat in 2001 is opgestart loopt nog steeds (tot in 2006). De sensibiliseringsprojecten rond de gelijke toegang voor de vrouwen tot de nieuwe technologieën, rond de combinatie privé- en beroepsleven en het vrouwelijk ondernemerschap zijn tot een goed einde gebracht.
Een statuut van de meewerkende echtgenote tijdens de planperiode uitwerken	713	Het statuut van de meewerkende echtgenoot is ingevoerd bij de programawet van 24 december 2002 (B.S. 31/12/2002).
Onderzoek uitvoeren naar de statuutgebonden problemen waarmee de vertrouwenspersoon geconfronteerd wordt.(x 71105)	714	Het probleem zal worden behandeld met de deelnemers aan de sessies georganiseerd voor de vertrouwenspersonen in het kader van de informatiecampagne rond mobbing.
het onderzoek verderzetten naar geweld in het gezin. In de planperiode zal het Nationaal Forum voor Slachtofferbeleid een plan uitwerken met de bevoegde federale diensten en met de gemeenschappen en gewesten	715	Het nationaal actieplan inzake geweldbestrijding werd in 2002 geëvalueerd. Die evaluatie en de resultaten werden geanalyseerd en vervolgens in de loop van 2003 geïntegreerd in de realisatie van het volgend plan.
Maatregelen inzake de indeling van de werktijd overwegen die toelaten gezin en arbeid beter met elkaar te verzoenen	716	Zie 187
zorgen voor een wetgeving die de pariteit in de regering nastreeft	717	Wetten van 17 en 18 juni 2002 tot waarborging van een gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de parlementsverkiezingen zijn van kracht geworden.
een sensibilisatiecampagne voeren over pariteit naar aanleiding van verkiezingen	717	In het kader van de verkiezingen van 2003 wordt een website voor informatie en sensibilisering op het internet geplaatst
een actief jeugdwerkgelegenheidsbeleid voeren volgens de richtsnoeren voor jeugdwerkgelegenheid van de EU	736	Het Nationaal Actieplan geeft jaarlijks een overzicht van de tenuitvoerlegging van de Europese werkgelegenheidsstrategie in alle landen. Die aanpak sluit aan bij de open coördinatiemethode die de lidstaten niet enkel opdraagt om hun beleid te evalueren in het licht van de Europese doelstellingen maar ook om proactieve gedragslijnen aan te nemen waarbij inspiratie wordt geput uit de resultaten van het benchmarkingsysteem.
het jaarlijks actieplan voor de werkgelegenheid uitvoeren en toepassen	736.02	In het kader van de Europese werkgelegenheidsstrategie en om de doelstellingen van Lissabon te realiseren, heeft de Europese Unie een gestroomlijnd proces opgezet voor convergentie van de verschillende instrumenten van de economische en politieke beleidskoersen (GOPE, NAP, NAPis, enz...). Voortaan zijn de richtsnoeren van de NAP's beperkt tot 10 en gestabiliseerd tot 2006. Het NAP 2003 is een eerste resultaat van die benadering. Om de doeltreffendheid van een dergelijk verslag binnen de Belgische institutionele context te vergroten, is een blauwdruk getekend voor een aantal denkpistes voor de uitwerking van het Belgische NAP.

de wet van 24 december 1999 ter bevordering van de werkgelegenheid uitvoeren	736	Het gedeelte in verband met tewerkstelling van de Programmawet van 22 december 2003 wijzigt het luik met betrekking tot de startbanen dat werd ingevoerd bij de wet van 24 december 1999. Na afloop van de conferentie voor de werkgelegenheid is de startbaanovereenkomst aanzienlijk vereenvoudigd en opengesteld voor jongeren van minder dan 26 jaar die als werkzoekende zijn ingeschreven. Bovendien is de overeenkomst niet langer beperkt van 12 tot 36 maanden in functie van het type overeenkomst, enkel voor wat betreft de mogelijkheid van de werkgever om een loon uit te betalen dat slechts 90% van het normale loon bedraagt waarbij de overige 10% aan de opleiding van de jongere wordt besteed. In het licht van de wet van 24 december hebben de interprofessionele sociale gesprekspartners (gemengde commissie NAR-CCE) een evaluatie ingediend m.b.t. het volledige hoofdstuk over de startbaanovereenkomsten.
integratieprogramma's voor personen die in België zullen blijven voortzetten (x 75901-06 et 76301-06)	758	Voortzetting van de systematische enquêtes die gestructureerd en gecoördineerd worden verricht op gebied van arbeidswetgeving en sociale zekerheid in bepaalde sectoren die te kampen hebben met het fenomeen mensenhandel: exotische restaurants, prostitutie, land- en tuinbouw, schoonmaak- en ontsmettingsbedrijven, confectieateliers (Algemene Directie Controle van de sociale wetten in samenwerking met de sociale inspectie en de diensten van de federale en lokale politie).
Verderzettig van het opstellen in overleg met de bedrijfsweld van een gedrascode in verband met antidiscriminatie	763	De wet ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding is op 25 februari 2003 gestemd.

4. Vooruitzichten 2004

De FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg zal zijn inspanningen voortzetten om bij te dragen tot de duurzame ontwikkeling door zijn acties toe te spitsen op 3 van de 6 thema's van de Europese strategie voor duurzame ontwikkeling van Göteborg namelijk:

4.1. BESTRIJDEN VAN ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING

- via een werkgelegenheidsbeleid dat erop is gericht om alle burgers een kwaliteitsbaan te bieden met bijzondere aandacht voor de meest achtergestelde groepen;
- via een beleid inzake gelijke kansen voor mannen en vrouwen;
- via de bestrijding van alle vormen van discriminatie;

4.2. ANTICIPEREN OP DE GEVOLGEN VAN DE VERGRIJZING VAN DE BEVOLKING DOOR HET BEVORDEREN VAN HET AAN HET WERK HOUDEN VAN DE WERKNEMERS OUDER DAN 50:

- via de invoering van maatregelen die de werkgevers ertoe aanzetten om die categorie werknemers aan het werk te houden of opnieuw aan het werk te zetten (bijvoorbeeld: vermindering van de sociale lasten);
- door de werknemers ouder dan 50 te motiveren om aan de slag te blijven door hen kwalitatief hoogstaande arbeidsvoorwaarden te bieden waardoor hun vaardigheden kunnen worden gevaloriseerd (bv. tutoraat);

4.3. BESTRIJDEN VAN DE GEVAREN VOOR DE VOLKSGEZONDHEID DOOR DE GEZONDHEIDSRISICO'S OP DE WERKPLAATSEN WEG TE WERKEN

Gezondheid wordt hier beschouwd in de zin van de WGO en houdt hier zowel verband met arbeidsongevallen als met beroepsziekten, ongeacht ze schadelijk zijn voor de fysieke of mentale gezondheid.

Rapport van de heer J. THEETAERT, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Landsverdediging

1. Inleiding

Het jaar 2002 was gekenmerkt door het in plaatsstellen van een nieuwe commandostructuur van Defensie gedefinieerd door het koninklijk besluit van 21 december 2001. De verantwoordelijkheden en de competenties in het domein van duurzame ontwikkeling en het milieubeheer werden toegekend aan het Stafdepartement Welzijn (ACOS WB). De uitwerking ervan werd toevertrouwd aan de Divisie Leefmilieu (WB LE).

Na deze periode van inplaatsstelling en van opstart heeft het jaar 2003, de Divisie Leefmilieu toegelaten, in coördinatie met andere Stafdepartementen, conceptuele basiselementen te ontwikkelen. Deze elementen zijn nodig opdat de uitvoering van de verantwoordelijkheden en de bevoegdheden in de domeinen van duurzame ontwikkeling en voor Leefmilieu zouden kunnen verdeeld worden rekening houdend met de specificiteit van Defensie.

Zo is een milieubeleidsnota van Defensie opgesteld, dat een referentiedocument is, waarin de grote principes gedefinieerd worden die alle toekomstige acties in verband met leefmilieu en duurzame ontwikkeling ondersteunen, waarin de objectieven bepaald worden in deze materie, en waarin de taken en interne verantwoordelijkheden werden verdeeld. Dit document is goedgekeurd door de Minister van Landsverdediging op 14 jan 2004. Om de realisatie van de als dusdanig gedefinieerde politiek te verzekeren, op alle niveaus van de organisatie, is er een concept ontwikkeld met een interne structuur voor milieubeheer (zie paragraaf 2) en dit parallel met het vormingsconcept voor het personeel nodig in de milieustructuur.

De eerste studies inzake de ontwikkeling en de inplaatsstelling van een milieumanagementsysteem, aangepast aan de militaire specificiteit, zijn gerealiseerd. Zij beschouwen in het bijzonder de creatie van een intern systeem dat de voorwaarden vastlegt voor het exploiteren van militaire installaties. Dit project "Milieu Dossier" is voorgesteld in paragraaf 3.

Recentelijk, zijn belangrijke acties opgestart in het domein van de bescherming van de biodiversiteit op militaire domeinen en, meer in het bijzonder door de ondersteuning van het een Europees ecologisch netwerk NATURA 2000 en haar beheer, door middel van de LIFE-Natuur programma's.

2. Inplaatsstelling van een intern netwerk

Een structuur voor milieubeheer en duurzame ontwikkeling wordt progressief in plaats gesteld en integreert zich in de interne structuur van Defensie vanaf de commando-echelons tot de uitvoeringsechelons.

Het Stafdepartement Welzijn, met haar Divisie Leefmilieu, is het niveau waarop het leefmilieubeleid van Defensie wordt ontwikkeld. Haar Divisie Inspectie en Audit, verzekert de controle over de toepassing van de wetgeving en de interne richtlijnen ter zake. Het is tevens in de schoot van dit Departement dat de verschillende protocols en conventies met externen m.b.t. leefmilieu en duurzame ontwikkeling ontwikkeld worden.

De andere Stafdepartementen zijn gelast, ieder in hun bevoegdheidsdomein, het milieubeleid om te zetten in eigen uitvoeringssconcepten. Sommige Stafdepartementen beschikken hiervoor over gespecialiseerde structuren.

In 2003, is er een concept van uitvoeringsstructuur ontwikkeld en goedgekeurd door de Minister van Landsverdediging. De progressieve inplaatsstelling begint in 2004. Deze structuur omvat in feite twee complementaire takken vormen: enerzijds, een operationele structuur en anderzijds een territoriale structuur.

De operationele structuur zal samengesteld zijn uit een netwerk van "Eenhedsraadgevers". Ze bestaat uit officieren of onderofficieren die, in het vormingscentrum Leefmilieu van Defensie een vorming van militaire raadgever in milieubeheer gevolgd hebben. Zij zijn belast met het assisteren van het commando van hun eenheid in het beheer van de leefmilieuproblematiek gelinkt aan de opdracht en aan de specifieke middelen van hun eenheid zowel in het garnizoen als op oefening of tijdens operaties in het buitenland. Zij voeren deze functie uit in cumul en hangen af van de hiërarchische keten van hun eenheid. Een zeker aantal raadgevers zijn reeds gevormd en zijn ondertussen reeds in functie geplaatst.

De territoriale structuur baseert zich op de notie Milieu Technische Eenheid (MTE), dat een geheel is van militaire kwartieren, installaties en domeinen, gegroepeerd op een territoriale basis. Elke MTE beschikt over een cel milieubeheer, samengesteld uit een officier (of burgerpersoneel van gelijkgesteld niveau) die een vorming gevolgd heeft op universitair niveau in het domein van leefmilieu en een zeker aantal onderofficieren, militaire raadgevers in milieubeheer. Zij zijn belast met het dagelijks milieubeheer van de installaties, infrastructuur en domeinen van hun MTE, wat onder andere inhoudt, waken over de toepassing van gebruiksvoorwaarden van de installaties het verzamelen en opvolgen van de gegevens voor de opstelling van de indicatoren voor duurzame ontwikkeling, het beheer van de biodiversiteit, de preventieve acties en sensibilisering naar de gebruikers toe van de militaire domeinen en infrastructuur. Vanuit het hiërarchisch oogpunt, hangen zij rechtstreeks af van de Divisie Leefmilieu, waarvan zij de lokale vertegenwoordigers zullen vormen. De oproep naar kandidaten, hun vorming en de inplaatsstelling zou moeten plaatsvinden in de loop van het jaar 2004.

3. Uitvoering van het Plan 2003

3.1. MILIEUBEHEER VAN HET DEPARTEMENT

De ontwikkeling van een milieubeheersysteem aangepast aan de militaire specificiteit¹ vormt een sleutelement voor de milieupolitiek van Defensie. Het ganse milieubeheersysteem is gefundeerd op de definitie, de toepassing en de controle van een zeker aantal basisvoorschriften die, in het geval van burger organisaties en ondernemingen, zijn opgenomen in de milieuvergunning afgeleverd door de bevoegde autoriteiten. Door het bijzonder juridisch statuut, verleend aan het militair domein, zijn de installaties voor Defensie, krachtens de militaire specificiteit (1), niet onderworpen aan de verschillende systemen van milieuvergunning.

Om te kunnen beschikken over die basisvoorschriften waarop een milieubeheersysteem zou kunnen worden opgesteld, heeft de Divisie leefmilieu een concept "Milieu Dossier" (MDE) ontwikkeld, dat goedgekeurd werd door de Minister van Landsverdediging. Op basis van dit concept zal elke uitbating van een militaire installatie of activiteit, die een mogelijk milieuimpact kan hebben, het voorwerp uitmaken van een MDE-aanvraag, in te dienen bij de Divisie Leefmilieu via de hiërarchische lijn, die deze uitbating in haar beheer heeft. Het MDE zal, onder andere, de algemene en bijzondere uitbatingsvoorwaarden bevatten die van toepassing zijn op de betrokken installaties net zoals voorschriften in geval milieuincidenten. Dit dossier zal een interne reglementaire waarde hebben.

Een eerste testfase van het systeem en deze procedure, beperkt tot enkele representatieve installaties zal opgestart worden in de loop van het jaar 2004.

TABEL VAN ACTIES EN VOORZIENE VERANTWOORDELIJKHEDEN IN HET FPDO

Acties	Para-graaf van het Plan	Stand van zaken
Art 365 - FPDO, Deel 2, Hoofdstuk 3.3: politiek inzake behoud biologische verscheidenheid	365 (V)	Ministerie van Defensie Op basis van afgesloten overeenkomsten met het Waalse en het Vlaamse Gewest, wordt het beheer van de militaire, beboste zones en zones van biologisch belang geplaatst onder de verantwoordelijkheid van lokale beheercommissies. In deze Commissies zetelen vertegenwoordigers van Defensie en de bevoegde Gewestelijke Administraties (DGRNE/Division Nature et Forêts; AMINAL/Afdeling Bos en Groen, Afdeling Natuur). Deze Commissies hebben de opdracht het beheer van de betrokken domeinen te verzekeren, rekening houdend met het militaire gebruik en de bescherming of de ontwikkeling van de biodiversiteit. 18.000 hectaren militaire gronden werden aan de Europese Unie voorgesteld om opgenomen te worden in NATURA 2000. Een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van Defensie en het Waalse Gewest hebben zich reeds in een eerste project gebogen over het aanwijzingsbesluit van deze gronden, rekening houdend met het specifieke gebruik en het statuut van de militaire domeinen. Het militaire oefenterrein van ELSNBORN werd in dit kader als proefproject weerhouden. Het project van aanduidingsbesluit werd gerealiseerd gedurende het jaar 2003.

1. Het aanwenden van middelen (installaties, materieel, uitrustingen, producten en procedures) in het kader van de militaire operaties of van de paraatstelling van Defensie (vorming van het personeel, training voor de operaties, psychosociale en morele begeleiding, aankoop en onderhoud van militaire middelen) definitie hernomen in het Strategisch plan voor de modernisering van het Belgisch leger 2000-2015 van de Minister van landsverdediging, goedgekeurd door de Ministerraad op 12 Mei 2000.

		In coördinatie met de Vlaamse regionale autoriteiten, werd in het kader van het Europese project LIFE Natuur 2003 voor 12 militaire domeinen in Vlaanderen een uitgebreid milieuherstel en - beheerproject opgesteld. Na aanvaarding van het dossier door de Commissie in 2003 heeft de Minister van Landsverdediging groen licht gegeven voor de opstelling van een protocolakkoord tussen de betrokken partners voor de realisatie van het project (2004-2008). In het kader van het Europees programma Life Natuur 2004 werd in 2003, een ander gelijkaardig project ontwikkeld in coördinatie met de regionale Waalse autoriteiten, dit voor drie grote oefenkampen in Wallonië gelegen. Het dossier werd voorgelegd tot onderzoek bij de Europese Commissie. De twee projecten LIFE gezamenlijk geleid door de militaire en burger autoriteiten zijn een première op Europees niveau.
--	--	---

4. Andere initiatieven

Gedurende het jaar 2003, heeft Defensie bij talrijke gelegenheden geïnvesteerd in actieprogramma's ten gunste van duurzame ontwikkeling, in het luik leefmilieu, maar ook, in het sociaal luik.

Vermelden we, onder andere, de volgende initiatieven:

- voortzetting van de ondernomen acties in het kader van de riviercontracten van de Ourthe, de Semois en de Boven-Maas;
- interventie van het catastrofes Interventie detachement (DICA) in het kader van de "Belgium First Aid and Support Team" BEFAST bij de aardbeving in Iran. (Samenwerking tussen Defensie, de Minister van Binnenlandse zaken en de Minister van Buitenlandse zaken);
- wat de ontwikkelingshulp betreft, ondersteuning van de realisatie van infrastructuurwerken in het kader van de coöperatie met Bénin.
- deelname aan verschillende internationale werkgroepen op niveau NATO in de domeinen relevant aan duurzame ontwikkeling;
- op Europees niveau, deelname aan werkgroep Environment and Defence in the EU;
- voortzetting van wetenschappelijke programma's inzake epidemiologie en biostatistiek in het kader van de medische opvolging van personeel in operaties;
- realisatie van verschillende studies in het kader van REG (Rationeel Energie Gebruik) en in het bijzonder het gebruik van windenergie en het in werking stellen van een systeem van warmtekrachtkoppeling in bepaalde militaire installaties;
- in het kader van de strijd tegen de armoede, opvangst en verlening van onderkomen aan daklozen gedurende de periodes van grote kou;
- in het kader van de familiale hulp, de realisatie van een programma van centra voor kinderopvang in diverse militaire kwartieren;
- in het kader van de informatie en vorming over leefmilieu en duurzame ontwikkeling van het personeel, de integratie van cursussen over duurzame ontwikkeling in het lessenpakket van de toekomstige officieren in de Koninklijke Militaire School.

5. Vooruitzichten 2004

2004 wordt zeker het jaar waarin de start van het milieubeleid dat Defensie zich voorgenomen heeft in het kader van haar nieuwe structuur, vaste vorm zal krijgen. Men kan zo hierbij vermelden:

- de progressieve inplaatsstelling van een milieubeheerstructuur en de creatie van de eerste MTE;
- het in gang zetten van de test fase van het systeem "Milieudossier";
- het ontwikkelen en het in gebruik stellen van de eerste Specifieke procedures milieu die op termijn, een intern reglement zou moeten vormen, dat het geheel omvat van de milieuproblematiek van toepassing bij Defensie;
- de uitwerking van overeenkomsten en protocols met burgerautoriteiten teneinde een optimale toepassing van de milieuwetgeving te bekomen in het kader van de militaire specificiteit;
- de voorbereiding en begin van uitvoering van de actieplannen gedefinieerd door de programma's LIFE Natuur 2003 en LIFE-Natuur 2004 met betrekking tot militaire domeinen.

Natuurlijk, zullen de reeds lopende initiatieven verder gezet worden, zij het in het kader van internationale samenwerking (NATO, EU, bilaterale,...), lokaal (riviercontracten,...) of in het kader van vorming en sensibilisering van het personeel.

Rapport van de heer J. BAVEYE, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Financiën

1. Inleiding

Het Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling (FPDO) voorziet in sommige gevallen de gebruikmaking van het fiscale instrumentarium door de regering en in andere gevallen alleen een onderzoek naar de mogelijkheid tot die gebruikmaking. Onderhavig verslag brengt rekenschap uit over de realisaties die het Ministerie van Financiën in 2003 heeft ondernomen of voortgezet in de diverse actiedomeinen van het plan. Een samenvattende tabel verzamelt het geheel van de acties die sinds 2001 werden ondernomen.

2. Uitvoering van het Plan in 2003

2.1. HET BEVORDEREN VAN EEN DUURZAME ONTWIKKELING VAN DE ENERGIE (PLAN § 404, 455 EN 622)

Wat de belasting van de energie betreft, worden er op Europees niveau al jarenlang onderhandelingen gevoerd waaraan België actief heeft deelgenomen en die uiteindelijk geleid hebben tot de goedkeuring, op 27 oktober 2003, van de Richtlijn 2003/96/CE van de Raad tot herstructurering van de communautaire regeling voor de belasting van energieproducten en elektriciteit. Deze richtlijn stelt minimumbelastingniveaus vast voor energieproducten en elektriciteit en voorziet eveneens een reeks belastingverlagingen en -vrijstellingen, onder meer voor energie-intensieve bedrijven.

Hoewel de richtlijn pas op 1 januari 2004 van kracht wordt, werden sommige bijdragevoeten reeds op 4 augustus 2003 verhoogd (Programmawet van 5 augustus 2003). Tegelijkertijd werd een cliquetsysteem ingesteld voor ongelode benzine en gasolie gebruikt als motorbrandstof. Iedere prijsverlaging van die brandstoffen zal gedeeltelijk gecompenseerd worden door een stijging van de accijns. Dit stelsel is toepasselijk tot in 2007; er is echter een maximumbedrag vastgesteld voor de jaarlijkse stijging.

Tenslotte dient nog de wijziging vermeld van de maatregel goedgekeurd in het kader van de wet van 10 augustus 2001 tot hervorming van de personenbelasting, met name de belastingvermindering die de belastingplichtige kan genieten voor specifieke werkzaamheden die hij heeft laten verrichten in zijn woning met het oog op energiebesparingen. Door die wijziging wordt het toepassingsgebied van de belastingverlaging uitgebreid: het geldt nu ook voor de installatie van warmtepompen en voor installaties voor waterverwarming door zonne-energie.

2.2. EEN MET EEN DUURZAME ONTWIKKELING VERENIGBARE BEVORDERING VAN DE MOBILITEIT (PLAN § 455 EN 622)

Met het oog op de variabilisatie van de transportkosten, d.w.z. dat eerder het gebruik dan wel het bezit van het voertuig belast wordt, werd een maatregel getroffen die de verhoging van de tarieven van de energiebijdrage vervolledigt. Het gaat om de afschaffing, over vier jaren gespreid, van de accijnscompenserende belasting die de diesellovoertuigen treft.

2.3. DIVERSE (PLAN § 622)

Er is een stap vooruit gezet wat de fiscale tegemoetkomingen voor ethische beleggingen betreft. Er wordt namelijk een belastingvermindering toegekend voor inschrijvingen op obligaties uitgegeven door het Kringloofonds (Programmawet van 8 april 2003). Dit Fonds heeft als voorwerp alle mogelijke vormen van tussenkomst op het vlak van sociale economie en duurzame ontwikkeling. Het kan daartoe leningen aangaan en obligatieleningen uitschrijven, maar zijn schuld mag niet méér bedragen dan 75 miljoen euro. Als bepaalde voorwaarden zijn vervuld, geeft de inschrijving op die obligaties recht op een belastingvermindering van 5 % van het belegde bedrag met een maximum van 250 € per belastingplichtige.

SAMENVATTENDE TABEL VAN DE IN 2001, 2002 EN 2003 GEVOERDE ACTIES		
Acties	Para- graaf van het Plan	Stand van zaken
Beleid van duurzame consumptie en productie (Plan § 122, 141 et 622)		
Verlaagde BTW-tarieven voor milieu-vriendelijke producten	122 141 622	De Commissie heeft het onderzoek van het probleem uitgesteld tot na 31 december 2003, ingevolge de voortzetting van het experiment inzake arbeidsintensieve diensten en het daaraan verbonden uitstel van de evaluatie ervan.
Herziening van de fiscale beschikkingen inzake milieuheffingen	141 622	Goedkeuring door het Parlement, in december 2002, van een wet houdende diverse bepalingen inzake ecotaksen en ecokortingen.
Strijd tegen de armoede en de sociale uitsluiting (Plan §186, 188 en 193)		
Bestudering van de mogelijkheid alle toelagen alsmede de personenbelasting te individualiseren in een context van ongelijkheid van de inkomsten	186	De wet van 10 augustus 2001 houdende hervorming van de personenbelasting, voorziet de veralgemening, met ingang van 2004, van de afzonderlijke belasting.
Verhoging, via de fiscaliteit, van de laagste inkomens	188	De hervorming van de personenbelasting bevat twee maatregelen die onder meer tot doel hebben de lage inkomens uit beroepswerkzaamheden op te trekken: enerzijds de verhoging van de eerste schijf van de forfaitaire beroepskosten van de werknemers en anderzijds het instellen van een terugbetaalbaar belastingkrediet.
Het weer indexeren, vanaf 1999, van de belastbare schijven bij de personenbelasting	193	Sinds 1999 worden alle in EUR luidende bedragen jaarlijks aangepast aan de ontwikkeling van het prijsindexcijfer van het jaar voorafgaand aan de belastbare periode.
Trapsgewijze afschaffing, vanaf 1999, van de aanvullende crisisbijdrage	193	Geleidelijke afbouw op gang gebracht, met voorrang voor de lage inkomens, door de wet van 24 december 1999 en voortgezet met de wet van 12 augustus 2000.

Onderzoek naar de mate waarin huishoudelijke hulp en thuishulp, vaak in de vorm van zwartwerk verricht, fiscaal aftrekbaar zouden kunnen gemaakt worden	193	De wet van 20 juli 2001 voorziet een belastingaftrek voor pwa-cheques en dienstencheques.
Onderzoek naar mogelijkheid tot uitbreiding van de belastingaftrek voor kinderen ten laste via stelsel van belastingkrediet	193	De hervorming van de personenbelasting voorziet een terugbetaalbaar belastingkrediet voor vrijgestelde delen voor kinderen ten laste die niet konden afgetrokken worden wegens te lage inkomsten.
Bevorderen van een duurzame ontwikkeling van de energie (Plan § 404, 616 en 622)		
Ondersteuning van voorstel van energie-CO ₂ -taks op Europees niveau	404 622	Goedkeuring door de Raad van 27 oktober 2003 van de Richtlijn tot herstructurering van de communautaire regeling voor de belasting van energieproducten en elektriciteit. Sommige belastingen werden verhoogd in het kader van de Programmawet van 5 augustus 2003.
Rekening houden met weerslag van milieueffingen voor ondernemingen die grote verbruikers zijn van de zwaarst belaste producten en blootgesteld zijn aan de internationale concurrentie	616	Bij de discussies die geleid hebben tot de Europese richtlijn over de belasting van de energie, is België er constant op bedacht dat de ondernemingen die veel energie verbruiken niet benadeeld worden.
Rekening houden met de weerslag van de milieueffingen op de lagere inkomenscategorieën	616	Het door de Ministerraad gevraagde verslag over de weerslag van de energiebelastingen op de huishoudens is in september 2002 aan de Regering voorgelegd. België heeft tijdens de discussies over een voorstel van energiebelasting op Europees vlak rekening gehouden met die weerslag.
Invoeren van gunstregimes om sociaal of ecologisch wenselijke productie- en consumptiewijzen aan te moedigen	614	Belastingvermindering voor de belastingplichtige die in zijn woning welbepaalde werkzaamheden laat uitvoeren met het oog op een rationeler energieverbruik (art. 33 van de wet van 10 augustus 2001 houdende hervorming van de personenbelasting en Programmawet van 5 augustus 2003).
Een met duurzame ontwikkeling verenigbare bevordering van de mobiliteit (Plan § 442 en 455)		
Fiscale stimulansen om de ingebruikstelling van voertuigen met minder milieubevuilende motoren te bevorderen	442 455	Vermindering van de belasting op de inverkeerstelling voor minder bevuilende voertuigen en voertuigen die properder brandstof verbruiken (LPG). Gevarieerd tarief in het eurovignettstelsel, om voertuigen die aan de EURO1 en EURO2 normen voldoen te bevorderen.
Aanpassing van aftrekregeling inzake reiskosten voor het woon-werkverkeer	455	Maatregelen uitgevaardigd in het kader van de wet houdende hervorming van de personenbelasting: - forfaitaire aftrek (0,15 euro/km) voor beroepskosten verbonden aan woon-werkverkeer uitgebreid tot alle verplaatsingsmiddelen; voor aanslagjaar 2003 (inkomsten 2002) wordt de maximaal toelaatbare afstand van 50 op 100 km gebracht (heen en terug); - de werkgever mag 120 % van de kosten aangegaan met het oog op het collectief vervoer van zijn personeel aftrekken. De tussenkomst van de werkgever in het abonnement bij een maatschappij voor openbaar vervoer voor verplaatsingen tussen woonplaats en werkplek is nu volledig vrijgesteld.
Van een belasting van het bezit naar een belasting van het gebruik	455 622	Verhoging van de taks op brandstoffen in het kader van de richtlijn op de energietaks en gespreide afschaffing van de accijnscompenserende belasting (Programmawet van 5 augustus 2003).
Beleid ter bescherming van de atmosfeer (Plan § 507 en 614)		
Invoering van een (bijkomende) belasting op sociaal en ecologisch ongewenste en/of gunstregimes voor (wél) gewenste productie- en consumptiewijzen	614 507	Differentiatie van het accijnstarief voor loodvrije benzine en voor diesel, in functie van het zwavelgehalte en het gehalte aan aromatische verbindingen. Het onderzoek naar de opportuniteit om, in een budgetair neutraal kader, fiscale stimuli in te voeren voor diesel met een zwavelgehalte van 0,05 %, heeft geleid tot het verwerpen van een dergelijke maatregel.

Onderzoek, door een interdepartementale werkgroep, naar de opportuniteit om vormen van internationale fiscaliteit, zoals de Tobintaks op speculatieve kapitaalstromen, in te voeren.	622	Op verzoek van de Minister van Financiën heeft de Hoge Raad van Financiën in juni 2001 een "Advies in verband met de mogelijke invoering van een belasting van het "Tobin"-type" ingediend.
Onderzoek, door een interdepartementale werkgroep, van de wenselijkheid van fiscale steunmaatregelen voor ethische beleggingsfondsen	622	Toekenning van een belastingvermindering bij inschrijving op obligaties uitgegeven door het Kringloopfonds.

Rapport van de heer P-P. HERMOYE, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Financiën¹

1. Inleiding

1.1. ROL VAN DE REGIE

De Regie der Gebouwen, parastatale instelling A, is belast met de huisvesting van de verschillende federale departementen.

Die opdracht omvat de oprichting en het onderhoud van goed uitgeruste en functionele gebouwen, die garant staan voor een goede dienstverlening aan de burgers.

De Regie voert ook de verbintenissen uit die door de Federale Staat, inzake gebouwen, zijn aangegaan ten aanzien van internationale instellingen (zoals de Europese Scholen).

De Regie beheert ongeveer 1200 gebouwen in eigendom (ongeveer 5,8 miljoen m²) en ongeveer 600 gehuurde gebouwen ($\pm$ 1,8 miljoen m²). Dat maakt van de Regie één van de belangrijkste makelaars van het land.

Daarnaast realiseert de Regie architecturale en technische studies, treedt zij op als bouwheer en staat zij in voor de leiding van de werken.

Het patrimonium omvat een bepaald aantal monumentale gebouwen uit diverse tijdperken, vaak met een grote historische en architecturale waarde, waarvan het voortbestaan moet gewaarborgd worden.

Wanneer het om nieuwe gebouwen gaat, schenkt de Regie bijzondere aandacht aan de kwaliteit van haar ontwerpen.

Die kwaliteit wordt, inzonderheid, bepaald door:

- het voldoen aan de technische en functionele eisen, alsmede aan de verwachtingen van allen voor wie het gebouw is bestemd:
 - de bezetter,
 - de voorbijganger,
 - de toekomstige generaties;
- de invoering van een dialoog met de site;
- de inachtneming van de principes van de duurzame ontwikkeling;
- de overeenstemming met de reglementen;
- de verwezenlijking binnen de perken van een budget en een termijn die op redelijke wijze zijn vastgesteld op grond van het programma;

1. Huidig verslag betreft de acties van de Regie der Gebouwen waarvoor de Minister van Financiën bevoegd is.

De Regie staat niet in voor het beheer van de gebouwen van de parastatale instellingen (RSVZ,...), noch van de militaire gebouwen, noch van de ambassades.

De Regie heeft twee gespecialiseerde cellen opgericht voor aangelegenheden die te maken hebben met de "duurzame ontwikkeling":

• *De cel "Energie en Duurzame Ontwikkeling":*

De cel Energie werd opgericht in het begin van de jaren 80, om het hoofd te bieden aan de petroleumcrisis. In die tijd liet zij het energiekadaster opmaken van een duizendtal van haar gebouwen, alsmede de "energiediagnose" van een groot aantal gebouwen en heeft zij een beleid van verbeteringswerken op stapel gezet.

De acties van dit type werden beperkt tijdens de omgekeerde petroleumschok op het einde van de jaren 80.

De cel heeft evenwel haar activiteiten in de jaren 90 voortgezet en ze hoofdzakelijk gericht op de verzameling en de behandeling van gegevens nopens het brandstofverbruik. Regelmatige inspecties van de gebouwen, doelgerichte werken en adviezen aan de beheerders hebben het mogelijk gemaakt het verbruik te verminderen.

Sinds 1999, houdt de cel zich ook bezig met de duurzame ontwikkeling in verband met de oprichting van gebouwen.

De cel bestond uit een ingenieur die deeltijds met die taak belast was, een technicus en twee administratieve krachten.

Sinds juli 2002 kan de cel rekenen op de inbreng van twee bijkomende ingenieurs. De milieucoördinator werd nog niet in dienst genomen.

• *De cel asbest:*

De cel Asbest werd opgericht in 1996 met het doel de inventaris op te maken van het asbest dat aanwezig is in al de gebouwen welke door de federale administraties zijn ingenomen. Vervolgens heeft zij de saneringswerken georganiseerd en gecontroleerd in de gebouwen welke eigendom zijn van de Regie.

De inventaris werd volledig opgemaakt tussen 1998 en 2001. Hij heeft betrekking op 1601 gebouwen die door federale diensten zijn ingenomen (Financiën, Justitie,...). De inventarissen werden medegedeeld aan de departementen, samen met een toelichtingsbrochure.

Uit de inventaris blijkt dat in 1313 gebouwen in een of andere vorm asbest aanwezig was. Saneringswerken zijn uitgevoerd of zullen worden uitgevoerd in 952 gebouwen. 731 ervan zijn eigendom van de Regie.

De saneringswerken werden aangevat in 2000, in volgorde van voorrang. Eind 2003 waren zowat 350 gebouwen volledig gesaneerd.

1.2. EVOLUTIE VAN HET PATRIMONIUM VAN DE REGIE TE WIJTEN AAN DE VERKOOP VAN GEBOUWEN AAN DE OVERDRACHT VAN BEVOEGDHEDEN

De Voogdijminister van de Regie voert een beleid van verkoop en wederinhuring van kantoorgebouwen, een beleid waarmee enkele jaren geleden werd gestart. Daarnaast werd sinds 2002 overgegaan tot de overdracht van een groot aantal gebouwen van de Federale Politie aan de gemeenten, een overdracht die medio 2004 helemaal zal uitgevoerd zijn. De Regie zal niet langer instaan voor het beheer ervan.

Het aantal gebouwen in eigendom vermindert dus ten voordele van gehuurde gebouwen.

De omzetting in Belgisch recht van de Europese richtlijn 2002/91/CE betreffende de energieprestaties van de gebouwen zou moeten toelaten te beschikken over een objectieve technische basis voor het bepalen van de thermische kwaliteit van de gehuurde gebouwen en om, geval per geval, in de huurcontracten doelstellingen te bepalen die moeten worden bereikt.

Op termijn zou, vóór de ondertekening van het contract, in de huurovereenkomst een "energieattest" geëist worden dat de vermindering van het verbruik aantoonst. De ontwikkeling van de statistische exploitatie van de gegevensbank van het computerprogramma "E.I.S." waarover hieronder sprake is (het verbruik van het ganse gebouwenbestand, de evolutie van dat verbruik, het gemiddeld verbruik per m² (het "specifiek" verbruik), enz ...) zal het mogelijk maken om de marges van toelaatbare quota's te bepalen.

2. Installatie van het intern netwerk

2.1. HET FEDERAAL CHARTER

Minister Daems, voormalig Voogdijminister van de Regie der Gebouwen en de Directeur-generaal van de Regie hebben op 1 augustus 2002 het Federaal Milieu-charter ondertekend. Dat charter is gebaseerd op het model bepaald door de cel voor de coördinatie van de acties inzake milieubeheer. Daaraan werden aanvullingen toegevoegd om rekening te houden met het feit dat de Regie de gebouwen beheert die door de federale diensten worden ingenomen. Zij kan derhalve meewerken aan de vermindering van het verbruik in al de gebouwen en niet enkel in die welke door haar personeel zijn ingenomen.

2.2. DE MILIEUCOÖRDINATOR

De Regie kreeg de toelating om vanaf januari 2001 een persoon aan te werven voor die post, op de begroting van de uitzonderlijke en tijdelijke behoeften.

In september 2002 werd beslist een wijziging te vragen van de wervingscriteria om een ruimer publiek te kunnen bereiken. Immers, de wervingstoelating was verleend voor een ingenieur of een industrieel ingenieur, hetgeen nogal beperkend is. Het verzoek werd op zodanige wijze geformuleerd dat een universitair

(ongeacht zijn diploma) kan solliciteren, indien hij kan aantonen studies te hebben gedaan of ervaring te hebben op het gebied van het milieu.

Eind 2002, werd de mogelijkheid tot aanwerving op de uitzonderlijke en tijdelijke behoeften voor alle administraties opgeheven. De Regie kan dus niet langer iemand in het kader daarvan aanwerven. Niettemin blijft het mogelijk iemand in dienst te nemen op basis van een vervangingscontract, wat evenwel geen duurzame oplossing is. Die toestand bleef in 2003 ongewijzigd.

In tussentijd worden de opdrachten van de milieucoördinator deeltijds uitgevoerd door de leden van de Cel Energie & Duurzame Ontwikkeling.

2.3. HET INTERN COMITÉ

De oprichting van dit "intern comité" is aan de gang.

3. Uitvoering van het Plan 2003

3.1. DE ACTIES

Het energiebeheer van de gebouwen (Plan § 154) - Bestaande toestand

Sinds een tiental jaren inspecteert een ploeg van de cel Energie systematisch de gebouwen "in eigendom" ten einde de bestaande verwarmingsinstallaties te beoordelen. Hiervoor stelt zij een beknopt schema op van de installaties ten einde de zones van het gebouw te bepalen die door de verschillende tellers worden gevoed en om op die manier de "organigrammen" van de energiepunten op te maken.

Nadien zenden de beheerders van de gebouwen ieder jaar de verbruiksmetingen naar de Regie. De cel Energie voert een technisch onderzoek uit en stuurt dat terug naar de beheerder. Indien nodig wordt aan de bij het beheer van het gebouw betrokken buitendienst van de Regie ook een voorstel tot wijziging van de installatie gezonden.

Nieuw computerprogramma "E.I.S."

Na de ondertekening van het Federaal Milieucharter is gebleken dat het opnemen van het brandstofverbruik ontoereikend was en dat andere vormen van verbruik, zoals van water, elektriciteit... eveneens dienden te worden gecontroleerd.

In 2003 werd het nieuwe computerprogramma "E.I.S." (Environment Information System) ontwikkeld dat al de domeinen van het Federaal Milieucharter omvat.

Dit computerprogramma, waarvan de installatie in de FOD's gepland is in het tweede semester van 2004, maakt het mogelijk een beknopte beschrijving in te voeren van de verwarmingsinstallaties en van de toestellen die energie en water verbruiken. Hierdoor zal het onderzoek en de verklaring van de evolutie van het verbruik worden vergemakkelijkt, evenals het bepalen van de prioriteiten, zowel

met betrekking tot de verbetering van het gebruik van de middelen, als wat betreft de vernieuwing van sommige installaties.

Dat programma zal bestemd zijn voor:

- de federale milieucoördinatoren en al de milieubeheerders in de door de federale administraties ingenomen gebouwen. Het zal een hulpmiddel zijn voor het toezicht op het verbruik, alsmede een bron van informatie en toelichtingen nopens het milieubeheer.
- de ingenieurs en architecten van de Regie der Gebouwen die de informatie betreffende de installaties en de gebouwen zullen kunnen beschrijven en bijwerken.

De door deze twee bronnen verzamelde informatie zal de Regie in staat stellen het verbruik te analyseren en de installaties en de bekleding van de gebouwen te verbeteren.

Het computerprogramma werd ontwikkeld in samenwerking met de Federale Coördinatiecel van de acties inzake Milieubeheer en met de hulp van milieucoördinatoren van verschillende FOD's.

De typebestekken (Plan § 159)

De typebestekken bevatten een verzameling voorschriften die veelvuldig gebruikt worden in de opdrachten van werken.

Het bestek 110 wordt momenteel opgesteld. Het zal speciale voorschriften bevatten betreffende de duurzame materialen.

3.2. MILIEUBEHEER VAN HET DEPARTEMENT

Het selectief ophalen van afval

Gedurende het jaareinde van 2002 werd de noodzakelijke organisatie ingevoerd voor het selectief ophalen van papier in de hoofdzetel (Gulden Vlies-gebouw). De operatie werd gestart op 14 januari 03. Het ophalen gebeurt met de hulp van eco-recyclers die zijn in dienst genomen door het Ministerie van Volksgezondheid in het kader van het "Rosetta"-project en kende een groot succes. Immers, elke week werd bijna 3 ton papier en karton opgehaald en voor recyclage afgevoerd.

De opruiming van het papier gebeurt door "Brussel-Net", in het kader van het gewone contract voor de opruiming van de afval van het gebouw. Aangezien de opruiming van gesorteerd papier minder duur is dan van ongesorteerd afval maakt deze oplossing besparingen mogelijk op de begroting "afval" van het economaat.

In 2004 is de Cel Energie en Duurzame Ontwikkeling gestart met een ophaling van gebruikte inktpatronen in de ganse Regie.

3.3. TABEL VAN DE ACTIES EN VERANTWOORDELIJKE BEPAALD IN HET FPDO

Acties	Paragraaf van het Plan	Stand van zaken
Milieuexperts aanwerven en milieuaudits uitvoeren	154	Op 1 juli 2002 werden twee ingenieurs in dienst genomen. Zij hebben hoofdzakelijk deelgenomen aan de ontwikkeling van het nieuwe computerprogramma voor "milieubeheer" dat ongeveer vanaf medio 2004 de FOD's en diverse instellingen zal in staat stellen hun "boordtabellen" te realiseren en hun verbruik van energie en water maand per maand op te volgen. Het computerprogramma is opgevat om de actieradius te uit te breiden tot de milieuaspecten. Het computerprogramma is bestemd om, onder meer, te worden gebruikt door de milieucoördinatoren van de FOD's. De milieucoördinator van de Regie der Gebouwen werd niet in dienst genomen en, in het raam van de beperkingen inzake indienstneming, zal die indienstneming zeer waarschijnlijk niet gebeuren in het komende jaar.
Opstellen van overzichtstabellen als bijlage aan het activiteitenrapport van de ICDO (water, energie, afval) (78300)	155	De boordtabellen "2003" zullen worden gecreëerd zodra de Regie der Gebouwen zal beschikken over de gegevens medegedeeld door de beheerders en die gegevens zal hebben verwerkt. Die verwerking zou beschikbaar moeten zijn in de loop van de eerste helft van het jaar. Opmerking: de gegevens betreffende het verbruik "2004" zullen worden verwerkt door het hierboven vernoemde nieuwe computerprogramma en de milieucoördinatoren zullen bij die verwerking worden betrokken. De gegevens zouden dan ook, sneller dan vroeger moeten beschikbaar zijn (+/- februari 2005), in de vorm van boordtabellen.
Het verbruik van energie en water verminderen door de kwaliteit van de controle, een betere opvolging van het beheer en bepaalde investeringen (x 9800, 53401)	156	Er werd geen procedure gevolgd voor de controle van een eventuele vermindering van het energie- en waterverbruik
Alle ministeries nemen zodat de ministeriële kabinetten, federale administraties en instellingen die ervan afhangen een systeem van ecologisch beheer aannemen	157	Het Federaal Milieucharter werd door de Minister ondertekend op 1 augustus. De in punt 2 van het Federaal Milieucharter bepaalde oprichting van het "intern comité" wordt momenteel binnen de Regie der Gebouwen besproken.
de wettelijke mogelijkheid onderzoeken om sociale clausules in overheids-aanbestedingen in te voeren. (x 18902/03)	159	De typebestekken worden momenteel aangepast

4. Andere initiatieven

Momenteel liggen verschillende projecten ter studie die gebaseerd zijn op het concept van de duurzame ontwikkeling.

5. Perspectieven 2004

5.1. HET BEHEER EN DE VERMINDERING VAN HET VERBRUIK

De krachtlijnen van de acties in 2004 voor het beheer en de vermindering van het verbruik zijn:

- de exploitatie, vanaf medio 2004, van het nieuwe computerprogramma "Milieubeheer" "E.I.S." dat toegankelijk is via INTERNET, in samenwerking

king met de buitendiensten van de Regie der Gebouwen en de "milieu-coördinatoren van de departementen".

Dit nieuwe computerprogramma voor "Milieubeheer" zal de FOD's en diverse instellingen in staat stellen hun "boordtabellen" op te maken en "in reële tijd", maand per maand, afhankelijk van de strengheid van het klimaat, hun energieverbruik te controleren. Idem voor het water.

Het computerprogramma is opgevat om de actieradius uit te breiden tot de milieuaspecten (lawaaï, afval, enz.). Het is bestemd om, onder andere, te worden gebruikt door de milieucoördinatoren van de FOD's.

- De uitbreiding van het energiebeheer tot de "gehuurde" gebouwen, daar waar het momenteel beperkt is tot de gebouwen "in eigendom", met in voorkomend geval, voor de "abnormaal energieverwendende" gebouwen, maatregelen ten aanzien van de eigenaar (verbetering of opzegging van het huurcontract).

Op termijn zou, vóór de ondertekening van het huurcontract, een "energieattest" geëist worden dat de vermindering van het verbruik aantoonde. Dienaangaande zal het door de ontwikkeling van de statistische exploitatie van de gegevensbank (het verbruik van het ganse gebouwenbestand, de evolutie van dat verbruik, het gemiddelde verbruik per m² (het "specifiek verbruik"), enz. mogelijk worden om de toelaatbare marges te bepalen.

- De uitbreiding van het beheer van het brandstofverbruik tot het elektriciteitsverbruik, met als prioriteit het kennen van het totale jaarlijkse verbruik.
- De veel snellere verwerking van de door het K.M.I. verstrekte temperatuurgegevens.

Het doel is te beschikken over de analyse die de realiteit het best benadert, zodat praktisch "in reële tijd" kan worden gewerkt en op korte termijn het eventueel afwijkend gedrag van de installaties kan opgespoord worden.

Vandaar de nieuwe werkwijze. Die bestaat erin de gegevens van elk station te gebruiken zodra men ze krijgt (met 2 maanden vertraging). Intussen worden de gegevens van het station Ukkel gebruikt door voor de raming van de waarden van de andere stations gebruik te maken van een correlatieformule.

Campagne van temperatuurmetingen

Vanaf de maand maart 2004 gaat de Cel "Energie & Duurzame Ontwikkeling" temperatuurmetingen uitvoeren in gebouwen die tot de "grote verbruikers" van brandstoffen behoren.

Het doel is met een snelle diagnose de aandacht te vestigen op:

- de afstemming van de temperatuur van de secundaire kringen op de strengheid van het klimaat; voorbeeld: in het "tussenseizoen", zou het, à priori, inadequaat zijn om met een regime 90-70 te werken
- de regeling:
 - is het opnieuw starten van het "dagregime" adequaat geregeld in de tijd?

- idem voor de vertraagde werking 's nachts
- is er verwarming tijdens het weekend, terwijl het gebouw onbezet is?
- het algemeen peil van de temperaturen in de lokalen:
leeft men in een omgevingstemperatuur van 19-22 ° C ? of 23 à 26 ° C ja zelfs hoger, wat abnormaal zou zijn en zou kunnen leiden tot sterk overmatig verbruik.

Vervanging van beglazing in "piloot"-gebouwen

De jongste jaren kwam zeer performante beglazing op de markt: de warmtedoorgangscoefficiënt ervan ($k = 1,3$ à $1,1 \text{ W/m}^2\text{K}$) is 3 maal groter dan die van de klassieke dubbele beglazing, zonder de nadelen van de eerste beglazing van dit type dat in de jaren 80 op de markt kwam (zwakke lichtdoorgangscoefficiënt).

Daar het gaat om werken op ramen die voorzien zijn van een voldoende diepe sponning, zou het niet noodzakelijk zijn de ramen te vervangen voor zover die in goede staat zijn.

Dit type van ingreep verdient aandacht. Immers:

- die werken kunnen worden uitgevoerd zonder verhuizing en zonder de betrokken lokalen te moeten ontruimen. Het zou, evenwel, interessant zijn te meten hoe belastend dit type van ingreep is voor de bezetters;
- de glasproductie is groot in Europa;
- het glas is recycleerbaar;
- het bewoningscomfort wordt aanzienlijk verbeterd, wat toelaat de temperatuur van de omgevingslucht te verlagen;
- in veel gebouwen gaat het om één van de zeldzame ingrepen die op gebied van thermische isolatie nog kunnen overwogen worden.

De Cel "Energie en Duurzame Ontwikkeling" start dus in dit jaar 2004 met een campagne van dit type in elke buitendienst.

Vervanging van stookolieketels door gasketels

De Cel "Energie en Duurzame Ontwikkeling" gaat, op basis van het federaal plan voor duurzame ontwikkeling en het regeerakkoord, een omzendbrief opstellen gericht aan de buitendiensten om de keuze van aardgas aan te bevelen bij de vervanging van een verwarmingsketel.

De Cel "Energie & Duurzame Ontwikkeling" heeft een inventaris opgemaakt van de bestaande ketels in de gebouwen van de Regie en heeft daaruit statistieken afgeleid van de verhouding gas-stookolie (in aantal en geïnstalleerd vermogen), alsmede de ouderdom en het rendement van de ketels, om de mogelijke realiseerbare energiebesparing te kennen. Dit type van studie laat toe prioritaire projecten te ontwikkelen (grotere vermogens, de oudste ketels) met dien verstande dat het bij die operatie opportuun zal zijn de energiebehoefte van het gebouw te verminderen vooraleer het rendement van de verwarmingsinstallaties te verbeteren (thermische isolatie) en het vermogen van de nieuwe ketels correct te dimensioneren.

5.2. "GREENING"

In het kader van de vermindering van het papierverbruik is gepland een intranetsite tot stand te brengen die mogelijk maakt het persoverzicht te raadplegen.

De eerste bestekken voor ecologische aankopen zouden moeten worden gepubliceerd.

In 2004 is de Cel Energie en Duurzame Ontwikkeling gestart met een ophaling van gebruikte inktpatronen in de ganse Regie.

Rapport van de heer R. MATHIEU, vertegenwoordiger van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid

1. Inleiding

Het verdelen van de acties van het sociaal bestanddeel van Duurzame Ontwikkeling behoort tot de bevoegdheid van verscheidene federale en programmatorische overheidsdiensten (Financiën, Werkgelegenheid, Justitie, Economie, Sociale Zekerheid, Volksgezondheid en Maatschappelijke Integratie) en van diverse deelgebieden.

Dit verslag betreft enkel de acties die onder de bevoegdheid vallen van de FOD Sociale Zekerheid en betreft dus de sociale zekerheid en de uitkeringen voor personen met een handicap.

Het verslag geeft een overzicht van de belangrijkste acties die zijn genomen in de loop van het jaar 2003 in de voornoemde sociale aangelegenheden. De acties waarvoor tijdens de periode 2000-2003 van uitwerking van het eerste FPDO reeds belangrijke aanpassingen hebben plaatsgevonden, zijn opgegeven in een overzichtstabel aan het einde van de tekst.

Het verslag werd opgesteld op basis van informatie die is ontvangen van de diverse betrokken diensten van de FOD Sociale Zekerheid.

De sociale zekerheid is een sociale verzekering, gebaseerd op solidariteit, die gericht is op de totstandbrenging van meer sociale rechtvaardigheid. De uitkeringen voor personen met een handicap vormen een sociaal bijstandstelsel dat bescherming biedt aan minder bedeelde personen met een handicap. Deze twee stelsels zijn belangrijke instrumenten in de strijd tegen de armoede.

De snelheid waarmee de moderne wereld evolueert vereist dat de sociale bescherming wordt verstevigd en aangepast, om aldus de uitkeringen, voornamelijk degene die worden toegekend aan zieken, personen met een handicap en gepensioneerden, op een redelijk niveau te houden en de toegang tot kwaliteitszorg voor allen te waarborgen.

De sociale bescherming heeft invloed op andere gebieden en ze wordt ook beïnvloed door andere gebieden. Voor een echte duurzame ontwikkeling is het dan ook essentieel dat het sociaal beleid, het economisch beleid en het milieubeleid op elkaar worden afgestemd.

De FOD Sociale Zekerheid heeft als voornaamste opdracht het voorbereiden, ondersteunen en coördineren van het algemeen beleid inzake sociale zekerheid voor werknemers, waaronder de sector van de uitkeringen aan personen met een handicap, het toezicht op de naleving van de reglementering inzake sociale zekerheid, alsmede de begeleiding van en controle op de instellingen van openbaar nut van sociale zekerheid en de overheidsinstellingen van sociale zekerheid.

2. De uitvoering van het plan in 2003

2.1. BESCHERMDE PERSONEN

Het sociaal statuut van de kunstenaars (FPDO nr. 209)

Een sociaal statuut voor kunstenaars, dat rekening houdt met de sociaal-economische situatie waarin ze zich bevinden, is in werking getreden op 1 juli 2003. Voorheen werden de schouwspelartiesten op sociaal vlak onweerlegbaar beschouwd als werknemers, hetgeen problemen stelde, met name daar waar de werkgever (en de eraan verbonden verplichtingen) en de effectieve sociale bescherming moesten worden bepaald (in de praktijk waren heel wat kunstenaars niet gedekt, want ze bereikten het vereist minimumaantal dagen van activiteit gedurende een referentieperiode niet).

Het sociaal statuut heeft betrekking op de gezamenlijke kunstenaars (en niet enkel op de schouwspelartiesten): de kunstenaar wordt als werknemer beschouwd, behalve als hij voldoet aan de voorwaarden om als zelfstandige te worden beschouwd en vraagt om van dit statuut gebruik te kunnen maken. Kunstenaars die aan de voorwaarden voldoen om als zelfstandige te worden beschouwd, kunnen zich wenden tot een commissie die hun een document bezorgt waarin wordt verklaard dat ze aan de gestelde voorwaarden voldoen.

2.2. DE PENSIOENSECTOR (FPDO NR. 191)

Verhoging van de bescheiden pensioenen

De verhoging van de minimumbedragen voor pensioenen werd voortgezet in 2003.

Zo zijn op 1 april 2003 de minimumbedragen voor de pensioenen van werknemers en zelfstandigen verhoogd met 30 EUR (met 37 tot 39 EUR voor pensioenen aan het gezinsbedrag). De kostprijs van deze maatregel, gecombineerd met andere maatregelen, zoals de versoepeling van de voorwaarden voor toegang tot het minimumpensioen voor personen met een gemengde loopbaan, kan voor 2003 in totaal op 84,5 miljoen EUR worden geraamd (werknemers en zelfstandigen).

Op 1 april 2003 zijn de minimumbedragen voor de pensioenen in de openbare sector verhoogd met 2 %. Deze minimumbedragen zullen op 1 april 2004 opnieuw worden verhoogd met 2 %.

De inkomensgarantie voor ouderen

In 2001 werd het gewaarborgd inkomen voor bejaarden vervangen door de inkomensgarantie voor ouderen (IGO), wat een verhoging betekende van de uitkering (cf. vorig verslag).

Op 1 april 2003 werd de IGO verhoogd met 20 EUR per maand voor alleenstaanden en met 13 EUR voor samenwonenden.

Welvaartsaanpassing

De pensioenen die vóór 1993 zijn ingegaan, werden op 1 januari 2002 verhoogd met 1 % en op 1 januari 2003 met nog eens 1 %. Op 1 januari 2003 vond voor de pensioenen die zijn ingegaan in 1994 en 1995 een herwaardering van 2 % plaats.

Deze verhoging had betrekking op meer dan 1,6 miljoen gepensioneerden. De kost op de begroting kan in totaal op 28,469 miljoen EUR worden geraamd.

De grondslag voor deze maatregel is de vaststelling volgens dewelke bij de oudste pensioenen de laagste bedragen terug te vinden zijn. De geïndexeerde pensioenen volgen de inflatie, doch niet de evolutie van de reële lonen.

Op 1 april 2004 wordt er een verhoging met 1 % voorzien voor de pensioenen die zijn ingegaan in 1996.

Zilverfonds

In 2001 werd het Zilverfonds opgericht. Dit fonds heeft tot doel reserves aan te leggen, die de financiering mogelijk moeten maken van de bijkomende uitgaven van de diverse wettelijke pensioenregelingen ingevolge de vergrijzing voor de periode tussen 2001 en 2010.

De middelen die voor deze actie werden vrijgemaakt, bedroegen eind 2003 1.600 miljoen EUR.

2.3. DE SECTOR VAN DE GENEESKUNDIGE VERZORGING

2.3.1. Vermindering van het remgeld voor chronisch zieken (FPDO nr. 195)

- Uitbreiding van de maximumfactuur (MAF)
- In het kader van een betere bescherming voor zwaar zieke kinderen tot 16 jaar, wordt de maximumfactuur specifiek uitgebreid voor kosten inzake "enterale voeding thuis via sonde of stomie".
- Uitbreiding van de maximumfactuur met de geneesmiddelen van categorie C.
- Tegemoetkoming voor viscerosynthese- en endoscopisch materiaal: instelling van een wettelijke basis voor een tegemoetkoming van 10 % op basis van de nomenclatuur. 90 % van het remgeld komt automatisch in de maximumfactuur.
- Overgangsbepaling voor kinderen met een handicap die recht geven op verhoogde kinderbijslag: zij kunnen onder bepaalde voorwaarden in aanmerking komen voor de MAF.

Maatregelen in het kader van de begrotingsdoelstelling 2004

- Verhoging van de leeftijdsgrens voor de maximumfactuur voor ernstig zieke kinderen tot en met 18 jaar.

-
- Langdurige ziekenhuisopname: er is voorgesteld om voor de MAF de persoonlijke aandelen van 365 dagen in een algemeen ziekenhuis in rekening te brengen.

Begroting

Viscerosynthese- en endoscopisch materiaal: het deel dat ten laste valt van de ziekteverzekering bedraagt 2.235 duizend EUR. Dit bedrag was voorzien in de begrotingsdoelstelling 2003

Opname van het remgeld voor de geneesmiddelen van categorie C: 5.082 duizend EUR extra uitgaven.

Verhoging van de leeftijdsgrens: op kruissnelheid zal de meerkost voor deze maatregel 1.000 bedragen, in 2004 zal de meerkost 500 (in duizenden EUR) bedragen.

Langdurige ziekenhuisopname: in 2004 zal de meerkost voor deze maatregel 6.000 (in duizenden EUR) bedragen.

- Absolute tariefzekerheid:

Sinds 1 april 2003 mag enkel nog een persoonlijke bijdrage gevraagd worden voor bepaalde types materiaal waarvoor de ziekteverzekering ook een deel ten laste neemt. Het betreft materiaal voor kijkbuisoperaties en het dichtkleven van wonden. Ook voor materialen waarvan de terugbetaling nog niet geregeld is, kunnen tijdelijk supplementen aangerekend worden. Voor alle andere materialen wordt dit definitief verboden.

Bovendien wordt het remgeld voor materialen die wel nog aangerekend mogen worden, voortaan integraal meegeteld in de maximumfactuur.

Doorzichtigere rusthuisfactuur: ter herinnering, in oktober 2002 werd er een lijst goedgekeurd met verzorgingsproducten en -materialen die naast de dagprijs mogen worden gefactureerd. Producten die op deze lijst staan, zoals bijvoorbeeld ontsmettingsmiddelen, mogen niet apart aangerekend worden aan de bewoners.

Als volgende stap wordt voorzien: enerzijds zal de dagprijs die rusthuizen aanrekenen aan hun bewoners in de mate van het mogelijke een "all-in" prijs moeten zijn, waarin alle normale kosten van het verblijf begrepen zijn. Anderzijds mogen de aspecten van de verzorging die door het RIZIV worden vergoed niet nog eens in of naast de dagprijs worden aangerekend.

- Bijzonder Solidariteitsfonds voor kinderen:

De toekenning van een bijzondere steun voor kinderen van minder dan 16 jaar die al minstens 6 maanden lijden aan een chronische of ongeneeslijke ziekte (kanker) is mogelijk gemaakt door middel van het Bijzonder Solidariteitsfonds.

2.3.2. Bevordering van de kwaliteit van de verzorging van chronisch zieken - verhoging van de specifieke tegemoetkomingen en wegwerking van de financiële drempels (FPDO nr. 195)

- Gespecialiseerde pijncentra: het doel van deze centra is de pijnklachten van de patiënten beter op te vangen en zoveel mogelijk te voorkomen dat de pijnklachten evolueren naar een chronisch pijnsyndroom.
- Diabetespas voor gratis verzorging: de diabeteslijders hebben een pasje gekregen dat hen toegang geeft tot een zorgprogramma. In het kader daarvan gaat de patiënt naar de huisarts, die nagaat tot welke risicogroep hij of zij behoort. Als het nodig is, verwijst hij door naar een voetverzorger. Patiënten uit de hoogste risicoklasse worden doorverwezen naar een voetkliniek. Sinds 1 april 2003 worden deze consultaties voorlopig maximaal 2 keer per jaar terugbetaald door de ziekteverzekering. Raadplegingen bij diëtisten worden 1 keer per jaar terugbetaald.
- Chronisch vermoeidheidssyndroom, referentiecentra: in samenwerking met de universiteiten en verspreid over België werden een aantal referentiecentra geopend voor mensen die lijden aan het chronisch vermoeidheidssyndroom (CVS).
- Meer betaalbare psychiatrische zorg: aanbod op maat van de patiënt. (Met het oog hierop is op de Interministeriële conferentie van 20 maart 2003 een protocolakkoord ondertekend. In het bijzonder werd een experimentele periode van 5 jaar voor de doelgroep kinderen en jongeren uitgewerkt.)

Begroting

3,56 miljoen EUR voor de oprichting van de gespecialiseerde pijncentra.

In totaal werd 4,5 miljoen EUR vrijgemaakt om de behandeling van diabeteslijders te verbeteren.

Er werd 1,5 miljoen EUR vrijgemaakt voor de oprichting van referentiecentra.

2.3.3. Beheersing van de medische uitgaven (FPDO nr. 196)

- Antibiotica-campagnes:

Ten gevolge van de eerste antibiotica-campagne daalde de totale verkoop van antibiotica uiteindelijk met 11,7 %. Na de tweede campagne was er een daling met 9,6 %.

In 2003 werd er een kleinschalige herhalingscampagne gevoerd. Voor 2004 is er een andere campagne voorzien, die zich zal richten tot de huisartsen en de apothekers. Voor 2004 (en 2005) is er een grootschalige mediacampagne voorzien.

- Uitbreiding referentietrugbetalingen generische geneesmiddelen:

Het systeem van de referentietrugbetaling werd verder verfijnd: vanaf 1 januari 2003 komen generische geneesmiddelen pas voor terugbetaling in aanmerking als ze 26 % goedkoper zijn dan het originele geneesmiddel. Voordien was dit 20 %. Bovendien werd de lijst met geneesmiddelen die in het referentiesysteem

zijn opgenomen op 1 januari 2003 uitgebreid met een reeks bijkomende geneesmiddelen.

Begroting

De weerslag van de eerste maatregel op de begroting loopt op tot 21.200 duizend EUR. De weerslag van de tweede maatregel loopt op tot 20.400 duizend EUR.

- Herschikking terugbetaling geneesmiddelen:

Naarmate de rol van een geneesmiddel in het aanbieden van kwaliteitszorg vermindert, dient ook de tenlasteneming door de gemeenschap in de vorm van terugbetaling, af te nemen.

Een verhoogde persoonlijke bijdrage voor personen die geneesmiddelen gebruiken die geen meerwaarde bieden ten opzichte van de veel goedkopere alternatieven die beschikbaar zijn (bepaalde geneesmiddelen worden van categorie B naar categorie C overgebracht).

Begroting

Weerslag van de maatregel: 40.900 EUR

2.4. DE SECTOR VAN DE PERSONEN MET EEN HANDICAP

Op 3 mei 2002 besliste de Belgische regering om het stelsel van de tegemoetkomingen aan personen met een handicap te moderniseren, om de criteria en de modaliteiten voor de toekenning van de tegemoetkomingen aan te passen aan de huidige realiteit. De huidige samenlevingsvormen zijn immers niet meer die van 20 jaar geleden. Personen met een handicap willen steeds vaker een actieve rol spelen in de maatschappij, daartoe moeten de reglementeringen voor deze personen voldoende soepel en modern zijn.

Deze modernisering werd ingevoerd bij de programmawet van 24 december 2002. De inwerkingtreding van deze bepalingen was oorspronkelijk voorzien voor 1 juli 2003, maar werd omwille van technische en juridische problemen uitgesteld tot 1 juli 2004.

Niettemin zijn bepaalde wijzigingen in werking getreden op 1 juli 2003:

- In het stelsel van de integratietegemoetkoming werd een vijfde categorie ingevoerd. De invoering van deze nieuwe categorie heeft als doel een hogere tegemoetkoming toe te kennen aan de personen met de zwaarste handicaps en van wie de handicap dan ook hoge bijkomende kosten met zich meebrengt.
- Voorheen vielen de personen met een handicap die in een psychiatrisch ziekenhuis verblijven onder de categorie "samenwonend". Sinds 1 juli 2003 vallen deze personen onder de categorie "alleenstaand" en ontvangen ze een hogere inkomensvervangende tegemoetkoming. Deze nieuwe maatregelen heft dus het onderscheid op dat bestond tussen de personen die in een instelling verblijven en de personen die in een psychiatrisch ziekenhuis verblijven.

- Op het vlak van de aanvragen voor tegemoetkomingen werden bepaalde regels ingevoerd om de procedure te vereenvoudigen en om een snellere behandeling van de dossiers mogelijk te maken.

TABEL MET ACTIES EN VERANTWOORDELIJKHEDEN VOORZIEN IN HET FPDO

Artikels - thema's	Nummer van de actie	Pilootadministratie Stand van zaken
Garantie van middelen van sociale zekerheid, zelfs in geval er nieuwe sociale behoeften ontstaan	177	Zie Zilverfonds - nr. 191 Zie geneeskundige verzorging - nr. 195
Studie over de mogelijkheden van individualisering van alle uitkeringen	186	Studie niet gerealiseerd, doch individualisering van het recht op de IGO, onmiddellijk ingevoerd op 01/06/01 (cf. 191).
Vermindering van de lasten op arbeid, in het bijzonder op ongeschoolde arbeid.	188	Sinds 01/01/2000 genieten de werknemers met een laag loon van een vermindering van de persoonlijke socialezekerheidsbijdragen. Sinds 2003 bedraagt de maximale vermindering per kalenderjaar 1140 EUR. Sinds 01/01/2002 voorziet het Activaplan in verminderingen van de werkgeversbijdragen van sociale zekerheid voor de indienstneming van langdurig werkzoekenden. Sinds 2002 worden verminderingen van de werkgeversbijdragen toegekend voor de indienstneming van werknemers die genieten van het recht op maatschappelijke integratie of die financiële steun krijgen en sinds 2003 geldt dit ook voor de indienstneming van werklozen die geen diploma hoger secundair onderwijs hebben.
Verhoging van de bescheiden pensioenen	191	2001 - financiering 142,8 miljoen EUR 2001 - verhoging van de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) met 6,4 % - vrijgemaakte middelen: 10,1 miljoen EUR 2001 - Oprichting van het Zilverfonds 2001 tot 2010 - Aanleggen van reserves Vrijgemaakte middelen: eind 2001: 619,7 miljoen EUR, eind 2002: 1.100 miljoen EUR, eind 2003: 1.600 miljoen EUR 2002 - op 1 januari - verhoging van de pensioenen van vóór 1993 met 1 % - middelen: 80,4 miljoen EUR 2003 - op 1 april - verhoging van de minimumbedragen voor pensioenen met 30 EUR voor alleenstaanden - raming: 84,5 miljoen EUR 2003 - op 1 april - verhoging van de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) met 20 EUR voor alleenstaanden 2003 - op 1 januari - nieuwe verhoging met 1 %, bovendien uitgebreid tot de pensioenen van de jaren 1993, 1994 en 1995 - Dus een verhoging met 2 % voor deze categorie - Betreft 1,6 miljoen gepensioneerden - kostprijs: 28,469 miljoen EUR 2004 - op 1 april - verhoging met 2 % voorzien voor de pensioenen van 1996 (werknemers en zelfstandigen) 2004 - op 1 april - verhoging met 2 % voorzien voor de minimumpensioenen voor ambtenaren

Personen met een handicap	191	2001 - prijs van de liefde 2002 - prijs van de arbeid 2003 - verhoging van de plafonds om deze op het niveau te brengen van de gewaarborgde minimumpensioenen van de regeling voor rustpensioenen 2003 - invoering van een vijfde categorie in het stelsel van integratietegemoetkoming 2003 - de personen die recht hebben op een inkomensvervangende tegemoetkoming en in een psychiatrisch ziekenhuis verblijven, worden beschouwd als alleenstaanden 2003 - vereenvoudiging van de aanvraagprocedure
Toegankelijkheid van de geneeskundige verzorging voor allen, en in het bijzonder voor chronisch zieken.	195	- Vermindering van de persoonlijke tegemoetkoming met 30 % bij zieken voor onderzoek in de spreekkamer van de arts die een globaal medisch dossier bijhoudt - Koninklijk besluit van 14 mei 2002. Uitwerking met ingang van 1 mei 2002. - Diverse maatregelen ten gunste van palliatieve verzorging - Koninklijk besluit van 1 juni 2002 - raming begroting: 72 miljoen EUR. - Maximumfactuur. Wet van 5 juni 2002 - K.B. van 15 juli 2002 - K.B. van 16 juli 2002. Heeft stapsgewijze uitwerking met ingang van 1 januari 2001. 2001: uitbreiding van het vroeger systeem van sociale bescherming bij de sociale en fiscale vrijstelling. 2002: belangrijke uitbreiding van het systeem versnelde terugbetaling voor gezinnen met een gering inkomen voor individuele bescherming van de kinderen. 2003: uitbreiding van de bescherming en optimalisering van de werkingsmechanismen, om aldus een snellere terugbetaling te waarborgen. - Procedure van terugbetaling van nieuwe geneesmiddelen - K.B. van 21 december 2001 - in werking getreden op 1 januari 2002. - Specifieke en noodzakelijke kosten, verbonden aan de aard van de ziekte - Uitbreiding - in werking getreden op 1 maart 2001. - Forfaitair bedrag chronische ziekten - K.B. van 3 juni 2002 - uitwerking met ingang van 1 januari 2001. - Uitbreiding van de maximumfactuur: kosten inzake enterale voeding thuis via sonde of stomie, geneesmiddelen van categorie C, viscerosynthese- en endoscopisch materiaal, overgangsbepaling ten gunste van kinderen met een handicap. Wet betreffende de maximumfactuur, programmawet van 24 december 2002, koninklijk besluit van 18 maart 2003. - Absolute tariefzekerheid: toegelaten materiaalsupplementen, doorzichtigere rusthuisfacturen. Koninklijk besluit van 11 maart 2002. - Bijzonder Solidariteitsfonds: bijzondere steun voor kinderen van minder dan 16 jaar die lijden aan een chronische of ongeneeslijke ziekte. Programmawet van 24 december 2002. - Gespecialiseerde pijncentra, diabetespas voor gratis verzorging, referentiecentra voor het chronisch vermoeidheidssyndroom, meer betaalbare psychiatrische zorg. Koninklijk besluit van 18 december 2002, koninklijk besluit van 10 maart 2003, koninklijk besluit van 11 juni 2003 en koninklijk besluit van 18 december 2002.

Beheersing van de medische uitgaven en gebruik van generische geneesmiddelen	196	- Stimuleren van het gebruik van generische geneesmiddelen - K.B. van 28 mei 2002 - in werking getreden op 1 juni 2001 - besparing van 42,05 miljoen EUR in 2001. - Uitbreiding referentierugbetalingen: verlaging tot 26 %. Koninklijk besluit van 27 november 2002. - Herschikking terugbetaling geneesmiddelen. - Vaccinatie: hepatitis B, meningokokken van groep C en Haemophilus influenzae type B. Koninklijke besluiten van 30 juli 2003. - Kleine/grote verpakkingen: kleine verpakkingen moeten de regel worden in plaats van grote verpakkingen. Programmawet van 22 december 2003. - Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg: nieuwe parastatale instelling. Programmawet van 24 december 2002.
Zelfredzaamheidsverzekering	197	zie 3de verslag
Statuut van gezinshoofd bij plaatsing van kinderen	201	Maximumfactuur: bijzonder plafond voor kinderen van minder dan 16 jaar, met inbegrip van geplaatste kinderen. Koninklijk besluit van 15 juli 2002.
Sociaal statuut van de kunstenaars	209	Gerealiseerd. Programmawet - art. 170 tot 180 van de programmawet van 24 december 2002 - in werking getreden op 1 juli 2003.
Evaluatie en beheer van de risico's op het vlak van arbeidsongevallen, beroepsziekten en andere aandoeningen, waaronder de psychische, die samenhangen met het werk.	261 en 265	- 2002: Uitbreiding van de lijst van erkende beroepsziekten met verschillende ziekten, waaronder larynx-kanker, te wijten aan asbest, het psycho-organisch syndroom, veroorzaakt door oplosmiddelen, het hemolytisch syndroom en acute encefalopathie. - 2003: Nog steeds aan de gang zijnde studie voor uitbreiding van de lijst met lumbago-pathologieën, met name bij lastdragers. - Naar aanleiding van het symposium "Vrouw/man in de zorgverlening", waar bijzondere aandacht werd besteed aan de positie en de problemen van de vrouw in de zorgverlening, zou een piloot-project van start moeten gaan in de ziekenhuizen om, als er zich rugproblemen voordoen, te helpen bij de revalidatie, met het oog op een snelle herinschakeling.
Echelonnering en eerstelijnszorg.	273	Regeerakkoord 2003: bevordering van de eerstelijnszorg: geleidelijke herwaardering van de intellectuele prestaties van de huisartsen en van sommige specialisten in de tweede lijn. Koninklijk besluit van 18 februari 2003, koninklijk besluit van 3 juli 2003 en programmawet van 22 december 2003.

Rapport van de heer M. ROMAN, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Mobiliteit

1. Inleiding

Binnen de FOD Mobiliteit en Vervoer worden voor het personen- en goederenvervoer nog tal van maatregelen getroffen. Die moeten het geleidelijk mogelijk maken de kosten ten gevolge van het gebruik van vervuilende vervoermiddelen te verminderen, de met name aan de toename van het wegvervoer te wijten onveiligheid tegen te gaan, de discriminatie tegenover de zwakke weggebruikers te bestrijden en het hoofd te bieden aan het toenemend luchtverkeer en de verhoogde geluidshinder voor omwonenden van luchthavens.

In 2003 zijn verscheidene al in 2002 besliste maatregelen van toepassing geworden en werden nog andere maatregelen genomen. Voor de FOD Mobiliteit en Vervoer komt het erop aan de reeds ondernomen inspanningen voort te zetten met het oog op een vervoerssysteem dat rekening houdt met de bevrediging van de behoeften van zowel de huidige als de komende generaties.

2. Opstarten van een intern netwerk

Een van de doelstellingen van het managementplan van de Voorzitter bestaat erin een sterk netwerk van experts op te bouwen als ondersteuning van het beleid van de FOD. Concreet vergt dit synergieën met de Europese en internationale instellingen, de gewesten, de privé-sector, de universiteiten en de gespecialiseerde instellingen. Intern moeten transversale acties opgezet worden die geïmplementeerd moeten worden binnen specifieke werkgroepen (WG), elk bestaande uit een projectleider en vertegenwoordigers van de directoraten-generaal.

Verschillende werkgroepen werden opgericht voor diverse materies.

De Kennisbank Mobiliteit en Vervoer is bedoeld om een aantal wetenswaardigheden over belangrijke thema's op het gebied van mobiliteit en vervoer te verspreiden binnen de FOD. Vier thema's werden nader uitgewerkt, respectievelijk rond Intermodaliteit, Vervoer en Milieu, Vervoer en Pricing, en Veiligheid en Beveiliging, overeenkomstig de algemene beleidsnota en het regeerakkoord.

De WG Fiscaliteit en Mobiliteit legde zich toe op het overzicht van de initiatieven op het gebied van financiële en fiscale stimuli ter bevordering van duurzame vervoermiddelen, de beschrijving en evaluatie van de beschikbare hulpmiddelen in andere EU-landen en nieuwe voorstellen die aan de gesprekspartners van de FOD voorgelegd moeten worden. Er werd een lijst van fiscale maatregelen i.v.m. mobiliteit opgemaakt en prioritaire acties terzake werden geselecteerd ter bevordering van een duurzame mobiliteit.

De WG Vervoer van gevaarlijke goederen belastte zich met de coördinatie op het gebied van het vervoer van gevaarlijke goederen, waarbij de volgende doelen beoogd werden:

- de behoeften en de verwachtingen van de betrokken acties bepalen;

-
- de thema's afbakenen die een grondige analyse vergen;
 - een geïntegreerde aanpak uitwerken;
 - gezamenlijke acties implementeren zowel met de experts van de FOD als met de specialisten uit beroepskringen van verschillende vervoermiddelen: spoor, weg, scheepvaart, luchtvaart.

Een andere WG die zich bezighoudt met de Technische controle van bedrijfsvoertuigen langs de weg, gaf de aanzet tot een samenwerking tussen het Directoraat-generaal Vervoer te Land (DGVL) en het Directoraat-generaal Mobiliteit en Veiligheid (DGMVV). Hij behandelde verscheidene dossiers, onder meer het dossier omtrent de omzetting in Belgisch recht en de toepassing van Richtlijn 2000/30/EG betreffende de technische controle langs de weg. In dat verband werd overleg gevoerd met de GOCA (Groepering van Erkende Ondernemingen voor Autokeuring) om de praktische uitvoering van de richtlijn te regelen. In een ander dossier zette de WG een uitwisselingsactie rond de statistieken en de resultaten van de wegcontroles op om het DGVL en de GOCA in te lichten over de trends die bij verschillende controles aan het licht kwamen: vastgestelde overtredingen, te ondernemen acties om de trend om te keren ...

Ten slotte heeft het Interdepartementaal Logistiek Netwerk niet alleen tot taak de diensten en directoraten-generaal te informeren over het nieuw logistiek beheer, maar ook de verschillende directoraten-generaal in staat te stellen de begrotingsmiddelen voor logistieke doeleinden op gelijke wijze aan te wenden. Op allerlei gebieden werden bakens uitgezet: wagenparkbeheer, telefoon- en communicatiekostenbeheer, onderhoudbeheer, GSM-beheer, kwaliteit van het onthaal, posttarieven, ...

3. Implementatie van het Plan 2003

3.1. MILIEUBELEID VAN HET DEPARTEMENT

Het comité belast met duurzame ontwikkeling binnen de FOD Mobiliteit en Vervoer (Dienst Logistiek) stelde een Plan 2003 voor minder afval, minder verbruik (energie, water) en het rationeel gebruik van producten op. Het hield een enquête bij de fietsgebruikers in het departement, stelde hen een parking ter beschikking en verkreeg faciliteiten (kleedkamers, douches) in het kader van het gebruik van de fiets voor het woon-werkverkeer.

3.2. TABEL MET ACTIES EN VERANTWOORDELIJKHEDEN OMSCHREVEN IN HET FPDO 2000-2004

Voor de afkortingen van de pilootadministraties:

- Directoraat-generaal Mobiliteit en Veiligheid: DGMVV;
- Directoraat-generaal Luchtvaart: DGLV;
- Directoraat-generaal Maritiem Vervoer: DGMV;
- Directoraat-generaal Vervoer te Land: DGVL.

TABEL VAN ACTIES EN VOORZIENE VERANTWOORDELIJKHEDEN IN HET FPDO

Acties	Para-graaf van het Plan	Stand van zaken
Stimulerende maatregelen nemen die aanzetten tot de uitwerking van een vervoersplan voor ministeries, overheidsinstellingen en autonome overheidsbedrijven in 2001 (x 45502)	155	DGMVV (Directie Mobiliteit) De wet betreffende de verzameling van gegevens over de woon-werkverplaatsingen van werknemers voor bedrijven met minstens 100 werknemers maakt deel uit van de programmawet van 8/04/2003, zoals gewijzigd bij de wet van 22/12/2003. De bedrijven bezorgen vóór 30/04/2006 de inlichtingen over de woon-werkverplaatsingen van hun werknemers (toestand op 30 juni 2005) aan de FOD M&V. In september 2003 is binnen de FOD M&V een proefexperiment gestart waarbij gegevens over de woon-werkverplaatsingen van zijn personeel worden ingezameld.
Maatregelen nemen in de transport- en energiesector om zo de verkeershinder te verminderen (x het nationaal mobiliteitsplan 44500-47700)	266	DGMVV (Directie Wegverkeer) De vermindering van de belasting op de inverkeerstelling (BIV) voor voertuigen die aan de EURO-normen beantwoorden of met een LPG-installatie zijn uitgerust, is gedurende het hele jaar 2003 van kracht gebleven. De FOD Financiën int deze belasting, alsook de verkeersbelasting (VB) ten gunste van de Gewesten. Aan de hand van de DIV-bestanden verstrekt de administratie de FOD Financiën alle beschikbare inlichtingen over de Euro-normen, waardoor de BIV en de VB gemoduleerd kunnen worden.
De autokeuring verbeteren (zie ook actie 47400)	266	DGMVV (Directie Verkeersveiligheid) De autokeuring van de uitlaatgassen van vrachtwagens werd verscherpt. Ze maakt deel uit van de acties die de administratie voortdurend voert.
Opvoeren van de strijd tegen verkeersongevallen, lawaai en files (deels geïnspireerd door het nationaal mobiliteitsplan o.a. actie 46801-04)	266	DGMVV (Directies Wegverkeer en Verkeersveiligheid) Sinds 31 maart 2003 is het dragen van de veiligheidsgordel op alle zitplaatsen van alle nieuwe autocars verplicht geworden. De regel volgens dewelke kinderen jonger dan 12 jaar voor 2/3 van een volwassene telden, is voor autocars sedert 01/09/2003 afgeschaft. Sedert 1 januari 2003 moeten alle nieuwe vrachtwagens uitgerust zijn met een systeem om de dode hoek te verkleinen en moet een anti-dodehoek-systeem op alle reeds in het verkeer gebrachte vrachtwagens zijn aangebracht bij hun eerste autokeuring in 2003. De wet van 7/02/2003 houdende verschillende bepalingen inzake verkeersveiligheid voert de categorisering van de overtredingen in en maakt het mogelijk het gevaarlijkste rijgedrag in het licht te stellen om het strenger te beteugelen. De koninklijke besluiten en de respectieve uitvoeringsbesluiten van 22/12/2003 bepalen respectievelijk dat de wet op 1 maart 2004 in werking treedt, wijzen de zware overtredingen per graad aan en leggen de procedure vast voor de inning en de consignatie van een som bij de vaststelling van de overtredingen. Ze bevatten ook nieuwe maatregelen inzake scholing en voortgezette rijopleiding, inzake het afsluiten van conventies met de politiezones waarbij deze laatste worden aangezet een echt verkeersveiligheids-beleid te voeren, inzake adviezen met betrekking tot het nationaal veiligheidsplan. De "straatcode" die in 2003 werd gepubliceerd, met name om de zwakke weggebruikers beter te beschermen, is op 1 januari 2004 in werking getreden. Inhaalverbod voor vrachtwagens bij regen. KB van 25/9/2003 dat het spreidingsplan van de nachtvluchten bevat om de lawaaihinder voor bepaalde omwonenden van luchthavens te beperken.

Maatregelen nemen ten gunste van niet vervuilende verkeersmiddelen die een fysieke activiteit veronderstellen (geïnspireerd door het nationale mobiliteitsplan)	266	DGMVV(Directie Vervoerinfrastructuur) In het raam van het samenwerkingsakkoord tussen de federale regering en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd de Wetstraat grotendeels heraangelegd. Eén rijstrook voor gemotoriseerde voertuigen werd afgeschaft om de trottoirs te verbreden en twee fietspaden aan te leggen. Er zijn projecten in uitvoering om de Ninoofsesteenweg heraan te leggen en er een vrije baan voor trams en bussen te voorzien, en om op de Vilvoordse-steenweg een gedeelte van de Europese fietsroute aan te leggen. Directie Mobiliteit Schikkingen werden getroffen om een "fietsambtenaar" aan te duiden om de coördinatie, informatie en sensibilisering te verzorgen in verband met het federaal fietsbeleid.
- De uitstoot van benzine- en dieselmotoren beperken door technische maatregelen te nemen (onderzoek ondersteunen om de bestaande motoren te verfijnen of ze door milieuvriendelijkere motoren te vervangen (x 46900)	266	DGMVV (Directie Wegverkeer) Deelname aan het opstellen van Europese richtlijnen voor de technische verwezenlijking van maatregelen.
- De uitstoot van benzine- en dieselmotoren beperken door technische maatregelen te nemen (het gebruik van oude van motortypes ontmoedigen) (x 44200)	266	DGMVV (Directies Wegverkeer en Mobiliteit) Aan de hand van DIV-bestanden verstrekt de Directie Wegverkeer de FOD Financiën inlichtingen over de Euro-normen. Zo beschikken de FOD Financiën en de Gewesten over de nodige gegevens om de belasting op de inverterstelling (BIV) en de verkeersbelasting (VB) te moduleren. De directie Mobiliteit draagt bij door informatie te geven over de vorderingen die gemaakt worden in verband met de uitstoot van motorvoertuigen.
- De uitstoot van benzine- en dieselmotoren beperken door organisatorische maatregelen te nemen (de verkeersshinder beperken, overtredingen streng beboeten, alternatieve transportmiddelen bevorderen) (geïnspireerd door het nationaal mobiliteitsplan)	266	DGMVV (Directies Wegverkeer en Verkeersveiligheid, Directie Mobiliteit) Permanente deelname aan de werkgroep in het kader van de Europese Unie. Categorisering van de verkeers-overtredingen en reglementering om de diverse overtredingen vast te stellen. Voorstellen van maatregelen (in het Nationaal Plan voor Duurzame Mobiliteit) ter bevordering van het gebruik van alternatieve vervoermiddelen voor de gemotoriseerde verplaatsingen.
- De ontwikkeling van een boordnavigatiesysteem	444	DGMVV (Directie Wegverkeer) Weerslag op het uitwerken van de te nemen maatregelen in verband met "cruise control". Het gaat er hier in feite om de gevolgen van het inslapen van bestuurders te voorkomen.
- Het herbekijken van "precies-op-tijd" of het "lean-production"-beleid	444	DGMVV (Directies Wegverkeer en Verkeersveiligheid), DGVL De wet van 24/03/2003 tot wijziging van de wet van 03/05/1999 is in werking getreden op 1 april 2003. Hij heeft betrekking op de medeaansprakelijkheid van opdrachtgevers en de controle op de rij- en rusttijden. Wanneer bij het vervoer van zaken over de weg bepaalde inbreuken worden vastgesteld (vervoerdocumenten die niet conform de lading zijn, te lange rijtijden en te korte rusttijden voor de chauffeurs, niet-naleving van de snelheidsbeperkingen, overlading van de voertuigen...), kunnen dankzij deze wet zowel de vervoerders, de opdrachtgevers als de vervoercommissarissen, naargelang van het geval, gemakkelijker worden bestraft. Follow-up van de normen die van toepassing zijn op de snelheidsapparatuur, zoals de "digitale tachograaf". Erkenning en controle van de installateurs van snelheidsapparatuur.
- Het opstellen, in partnerschap met de gewesten en rekeninghoudend met de Europese en multinationale dimensie, van een nationaal mobiliteitsplan dat zich baseert op de maatregelen en opties van het federale plan inzake duurzame ontwikkeling (dit project moet beëindigd worden en onderworpen worden aan talrijke consultaties) (x 26601) (+ 479)	445	DGMVV (Directie Mobiliteit) In 2002 werd een voorontwerp van nationaal mobiliteitsplan uitgewerkt. In 2003 werd de laatste hand aan dit voorontwerp gelegd. Interkabinettenbesprekingen over de voorgestelde maatregelen moeten worden voortgezet vooraleer het eindproject voor overleg aan de Gewesten wordt voorgelegd.

- Het volgen van indicatoren van vervoer (x 64001/02, 64200)	452	Alle directoraten-generaal Opzetten en bevordering van permanente opvolgingsprocedures van transportindicatoren welke aan alle directoraten-generaal moeten toelaten om maatregelen te overwegen en hun toepassing te controleren. Conventie 2003 met het Federaal Planbureau om transportrekeningen en -indicatoren op te stellen, hernieuwd door een conventie 2004-2007. DGVL Opvolging van de inlichtingen welke worden overgemaakt door de NMBS overeenkomstig bijlage 15 van de beheersovereenkomst.
- Opleidingen organiseren om bestuurders zuiniger te leren rijden.	455	In 2003 werd geen enkele maatregel genomen met betrekking tot deze actie.
- Autodelen aanmoedigen (x 45901/02)	455	DGMVV (Directie Mobiliteit) De FOD Mobiliteit en Vervoer moedigt het alternatief gebruik van de wagen aan. Pilotprojecten inzake car-sharing die lopende zijn in Wallonië en Vlaanderen worden voorlopig toegestaan. Er is met de actoren op het terrein overeengekomen om een inventaris te maken van de problemen die zich stellen om na te gaan welke reglementaire aanpassingen nodig zouden zijn.
- Het bevorderen van de eventuele invoering van het rijbewijs met punten	455	In 2003 werd geen enkele maatregel genomen met betrekking tot deze actie.
- Uitwerken van een onderdeel "goederenvervoer" in de vervoersplannen per onderneming (in te voegen bij 45501-11 en 15501/02)	456	In 2003 werd geen enkele maatregel genomen met betrekking tot deze actie.
- Het goederenvervoer over de weg tijdens het weekend en de spitsuren verbieden	456	DGMVV (Directie Verkeersveiligheid), DGVL (Directie Wegvervoer) Het plan om het goederenvervoer over de weg tijdens het weekend te verbieden, werd niet voltooid. Maar door de gewesten werd de verplichting voor voertuigen voor goederenvervoer om tijdens de spitsuren uitsluitend op de rechterrijstrook te rijden, met inhaalverbod, verscherpt.
- voorzien in een striktere controle van de reglementeringen	456	DGVL(Dienst Controle, Directie Wegvervoer) Het akkoord dat in september 2000 tussen de Regering en de sociale partners werd bereikt, blijft uitwerking hebben wat de maatregelen betreft die de niet-naleving van reglementen en van collectieve arbeidsovereenkomsten, het onwettig gebruik van arbeidskrachten en zwartwerk in de vervoersector moeten tegengaan. Het Actieplan voor Coördinatie van het federale beleid dat in november 2002 werd ondertekend, heeft tot een nauwere samenwerking geleid tussen de diensten die bij de wegcontroles betrokken zijn. Daartoe werden een Stuurgroep en negen door de FOD Mobiliteit en Vervoer beheerde provinciale Vervoerscellen opgericht, alsmede de Permanente Coördinatiecel, beheerd door de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.
- Verbeteren van de vervoerslogistiek	456	DGVL Onrechtstreeks: deelname aan Europese werkzaamheden waarmee eind 2003 in het kader van de Europese Conferentie van de Ministers van Vervoer (ECMV) en de Europese Unie/Verenigde Naties (EU/VN) is gestart, waarbij de logistiek in de uitbouw van het intermodaal vervoer wordt geïntegreerd.

- Vervoermiddelen die voor afstanden korter dan 600 kilometer beter met duurzame ontwikkeling verenigbaar zijn (openbaar vervoer, trein, schip, fiets) competitiever maken ten opzichte van de personenwagen, de vrachtwagen of het vliegtuig. (dit is niet echt een actie, maar een "algemene filosofie" die verweven zit in het federaal plan inzake duurzame ontwikkeling). - De vervoermiddelen die beter met duurzame ontwikkeling verenigbaar zijn, veiliger, betrouwbaarder en comfortabeler maken.	457	DGMVV (Directie Wegverkeer), DGVL - Dankzij het vervoersplan van de NMBS kon de bediening in de Luikse regio, alsook naar Duitsland, gereorganiseerd worden door de indienststelling van de nieuwe hogesnelheidslijn tussen Luik en Leuven. - Door de geleidelijke indienststelling van nieuwe M6-treinen werd zowel het comfort van de passagiers als de capaciteit van de overbelaste sporen van en naar Brussel verbeterd. Wat het goederenvervoer betreft, werd de as Athus-Maas vanaf medio december 2002 operationeel gemaakt. - In de sector van de binnenvaart werden het zwakke concurrentievermogen en het probleem van het personeelstekort deels opgelost door de toepassing van het ministerieel besluit van 6/12/2002 houdende organisatie van een examen matroos voor de binnenvaart. De toegang tot het beroep en de afgifte van getuigschriften van vakbekwaamheid voor ondernemers van goederenvervoer over de binnenwateren waren vroeger immers uitsluitend bestemd voor binnenschippers die een bewijs van 3 jaar praktijkervaring konden voorleggen. Nu komen ook daarvoor in aanmerking de houders van een door de Minister van Mobiliteit en Vervoer erkend einddiploma. - Uitwerking van een intermodaal project weg-spoor-waterwegen voor uitzonderlijk transport DGMV De scheepvaart kan een belangrijke rol spelen bij de duurzame ontwikkeling van het vervoer, enerzijds, door de uitbouw van een doeltreffende binnenvaart, en anderzijds, door "shortsea shipping". Wat dit laatste betreft, is het wenselijk dat men via een studie kan analyseren hoe men de bestaande (administratieve, logistieke...) barrières kan opheffen en van shortsea shipping een volwaardig vervoermiddel in het intermodaal vervoer kan maken.
- Herstructureren van het openbaar vervoersaanbod buiten de stad (bediende oppervlakte, frequentie, onderlinge aansluitingen, gecombineerd vervoer)	460	DGVL De bediening door CR-treinen (City-Rail, het betreft 5 lijnen die een vlotte verbinding geven met Brussel, een soort voorloper van het GEN) op bepaalde spoorwegverbindingen tijdens de week en het weekend werd verbeterd. De GEN-overeenkomst voor de bediening van een zone van 30 km rond Brussel werd door de gewestelijke Regeringen goedgekeurd en de ratificering ervan door de verschillende parlementen is aan de gang. Intussen hebben verschillende door de NMBS uitgevoerde studies vooral betrekking op een betere omschrijving van haar opdracht het openbaar binnenlands treinreizigersvervoer te verzekeren, op de verbetering van de kwaliteit van de geboden diensten...
- Aanleggen van overstapparkings en fietsenstallingen	461	DGMVV(Directie Vervoerinfrastructuur), DGVL Er worden in het kader van de GEN-overeenkomst maatregelen overwogen, en in de studies die bij de NMBS zijn besteld, is met een dergelijke ontwikkeling rekening gehouden.
- Bevorderen van een snelheidsvermindering op de weg	461	DGMVV (Directie Verkeersveiligheid) De wet van 7 februari 2003 en zijn uitvoeringsbesluiten van 22 december 2003 hebben verschillende wijzigingen ingevoerd inzake wegveiligheid. Het betreft hier de categorisering van zware overtredingen, de onmiddellijke inning en de consignatie van een bedrag bij instelling van de overtredingen. Een van de resultaten die vanaf 1 maart 2004 worden verwacht is een betere naleving van de snelheidsbeperkingen. B.I.V.V Het Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid (BIVV) heeft een campagne op touw gezet om het positief, ja zelfs statusverhogend imago te bestrijden dat sommige bestuurders ten toon spreiden als het op snelheid aankomt. De beide hoofdcampagnes tegen snelheid op de wegen vonden plaats van april tot mei en van september tot november 2003.

- Een beter comfort, een grotere gebruiksvriendelijkheid en een verbetering van de veiligheid voor de gebruikers van het openbaar vervoer	462	DGVL Het gebruik van geharmoniseerde vervoerbewijzen op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ("Jump tickets") waarbij men een reis kan aanvangen met om het even welk voertuig van om het even welk net, ongeacht de maatschappij die het vervoerbewijs heeft afgeleverd, is operationeel sinds februari 2003. Daartoe werden alle stations van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest uitgerust met compatibele afstempelmachines. Deze eerste stap naar een echt tastbare integratie op het vlak van de elektronische kaartenverkoop moet tot een gemeenschappelijk kaartenverkoop-systeem leiden voor de vier openbare vervoermaatschappijen binnen een zone die veel groter is dan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Wat de veiligheid van de reizigers betreft, zijn 12 brigades van elk 4 controleurs operationeel op de lijnen van de NMBS, dit zowel om gebruikers die geneigd zijn te frauderen hiervan af te brengen, als om de veiligheid van de reizigers die in orde zijn te waarborgen.
- Verbeteren van het comfort voor de buurtbewoners via specifieke acties (beperking van de geluidshinder door treinen en vliegtuigen)	463	DGLV De vermindering van het aantal nachtvluchten en de vernieuwing van de vloot, samen met de herziening van de vliegprocedures, hebben in 2003 de geluidshinder rondom de luchthaven Brussel-Nationaal gereduceerd. DGVL In het kader van de Internationale Spoorwegunie (UIC) neemt de NMBS deel aan de studies en aan de bijwerking van de spoorreferenties terzake.
- Goed werkende overslagplaatsen voor verschillende vervoermiddelen ontwikkelen	465	DGVL Het DGVL ondersteunt, vanuit zijn bevoegdheid inzake spoorwegaangelegenheden, de uitbouw van de toegang van dit vervoermiddel tot de intermodale terminals.
- De vervoersinfrastructuur voor de trein (NMBS) ontwikkelen door bij de inrichting van de infrastructuur rekening te houden met milieuaspecten	466	DGVL Voor elke spoorweginfrastructuur die een bouw- of exploitatievergunning vereist (ressortend onder de gewesten), wordt de geldende reglementering toegepast waarbij rekening wordt gehouden met de kwaliteit van het milieu.
- Aanmoedigen van de standaardisering van de containers. - Bevorderen van een geïnformatiseerd containerbeheer om het aantal lege trajecten te beperken	467	DGVL Het DGVL neemt deel aan de Europese intergouvernementele initiatieven terzake (EU, EEG/VN).
Het duidelijk vaststellen van de bedragen die nodig zijn voor het realiseren van de doelstellingen voor een prijsvermindering voor het vervoer van bepaalde doelgroepen (x 45509/10)	468	DGVL Door middel van de tarievenlijst van de NMBS waakt het DGVL over de verbetering van de reisvoorwaarden voor groepen.
- De aanpak van verkeersveiligheid voortzetten (onder andere door zich te richten op de strijd tegen alcohol- en druggebruik door bestuurders, door de toename van het aantal controles en door meer gepaste sancties zoals het reeds eerder vermelde puntenrijbewijs)	468	DGMVV (Directie Verkeersveiligheid) Follow-up van de werkzaamheden van de Staten-Generaal Verkeersveiligheid begin 2002, waarbij een verlaging van het aantal dodelijke slachtoffers met 50% tegen het jaar 2010 werd beoogd, en rekening wordt gehouden met de zwakke weggebruikers en de levenskwaliteit om een duurzame veiligheid te waarborgen. B.I.V.V Het Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid (B.I.V.V.) heeft zijn sensibiliseringscampagnes tegen alcohol- maar ook tegen druggebruik voortgezet. Deze campagnes, die gedurende de feestperiodes frequent op touw werden gezet (van 01/12/2002 tot 15/01/2003 en van 27/11/2003 tot 09/02/2004), hadden als thema "Zorg dat Bob rijdt. Altijd.", naar de naam van de welbekende figuur die ontsproten is uit de samenwerking tussen het BIVV en de Arnoldus Groep (Belgische brouwers).
- Ondersteunen van onderzoek en ontwikkeling omtrent zuinigere aandrijvingsvormen voor voertuigen, alternatieve brandstoffen, technische verbetering van fietsen, verbetering van de prestaties van het openbaar vervoer (x 26605)	469	DGVL, DGMVV De studies betreffende het GEN-project maken het mogelijk de functionaliteit te benaderen en te evalueren van maatregelen die tot een meer gepaste keuze van het verplaatsingsmiddel leiden.

- Omzetting van de Europese richtlijnen uit de programma's "Schone lucht" "Auto Oil" in Belgisch recht	471	Alle directoraten-generaal De DG's leveren de nodige inspanningen om de Europese richtlijnen tijdig in Belgisch recht om te zetten.
- Reductie van de uitstoot van dieselmotoren (bijvoorbeeld door het plaatsen van stoffilters en katalysatoren voor dieselmotoren)	472	DGMVV (Directie Wegverkeer, Directie Mobiliteit) Deelname aan vergaderingen in het kader van de Europese Unie waarbij de realisatie van deze doelstelling wordt beoogd.
- Het gebruik van LPG stimuleren door maatregelen te nemen op vlak van reglementering (een oplossing vinden voor het ondergronds parkeren)	473	DGMVV (Directies Wegverkeer en Wegverkeersveiligheid) Bij de maatregelen die worden genomen om de verkeersveiligheid te verhogen, is er de invoering van striktere criteria voor de erkenning van installateurs en LPG-installaties. De goedkeuringsvoorwaarden voor voertuigen die LPG gebruiken, werden eveneens strenger gemaakt door ze in overeenstemming te brengen met de geldende internationale regels.
- Versterking en verbetering van de autokeuring van voertuigen (x 26601/02)	474	DGMVV (Directie Wegverkeer) Aansluitend op het memorandum van de Wegvervoersfederaties (personen en goederen) en GOCA (Groepering van erkende instellingen voor autokeuring) werden er voorstellen gedaan voor een strengere autokeuring van de vrachtwagens voor wat de remtest aangaat en inzake de milieukwaliteit van de uitlaatgassen. Zo'n controles bestaan reeds voor de personenwagens.
- Verbeteren van de milieukwaliteit van vliegtuigen (verscherping van de technische normen)	475	DGLV Zoals aangegeven voor actie 463, is de daling van de geluidsquota per nachtelijke opstijging of landing vanaf 1 januari 2003 in werking getreden, ingevolge het ministerieel besluit van 26 oktober 2000.
- Het meer bindend maken van de normalisatie om de geluidshinder veroorzaakt door alle soorten vervoermiddelen drastisch te beperken - Het voorstellen van een samenwerkingsakkoord met de luchthaven Brussel-Nationaal om de geluidshinder te verminderen	476	DGLV Er werd een actieplan in drie fasen opgemaakt voor een billijke spreiding van de geluidshinder, veroorzaakt door het luchtverkeer (spreiding op basis van het baangebruik, uitwerking van nieuwe routes en infrastructuurwerken). Men is bezig met de toepassing van dit plan.
- Het ontwikkelen van voorstellen voor een algemeen operationeel kader voor het voeren van een beleid inzake atmosferische problemen waarbij procedures en structuren voor de voorbereiding, coördinatie, uitvoering, follow-up en bijsturing van de maatregelen van de verschillende beleidsplannen worden vastgelegd (x, 49702, 51201)	537	DGMVV (Directie Mobiliteit), FOD Leefmilieu Het voorontwerp van het nationaal plan voor duurzame mobiliteit bevat een aantal voorstellen. Ze beogen o.a. de uitstoot van schadelijke gassen afkomstig van het vervoer te beperken door gebruik te maken van milieuvriendelijke alternatieve verplaatsingsmiddelen.

4. Andere initiatieven in 2003

4.1. MOBILITEIT

De grondslagen van een recurrente samenwerking met het Federaal Planbureau (FPB) werden voor de jaren 2004-2007 in 2003 vastgelegd door de ondertekening van een raamovereenkomst. De eerste stap bestaat uit een eenjarige overeenkomst "Ondersteuning van het federale mobiliteits- en vervoerbeleid" die gesloten werd tussen de FOD en het Planbureau. Het doel is binnen het FPB een "expertise" te ontwikkelen voor de ondersteuning van het federaal mobiliteits- en vervoerbeleid om zowel het tijdschema als de benaderingswijze coherent te laten verlopen. Deze ondersteuning omvat twee soorten activiteiten: de statische informatie door het ontwikkelen van vervoersrekeningen en vervoersindicatoren, en de prospectieve diagnose als hulpmiddel bij de besluitvorming.

4.2. SPOORWEGVERVOER

De verdere liberalisering van de spoorwegsector werd verwezenlijkt via de goedkeuring van drie Europese richtlijnen die het zogenoemde eerste spoorpakket vormen. Daarmee is sedert 15 maart 2003 de concurrentie tussen operatoren op de grote assen van het trans-Europese spoorwegnet een feit geworden voor het internationaal goederenvervoer. Het eerste spoorpakket (Richtlijnen 2001/12-13-14) werd in Belgisch recht omgezet door het koninklijk besluit van 12 maart 2003. Dit besluit, bevat de raambepalingen nodig voor de invoering van een systeem voor het gebruik van de spoorweginfrastructuur. Het zal worden herzien om er de evolutie van de structuur van de NMBS in te integreren.

4.3. LUCHTVERVOER

De opstijgtaksen werden verhoogd voor luidruchtige vliegtuigen die opstijgen tussen 21 uur en 23 uur en tussen 6 uur en 8 uur. De nieuwe tarieven zijn van toepassing vanaf 1 april 2004.

De Europese Richtlijn 2002/30 betreffende de vaststelling van regels en procedures met betrekking tot de invoering van geluidgerelateerde exploitatiebeperkingen op luchthavens in de Gemeenschap werd in Belgisch recht omgezet door het koninklijk besluit van 25 september 2003. Op grond van dit besluit zullen op de uitdienstneming, geheel of gedeeltelijk, van marginaal conforme vliegtuigen gerichte exploitatiebeperkingen mogen worden ingevoerd op de luchthaven Brussel-Nationaal mits een kosten-batenanalyse werd uitgevoerd van de verschillende maatregelen die kunnen worden overwogen.

4.4. MARITIEM VERVOER

Een grootscheepse campagne was bedoeld om vrachtschepen terug onder Belgische vlag te brengen, door een kwaliteitsvlag en nieuwe fiscale exploitatievoorwaarden (tonnage tax system) aan te bieden. Zo hoopte men ten minste 40 schepen tegen eind 2003 terug in te vlaggen. In de komende jaren moet deze (her)invlagging blijvend gestimuleerd worden zodat meer schepen hetzij terugkomen, hetzij gebouwd worden onder Belgische vlag. Daarom dient gezorgd te worden, enerzijds, voor het behoud van een inspectiebeleid van de technische staat van de schepen met een beperkte delegatie van bevoegdheid aan de classificatiemaatschappijen en, anderzijds, voor een modernisering van de wetgeving betreffende het statuut van de zeevarenden en hun tuchtstelsel.

Een van de reeds opgestarte projecten is het enig loket. Dit is gericht op zowel de vereenvoudiging als de rationalisatie van de communicatie met de klanten. Hierdoor wordt het steeds opnieuw aanvragen van dezelfde documenten voor verschillende overheidsinstanties voorkomen en vermijdt men dat de klant zich onnodig moet verplaatsen. Voor alle verrichtingen en behoeften inzake scheepvaart (bevoegdheid verdeeld over verschillende overheden, diensten en instellingen) zal de klant zich dus maar tot één instantie - het "enig loket" - meer hoeven te wenden.

5. Perspectieven voor 2004

5.1. TRANSVERSALE DOSSIERS

De volgende stappen voorgesteld in de verwezenlijking van het Nationaal Plan voor Duurzame Mobiliteit (NPDM) zijn de goedkeuring van het voorontwerp op federaal niveau en het overleg met de Gemeenschappen en de Gewesten en vervolgens de bevolking hierover te raadplegen. Zodra dit gebeurd is, zullen de aanbevelingen van het plan in de praktijk worden omgezet, waarbij bijzondere aandacht besteed zal worden aan de maatregelen betreffende het gebruik van alternatieve vervoermiddelen in plaats van de auto.

Om de verkeerscongestie te bestrijden worden de vrachtwagens verplicht om tijdens de spitsuren de rechterrijstrook op de autoweg te gebruiken.

De acties moeten zowel gericht zijn op de intermodaliteit als op de promotie van het spoor-, fluviaal en maritiem vervoer. In dit verband biedt het MARCO POLO-programma van de Europese Commissie, dat op een duurzame en kwaliteitsvolle wijze het evenwicht probeert te herstellen tussen het wegvervoer en de andere wijzen van vervoer, meerdere gelegenheden die benut zullen worden. De eerste is de begeleiding van de FOD Mobiliteit en Vervoer bij de opmaak van projecten waarbij Belgische actoren uit de vervoersector maar ook uit de logistieke en de productiesector betrokken zijn. Op initiatief van de Minister van Overheidsbedrijven werd een budget van 30 miljoen euro voorzien om de spoorwegdiensten voor gecombineerd binnenlands vervoer dat 50 km overschrijdt te behouden en te ontwikkelen. De inwerkingtreding is voorzien over een periode die gaat van 1 juli 2004 tot 31 december 2007. De subsidiering, die zich inschrijft in het kader van het witboek van de Europese Commissie, omvat enerzijds een tussenkomst voor elke eenheid van intermodaal vervoer (container, mobiele eenheid, aanhangwagen) onder de vorm van een forfait per overslag en per afgelegde kilometer en anderzijds een vermindering van de gebruiksvergoeding voor de spoorweginfrastructuur. Als staatsinterventie maakt de eerste maatregel voorwerp uit van een consultatie en een notificatie van de Europese Commissie. De Gewesten worden terzake eveneens geconsulteerd.

Met het oog op een proactieve opvolging van het Europees beleid zal in 2004 worden gestreefd naar een vermindering van het aantal late omzettingen van Europese regelgeving en openstaande inbreukdossiers bij de Europese Commissie en het Hof van Justitie.

De FOD Mobiliteit en Vervoer zal de mogelijkheid onderzoeken voor een modernere en betere informatieverstrekking aan de burgers die van de verschillende diensten gebruik maken. De volgende doelstellingen worden nagestreefd:

- eenduidige en transparante informatie verstrekken;
- helpdeskfunctie met een laagdrempelige bereikbaarheid;
- database van FAQ's aanleggen, met de bedoeling de efficiëntie van de dienstverlening te verhogen, de communicatie naar de burger te verbeteren en de wetgeving en administratieve rompslomp te vereenvoudigen;
- moderne klachtenbehandeling.

Net als in 2003 zal het comité belast met duurzame ontwikkeling binnen de FOD Mobiliteit en Vervoer het "Plan 2004 voor minder afval, minder verbruik (energie, water) en het rationeel gebruik van producten" voorbereiden.

5.2. WEGVERVOER

In overeenstemming met de gewestelijke overheden en voor hun rekening werden samen met de FOD Financiën schikkingen getroffen om door te gaan met het gemeenschappelijk Eurovignetsysteem, dat in de Beneluxlanden, Denemarken en Zweden verder van kracht blijft. Een door de Commissie op 29 juli 2003 ingediend voorstel van richtlijn moet evenwel Richtlijn 1999/62/EG, "Eurovignetrichtlijn" genoemd, betreffende het in rekening brengen van het gebruik van bepaalde infrastructuurvoorzieningen aan zware voertuigen wijzigen.

In 2004 zal het centraal bestand van de rijbewijzen volledig herbekeken worden en zullen de mogelijkheden onderzocht moeten worden om de gegevensbank van de FOD Mobiliteit en Vervoer te koppelen, enerzijds aan de gegevensbank van de FOD Justitie voor de follow-up en controle van de gegevens betreffende het verval van het recht tot sturen en anderzijds aan die van de FOD Binnenlandse Zaken voor een betere verbinding met het Rijksregister. Het efficiënt bijhouden van een kwalitatieve gegevensbank van de rijbewijzen is om meer dan één reden onmisbaar:

- voor afdoende wegcontroles op het rijbewijsbezit en het naleven van de bepalingen inzake medische geschiktheid en de ontzetting van de rijbevoegdheid,
- voor de uitwisseling van rijbewijsgegevens tussen de lidstaten opgelegd door de "rijbewijsrichtlijn",
- voor de integratie van de Belgische gegevensbank in de gegevensbank die de Commissie in de loop van 2004 wil opzetten,
- voor studies waarin een verband gelegd moet worden tussen rijbewijsbezit en ongevalbetrokkenheid,
- voor de eventuele uitwerking van maatregelen voor beginnende bestuurders.

Uitgaande van de vaststelling dat het onderhoud van vrachtwagens, autobussen en autocars beduidend beter kan, zullen nieuwe, strengere criteria ingevoerd worden bij de keuring van zware voertuigen. Zo zal binnen twee jaar de keuring van de remmen geëvalueerd worden afhankelijk van de maximaal toegelaten massa van het voertuig. Daarenboven zal een verplichte keuring ingevoerd worden voor motorfietsen bij doorverkoop of na een ongeval.

Op technisch gebied zouden een aantal Europese reglementeringen tot aanpassing van de voertuigen aan de technische vooruitgang tot stand moeten komen. Het betreft met name de reglementeringen over de dode hoek, de snelheidsbegrenzers, de systemen voor een betere bescherming van voetgangers bij een botsing met een voertuig, alsook de veiligheidsgordels, de zitplaatsen, de bevestigingen van zitplaatsen en de bevestigingspunten voor veiligheidsgordels. Het departement zal alles in het werk stellen opdat de omzettingstermijnen nageleefd worden, rekening houdend met hun impact op de veiligheid.

5.3. SPOORWEGVERVOER

De Overeenkomst ter uitvoering van het programma voor het Gewestelijk Express Net (GEN) van, naar, in en rond Brussel, die op 4 april 2003 goedgekeurd werd door de betrokken ministers van de federale Staat en van de gewestregeringen, moet nog bekrachtigd worden door de respectieve parlementen. De overeenkomst legt tegen 2010-2012 een algemene doelstelling voor de inbedrijfstelling van het GEN vast en is tegen 2006-2007 toegespitst op een exploitatiescenario van twee radiaallijnen: 's Gravenbrakel - Brussel - Dendermonde en Geraardsbergen - Edingen - Halle - Mechelen. Ze stelt de overlegstructuur en de organen vast die opgezet moeten worden. De bedoeling is ook specifieke overgangsmaatregelen te bestuderen om de huidige capaciteiten en frequenties op bepaalde toekomstige radiaallijnen te valoriseren en te versterken.

Overigens zullen de doelstellingen uit de Europese richtlijnen (openstelling van de netten, niet-discriminatie van de operatoren...) effectief bereikt kunnen worden dankzij het systeem dat ingevoerd werd door het koninklijk besluit van 12 maart 2003 betreffende de voorwaarden voor het gebruik van de spoorweginfrastructuur, aangevuld door uitvoeringsmaatregelen. De huidige omzetting zal zo nodig aangepast moeten worden om te sporen met de definitieve structuur van de NMBS.

5.4. LUCHTVERVOER

De bestaande omzetting van richtlijn 2002/30 door het KB van 25 september 2003 die werd vermeld onder punt 4.3 zal worden aangepast. Deze aanpassing zal alles in het werk moeten stellen om de gepaste maatregelen te treffen, in het bijzonder inzake beperkingen en gebruiksprocedures voor minder geluidshinder. Overleg met de Gewesten zal nodig zijn, teneinde een milieudumping tussen Belgische luchthavens te voorkomen.

Het spreidingsplan m.b.t. de geluidshinder en de begeleidende maatregelen zullen in de loop van 2004 geleidelijk worden ingevoerd. Het toezicht op de naleving van de vliegprocedures vanaf de luchthaven Brussel-Nationaal zal hetzelfde jaar uitgewerkt worden.

Er zal een nieuw systeem ter certificering van luchthavens van de Organisatie voor de Internationale Burgerluchtvaart (ICAO) (bijlage 14 bij de Conventie van Chicago) toegepast moeten worden. In dit verband zal een procedurehandboek en een opleidingshandboek voorbereid worden voor het personeel van het Directoraat-generaal Luchtvaart. De Organisatie voor de Internationale Burgerluchtvaart zal in 2004-2005 een audit uitvoeren bij dit DG omtrent de toepassing van Bijlage 14 "Luchthavens".

Een grootschalig wetenschappelijk onderzoek naar de milieu- en gezondheidseffecten van geluidshinder wordt gepland in samenwerking met de ministers verantwoordelijk voor milieu en voor volksgezondheid. Op grond van die studie en van het onderzoek naar het economisch belang van de nachtvluchten zullen de kosten en baten van eventuele exploitatiebeperkingen in het kader van de evenwichtige aanpak van het geluidsoverlastbeleid op de luchthaven Brussel-Nationaal beter ingeschat kunnen worden.

5.5. MARITIEM VERVOER

De maatregelen van de ERIKA I- en II-pakketten zullen verder ten uitvoer gelegd worden door de controle van de schepen in de havens te verscherpen, met de bedoeling de door de Europese Unie vereiste 25% controles te bereiken. Er zal strenger toegezien worden op de werking van de classificatiemaatschappijen die opdrachten uitvoeren namens de overheid. Enkelwandige olietankschepen zullen geleidelijk een toegangsverbod krijgen tot de Europese havens. De controle verloopt volgens een tijdschema dat aanving in 2003 en afloopt in 2010. Voor de dienst uitreiking van vaarbevoegdheidsbewijzen door de scheepvaartcontrole is vanaf 2004 een kwaliteitssysteem (ISO-normen) operationeel.

5.6. BINNENVAART

Een ontwerp tot modernisering van de regelgeving voor het scheepvaartverkeer op de binnenwateren wordt momenteel uitgewerkt door een werkgroep met vertegenwoordigers van de FOD Mobiliteit en Vervoer en de Gewesten. Deze regelgeving dateert van 1935 en werd al meermaals gewijzigd. De huidige vorm is echter totaal onaangepast aan de moderne scheepvaart en strookt hoegenaamd niet meer met de internationale regelgeving terzake (Rijnvaartpolitiereglement, Code européen des voies de navigation intérieure (CEVNI)). Gelet op de aanvechtbare juridische grondslag van het KB van 1935 is deze modernisering gericht op een geïntegreerde aanpak van alle veiligheidsaspecten middels een uitbreiding van het toepassingsgebied van de wet op de veiligheid van de zeeschepen tot alle vaartuigen.

Om de Belgische binnenvaart aantrekkelijk te maken, zal de FOD Mobiliteit en Vervoer in 2004 instaan voor de coördinatie van een overleg in de federale overheid met het oog op het inventariseren en omschrijven van knelpunten waaraan, na afstemming met de gewesten, beleidsvoorstellen en concrete acties gekoppeld worden die ernstige en milieuvriendelijke alternatieven voor het vervoer over de weg moeten aanreiken.

Rapport van de heer P. DROGART, lid, vertegenwoordiger van de Minister van Ambtenarenzaken

1. Inleiding

In hun geheel genomen, werden de acties ten gunste van de duurzame ontwikkeling in 2003 in de FOD P&O voortgezet, vooral wat het intern milieubeheer en de opleidingen bij OFO betreft. Bovendien heeft de vertegenwoordiger van Mevrouw de Minister aan de voorbereiding van het voorontwerp van het Federaal plan voor duurzame ontwikkeling 2004-2008 deelgenomen en een werkgroep voorgezeten die gewijd was aan acties die moeten worden ondernomen om het hoofd te bieden aan de toekomstige gevolgen van de vergrijzing van de bevolking.

2. Invoering van het intern netwerk

Een gemengde werkgroep veiligheid/milieu komt ongeveer één maal per maand bijeen en onderzoekt onder andere de te treffen maatregelen om energie te besparen.

3. Uitvoering van het Plan 2003

Opleidingen inzake duurzame ontwikkeling (§655 FPDO): in 2003 heeft OFO 6 zittingen georganiseerd over de uitdagingen inzake duurzame ontwikkeling en 2 zittingen over milieubeheer binnen de federale diensten.

Opleidingen in verband met de genderproblematiek (§ 709 FPDO): in 2003 heeft OFO de volgende opleidingen gegeven:

- "vrouwelijke manager" 2 zittingen,
- "het beroepsleven met het gezinsleven verzoenen" 10 zittingen,
- "doorstromen in de loopbaan" 4 zittingen,
- "de vertrouwenspersoon" 9 zittingen (elk doelpubliek werd in dat stadium bereikt).

3.1. MILIEUBEHEER VAN HET DEPARTEMENT

Voorafgaande opmerking : in de loop van het jaar 2004 moeten de diensten van SELOR en OFO in één enkel gebouw worden samengebracht. Die operatie betekent dat SELOR verhuist en dat OFO zijn oorspronkelijk gebouw verlaat om samen hun intrek te nemen in het gebouw dat gelegen is in de Bischoffsheimlaan 15, waar reeds een deel van het personeel van OFO ondergebracht is en waarin aanzienlijke werken voor de veiligheid werden uitgevoerd.

Voor het centrale gebouw van de FOD P&O (Wetstraat 51) werden de volgende maatregelen in 2003 getroffen

1. Inzameling van papier en karton: deze gaat verder en gebeurt systematischer;
2. Inktpatronen: de informaticadienst heeft een systeem ingevoerd voor de inzameling van inktpatronen van de printers;
3. Klimaatregeling: dankzij een nieuwe regeling die in 2003 werd geïnstalleerd, is het mogelijk te zorgen voor een beter beheer van de klimaatregelingsinstallaties in het algemeen. Zo kan bijvoorbeeld dankzij de batterij voor de recuperatie van de vervuilde lucht voortaan de energierecuperatie worden geoptimaliseerd vanaf het ogenblik dat de lucht naar buiten wordt geblazen en kan het totale energieverbruik worden verminderd;
4. Elektriciteit:
 - 4.1. In de hoogspanningscabine werd een condensatiebatterij geïnstalleerd om stroom en spanning te synchroniseren. Door die investering kan worden bezuinigd op de totale elektriciteitsfactuur, dankzij een vermindering van de boetes die opgelegd werden door de leverancier.
 - 4.2 Er werd een tijdschakelaarsysteem geïnstalleerd in de lokalen die niet permanent bezet zijn.
 - 4.3 De controle van het gebruik van spaarlampen werd gesystematiseerd.
5. Aankoop van producten: het MSDS-formulier wordt onder meer gebruikt voor de aankoop van onderhoudsproducten die het minst schadelijk zijn voor het milieu. De aankoop van bureaumaterieel wordt gecontroleerd op het vlak van ergonomie en recycleerbaarheid in samenwerking met de cellen ABA en FOR binnen de FOD P&O.

TABEL MET ACTIES EN VERANTWOORDELIJKHEDEN VOORZIEN IN HET FPDO

Acties	Paragraaf van het Plan	Stand van zaken
Milieubeheer	154	Milieucoördinator (zie hiervoor)
Opleiding duurzame ontwikkeling	655	OFO (voortgezette acties) zie punt 3 hiervoor
Opleiding genderproblematiek	709	OFO (voortgezette acties) zie punt 3 hiervoor
Bevordering van de gelijkheid van mannen/vrouwen bij de aanwerving	711	SELOR (zie punt 5 hiervoor)

4. Vooruitzichten 2004

OFO zal in 2004 de acties voor opleidingen inzake duurzame ontwikkeling, milieubeheer en gelijkheid van kansen voortzetten.

Bovendien wacht SELOR in de loop van 2004 op de resultaten van het onderzoek naar de evaluatie van de gelijkheid van kansen tussen mannen en vrouwen voor enkele gangbare selectietests (zie verslag 2002).

Rapport van de heer E. BAUDHUIN, expert, vertegenwoordiger van de Minister van Economie

1. Inleiding

In de periode van maart 2003 tot maart 2004 hebben drie belangrijke activiteiten plaatsgevonden in het raam van de voortzetting van het beleid inzake duurzame ontwikkeling binnen het Departement Economie:

- verdere toepassing van de maatregelen van het Federaal Plan 1 (2000-2004);
- voorbereiding van het tweede Federaal Plan (2004-2008);
- promotiemanifestatie naar de buitenwereld ter gelegenheid van het Salon Batibouw 2004.

Opmerking: gelieve voor het gedeelte "Energie" en het gedeelte "Wetenschapsbeleid" waarvoor dezelfde Minister bevoegd is, beide afzonderlijke verslagen te raadplegen.

2. Oprichting van een intern netwerk

Het intern netwerk van correspondenten uit elk bestuur van de FOD heeft zich - met de steun van de Voorzitter van de FOD - verder ingezet voor de coördinatie van de uitwerking van het FPDO 2 via het beleggen van vergaderingen ad hoc en de uitwisseling van gegevens (elektronische boodschappen).

De aanstaande oprichting van een Cel Duurzame Ontwikkeling binnen de FOD, in uitvoering van het regeerakkoord, zou moeten zorgen voor de verbetering en verdere structurering van die coördinatie die op dit ogenblik geheel ter harte wordt genomen door ondergetekend lid en door de Voorzitter van de ICDO-CIDD, de heer Sonck.

Inmiddels dienen ook tal van collega's te worden bedankt voor hun toewijding ter zake, naast hun gebruikelijke bevoegdheden.

3. Uitvoering van het Federaal Plan 1 (2000-2004): FPDO 1

De acties van het FPDO 1 die vallen onder de "Economie"-bevoegdheden zijn binnen de verschillende besturen verder uitgevoerd. In bijlage vindt U de overzichtstabel met voor elke actie en/of thema de stand van de uitvoering en de bijzonderste wettelijke referenties die zijn goedgekeurd voor de uitvoering van sommige maatregelen van dat plan.

Voorop het vlak van de strijd tegen de overdreven schuldenlast zijn nieuwe wettelijke en reglementaire bepalingen aanvaard waarvoor dank aan de collega's die daarvoor verantwoordelijk zijn.

4. Voorbereiding van het tweede Federaal Plan (2004-2008): FPDO 2

Tijdens hun werkzaamheden in het jaar 2003 hebben de ICDO-CIDD en de werkgroepen ervan zich hoofdzakelijk toegelegd op de voorbereiding van het FPDO 2.

Voor "Economie" en "Energie" samen is vooral de klemtoon gelegd op vijf criteria waardoor men zich moest laten leiden bij het opstellen van het nieuw FPDO 2:

1. herhaling vermijden van maatregelen die reeds zijn opgenomen in bijzondere sectorplannen waardoor de draagwijdte ervan dreigt te verkleinen;
2. geen zogenaamde tweedegraadsacties voorstellen in de zin van "een studie verrichten", "een plan opstellen", "een commissie oprichten", maar opteren voor concrete en innoverende acties en maatregelen die de burger en de ambtenaren die instaan voor de uitvoering ervan aanspreken;
3. opsomming vermijden van plichten, nieuwe belastingen en verbodsbepalingen, vooral ten aanzien van onze bedrijven, maar bij voorkeur zoeken naar maatregelen die leiden tot een "win-win"-situatie;
4. zorgen voor een juist evenwicht tussen de drie pijlers van de DO (economische, sociale en milieu);
5. zich zoveel mogelijk laten leiden door de richtsnoeren van het Regeerakkoord en tenminste niet ingaan tegen de maatregelen die daar zijn voorgesteld maar integendeel het initiatief nemen tot maatregelen die "verder" gaan en/of sommige beleidsaspecten verder concretiseren.

Ondanks onze inspanningen om deze standpunten constant te verdedigen en alternatieve voorstellen te doen bij wijze van respons ten aanzien van de verschillende besturen van de FOD, moet worden vastgesteld dat het nieuwe voorontwerp van Plan tot hier toe niet voldoende rekening heeft gehouden met deze vijf richtsnoeren die ervoor moeten zorgen dat de voorgestelde acties en maatregelen geloofwaardig overkomen en concreet worden ingevuld.

Zonder vooruit te lopen op de resultaten van lopende volksraadpleging en op de uiteindelijke herschrijving van het ontwerp, dient erop gewezen dat in het huidige stadium quasi 70% van de dertig geselecteerde maatregelen erin bestaan andere sector- en strategische plannen van allerlei aard uit te werken, diverse studies (financiële?, pilootstudies?) te verrichten, informatiecampagnes te leiden (menselijke en financiële middelen?) en coördinatieplatforms, commissies en andere overleggroepen op te richten.

Globaal gezien komt deze boodschap niet echt geloofwaardig over bij het grote publiek en is het niet van die aard dat het belangstelling en motivatie zal opwekken bij de federale ambtenaren die voor de toepassing van die maatregelen zullen instaan.

Bovendien worden de ondernemingen in het toekomstig tweede plan stiefmoederlijk behandeld, net zoals in het FPDO 1, en kan men zich aan scherpe reacties vanwege de federaties verwachten indien er geen wijzigingen worden aangebracht.

Ons inziens biedt het FPDO 2 een goede gelegenheid om komaf te maken met technocratische plannen die ver verwijderd zijn van de dagelijkse bekommernissen van de jeugdige en minder jeugdige burgers.

De tekst die nu voorligt, dreigt onze ondernemingen te overstelpen met eisen en verbodsbepalingen die gepaard gaan met nieuwe administratieve verplichtingen, hetgeen geenszins de bedoeling van de Regering is.

Het FPDO 2 zou er vooral ook moeten voor zorgen dat het begrip "Duurzame ontwikkeling" ingang krijgt bij de bevolking en zelfs bij de besturen waar het in werkelijkheid vrij miskend is en op weinig enthousiasme kan rekenen.

Een eenvoudige steekproef zowel binnen als buiten onze Ministeriële departementen wijst uit dat minder dan 10% van de burgers en van de federale overheidsambtenaren een juiste definitie kan geven van Duurzame ontwikkeling.

Er dient werk te worden gemaakt van een concept waarbij met de drie pijlers evenredig rekening wordt gehouden, wil men werkelijk economische, sociale en milieuvriendelijke vooruitgang boeken in de richting van een door elkeen gewilde maatschappijdynamiek en een groter welzijn voor ons allen.

5. Andere initiatieven: deelname aan het Batibouw Salon (van 26 februari 2004 tot 7 maart 2004)

Naar aanleiding van de 45ste editie van het Internationaal Salon voor de bouw, renovatie en decoratie - Batibouw 2004 - van donderdag 26 februari 2004 tot zondag 7 maart 2004, heeft de FOD van de gelegenheid gebruik gemaakt om - voor de tweede keer - gedurende elf dagen een stand van het Bestuur Energie voor te stellen aan het publiek en aan de aanwezige ondernemingen door wie dit initiatief op succes werd onthaald.

Daar zijn brochures van het voorontwerp van het FPDO 2 uitgedeeld maar ook twee andere belangrijke thema's zijn via powerpoint-presentaties in twee talen onder de aandacht gebracht:

1. de mechanismen betreffende de fiscale aftrekbaarheid van energiebesparende investeringen in privé-woningen - en in bedrijfsgebouwen (investeringsaftrek);
2. de veiligheid van elektriciteitsinstallaties.

Via de deelneming aan dit belangrijk Salon kon het bestuur een plaats innemen in de Patio waar de verschillende institutionele stands waren opgesteld (drie Gewesten, notariaat, bankiers, verzekeraars, immobiliën, enz.) en in contact treden met een talrijk publiek, vooral in verband met de nieuwe belastingverminderingen (600 Eur) die in werking zijn getreden op 1 januari 2003 (koninklijk besluit van 20 december 2002, BS 28.12.2002).

De belastingplichtige eigenaars kunnen daarvan genieten voor bouw- of transformatiewerken waarbij energiezuiniger materialen worden gebruikt of in de plaats komen, namelijk voor:

- vervanging van oude stookketels;

-
- installatie van een systeem van waterverwarming door middel van zonne-energie;
 - plaatsing van zonnepanelen voor het omzetten van zonne-energie in elektrische energie;
 - plaatsing van dubbele beglazing;
 - isolatie van daken;
 - plaatsing van thermostatische kranen en/of warmteregeling;
 - energie-audit van de woning.

Deze belastingvermindering die investeringen in "duurzamere" materialen aanmoedigt, zal voor het eerst worden toegepast bij de fiscale aangiften van 30 juni 2004 (uitgaven betaald in 2003 voor werken die zijn uitgevoerd door geregistreerde aannemers).

De volledige informatie die te vinden is op de site www.energie.mineco.fgov.be maakt de bezoekers wegwijs in de verschillende mogelijkheden. Er blijkt immers vrij grote verwarring te bestaan omtrent de belastingvermindering op federaal vlak en de verschillende "premies" die voor energie of huisvesting worden toegekend door het Vlaamse Gewest, het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest.

Behalve op de website, kan men ook in beide talen inlichtingen vragen via een Call center, nl. op het nummer 02/201.26.64.

Tijdens het Salon heeft de Energiestand gemiddeld zo'n zestigtal vragen om uitleg beantwoord, meestal van koppels of gezinnen. In totaal wordt het aantal gesprekken in verband met beide hoger genoemde onderwerpen geraamd op 650.

De stand heeft overigens 6.000 folders in beide talen uitgedeeld; die zijn meestal meegenomen door koppels of gezinnen. Van de meer dan 300.000 bezoekers aan Batibouw heeft de Energiestand rechtstreeks of onrechtstreeks contact gehad met een bezoeker en/of gezin op vijftig.

Hopelijk zal de volgende editie Batibouw 2005 nog meer gelegenheid bieden om sommige aspecten van het beleid inzake duurzame ontwikkeling en de permanente inspanningen van tal van ambtenaren van de FOD Economie onder de aandacht te brengen en aldus op een kwaliteitsvolle manier informatie te verstrekken aan het publiek en de ondernemingen.

6. Vooruitzichten

Dank zij degelijke informatie en intensieve coördinatie is men in de periode van maart 2003 tot maart 2004 steeds meer aandacht gaan besteden aan het begrip Duurzame Ontwikkeling.

Die bewustwording ging echter gepaard met twijfels omtrent het concrete en evenwichtige karakter van het tweede toekomstig federaal Plan (2004-2008).

Nog teveel collega's weten niet dat hun dagelijkse acties en taken in werkelijkheid passen in het algemeen kader van het globaal beleid inzake duurzame ontwikkeling.

Het is juist door de opwaardering van dit begrip en van de basiswerkzaamheden van de ambtenaren dat meer tastbare resultaten kunnen bereikt worden.

De deelname van de FOD aan een befaamde manifestatie als Batibouw draagt in die zin ook bij tot een sterkere betrokkenheid van het publiek.

Tegen 2005 zal deze activiteit worden voortgezet met de constante inzet en toewijding van de collega's en met de steun van de Voorzitter van de FOD en van de hiërarchie.

Stand van de acties en verantwoordelijkheden		
Acties	Paragraaf van het Plan	Stand van Zaken
Consumptiepatronen-productiewijzen Politiek inzake informatie, onderwijs en sensibilisatie van het publiek (plan: 111 - 133)		
Keurmerken Sociaal keurmerk (eerlijke producten) Keurmerk eerlijke handel Politiek inzake duurzame- en/of kwaliteitsproducten Keurmerk van duurzame ontwikkeling Het keurmerk "eerlijke handel" officialiseren en daarna het "sociaal keurmerk" instellen.	94 116	Bestuur Kwaliteit en Veiligheid: Accreditatie Bestuur Regulering en Organisatie van de markten: Bescherming van de consumentenrechten. Bestuur Controle en Bemiddeling: toezicht en opstellen van uitvoeringsbesluiten. De wet van 27 februari 2002 (B.S. 26 maart 2002) die ernaar streeft de sociaal verantwoorde productie te bevorderen, voorziet in het invoeren van een sociaal keurmerk voor de producten die werden gemaakt volgens de acht fundamentele conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie. De uitvoeringsbesluiten van 4 april 2003 werden in het B.S. van 30 juni 2003 bekendgemaakt (werkingswijze van het Comité voor sociaal verantwoorde productie en Raad van beroep voor het label voor sociaal verantwoorde productie). Dit keurmerk wordt toegekend op vraag van de onderneming (op eigen initiatief), voor de producten en diensten waarvan het geheel van de productie- en/of opbouwketen tenminste de vijf grote principes eerbiedigt die in de conventies van de I.A.O. worden uitgedrukt: - Verbod op 'dwangarbeid' (nrs 29 en 105), - recht op vakbondsvrijheid (nr 87), - het recht van organisatie en collectief overleg (nr 98), - het verbod op elke discriminatie inzake tewerkstelling en verloning (nrs 100 et 111), - de minimumleeftijd voor kinderarbeid, alsook verbod op de ergste vormen van kinderarbeid (nrs 138 et 182). Over de Belgische wet op het sociaal keurmerk is een vade-mecum geschreven (70 vragen antwoorden).
De verschillende keurmerken bevorderen en duidelijke en correcte informatie verspreken die onderworpen is aan een onafhankelijke objectieve procedure voor toekenning en controle.	116	De Afdeling "Accreditatie" neemt deel aan de uitwerking van procedures voor certificatie van producten (accreditatie van sociale-auditondernemingen) en verleent haar medewerking bij het toezicht op de toepassing van de I.A.O.-regels.

Harmonisering van de keurmerken op Europees niveau in het belang van producent en gebruiker.	116	België vervult een voortrekkersrol door dit soort wet aan te nemen; Italië en Denemarken zijn ermee bezig; Nederland bereidt een gedragscode voor. De Europese Commissie heeft besloten te wachten op de aanvaarding van een keurmerk door verscheidene landen alvorens een Europees keurmerk te creëren. De nieuwe Belgische wet streeft op termijn ook naar vermindering en/of harmonisering van de honderden gedragscodes en talrijke keurmerken door de ondernemingen een wettelijk kader aan te bieden via hetwelk de gedragscodes op nationaal vlak kunnen worden geharmoniseerd.
Duurzame ontwikkeling en statistieken De vereisten van duurzame ontwikkeling integreren in de nationale enquêtes waarmee informatie over de maatschappij kan worden ingezameld. Instrumenten voor het verzamelen van gegevens ontwikkelen die informatie over duurzame ontwikkeling systematisch integreren.	641	Nationaal Instituut voor de Statistiek De verschillende algemene enquêtes van het NIS trachten de vooruitzichten en de vereisten van duurzame ontwikkeling te integreren. De eerste resultaten van de onderzoeken waarbij rekening is gehouden met duurzame ontwikkeling worden stelselmatig gepubliceerd op de site http://statbel.fgov.be/home.nl.htm : beoordeling van de gebouwen, netheid, luchtkwaliteit en al dan niet rustige buurt, mening van de Belgen over groene zones, voetpaden, fietspaden, wegen, enz. Ook andere vragen van de algemene sociaal-economische enquête van 2001 hebben betrekking op duurzame ontwikkeling, bij voorbeeld de vragen over de soort gebruikte energie en de detailvragen over de hernieuwbare energiebronnen (zonnepanelen, biomassa, enz.). De milieu-uitgaven worden steeds duidelijker afgebakend. Het KB dat de statistische reglementen EG 2056/2002 en EG 1670/2003 aanwendt, voegt onder meer vragen over de milieu-uitgaven van de ondernemingen toe aan het structureel onderzoek van de ondernemingen. (EG 58/97). Het NIS buigt zich verder over de toepassing van het nieuw statistisch reglement voor afval (EG/2150/2002) meer bepaald via het opstarten van een pilootenquête met betrekking tot landbouwafval.
Indicatoren Algemene indicatoren inzake de economische ontwikkeling Indicatoren inzake de consumptie van goederen en diensten door de gezinnen en de openbare besturen; indicatoren inzake de kwaliteit van de geconsumeerde goederen die de kwaliteit en de efficiëntie aantonen van het toezicht op de productieketen Indicatoren inzake geïntegreerde politiek van goederen en productieve structuren Indicatoren inzake de totale band tussen het geheel van niet-hernieuwbare bronnen en het verbruik ervan door de mens.	105 - 109	Nationaal Instituut voor de Statistiek Naast de publicatie van de conclusies van de enquêtes die "trapsgewijs" resultaten en gedetailleerde gegevens opleveren welke kunnen dienen voor de berekening van indicatoren door de gespecialiseerde instellingen, kiest het NIS ook indicatoren die afkomstig zijn van andere gegevensbronnen om het publiek aldus een waaier aan indicatoren aan te bieden die onder meer alle aspecten van duurzame ontwikkeling bestrijken zonder enige terughoudendheid wat betreft de bevoegdheidsverdeling tussen de federale eenheden aangezien de openbare statistiek een uitsluitend federale aangelegenheid blijft. Op basis van de budgetten en werkzaamheden van het INR wordt op gezette tijdstippen een gedetailleerde raming gemaakt van het openbaar budget van milieu-ontvangsten en -uitgaven. De uitgaven van de gezinnen worden aangepakt op basis van de kennis van de milieutaksen en van de enquête betreffende het gezinsbudget. Steeds meer resultaten worden doorgestuurd naar Eurostat en de OESO en worden bekendgemaakt op de site van het NIS. Anderzijds heeft het federaal Planbureau dankzij deze werkzaamheden een Rekening van de milieu-uitgaven kunnen uitwerken die compatibel is met de nationale rekeningen en die een aanvulling vormt bij de "satelliet-rekeningen" (bij voorbeeld uitstoot in de lucht of in het water) die uiterst nuttig zijn om een degelijk inzicht te krijgen in de interactie tussen economie en milieu. Deskundigen inzake landbouwrekeningen en het verband tussen landbouw en milieu hebben zich bij het NIS aangesloten om die werkzaamheden voor te zetten. De bio-landbouwindicatoren worden regelmatig bijgewerkt en bekendgemaakt op de site van het NIS. De landbouwrekeningen gaan echter veel verder en bestuderen ook de pesticiden, de aanvoer van stikstof, enz. Het NIS buigt zich verder over de toepassing van het nieuw statistisch reglement voor afval (EG/2150/2002) meer bepaald via het opstarten van een pilootenquête met betrekking tot landbouwafval. Dit instituut heeft overigens de zogenaamde "referentiemethode" van het bestuur energie gecertificeerd voor de nationale energiebalans en de CO ₂ -uitstoot ten gevolge van verbranding.

		Ook deze resultaten staan op de website, samen met een raming van de CO₂-uitstoot sedert 1830 tot heden ten dage. Uit de literatuur blijkt immers dat de CO₂ verantwoordelijk is voor 60 tot 90% van de uitstoot van de moderne economie in het milieu en dat men nog geen middel gevonden heeft om die uitstoot los te koppelen van de economische groei zoals de ideale "dematerialisatie" van de economie het voorschrijft. Parallel daarmee heeft het NIS de klimaatevolutie over dezelfde periode gepubliceerd; daaruit blijkt een temperatuursstijging te Ukkel die waarschijnlijk te wijten is aan de toegenomen CO₂-uitstoot in Brussel. De neerslag die evenzeer afhangt van de evolutie van het wereldklimaat heeft daarentegen weinig verandering ondergaan.
Duurzaam verbruik Het belang voor de verbruikers voor aankopen van producten die het milieu meer eerbiedigen - Gevoeligheid van de verbruikers voor het evenwicht en de kwaliteit van hun voedsel. Coördinatie en ontwikkeling van de maatregelen betreffende informatie, sensibilisatie en opvoeding tussen alle verschillende machtsniveaus inzake duurzaam verbruik Een werkgroep "wijziging van de consumptiepatronen" oprichten die moet waken over de vordering van het FPDO (133 - 147)	111 en 115 120 en 133	Bestuur voor de Regulering en de Organisatie van de markten - Bescherming van de consumentenrechten De Raad voor het Verbruik heeft een subcommissies opgericht (nl. <i>Commissie "Milieu-Duurzame productie en verbruik"</i>) die bevoegd is voor duurzaam en /of houdbaar verbruik. Deze thema's worden geregeld behandeld bij de werkzaamheden en adviezen van de Raad voor het Verbruik en de Commissie voor Milieu-etikettering en milieureclame. Zie verder de verschillende adviezen die onlangs zijn uitgebracht door de Raad voor Verbruik en de CMEMR m.b.t. de actierubrieken 118, 119, 120 et 121. De groep van het Coördinatiecomité voor het Internationaal Milieubeleid (CCIM) "Leidplan van producten" (dat afhangt van FOD Volksgezondheid en leefmilieu) is belast met het rapporteren van de inhoud van de werkzaamheden aan de ICDO-CIDD. De verbruikersorganisaties en de organisaties ter bescherming van het Milieu zijn echter niet vertegenwoordigd in de schoot van het CCIM (interministeriële groep).
Sociale en ethische reclame Een wetsontwerp indienen tot wijziging van de wet van 14 juli 1991 op de handelspraktijken met als doel alle reclame te verbieden die beweringen, gegevens of voorstellingen bevat die misleiden omtrent de wijze, de datum en de sociale voorwaarden van vervaardiging van een product of een dienst. De werkzaamheden van de Commissie voor de Milieureclame en Milieu-etikettering uitbreiden tot de reclame en de ethische etikettering en de samenstelling verruimen van de Commissie tot de vertegenwoordigers die een ervaring met sociale en ethische keurmerken hebben ontwikkeld.	118	Bestuur voor de Regulering en de Organisatie van de markten - Bescherming van de rechten van de verbruikers. De misleidende reclame verbieden inzake sociale omstandigheden waarin een product wordt gefabriceerd. Een voorontwerp van wet werd door de Ministerraad van 30 april 1999 goedgekeurd. Het advies van de Raad van State, dat werd gevraagd op 18 mei 1999, is gegeven op 9 december 1999. Onder de vorige legislatuur had Minister M. Aelvoet eveneens het advies van de CMM gevraagd op 16 november 1999. Dit tweede advies werd gegeven op 7 juni 2000. Dit ontwerp is nu aanvaard op de Ministerraad van 28 februari 2003.
Milieureclame Indien er tegen 31 december 2000, geen wezenlijke voortgang werd geboekt in de toepassing van de Milieureclamecode die nu een norm is van zelfdiscipline, deze Code verplicht maken en hem van alternatieve sancties voorzien. Indien de Milieureclamecode verplichtend werd gemaakt, het statuut en de werking van de Commissie inzake Milieureclame en Milieu-etikettering herzien.	119	De Code inzake milieureclame was het voorwerp van twee evaluatierapporten van de CMM (7 maart 2000 en 20 maart 2001). Ter gelegenheid van het tweede rapport was de Commissie verdeeld. De vertegenwoordigers van <i>Verbruikers en Milieu</i> zijn ontevreden over de auto-disciplinaire toepassing van de Code en pleiten voor een dwingend karakter van de norm (koninklijk besluit, effectieve sancties bij niet naleving en organisatie van een controle door een onafhankelijk organisme. De vertegenwoordigers van <i>Productie - Distributie - Middenstand - Reclame</i> behouden hun vertrouwen in een systeem van zelfdiscipline en wensen bij te dragen tot de verbetering ervan. De CMM heeft een advies uitgebracht betreffende de oprichting van een specifiek controleorgaan van de Code inzake Milieureclame. De Minister van Begroting en Verbruik heeft een ontwerp van koninklijk besluit voorgelegd waardoor de code inzake milieu-reclame verplicht wordt.

Reclame en consumptiepatronen De problematiek onderzoeken van de verbanden tussen reclame en consumptiepatronen, van de impact van reclame op de jongeren, van informatieve publiciteit en van buitenlandse ervaringen met reglementering ter zake. Op het vlak van mobiliteit (openbaar vervoer en "zacht" vervoer) de impact bestuderen van de reclame op het gedrag, ondersteuning van het geven van keurmerken aan de minst vervuilende voertuigen, informatieverbreiding over hoe men door zijn gedrag kan bijdragen tot een duurzame ontwikkeling van de mobiliteit.	120 432 477	De Raad voor het Verbruik heeft adviezen uitgebracht over: - de maatregelen waardoor men kan vermijden dat men ongewenste reclame ontvangt (RVV 217, 6 april 2000), - de mogelijkheid om de duur van de reclamecampagnes te reglementeren voor Pasen, Sinterklaas en Kerstmis (RVV 220, 27 juni 2000) en een evaluatierapport inzake kinderreclame (RVV 249, 27 juni 2001), - het verbod op het commercialiseren van fosfaathoudende wasproducten (RVV 242, 27 juni 2001), - de snelheid van voertuigen en het verantwoordelijk gedrag van de bestuurders weergegeven in de reclame (RVV 250, 27 juni 2001: reclame voor motorvoertuigen), - verbod van reclame voor de elektrische verwarming (RVV 260, 20 december 2001), - de beschikbaarheid van informatie inzake verbruik van brandstof en de uitstoot van CO₂ voor de kopers van nieuwe personenwagens (RVV 241, 30 januari 2001), - het geluidsafgiftevermogen van materiaal voor gebruik buitenshuis (RVV 263, 28 januari 2002), - het ontwerp van herziening van de wet van 21 december 1998 betreffende de productnormen (RVV 270, 13 juni 2002), - de grote lijnen voor het Leidsplan voor producten (RVV 272, 13 juni 2002, RVV 295, 4 maart 2003), het ontwerp van KB over de gas- en elektriciteitsrekeningen (RVV 265, 28 maart 2002), - het ontwerp van K.B. over de steenkool- en huisbrandolierekeningen (RVV 277, 13 juni 2002) Bovendien heeft de Raad voor het Verbruik adviezen uitgebracht inzake: - de nieuwe koninklijke besluiten betreffende het zwavelgehalte van de dieselolie voor de wegvoertuigen (RVV 245), het loodgehalte van de benzines van de motorvoertuigen (RVV 246, RVV 291), het uitstootniveau van Nox en CO voor de centrale-verwarmingsketels, de warmteluchtgeneratoren en de olie- of gasgestookte branders (RVV 276, 13 juni 2002), de benaming, de kenmerken en het zwavelgehalte van huisbrandolie (RVV 278, 13 juni 2002), de vermindering van het gehalte aan vluchtige organische deeltjes in verf, vernis en producten die gebruikt worden voor het retoucheren van voertuigen (RVV 273 en RVV 274, 13 juni 2002), - de uitvoeringsbesluiten van de wet inzake de productnormen, - de ontwerpen van K.B. betreffende gevaarlijke substanties en bereidingen (RVV 268, RVV 269, RVV 279, 13 juni 2002, RVV 283, RVV 292, RVV 303, RVV 305). - de besluitontwerpen tot omzetting van de Europese richtlijnen (etiket-tering inzake het energieverbruik van klimaatregeling, elektrische ovens, productnormen voor verpakkingen, enz.), - een ontwerp van KB betreffende bescherming van het milieu tegen uitstoot van gassen en deeltjes afkomstig van mobiele werktuigen niet bestemd voor het verkeer (RVV 290, 4 december 2002) - een ontwerp van KB houdende preventiemaatregelen en andere ter vermindering van milieuvervuiling door voertuigen en ter promotie van een duurzame methode voor de productie van voertuigen (RVV 289, 4 december 2002) Opmerking: deze adviezen en activiteiten kunnen worden geraadpleegd in de twee talen op de website www.mineco.fgov.be (bescherming van de consumentenrechten - raden van advies)
--	----------------------------	---

Etikettering en milieukeurmerken De wetgeving inzake etikettering aanpassen aan de nieuwe maatschappelijke vereisten. Op het vlak van CMM een voorstel opmaken tegen het einde van 2000, dat toelaat om een beperkt systeem van ethische milieu-etikettering te waarborgen (waaronder de keurmerken) dat samenhangend, verstaanbaar en leesbaar is voor de verbruikers.	121 432	De CMM heeft een aanbeveling gedaan over het gebruik van de grafische symbolen in de etikettering en de reclameboodschappen met milieukarakter (18 oktober 2001). Het betreft informatie in grafische vorm in de reclame en de milieu-etikettering van promotioneel of van informatief type (de elementen die zijn voorgeschreven door de wetgeving). Zij brengt vier basisaanbevelingen uit voor de logo's en de pictogrammen: misleiding vermijden over de reële betekenis of het toepassingsveld - begeleiding door een tekst - de milieu-effecten slechts weergeven wanneer zij duidelijk zijn vastgesteld - verspreiding van voldoende informatie bij de verbruikers (pers, internet, ...). De CMM heeft op 6 maart 2003 een advies goedgekeurd betreffende het gebruik van pictogrammen in de etikettering en reclameboodschappen, ter interpretatie van artikel 13 van de Code inzake Milieureclame (voorschriften inzake milieureclame).
Armoede en sociale uitsluiting - Beleid van vermindering van overmatige schuldenlast (plan 219-238)		
Op effectieve wijze overgaan tot de oprichting van een positieve kredietcentrale in 2002. Progressieve eliminering van de overmatige schuldenlast. Tegen 2003 met minstens 10 % het aantal kredieten verminderen dat niet kan worden afgelost (aantal personen dat geregistreerd is bij de centrale voor Krediet aan de particulieren) Ten aanzien van een serie van indicatoren dit objectief van vermindering van overmatige schuldenlast beoordelen. Regelmatig de toepassing evalueren van de wet van 5 juli 1998 m.b.t. de collectieve schuldenregeling door zich te baseren op indicatoren. Een regel aanvaarden inzake prioritaire boeking van terugbetalingen op de interesten en kosten ten einde het sneeuwbal-effect van de schuldenlast te voorkomen.	229 224 en 225 233 235	Bestuur Regulering en Organisatie van de markten - Consumentenkrediet De Wet van 10 augustus 2001 betreffende de centrale voor kredieten aan particulieren werd gepubliceerd in het Staatsblad van 25 september 2001 (in werking getreden op 1 juni 2003). Deze wetgeving streeft ernaar de geldschieters een positief overzicht te geven van de reële toestand van de kandidaat-ontleners, om de toekenning van bijkomende kredieten te vermijden bij potentiële overmatige schuldenlast of toe te laten meer aangepaste kredieten toe te kennen. Het koninklijk besluit tot uitvoering van 7 juli 2002 is bekendgemaakt in het B.S. van 19 juli 2002. De resultaten van de oprichting van deze positieve centrale zouden moeten worden beoordeeld in de volgende jaarverslagen die worden gepubliceerd door de Nationale Bank (statistieken met betrekking tot de Centrale voor kredieten aan de particulieren). De wet van 7 januari 2001 (de "Wet Santkin" genaamd) houdende wijziging van de wet van 12 juni 1991 regelt in detail de financiële gevolgen van de niet-naleving van de verbintenissen in de kredietcontracten door de verbruiker. Zij werd gepubliceerd in het Staatsblad van 25 januari 2001 en trad in werking op 1 januari 2002. De wet geeft voortaan voorrang aan terugbetalingen op interesten en kosten om een sneeuwbal-effect van de schuldenlast te voorkomen. Dezelfde wet verplicht het aanbieden van een aflossingsplan voor alle nieuwe kredietcontracten vanaf 1 januari 2002. Van april tot juli 2002 heeft de economische inspectie dienaangaande een onderzoek verricht. De wet tot wijziging van de WCK van 12 juni 1991 werd op 24 maart 2003 goedgekeurd (B.S. 2 mei 2003). Het omvat in essentie: - een verduidelijking en versterking van de bescherming inzake kredietopening, - een versterking van de bepalingen inzake de reclame voor kredieten (strafsanctie), - verhoogde verantwoordelijkheid van diegenen die als tussenpersonen bij krediet fungeren, - veralgemeende bedenktijd, - versterking van de verzekering van het nog verschuldigd blijvend saldo, - variabiliteit van de rentevoet, verruimd naar alle contracten met een langere duurtijd dan vijf jaar - beperking van de inzake de waarborg, - reglementering van de kredietovereenkomsten die op afstand worden afgesloten. Bovendien heeft de Minister van Economie de intentie om de wet van 5 juli 1998 te herzien, inzake de collectieve regeling van schulden in het licht van de rapporten van het "Observatoire du Crédit et de l'Endettement".
De controle verhogen op de reclame die wordt gemaakt door de professionele kredietverleners	227	Consumentenkrediet De wet van 24 maart 2003 houdende wijziging van de wet betreffende het consumentenkrediet van 12 juni 1991 versterkt de wetgeving inzake reclame voor kredieten en voert een nieuwe strafsanctie in tegen de overtreders. In de loop van 2002 heeft de Economische Inspectie daarover een enquête verricht.

Erop toezien dat de thema's overmatige schuldenlast en geldbeheer geïntegreerd worden in lessen en vormingscursussen, alsook in de sensibilisatiecampagnes voor kinderen en volwassenen die worden geleid door de verenigingen (te integreren in de actie 115)	228	Consumentenkrediet Mineco neemt deel aan de sensibilisering en de algemene informatie van het publiek door de verspreiding van zijn brochures inzake preventie van overmatige schuldenlast en de gevolgen hiervan.
De incassomaatschappijen reglementeren	231	Consumentenkrediet De wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument (B.S. 29 januari 2003) treedt in werking op 1 juli 2003. Zij bevat een hoofdstuk over de reglementering van incasso-bedrijven.
Een Fonds oprichten voor de behandeling van overmatige schuldenlast, gespijsd door de kredietinstellingen.	233	Consumentenkrediet Dit fonds dat werd voorzien in de wet van 5 juli 1998 wordt opgericht. Het zal tussenkomen in de kosten van de verschillende dossiers inzake collectieve schuldenregeling en in de gedeeltelijke financiering van de diensten die worden geleverd door de schuldbemiddelaars. De wet van 19 april 2002 tot wijziging van artikel 20 van de wet van 5 juli 1998 inzake de grondslagen van berekening van de bijdragen van de kredietgevers aan het fonds werd bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 7 juni 2002. Het koninklijk besluit van 9 augustus 2002 tot regeling van de werking van het fonds ter bestrijding van overmatige schuldenlast zorgt voor de definitieve oprichting van het fonds.
Mineco: diversen en internationale vraagstukken (plan 277 en volgende)		
Bescherming en beheer van het zeemilieu Meer aanwezigheid in de Noordzee voor verscherpte controle en noteren van de menselijke activiteiten	343	Bestuur Kwaliteit en Veiligheid en subcommissie "Noordzee" van de Interministeriële Economische Commissie (IEC) Een werkgroep binnen de subcommissie IEC "Noordzee" buigt zich over de eventuele oprichting van een dienst "kustwacht", in toepassing van de wet van 20 januari 1999 betreffende de bescherming van het mariene milieu en van de wet van 22 april 1999 betreffende de exclusieve economische zone. In het raam van de wet van 13 juni 1969 betreffende de zandexploitatie heeft de FOD in 1999 een stralendelonaar geplaatst op het schip de Belgica voor de controle in situ van de geëxploiteerde zandbanken. Het toezicht op exploitatieschepen zal op zee plaatsvinden. De exploitatie van niet-levende grondstoffen in de Noordzee levert ongeveer 500 banen (installaties op het land, schepen, transport) op. Een door ZEEGRA gevraagde studie die momenteel wordt uitgevoerd door een studiebureau (WES) zal binnen enkele maanden resultaten opleveren met betrekking tot de banen die rechtstreeks betrokken zijn bij deze exploitatie en zal de cijfers betreffende de rechtstreekse banen verfijnen.
Internationale strategie op het vlak van biodiversiteit en bioveiligheid Wettelijke instrumenten ontwikkelen tegen bio-piraterij (licentierechten)	373	Bestuur Regulering en Organisatie van de Markten - Bureau voor Industriële Eigendom Bedoeling is ervoor te zorgen dat geen licenties kunnen worden verkregen voor uitvindingen die in strijd zijn met de Conventie van Rio betreffende de biologische diversiteit van 5 juni 1992: men zal verplicht zijn de geografische oorsprong te vermelden van de levende stof waaruit de uitvinding is ontwikkeld. Op 21 juni 2002 is bij het Parlement een wetsonwerp ingediend tot omzetting van richtlijn 98/44/EG
Internationale strategie op het vlak van biodiversiteit en bioveiligheid Initiatieven nemen voor de internationale erkenning van de rechten inzake de gemeenschappelijk intellectuele eigendom van inheemse volkeren en plaatselijke gemeenschappen in het raam van de WOIE (Wereld Organisatie voor intellectuele Eigendom)	374	Bestuur Regulering en Organisatie van de Markten - Bureau voor Industriële Eigendom Tijdens de 26ste vergadering van de Algemene vergadering van de Wereld Organisatie voor Intellectuele Eigendom (WOIE) die plaats had van 25 september tot 3 oktober 2000 hebben de Lidstaten besloten een bijzondere instantie op te richten die zich moet buigen over de vraagstukken inzake intellectuele eigendom betreffende genetische grondstoffen, de traditionele kennis, de folklore en de ambachten. Deze instantie heeft de vorm aangenomen van een intergouvernementeel comité ad hoc en is voor het eerst samengekomen te Genève van 30 april tot 3 mei 2001. Voor ons land neemt OPRI deel aan dit intergouvernementeel Comité.

Internationale handel Pleiten voor en een op multilateraal niveau een akkoord trachten te bereiken over de invoering van een keurmerken- etikettering-systeem voor de producten en productie-methodes, ten gunste van de duurzame ontwikkeling	567	Bestuur Economisch Potentieel Ter gelegenheid van haar deelneming aan de verschillende werkzaamheden van de WTO, EU en de OESO, kan het Bestuur Economisch Potentieel, in functie van de politieke en sociaal-economische context van het ogenblik, een multilaterale consensus "duurzame ontwikkeling" bevorderen en vooral aandringen op het gebruik van keurmerken en etiketten in die zin.
Internationale handel De mogelijkheden bestuderen inzake ontwikkeling en bevordering van eerlijke handel, de toepassing van een gedragscode van de OESO voor de multinationals en de vrijwillige gedragscodes voor de ondernemingen en sectoren.	569	Bestuur Economisch Potentieel Via de sociale partners en andere kanalen van de bedrijfswereld stimuleert het Bestuur Economisch Potentieel de promotie en de toepassing van de richtlijnen van de OESO die van toepassing zijn op multinationale bedrijven.
Greening: milieubeheer van het departement		Algemene Diensten
Aanwerving van een milieucoördinator	154 157	Vanaf oktober 2001 heeft het Departement een adviseur voor intern milieubeheer aangeworven die burgerlijk ingenieur van opleiding is .
Opstellen van boordtabellen inzake water- en energieverbruik en afvalproductie	155 156 98 tot 101	Voor de periode 1997 tot 2002 werden door de besturen en diensten van het Departement boordtabellen opgesteld betreffende het energieverbruik (water, gas, stookolie, elektriciteit) en papierverbruik (kg/persoon) voor de verschillende gebouwen te Brussel (+ Haren). Op termijn moeten de doelstellingen worden vervuld die bepaald zijn in het Federaal Milieucharter dat is opgesteld door de federale cel leefmilieu, in toepassing van artikel 157 van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling. Een interne werkgroep van, onder meer, de verantwoordelijken van de verschillende gebouwen is belast met het opstellen van voorstellen en prioritaire acties om energie te besparen (energie-audit, plaatsen van waterbesparende filters, enz.). Tevens wordt een ontwerp van dienstnota opgesteld met regels inzake het individueel gedrag om energie te besparen.
Pilootexperiment afvalscheiding Vermindering van de niet-gescheiden afval-berg	101	Vanaf november 2001 ging een eerste test voor selectieve ophaling en afvalscheiding (speciale PMD- en KGA - containers) van start in het gebouw van de De Meeussquare. Bedoeling is dit systeem uit te breiden tot alle gebouwen van het Departement. De nadere regels voor de selectieve ophaling zullen eerlang intern bepaald worden. Papier en batterijen worden reeds selectief opgehaald.
Acties inzake preventie, controle repressie en sancties door het Bestuur Economische Inspectie	116, 118, 119, 121, 142, 227, 229,231 232, 265, 410, 411,420 tot 422, 426,427 en 432	Bestuur Controle en Bemiddeling De opdrachten van dit bestuur zijn gepland volgens vier hoofdtaken: informatie (verbruikers), preventie (professionelen), controle (initiatief en/of klacht) en repressie (pro-justitia). De praktische uitwerking van de verschillende bestaande of door het Federaal Plan DO geplande reglementeringen wordt opgevolgd, overeenkomstig de bevoegdheden en opdrachten die aan het Bestuur Controle en Bemiddeling zijn toegekend.

Rapport van de heer H. DE BEER, POD “Duurzame Ontwikkeling”

1. Oprichting en installatie POD DO

De POD Duurzame Ontwikkeling werd bij Koninklijk Besluit 25/02/02 opgericht en ging van start op 12 november 2002.

In december 2002 werd een oproep gericht tot kandidaten om in de functie van expert naar de POD DO gedetacheerd te worden. In januari 2003 werden tien personeelsleden met uiteenlopende achtergrond geselecteerd. De eerste personeelsleden vervoegden de POD DO vanaf 1 februari 2003.

De POD DO wil als voorbeeldfunctie optreden voor andere administraties en heeft twee junior consultant aangetrokken om in eerste instantie een regionaal label milieubeheer (“ecodynamische onderneming”) te behalen. In dat kader werd een operationeel plan opgesteld en overleg begonnen met de Dienst Energiebeleid waarmee de lokalen worden gedeeld.

2. Voorontwerp van het Tweede Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling

Het leveren van steun bij de voorbereiding van het voorontwerp van het Tweede Federaal Plan inzake Duurzame ontwikkeling was een van de belangrijkste activiteiten van de POD DO in 2003.

Inhoud

De POD DO heeft meegewerkt aan de voorbereiding van volgende aspecten van het voorontwerp:

- mede verzekeren van het secretariaat van de werkgroepen die overleg pleegden over de inhoud van de zes door de ICDO bepaalde thema's;
- uitwerken van de concrete acties die in het kader van de verschillende thema's zullen uitgevoerd worden;
- mede verzekeren van de politieke haalbaarheid. Het resultaat van deze werkzaamheden werd tenslotte politiek getoetst aan de intenties van de ondertussen na de verkiezingen van 18 mei 2003 aangetreden regering. Waar mogelijk werd de band gelegd met de federale regeringsverklaring en ondertussen reeds door de regering getroffen beslissingen

Raadpleging van de bevolking

De POD DO verzekerde de voorbereiding van de raadpleging waaraan het voorontwerp in 2004 wordt onderworpen:

- de uitwerking van de lay-out van het voorontwerp;

-
- de uitwerking van materiaal ter bekendmaking van het voorontwerp en de raadpleging aan de bevolking (affiche, folder, website...);
 - het opstellen van een papieren en elektronisch formulier waarmee de bevolking kan reageren op het voorontwerp;
 - de lancering van een oproep tot het indienen van voorstellen door het middenveld en de pers om het voorontwerp en de raadpleging aan de bevolking voor te stellen en de verwerking van de ingediende voorstellen.

3. Duurzame ontwikkeling voor en door de federale overheidsdiensten

De POD DO heeft in 2003 een aantal activiteiten voortgezet of opgestart om het concept duurzame ontwikkeling verder te introduceren in de federale overheidsdiensten.

Greening

Het werk omtrent greening van de federale overheidsdiensten, dat reeds in het kader van het Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling 2000-2004 werd opgestart, werd voortgezet door de POD DO.

Duurzame Ontwikkeling Effectenbeoordeling (DOEB)

Zie tabel

Cellen Duurzame Ontwikkeling (Cel DO)

Zie tabel

Duurzame overheidsaanbestedingen

Door zijn voorbeeldrol moet de federale overheid de principes van duurzame ontwikkeling invoeren in zijn beleid inzake overheidsopdrachten. De POD DO startte in 2003 het overleg op inzake de invoering van ethische en sociale clausules bij federale overheidsopdrachten.

Naambekendheid van het concept duurzame ontwikkeling

Zie tabel

4. Integratie van het concept duurzame ontwikkeling in bestaande initiatieven

De POD DO heeft het concept duurzame ontwikkeling ingeïntegreerd in een aantal bestaande initiatieven of activiteiten van de federale overheid.

Wedstrijd "Uw stad, motor voor een duurzame ontwikkeling"

De POD DO heeft zijn medewerking verleend aan de wedstrijd "Uw stad, motor voor een duurzame ontwikkeling" die ingericht werd door de minister van Grootstedenbeleid en de minister van Duurzame Ontwikkeling.

Duurzame ontwikkeling en de technische controle van voertuigen

De POD DO heeft de eerste contacten gelegd om de automobielsector te sensibiliseren inzake duurzame ontwikkeling.

5. Vertegenwoordiging in nationale en internationale fora

De POD DO begon zich in 2003 te integreren in een aantal nationale en internationale fora om er, enerzijds, de federale overheid te vertegenwoordigen en er, anderzijds, expertise uit te wisselen. Het betreft onder meer de volgende fora:

- ICDO;
- FRDO;
- Kustwacht;
- OESO.

TABEL MET ACTIES EN VERANTWOORDELIJKHEDEN VOORZIEN IN HET FPDO

Artikels - thema's	Nummer van de actie	Pilootadministratie Stand van zaken
Hoofdstuk 4.2: Duurzame ontwikkelings-effectbeoordeling (DOEB) in de besluitvorming	643 t/m 665	2003: De federale overheid wenst in de toekomst haar voorgenomen regelgeving ex ante te toetsen op haar effecten inzake duurzame ontwikkeling. Daartoe zijn instrumenten nodig. Een mogelijk instrument is DOEB. De POD DO heeft een aantal activiteiten opgezet om dit instrument uit te werken en operationeel te maken: i. opstellen van een werkplan voor de invoering van DOEB als beleidsinstrument; ii. inrichten van een Rondetafel tussen wetenschappers en gebruikers; hieruit vloeide een voorstel voort voor bijkomend onderzoek ter versterking van de wetenschappelijke basis van DOEB; dit voorstel werd door de POD Wetenschapsbeleid voor financiering goedgekeurd; iii. werkbezoek aan het Meldpunt Voorgenomen Regelgeving dat in Nederland de Effectbeoordeling Voorgenomen Regelgeving coördineert; iv. opzetten van een netwerk van betrokkenen bij DOEB in België
Algemene beleidsnota en elementen van internationale onderhandelingen	768 769	2003: De algemene beleidsnota van de Minister herneemt het geheel van intenties die de Minister wil realiseren binnen Duurzame Ontwikkeling. Verder bevat een bijlage de bijdragen van de Minister of zijn Belgische mandataris aan de internationale onderhandelingen. Een samenvatting van deze documenten is terug te vinden op www.belgium.be . De volledige documenten zijn terug te vinden op de site van de Kamer

Cellen Duurzame Ontwikkeling	770	2003: Om de implementatie van greening en DOEB binnen de verschillende overheidsdiensten te coördineren is een lokale structuur vereist. Een mogelijke structuur zijn de Cel DO. De POD DO is begonnen met de basis daartoe te leggen: i. opstellen van een werkplan voor de oprichting van Cel DO als lokale coördinatiestructuur; ii. overleg met de verschillende betrokken diensten omtrent de modaliteiten van de oprichting van CelDO; iii. opstellen van een profiel en opleidingsschema voor de toekomstige leden van de Cel DO
Participatie, informatie	787	2003: Duurzame ontwikkeling kan enkel succesvol bij de federale overheidsdiensten geïntroduceerd worden indien het voldoende begrepen wordt. De POD DO heeft vorm gegeven aan een aantal structurele initiatieven om het concept meer bekendheid te geven binnen de federale administratie: i. uitgeven van een elektronische Nieuwsbrief Duurzame Ontwikkeling; ii. organiseren van de Middagen Duurzame Ontwikkeling; iii. uitwerken van een luik duurzame ontwikkeling op de Portalsite Belgium.be; iv. opstellen van een opleidings schema inzake duurzame ontwikkeling voor federale ambtenaren.

Rapport van mevrouw M. RABAU, POD “Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie”

Maatschappelijke dienstverlening en armoedebestrijding

Het "recht op maatschappelijke integratie" is werkelijkheid geworden sedert 1 oktober 2002. Eind 2003 werd Ernst & Young verzocht om een eerste evaluatie van de uitwerking ervan te maken. De uitwerking van de wet "om de OCMW's te belasten met de begeleiding en de financiële maatschappelijke hulpverlening in het kader van energielevering aan minder bedeelden personen" werd geëvalueerd door het "Observatoire du Crédit et de l'Endettement", het Verbruikateljee en de "Groupe de Réflexion et d'Echange des Praticiens de l'Aide Juridique". Door deze evaluatie zal onder andere de invloed van de wet wat betreft rationeel gas- en elektriciteitsverbruik dankzij preventieve maatregelen kunnen beoordeeld worden.

Het project betreffende de aansluiting van de OCMW's bij de Kruispuntbank van de sociale zekerheid werd overigens voortgezet in 2003.

Een nieuw Nationaal Actieplan Sociale Insluiting werd in 2003 opgemaakt en geldt voor de periode 2003-2005. Daarin wordt rekening gehouden met duurzame ontwikkeling en het herneemt verschillende acties uit het FPDO. In een bijgevoegd document wordt dieper ingegaan op het luik indicatoren. De werkgroep "indicatoren" heeft ervoor gezorgd dat de planmatige en wetenschappelijk onderbouwde benadering wordt voortgezet. De bestaande indicatoren inzake sociale insluiting werden bijgewerkt en nieuwe werden ontworpen. De samenwerking tussen de federale en gewestelijke overheden en de academische wereld heeft geleid tot een nieuwe dynamiek en tot een grotere onderlinge samenhang.

Hieronder volgt een overzicht van de vooruitgang die op het niveau van de federale bevoegdheden werd geboekt in het kader van het NAP Sociale Insluiting 2001-2003.

De hervorming van de personenbelasting, de gedeeltelijke afschaffing van de aanvullende crisisbijdrage en de structurele vermindering van de werkgeversbijdragen hebben geleid tot een verhoging van de nettolonen. Hierdoor wordt één van de voornaamste tewerkstellingshindernissen weggenomen. Aanvullende maatregelen versterken nog dit effect, zoals het behoud van het recht op verhoogde kinderbijslag, een enige mobiliteitspremie, een premie voor eenoudergezinnen en een nieuwe berekeningswijze voor het cumuleren van een arbeidsinkomen en een ziekte-uitkering.

De vermindering van de sociale-zekerheidsbijdragen en een maandelijks activeringspremie stimuleren de tewerkstelling van langdurig werklozen. Het Lenteprogramma heeft het aantal gerechtigden op het leefloon (het voormalige bestaansminimum) met 13,4 % doen dalen tussen 1999 en 2002, waarbij tevens

het aandeel van de geactiveerden sterk is toegenomen (+57 %, namelijk 1 leefloongerechtigde op 7). Het Europees Sociaal Fonds heeft in ruime mate bijgedragen tot dit resultaat. De globale federale financiële enveloppe van het ESF bedraagt 9,1 miljoen € over een periode van 7 jaar (2000-2006), namelijk een jaarlijkse enveloppe van ongeveer 9,6 miljoen €. 52 % van de ESF-bijdrage is bestemd voor acties inzake maatschappelijke integratie, beheerd in het kader van prioriteit 2 door de cel ESF van het Bestuur van de Maatschappelijke Integratie. Dankzij deze middelen kunnen de openbare centra voor maatschappelijk welzijn de arbeids- en beroepsbegeleiding evenals de opleiding van hun gebruikers organiseren.

In 2002 hebben 172 OCMW's deelgenomen aan het TOK-programma. 1.142 personen hebben een sociale en technische opleiding gekregen in het kader van artikel 60, § 7, van de organieke OCMW-wet. Een inschakelingstraject werd voorzien voor 1.872 personen om hen te helpen een job te vinden en te behouden. 26 % van het resterende ESF-budget, namelijk 2,6 miljoen €, wordt besteed aan de ondersteuning van acties inzake consolidatie van de tewerkstelling in het kader van prioriteit 3, terwijl 15 %, namelijk 1,4 miljoen €, bestemd is voor de problematiek gelijke behandeling van mannen en vrouwen op de arbeidsplaats, namelijk in het kader van prioriteit 4.

Om een menswaardig inkomen te garanderen werden een aantal vervangingsinkomens, zoals de werkloosheidsuitkeringen, de pensioenen en het leefloon, verhoogd. Daarnaast werden een aantal regelingen verder uitgewerkt om beter rekening te houden met de behoeften van de rechthebbenden en werden inactiviteitsvallen weggewerkt, onder andere door het optrekken van de toegelaten maximumgrens voor de inkomsten van de partner van een persoon met een handicap of door de harmonisering van de cumulatieregels inzake arbeidsongeschiktheid. Twee regelingen werden grondig gewijzigd: het recht op een bestaansminimum werd vervangen door het recht op maatschappelijke integratie, terwijl het gewaarborgd inkomen voor bejaarden werd vervangen door de inkomensgarantie voor ouderen.

Voor een betere toegang tot de medische verzorging werd het "remgeld" verlaagd.

In 2001 werd de "maximumfactuur" ingevoerd om de verarming wegens gezondheidsproblemen tegen te gaan. Grensbedragen boven dewelke sommige medische kosten ten laste van de patiënt niet meer mogen gevorderd worden werden vastgelegd naargelang van de inkomsten van het huishouden.

Om te voorkomen dat huurconflicten zouden verzanden in uiterst ingewikkelde gerechtelijke procedures, werd een verplichte poging tot minnelijke bemiddeling voor de aanvragen om herziening van de huurprijs, terugvordering van onbetaalde huur of uitzetting opgenomen in de (federale) huurwet. Voor huisvestingsproblemen werd een interministeriële task force opgericht.

Op te merken valt dat het mobiliseren van alle actoren centraal staat in het NAP Sociale Insluiting. Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting organiseert een structureel overleg met de verenigingen waar de armen het woord nemen en draagt ook bij tot de dialoog met

andere sociale actoren. Een interessante actie is de kwalitatieve evaluatie van de toegankelijkheid van de geneeskundige verzorging geweest, in een inspraak bevorderende geest waarbij alle actoren van de sector van de geneeskundige verzorging ruimschoots werden betrokken. Het Steunpunt tot bestrijding van armoede heeft ook bijgedragen tot de ontwikkeling van indicatoren die een beter inzicht moeten geven in de werkelijke levensomstandigheden, in het kader van een dialoog tussen personen die in armoede leven, wetenschappers en administraties.

TABEL VAN ACTIES IN HET FPDO		
Acties	Para-graaf van het Plan	Stand van zaken
Bepalen van tussentijdse becijferde doelstellingen met als uiteindelijk doel het wegwerken van de armoede	175	In het kader van de Nationale Actieplannen Sociale Insluiting werd het principe van de targets op Europees niveau goedgekeurd. Voor zijn NAP Sociale Insluiting 2003-2005 heeft België echter de voorkeur gegeven aan specifieke doelstellingen, gekoppeld aan de acties. Dergelijke doelstellingen hebben als voordeel dat ze concreter zijn en dat ze kunnen bereikt worden met een specifiek beleidsinstrument, namelijk de actie waarmee ze verband houden. Dergelijke benadering past beter bij de verschillende dimensies van de problematiek en biedt een analytisch voordeel. Ze maakt duidelijk op welke gebieden al dan niet vooruitgang werd geboekt en welke beleidsinstrumenten al dan niet doeltreffend zijn gebleken.
Ontwikkelen van een "macrosocio-economisch" beleidsinstrument om te kunnen nagaan of één of andere getroffen maatregel leidt tot het wegwerken van de armoede en tot een betere levenskwaliteit voor iedereen	179	Dergelijk instrument werd in 2003 niet ontwikkeld, maar het maakt deel uit van de doelstellingen van het managementplan van de POD Maatschappelijke Integratie, waarbij in 2004 eerst een haalbaarheidsonderzoek over dergelijk instrument zou moeten uitgevoerd worden.
Het bereiken van de tussentijdse doelstellingen evalueren door middel van indicatoren betreffende alle gebieden van armoede	180 181	De indicatoren ontwikkeld in het kader van het Nationaal Actieplan Sociale Insluiting werden in 2003 bijgewerkt en zijn beschikbaar op de site van de POD Maatschappelijke Integratie. Specifieke indicatoren voor België werden bijgevoegd bij de indicatoren die in alle lidstaten van de Europese Unie moeten gebruikt worden.
Treffen van maatregelen op een geïntegreerde manier, in samenwerking met de Gemeenschappen en Gewesten en in het kader van een dialoog met organisaties die het woord geven aan armen	182	Deze benadering werd in 2003 gevolgd, zowel in het kader van het Nationaal Actieplan Sociale Insluiting (werkgroepen "acties" en "indicatoren" met onder andere vertegenwoordigers van deze verschillende niveaus) als in het kader van de Interministeriële Conferentie Maatschappelijke Integratie en Sociale Economie.
Evalueren van de tewerkstellingsplannen	188	Wat inzonderheid de gerechtigden op het bestaansminimum (inmiddels het leefloon geworden) en soortgelijke uitkeringen betreft, werden de maatregelen in verband met het Lenteprogramma verder op de voet gevolgd.

Bevorderen van de sociale economie	189	In 2003 werd de sociale economie voornamelijk bevorderd door middel van het samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Gewesten en de Duitstalige Gemeenschap, door de verdere activering van de gerechtigden op het leefloon door middel van de Lente- en Zomerprogramma's, door het aanmoedigen van de sociale inschakelingseconomie (SINE), door het versoepelen van de voorwaarden in het kader van het proces tot harmonisering van de banenplannen en door de verruiming van de categorieën werkgevers die voor deze maatregel in aanmerking komen en door middel van het akkoordprotocol tussen de federale Staat, de Gewesten en de Duitstalige Gemeenschap voor de concrete uitwerking van de ondersteunende structuren met het oog op de behoorlijke uitvoering van de sociale clausules.
Huisvesting	198 199 200	In 2003 heeft de federale regering beslist om een interministeriële task force op te richten, die het huisvestingsaanbod kwantitatief en kwalitatief moet stimuleren. Het benutten van openbare gebouwen wordt één van de onderzochte mogelijkheden. Wat betreft de gas- en elektriciteitsuitgaven belast de wet van 4 september 2002 de OCMW's met de begeleiding en de financiële maatschappelijke hulpverlening in het kader van energielevering aan minder bedeelden personen. Deze opdracht wordt begin 2004 geëvalueerd.
Opmaken van een verslag over eventuele hindernissen wat betreft de toegang tot de OCMW's en de uitoefening van rechten	203	De rechtspraak van hoven en rechtbanken inzake maatschappelijke dienstverlening werd bestudeerd. De POD Maatschappelijke Integratie heeft in 2003 overigens beslist om een onderzoek te laten uitvoeren over de hindernissen wat betreft de toegang tot de OCMW's, om het beleid voor het identificeren van potentiële rechthebbenden te kunnen uitwerken.
Maatregelen treffen ter voorbereiding van de aansluiting van de OCMW's op het netwerk van de Kruispuntbank van de sociale zekerheid	204	Het project wordt verder uitgevoerd.